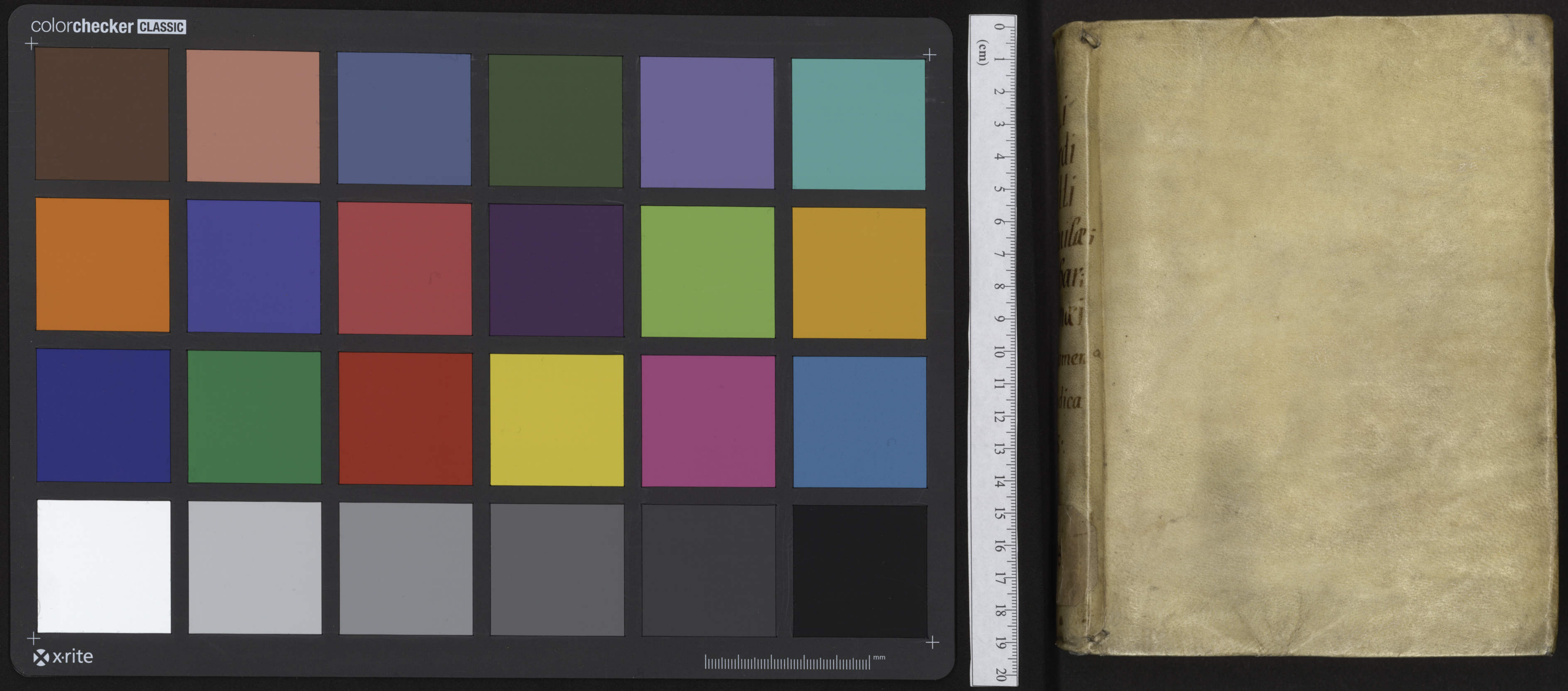
colorchecker CLASSIC
x-rite

Apelli
Girardi
Rouilli
Mattesila
Gambari
Ptolomaei
Prolegomen
Iuridica
7:

726

li
rdi
lli
uilæi
ſari
nki
omena
dica

N° ~~14079~~

XV^e Siècle. N° ~~1131~~ - 726

La dernière pièce seule est incunable.

Table des ouvrages Contenus dans ce Recueil

1.° Joannis Apelli methodica dialecticæ ratio ad Jurisprudentiam accommodata. pag. 1.
2.° Carolus Girardus Castilionensis de Juris voluminibus repurgandis. pag. 63.
3.° Guillermi le Rouille Alenconiensis, Justitiæ et injustitiæ descriptionum Compendium. pag. 87.
4.° Claudii Mallevillæi definitionum Civilium liber pag. 124.
5.° Laurentii Clariciri Gambari in Juris institutiones præfatio &c. pag. 145.
6.° Ejusdem expositio proemii institutionum Civilium qua primam Reipublicæ quasi formam expressit pag. 165.
7.° Claudii Ptolemæi Senensis de corruptis verbis juris Civilis dialogus. pag. 176.
8.° Tabula abbreviaturarum. pag. 190.

[library stamp]

3e pièce

De iuſtitia ⁊ iniuſtitia.

Guillermi le rouille Alenconiẽſis Cauſidici in legibus licentiati. Juſtitie atqꝫ iniu‑ ſtitie deſcri‑ ptionum compẽ dium.

BIBLIOTHEQUE MAZARINE

BIBLIOTHEQUE MAZARINE

Cum priuilegio.

M.CCCCC.XXX.

n3

¶ Illuſtriſſimo ac ſereniſſimo principi Karolo Alenconij duci Armigniaci: Ruthene et Perthicis comiti: Bellimontis vicecomiti: Guilielmus le Rouille Alẽconieñ. cauſidicꝰ: in legibꝰ licentiatꝰ: pro ſalute fidelitas ⁊ perpetua ſeruitus.

SEpe cogitaui o illuſtriſſime ⁊ hũaniſſime princeps ab hoc opere deſiſtendum memor eiꝰ qđ recitat grecus hiſtoriographoꝝ clariſſimꝰ Plutarchus in viroꝝ illuſtriũ vitis. Cũ eñi inuitatꝰ eſſet Hãnibal ab Anthioco rege vt phormionẽ peripatheticũ philoſophũ de rebellica copioſiſſime diſſerentem audiret: pauloq̄ poſt interrogatꝰ q̄dnã de illo ꝑho iudicaret. Rñdit multos ſe deliros ſenes vidiſſe: ſed q̄ magis deliraret neminẽ. Quare ego paruulꝰ homũtio tenui munitꝰ doctrina tanti phi ab Hãnibale deriſi: ductꝰ exẽplo vereor iſtud rude atq̄ impolitũ opuſculũ in ↄſpectu tue ducalis maieſtatis p̄ſentare. dicẽte etiã dño per ꝓphetã. Tu q̄s es q̄ enarras iuſtitias meas: q̄ſi diceret: cũ nõ ſis dignꝰ. Uerũ q̄ꝛ alibi ſcriptũ eſt. Accedet hõ ad cor altũ. Et ꝑ Hiero. ſacre ſcripture ſupremũ antiſtitẽ ſuꝑ Malach. ꝓphe. trãſumptiue. i. c. reuertimini. xvj. q. j. Qđ ſi intelligẽs (inq̄t) largitorẽ deũ: ⁊ agens his grãs ꝑ quos a deo eruditꝰ eſt humiliauerit ſe. Et in horreũ dei intulerit cibos hoc eſt ſcripture alimẽta ppl̃is miniſtrauerit: ſtatim aperient̃ ſuꝑ eum catharacte celi: et effundet̃ ſuꝑ eũ pluuia ſpũalis: ⁊ mãdauit nubibꝰ ſuis vt pluant ſuꝑ eũ imbrẽ ⁊ abũdantia rerũ oim ꝑfruet̃. Diuino illo cantu audẽtior factꝰ onus ſubiui: ⁊ q̄ꝫ plures materias et deſcriptiones ſparſim diſſeminatas in vnũ recluſi: veluti ex diuerſis racemis faciẽs vindemiã. Tandẽ auſus ſum numini tuo illud dicare: eiꝰ etiã memor qđ ſupra omne genꝰ hoim ſtudioſos ſtudiaq̄ lr̃aꝝ amas ⁊ amplexaris iuſtitiam oim virtutũ matrẽ ⁊ reginã: colis ⁊ veneraris dãs cõtinue operã: vt nataliũ tuoꝝ ſplendor magis magiſq̄ illuſtret̃. Te etem̃ ſatis nouimꝰ extractũ ex illo diuino Ludouico Frãcoꝝ rege ſctõ. Ex quo cõpluſculi deſcẽdẽtes rerũ geſtarũ claritudine fulſerũt. Inter q̄s inuictiſſimus memorie immortalis Karolus Ualeſiꝰ Alenconũ comes huiꝰ nois primꝰ: q̄ et regis Francie Philippi Ualeſij frater extitit. Qui in cruẽtiſſimo creciaco bello glorioſe ꝓ republica certans diem ſuum clauſit vltimũ. Nec ambigit̃ te ex latere materno ꝓceſſiſſe: ex illis ꝓpe diuine laudis regibꝰ hieroſolime: vcꝫ Ungarie: ⁊ Cicilie. Ex q̄bꝰ cõplures ſctiq̄ floruere: inter q̄s Ludouicꝰ filius Karoli ſecundi regis Hieroſolime Cicilie ⁊ vngarie: q̄ in minoꝝ fratrũ ordine ſctẽ ⁊ religioſe vita functus: ⁊ poſt eius obitũ in cathalogo ſctõꝝ relatꝰ eſt. Sancta q̄ꝫ Elizabeth Ungarie regis filia: q̄ decẽ et ſex mortuos ſuſcitaſſe: cecũ natũ illuminaſſe: et multa alia miracula feciſſe legit̃: q̄ tot bonorũ operũ manipulos ꝑtulit: qđ poſt eiꝰ obitũ in ſanctarũ numero aggregata eſt. Cuiꝰ quidẽ beate et glorioſe Elizabeth veſtigia inſequẽs illuſtriſſima ac piiſſima mater tua dña noſtra: angelicã potius q̄ꝫ humanã vitã ducere arbitrat̃. Tu vero conſtantiſſime ac ſapiẽtiſſime p̄nceps degis nitide ⁊ virtuoſe: nihil pro. ſus a predeceſſorum tuoꝝ claritudine degenerãs. De q̄bꝰ q̄dẽ ordo domꝰ tue: pax ⁊ tranq̄llitas ſubditoꝝ: obſeruãtia iuſtitie q̄ precipue i ſcacario tuo laudabili ſuꝑioritatis eq̄tate adminiſtrat̃: validũ et indubitatũ teſtimoniũ afferunt. De his vero q̄ foris ⁊ in corꝑali virtute cõſiſtũt: ꝓ teſtimonio accedãt Uenetij: Mediolanẽſes ⁊ ceteri vltra ⁊ citramontani rebelles: Suitẽſes etiã in quos hoſtiliter (prelio ſctẽ Brigide vigente) auſus es tela ꝓpria ↄtere: inde rediẽs triũphanter gloriã martis habere meruiſti. Aſtãte ſacratiſſimo: inuictiſſimo: chriſtianiſſimoq̄ Francoꝝ regi Frãciſco. Cuiꝰ q̄dẽ chriſtianiſſimi regis inclita ſoror duciſſa et dña noſtra Margareta ſpeciali ⁊ ieſtimabili pulchritudinis gratieq̄ prerogatiua thoro tuo iũcta eſt: de q̄ ſalutari matrimonio merito letatur vniuerſa ſubditoꝝ tuoꝝ cetꝰ: p̄cipue vrbis tue capitalis Alenconice q̄ nõ quãtũ ceteri ſed quãtũ nulli. Tibi vere: tibi laus debet̃ q̄ tantã curã et ſollicitudinẽ pro ppl̃o tuo in pace ⁊ iuſtitia tuẽdo impẽdiſti: quod vix aut nũq̄ credi poſſit. Et neq̄ dubitamꝰ quin tuti ſemꝑ ſub vmbra alaꝝ tuaꝝ Alẽconieñ. ſimꝰ: ſicuti ſub p̄deceſſoꝝ p̄ſidio: p̄ſertiꝫ ſub defunctis magnanimis ⁊ bone memorie p̄ncipibꝰ et Alẽconij ducibꝰ: vcꝫ Joãne auo tuo et patre tuo Renato aie quoꝝ i pace req̄eſcũt: patres noſtri fuere. Nec iter impediat ſeu vultũ tuũ auertat ſerenũ: illa rep̄henſibilis amalthae ſibille cumane ꝑtinacia: q̄ pro tribꝰ libris ex nouẽ reſtãtibus: reliq̄s ſex corã rege exuſtis trecẽtos Philippeos cõſtãter petijt. Equidẽ ꝓ mea erga te fide nihil expectare debeo: id ſolũ mihi ſufficiat: ꝙ equo aio feras. Suſcipe igitur magnanime ⁊ potẽtiſſime princeps hilari vultu paruũ munuſculũ: qđ obſequentiſſimꝰ ſeruulꝰ tuꝰ nouꝰ agricola ꝓ initio p̄mitiaꝝ tuaꝝ: in horreũ tuũ recõdẽdũ offert: tenui manu: ſꝫ imẽſa volũtate. Et ſcito ꝙ ſi q̄d mihi maiꝰ fuiſſet: id ẽt libẽtiſſime obtuliſſeꝫ, memor ſis qđ Artaxerſes Perſaꝝ rex aquã i manibꝰ cuiuſdã paupis cui nihil aliđ. ſuperat oblatã iucũdiꝰ ſubridẽſq̄ ſuſcepit, Illudq̄ ꝓ ꝓuerbio cõiter dicebat. Nõ minꝰ vcꝫ regale ⁊ hũanũ eſſe in p̄ncipe parua munera accipe: q̄ꝫ ingẽtia elargiri: qđ te ꝓ tua hũanitate ⁊ grã facturũ ſpero. Uale Alenconiſtaꝝ Salus.

Tabula alphabetica rerum ac verborum notabilium que in hoc compendio continentur.

De litera. A.

A Paupertatis prodeſſe libera nos dñe. fo. xij. co. iij.
Achab dimiſit Benadach. folio xxiiij. col. iiij.
Acta omnia debent ſcribi. fo. xxv. col. j.
Achan ab vniuerſo cetu populi lapidat⁹ fuit propter furtum. fo. xxx. col. iiij.
Adoleſcētia quid ſit. fo. xv. col. iiij.
Adoleſcentia vnde dicitur. ibidem.
Adoleſcens dicitur tripliciter.
Adoleſcens in qua etate dicitur. ibidem.
Adoleſcentia. ibidem.
Adoleſcētia ē etas habilis ad ſtudiū. f. xvj. c. j.
Adoleſcentia prona eſt ad malū. fo. eo. col. ij.
Adulator quis dicitur eſſe. fo. xxij. col. j.
Adulatio excludit ſapientiam. ibidem.
Aduocati in. xviij. anno dicuntur eſſe in etate perfecta. fo. xv. col. iiij.
Aduocatus q̇ malū cōſiliū dedit nō tn̄ ex dolo non tenetur. fo. xxj. col. ij.
Aduocatorꝝ cōmēdatio ⁊ laus. fo. xxvij. co. ij.
Aduocati aliqñ ſacerdotes vocāt. f. xxvj. c. j.
Aduocatus quis dicitur. ibidem.
Aduocatus vnde dicitur. ibidem.
Aduocati multifarie vocantur. fo. eo. col. ij.
Aduocati ⁊ patroni differunt. ibidem.
Aduocati qualiter creantur. ibidem.
Aduocatus cogit poſtulare a l's iudex pōt eū priuare. fo. eo. col. iij.
Aduocat⁹ nō cogit poſtulare contra cōſcientiam ſuam. ibidem.
Aduocatus cōtra conſanguinem vel affinem nō debet cogi poſtulare. ibidem.
Aduocatus qualiter ſe habere debeat in officio. fo. xxvj. col. iiij.
Aduocat⁹ an quis poſſit eſſe in cauſa in qua fuit iudex. ibidem.
Aduocati qualr̄ debeant placitare. ibidem.
Aduocat⁹ excipiens cōtra teſtes de criminibus nō debet ad iniurias prorumpere alias tenet actiōe iniuriarū. ibi. ⁊ fo. xxvij. col. j.
Aduocat⁹ cū clictulo nō dꝫ cōtrahere. ibidē.
Aduocatus non debet munus ſibi datū q̄tūuis exiguum aſpernere. ibidem.
Aduocatus litē ꝓtelare non debet. ibidem.
Aduocatus ſtare debet: ⁊ nō ſedere. ibidem.
Aduocat⁹ malā cauſam fouere nō dꝫ. ibidē.
Aduocatus falſam legē vel abrogatā allegare non debet. ibidem.
Aduocatus q̄tum nomine ſalarij ꝓ vna cauſa accipere debet. fo. xxvij. col. j.
Aduocati qualiter iurare debent. ibidem.
Aduocatorꝝ cōmēdatio et laus. fo. xxvij. co. ij.
Aduocatorū malorꝝ vituperium. ibidem.
Aduocatorum malorꝝ exemplum. ibidem.
Aduocati mali ſunt excoriatores pauperum. folio. eo. col. iij.
Aduocati mali vocantur canes curiarū ⁊ deuoratores ciuium. ibidem.
Aduocati fiſci olim duo de numero togatorū eligebantur. fo. xxvij. col. iij. ⁊ iiij.
Aduocati fiſci priuilegia. fo. eo. col. iiij.
Aduocatus ⁊ ꝓcurator fiſci debent iuſte cauſam fiſci agitare. fo. xxviij. col. j.
Aduocati ⁊ ꝓcuratores fiſci q̄liter in officijs ſe habere debeant. ibidem.
Aduocati ⁊ procuratores fiſci non debent ꝓ priuatis poſtulare. ibidem.
Aduocati ⁊ procuratores fiſci cōmoda fiſcalia occultare non debent. ibidem.
Aduocati ⁊ procuratores fiſci nō debent plebeios vexare ꝯtumelijs alioquin viui igne concremantur. ibidem.
Alenconienſes ſeruientes portant colores domini ducis in ſuis veſtibus. fo. xxx. col. j.
Amethiſt⁹ lapis ꝑtioſus q̄lis ſit. fo. xx. col. ij.
Angelus Sathane aliqñ ſe trāſfigurat in angelum lucis. fo. xxxj. col. iiij.
Anſelmi ſancti notabile reſponſum ad quendam abbatem. fo. vij. col. iij.
Apparitores qui ſunt. fo. xxix. col. iiij.
Apparitores eccl'iaſtici an poſſint aliquē viua voce citare. ibidem.
Argumētū a ꝯtrio ſenſu q̄lr ꝓcedit. f. vj. col. ij.
Aride man⁹ āputatio nō vr̄ pena. f. xxxj. co. ij.
Aſſertioni principis ſtandū eſt in his que ſūt iuris poſitiui. fo. xj. col. iij.
Aſſuerus rex ideo qꝛ vſus eſt conſilio ſapiētū ſup. cxxvij. ꝓuicias triūphauit. fo. xxj. co. j.
Aurei. lxxij. faciūt libram auri. fo. xiiij. col. iij.
Aurū frangit fores adamātinas. fo. ij. col. iij.
Aurum inter omnia metalla eſt nobiliſſimū. fo. xix. col. iiij.

De litera. B.

BAilliui qui dicantur. fo. xxiij. col. iij.
Belli dubius eſt euentus. fo. vij. col. j.
Berillus lapis pretioſus. fo. xx. col. ij.
Bias phs philoſophie amator. fo. xiij. co. iij.
Biretum vnde dr̄. fo. xxv. col. j.
Bona que habentur vltra id qđ ſufficit pauperum ſunt. fo. xv. col. iij.

De litera. C.

CAlamus vnde dicitur. fo. xxv. col. j.
Calcedonius lapis pretioſus qualis ſit. folio. xx. col. ij.
Cambiſes rex quēdam iudicē excoriari fecit et pellem ſuam ſuper cathedram extendi. fo. xxiiij. col. iiij.
Carcerari quis non debet abſq; informatiōe precedente. fo. xxiiij. col. ij.
Carceris deſcriptio. fo. xxix. col. col. j.
Carcer debet eſſe ſecurus.
Carcer dicitur horribilis. ibidem.
Carcer nō ē rept⁹ ad penā ſꝫ ad cuſtodiā. ibidē.

Carcer eſt multiplex.ibidem.
Carceratus in quib⁹ caſibus pōt ligari ⁊ cō-peditari vltra carceres.fo.eo.col.ij.
Carnifex vnde dr̄.fo.xxx.co.iiij.
Caro vnde dicitur.ibidem.
Caronda thyro magnus iuſtitie zelator.fo-lio.vj.col.iij.
Capti ⁊ retēti p̄ debito ciuili ſi nō habuerint vn̄ ſe alant debent alij expenſis creditoris. al's iudex dʒ eos relaxare.fo.xxvij.col.iiij.
Caſtitas ⁊ cōtinentia differunt.fo.xiiij.co.ij.
Caſtitas ſola eſt que cuʒ fiducia pōt animas deo preſentare.ibidem.
Cecus ad iudicialē dignitatē prohibetur ac-cedere.fo.xxiiij.co.j.
Cerix quid eſt.fo.xxviij.co.iiij.
Ceſariani qui ſunt.fo.xxix.co.iiij.
Ceſſante cauſa ceſſat effectus.fo.xj.co.j.
Charitas eſt ſcd̄s lapis fundamēti turris iu-ſtitie.fo.ij.co.ij.
Charitatis laus.ibidem.
Charitatis multiplex deſcriptio.ibidem.
Charitatis effectus.fo.eo.co.iij.
Charitatis erga deū ⁊ hoies exēpla.f.e.ibi.
Chartularij iudices q̇ dicunt̄.fo.xxv.co.ij.
Cibus aie eſt iuſtitia.fo.xviij.col.iij.
Citatio debet eſſe i ſcriptis.fo.xxviij.co.iiij.
Citatio facta p̄ preconē an valeat.ibidem.
Clericus ſe vulnerās an incidat in.c.ſi quis ſuadente.fo.vj.col.ij.
Clerici in ſacris prohibentur poſtulare.fo. xxvj.columna.ij.
Clodoueus primus francorū regum chriſtia nus miraculoſe vnctus.fo.xix.col.iij.
Cogitationes diſſipant̄ vbi nullum eſt conſi lium.fo.xxj.col.j.
Concuſſio quid ſit.fo.xxx.col.iiij.
Concuſſionis pena eſt arbitraria.ibidem.
Cōmentarienſis quis ſit.fo.xxix.col.j.
Cōmentarienſis quare ſic vocat̄.ibidem.
Corona regū olim erat magni ponderis.fo-lio.xix.col.iiij.
Corona regis debet.xij.lapidibus pretioſis ornari.ibidem.
Cōſiliari⁹ et conſult⁹ differūt.fo.xxj.col.j.
Conſilium quid ſit.fo.eo.col.ij.
Cōſiliātiū fidelitas auxit rēpu.romanā.ibi.
Conſilium eſt triplex.ibidem.
Conſiliū vnde ſumpſit originem.ibidem.
Conſilium vnde dicitur.ibidem.
Cōſiliū malū ex dolo dās aliq̇s tenet̄.ibidē.
Cōſiliū mādatū et p̄ceptū differūt.ibidem.
Cōſiliari⁹ multipliciter appellat̄.f.e.co.iij.
Cōſiliarij quales eligi debeāt.fo.eo.col.iiij.
Conſiliarij debent eſſe fideles.ibidem.
Cōſiliarius fidelis q̄l'r iueniat̄.fo.xxij.col.j.
Conſiliarij in tribus articulis principaliter debent eſſe fideles.ibidem.
Cōſiliarij q̇ ſunt a cōſilio repellendi.ibidē.
Conſiliarij habent multa priuilegia,ibidē,
Coſiliarij q̄l'r officia ſua exercere dn̄t.f.e.c.ij.
Contētionis deſcriptio.fo.xiij.col.j.
Contentioſus vnde dicitur.ibidem.
Contentio ⁊ rixa differunt.ibidem.
Contentio triplex eſt.ibidem.
Contētio q̄ fit inter pueros etiā contra veri-tatem nō eſt peccatū mortale.ibidem.
Cōſuetudo in nuntijs creādis eſt attēdēda, folio.xxx.col.ij.
Contentionis incommoda.fo.xiij.col.ij.
Contentioſus prohibetur ordinari.ibidem.
Corpus animam aggrauat.fo.xviij.col.ij.
Criminaliū executores qui erant tp̄e Moyſi. folio.xxx.col.iiij.
Criminoſus an debeat prius manū perdere poſtea caput ſi in ſn̄ia caueatur q̇d debeat ſibi abſcindi manus ⁊ caput.fo.xxxj.co.iij.
Criminoſus q̇ fracto laqueo de patibulo ce cidit nihil aut modicū leſus:an ſit iterum ſuſpendendus.ibidem.
Criſolitus lapis p̄tioſus q̄lis ſit.fo.xx.co.ij.
Criſopaſſus lapis pretioſus.fo.eo.co.j.
Chriſtiani deſcriptio.fo.xij.col.iiij.
Chriſtianus vnde dicitur.ibidem.
Chriſtiani q̄liter differūt a paganis.ibidē.
Cupim⁹ ſemp̄ id de q̇ indigemus.fo.x.col.ij.
Cure deſcriptio.fo.ix.col.iiij.
Curiales qui dicuntur.fo.xxj.co.iij.
Curia vnde dicitur.ibidem.
Cura vnde dicitur.ibidem.
Curioſus a cura deriuatur.ibidem.
Curioſus quis dicitur.ibidem.
Curia parlamenti pariſien̄.fuit inſtituta de centū conſiliarijs.fo.eo.co.iiij.
Cuſtoʒ carceris qualiter ſe debet habere er-ga carceratos.fo.xxix.col.ij.
Cuſtos carceris diligens eſſe debet.ibidem.
Cuſtos carceris debet eſſe valens et potens.
Cuſtos violentie non reſiſtens conſentire vi detur.ibidem.
Cuſtos carceris debet vigilare et non dormi-re.ibidem.
Cuſtodia carceris in nocte debet geminari. ibidem.col.iij.
Cuſtos carceris debet eſſe diſcret⁹ induſtrius et fidelis.ibidem.
Cuſtos carceris in ſecreto cū priſonarijs lo-qui non debet.ibidem.
Cuſtos carceris debet priſonarijs miniſtra-re prouiſionē ſine vlla diminutione.ibidē.
Cuſtos carceris que ⁊ qualiter iurare debet. ibidem.
Cuſtos carceris dʒ diligenter viſitare eſcas que mittūtur priſonarijs ne in eis ſint fer ramenta ad frāgendos carceres.ibidem.
Cuſtos carceris debet priſonario prouidere de alimentis.ibidem.
Cuſtodum ſalaria.ibidem.
Cuſtodum pena ſi propter eorum dolum vel culpam carcerati effugerint,fo,eo,col,iiij,

¶De litera.D.
DAuid ꝑpter adulteriũ ſuũ dei irã prouocauit.fo.xx.col.iij.
Dauidis tpe q̃ erãt executores.fo.xxxi.col.i.
Dauid precepit vni filioꝝ vt occideret hoiem renũtiantẽ ſe ſaulẽ occidiſſe.ibidem.
Dauid precepit duob⁹ filijs ſuis vt ſuſpenderent rachab ⁊ banaa.ibidem.
Decurio q̃d ⁊ vnde ſit.fo.xxi.col.iij.
Decrepita etas q̃n dicitur.fo.xv.col.iiij.
Deus ſolus ſapiens eſt.fo.xvij.col.iij.
Diabol⁹ p inobediẽtiã ſeparat hoiem a deo.fo.xvi.col.ij.
Dies obitus iuſtoꝝ eſt eis melior q̃ dies natiuitatis.fo.xviij.col.ij.
Dignitas quid ſit.fo.xxi.col.i.
Diogenis notabile reſpõſum adulatori cuidam.fo.xxij.col.i.
Diſcipline deſcriptio.fo.ix.col.iij.
Diſcipline laudes.ibidem.
Diſciplina cuſtodiunt alie virtutes.ibidem.
Diſciplina oibus eſt neceſſaria.ibidem.
Diſcordantes an poſſint cogi ad pacẽ faciendam.fo.vij.co.i.
Diues quis dr eſſe.fo.xiiij.col.iij.
Diues vnde dicitur.ibidem.
Diuitie ⁊ opes differunt.ibidem.
Diues et locuplex differunt.ibidem.
Diues bonus quis dicitur.ibidem.
Diuites mali qui ſunt.ibidem.
Diuitie in q̃b⁹ caſibus proſunt.fo.eo.co.iiij.
Diues malus eque põt dici ſeruus ſeruorum.fo.xv.col.iij.
Domeſtici ſerui ꝓncipis quales eſſe debeãt.folio.xxij.col.ij.
Domicelli in curijs ꝓcedũt dños.fo.xvi.co.i.
Dominus quis dicitur.fo.xiij.col.ij.
Duces Mediolani nullũ recognoſcũt ſuperiorem.fo.xxi.col.i.
¶De litera.E.
ECcleſia roma.habuit pmũ epz.f.ix.c.iiij.
Eccl'ia eq̃parat mltitudini hoiz.f.x.c.ij.
Eglon rex munera ſimul et mortẽ recepit ab Aioth.folio.xxiiij.col.iiij.
Elemoſyne deſcriptio.fo.xv.col.i.
Elemoſyna vnde dicitur.ibidem.
Eleiſon quid eſt.ibidem.
Elemoſyna extinguit peccata ſicut aqua extinguit ignem.ibidem.
Elemoſyna duplex eſt.ibidem.
Elemoſyna cordis in ſeptẽ diuidit.ibidem.
Elemoſyna corporalis in ſeptẽ diuidit.ibid.
Elemoſyna põt dici triplex.ibidem.
Elemoſyne largitor tria conſiderare debet.fo.eo.col.ij.
Elemoſyna decem bona cõfert.ibidem.
Eps nõ debet poſtulare.fo.xxvi.col.ij.
Eps q̃ dãnato ad perpetuos carceres minuit cibos nõ euitat irregularitatẽ.f.xxix.co.i.
Ephebus quis dicitur,fo.xv,col.iiij,
Epiſcopus quis ſit.fo.ix.col.iiij.
Epiſcopi miniſterium q̃d ſit.ibidem.
Epiſcopatuũ q̃ fuit prima inſtitutio.ibidem.
Epiſcopatuũ ⁊ archiepiſcopatuũ fines erant ante aduentũ chriſti diſtincte.ibidem.
Epiſcopalia que ſunt.ibidem.
Eps añq̃ poſſit conſecrari q̃ reqrunt.ibidez.
Eps qualiter ſe habere debeat i officio.ibid.
Eps negligẽs põt licite deponi.ibidem.
Eps malus multipliciter appellatur.ibidẽ.⁊ fo.x.col.i.
Eps dr temerarius multipliciter.fo.x.colũ.i.
Epi mali equiparant ſimulacris gentiliũ.ibi.
Epiſcopi portatiui qui.ibidem.
Epiſcopatũ appetens an peccet religioſus.fo.eo.col.ij.
Equitatis deſcriptio.fo.vij.col.iiij.
Equitatis lex eſt interpres.ibidem.
Equitatis laus.ibidem.
Equitas eſt ſcutum inexpugnabile.ibidem.
Equitas ⁊ ſapientia in idẽ tendunt.ibidem.
Equitas an preferatur rigori.ibidem.
Equ⁹ vel curr⁹ ꝓuati an poſſit capi ad vehẽdũ criminoſum ad locũ ſupplicij.f.xxxi.co.iij.
Error proponitur parrhiſijs in parlamento.folio.xxij.col.ij.
Etates ſunt ſeptem.fo.xv.col.iiij.
Etas perfecta.ibidem.
Etas nõ inſpicitur ſed virtus.fo.xxi.col.iiij.
Etas per virtutes ſuppletur.ibidem.
Excõicatus non põt poſtulare.fo.xxvi.col.ij.
Executores cauſarũ qui ſunt.fo.xxix.col.iiij.
Executores criminaliũ q̃ ſunt.fo.xxx.col.iiij.
Executores criminaliũ multifarie vocãt.ibi.
Executores criminalium tẽpore Joſue ⁊ Samuelis erant iudices.ibidem.
Executores criminaliũ qui fuerunt tempore Salomonis.fo.xxxi.col.i.
Executores criminaliũ qui fuerunt tempore Romuli rome conditoris.ibidem.
Executores criminalium quare pro nunc tantum in horrorem habentur.fo.xxxi.col.i.
Executoris ſeu tortoris officiũ eſt potius cõmodi q̃ honoris.ibidem.
Executor qualiter ſe habere debeat in officio ſuo.folio eodem.col.ij.
Executor q̃ p errorẽ amputauit manũ dextrã an debeat iterũ manum ſiniſtrã amputare cum in ſentẽtia ſolũ et preciſe caueatur de ſiniſtra.fo.xxxi.col.ij.
Executor q̃d faciet ſi in ſnĩa nõ ſit ſpecificatũ de qua manu abſciſio ſit facienda.ibidem.
Extranei ſunt a ꝯſilio repellẽdi.fo.xxij.co.i.
¶De litera.F.
FAcili⁹ eſt errare naturã: q̃ principẽ ſibi diſſimilẽ formare rempub.fo.xx.col.ij.
Facilitas credẽdi q̃n reprobat.fo.xxiij.co.ij.
Falſum committens circa principis litteras qualiter punitur.fo.xxv.col.iij.
Faſces que ſunt.fo.xxiij.co.i.

Faſciati iudices.ibidem.
Fatui in conſilium non ſunt vocandi.fo.xxi. columna.iiij.
Femine deſcriptio.fo.xiij.col.iiij.
Femina vnde dicitur.ibidem.
Femina praua ſui gaudet de morte mariti. ibidem.
Femina a poſtulando repellitur et cauſam prohibitiõis dedit calphurnia.f.xxvi.c.iii.
Ferocitas aĩalis in cornu cõſiſtit.f.viij.co.iij.
Fleuit dñs lazarum non quia mortuum: ſed q2 ad miſerias reſuſcitaturũ.f.xviij.co.iij.
Fidei laus.fo.i.col.iii.
Fides eſt primus lapis fundamẽti turris iuſtitie.ibidem.
Fidei deſcriptio multiplex.ibidem.
Fides quot modis accipitur.ibidem.col.iiij.
Fides eſt hoſti ſeruanda.ibidem.
Fidei due ſunt ſpecies.fo.ij.col.i.
Fidei effectus ſunt multiplices.ibidem.
Fidelitas debet dominis a vaſallis cliẽtulo ab aduocato infirmo a medico ꝛ pupillo a tutore.fo.iiij.col.iij.
Fiſcus quid ſit.fo.xxvij.col.iij.
Fiſcus quare ſanctiſſimus dr.ibidem.
Fiſcus vnde dr.ibidem.
Fortitudo eſt ſecunda porta iuſtitie.fol.iij. columna.ij.
Fortitudinis deſcriptiones.ibidem.
Fortitudo vnde dicitur ibidem.
Fortitudiuis laus.ibidem.
Fortitudinis effectus.fo.eo.col.iij.
Fortitudinem quindecim iuuant.ibidem.
Furti actio non datur patri contra filium marito contra vxorẽ nec econtra.fo.v.col.iiij.

¶De litera.G.

GRatie deſcriptio.fo.v.col.i.
Gratia ſumitur multipliciter.ibidem.
Gratia in quatuor inuenitur.ibidem.
Grapharij qui dicuntur.fo.xxv.col.ii.
Graues hoĩes in qua etate dicuntur eſſe.folio.xxi.col.iiij.
Guilielmus de cug.quedã procuratorẽ regiũ al's liberauit a pena flãmaꝝ.fo.xxviij.co.i.

¶De litera.H.

HOmicida eſt diues illorum q̃ fame pereunt.fo.xv.col.iij.
Honeſtas quid ſit.fo.v.col.iij.
Honeſtas vnde.dr.ibidẽ.co.iiij.ꝛ f.xiiij.co.i.
Honeſtas plus deſiderat in iure q̃ in iuſtitia.ibidem.
Honeſtas legum rigori detrahit.ibidem.
Honeſtas in omnibus requiritur negotijs. ibidem.
Honeſtas eſt preferenda omni pecuniario cõmodo.ibidem.
Honeſtatis gratia cogitur q̃s dimittere ſuã concubinam.ibidem.
Honeſte non viuens cogitur honeſte viuere. ibidem.
Honor patri ꝛ matri debetur.fo.iiij.co.ij.
Honorati qui dicuntur.fo.xxvi.col.ij.
Horribilius in mundo nihil eſt q̃ aliquẽ ſibi natura ſimilem trucidare.fo.xxxi.col.i.

¶De litera.I.

IAcintus lapis pretioſus.fo.xx.colũ.ij.
Iaſpis qualis ſit.fo.eo.col.i.
Ieſus chriſtus natus eſt in bethleem: nutritꝰ in nazareth ꝛ ſepultus in hieruſalem.folio.xij.col.iij.
Ieſus chriſtus ab adulatore traditus eſt.folio.xxij.col.i.
Illiteratꝰ poteſt eſſe iudex dũmodo habuerit cauſarum experientiam.fo.xxiiij.col.i.
Illiteratꝰ an poſſit eſſe iudex.fo.xxiii.co.iiij.
Illiterati ruſtici ꝛ humiles eq̃parant.ibidẽ.
Illiteratus ceco equiparatur.fo.xxiiij.col.i.
Illiteratꝰ ꝛ corpe vitiatꝰ equiparant.ibidẽ.
Illiteratus infanti equiparatur.ibidem.
Illuſtris non põt inferior a principe iudicare.fo.xxviij.col.i.
Imperiti in iure an poſſint eſſe aduocati.folio.xxvi.col.ii.
Impij affligũt i bonis tpalibꝰ.f.xviij.co.iiij.
Impij affligunt morte eterna.ibidem.
Impudicitie cauſa que eſt.fo.xiiij.col.ij.
Impudicitie remedium.ibidem.
Infantilis etas.fo.xv.col.iiij.
Inſula quid ſit.fo.xxi.col.i.
Inſula vnde dicitur.ibidem.
In iuſtitia oĩs virtus cõtinetur.fo.xx.col.i.
Induſtria quid ſit.fo.xvii.col.ij.
Induſtria et honeſtas equiparantur.ibidẽ.
Infelices tres dicuntur eſſe.fo.xvij.col.iiij.
Iniuſti duplici morte affligunt.f.xviij.co.ij.
Iniquitatis deſcriptio.fo.xi.col.iij.
Iniquitas ꝛ peccatũ differunt.ibidem.
Iniquitas tres differentie.ibidem.
Iniquus vnde dicitur.ibidem.
Iniuſtitie deſcriptio.fo.viij.col.i.
Iniuſtitie duo ſunt genera.ibidem.
Iniuſtitie incõmoda ꝛ ꝓprietates.f.eo.co.ij.
Iniuſtitia penuriam inducit.ibidem.
Iniuſtitia edificia euertit.ibidem.
Iniuſtitiam in beluam figurare congruũ eſt. ibidem.
In pricipe oĩs iuriſditio ꝛ ptãs ẽ.f.xxij.co.ij.
Inobediẽtia eſt mala ꝛ nociua.fo.xvi.col.ij.
Inobedientia cõparat hereſi.ibidem.
Inobediẽtia eſt ſpecies idololatrie.ibidem.
Inobedientia dr peccatum ariolandi ꝛ paganitatis.ibidem.
Inobediẽs labit in culpã ꝓthoplauſti.ibidẽ.
Inobediens dicitur quatuor euangelia contemnere.ibidem.
Inobediens qualiter puniri debeat.ibidem.
Innocens quis dr ꝛ vnde.fo.ix.col.i.
Innocentia cum iuſtitia ſecura eſt.ibidem.
Inſufficiens ſcientia: vite inhoneſtas ꝛ etas illegitima equiparantur.fo.xxiiij.col.i.

Interfemineum quid ſit.fo.xiij.col.iiij.
Jonathas dauid dilexit. fo.ij.col.iij.
Joſeph fuit iniuſte incarceratus ꝛ ſine cauſe eognitione. fo.xxiiij.col.ij.
Joſue ſuſpendit regem hay.fo.xxx.col.iiij.
Iracūdi ꝛ ſubiti nō debēt ad conſiliū vocari. folio.xxij.col.j.
Ira eſt mater diſcordie.fo.vj.col.iiij.
Judex ſine correctione bñ regere non poteſt. folio.xxiij.col.j.
Judices ꝛ magiſtratus ſunt membra princi= pis.fo.xxij.col.ij.
Judices ꝛ magiſtratꝰ a pricipe creanẗ.ibidē.
Judex dz habere fortitudinē.fo.xxiiij.col.j.
Judex debet eſſe maturus.fo.eo.col.ij.
Judex debet eſſe rectus ꝛ iuſtus.ibidem.
Judicem malū quatuor faciunt.ibidem.
Judex amore corrumpitur.ibidem.
Judex ꝑſonā accipere non debet.ibidem.
Judex timore ꝑuertit iudiciuz. fo.eo.col.iij.
Judex odio iniquus efficitur.ibidem.
Judex cupiditate corrūpitur.ibidem.
Judex immobilis debet eſſe vt colūna.ibidē.
Judex pro queſtu pecunie non dz innoxios cō dēnare ꝛ noxios adiuuare.ibidem.
Judas munera ſimul ꝛ laqueum accepit.fo= lio.xxiiij.col.iiij.
Judex quis eſſe nō debet in cauſa in qua fuit aduocatus.fo.xxvj.col.iiij.
Judex indignū ꝛ infeſtū ſeruientem eligēs te neẗ de male geſtis ꝑ eum.fo.xxx.col.ij.
Judex in puniendis nūtijs debet diligenter procedere.fo.eo.col.iij.
Judex ſedere dz in cathedra.fo.xxiij.col.ij.
Judex vnde dicitur. ibidem.
Judices multi dicuntur.ibidem.
Judicum diuiſio.ibidem.
Judices medij qui ſunt.fo.eo.col.iij.
Judices minimi qui ſunt.ibidem.
Judices infimi qui ſunt.ibidem.
Judicis officium eſt latiſſimū.ibidem.
Judex bonus quatuor cōditiones habere de bet. fo.eo.col.iiij.
Judex debet ſuā ſniam ferre ſcriptis.ibidem.
Judex mediū ſequi debet.fo.vij.col.iij.
Juſtitie laus. fo.j.col.j.
Juſtitie varie deſcriptiones.ibidem.
Juſtitia dupliciter accipitur. eodē.col.ij.
Juſtitia improprie ſumpta q̊d ſit.ibidem.
Juſtitia in turri triāgulari figuraẗ.ibidem.
Juſtitie ſex ſūt lapides ſeu ꝑtes.f.iij.col.iiij.
Juſtitia ſub vna ſola ꝑte cōp̄hēdiẗ.f.vj.col.j.
Juſtitia ēt īter latrōes ē neceſſaria.eo.col.ij.
Juſtitia ſi modum excedit dicitur crudelitas. folio.vij.col.iij.
Juſtitia violatur nimia indulgentia.ibidē.
Juſtitia eſt cingulum lumborū xp̄i.ibidem.
Juſtitia cuſtodit viā innocentis.fo.ix.col.j.
Juuentus quando dicitur.fo.xv.col.iiij.
Juuenîles calores refrenare licet.f.xvj.co.ij.
Juuenes ꝓpter virtutū copiā dicunẗ ſenes et graues.fo.xxj.col.iiij.
Juuenes in multis cōmendantur.ibidem.
Juppiter oſyris primus ſceptri inuētor.folio xx.col.iij.
Juſtitior in honore eſt maior non econtra.fo= lio.xxij.col.iij.
Juſtitiā vendere ꝛ ſymoniaz cōmittere paria ſunt.fo.xxiiij.col.iiij.

¶De litera.K.

Karolus dux Alēconieñ.hz in ducatu ſuo ca= ſcariuz ꝛ ſupremā iuriſditionē.fo.xxj.col.j.

¶De litera.L.

LEdere ſeipſum an quis poſſit impune. fo.vj.col.j.
Legis deſcriptio.fo.ix.col.j.
Leo eſt beſtia rugiens.fo.viij.col.iiij.
Leo poſt ſaturitatem triduo cibis caret.folio ix.col.j.
Lex caret dolo ꝛ ſuſpitione.ibidem.
Lex eſt multiplex.fo.ix. col.ij.
Lex quare ſic facta.ibidem.
Lex vnde dicitur.ibidem.
Lex qualis debeat eſſe.ibidem.
Lex eſt tela aranea.fo.xxiiij.col.iij.
Lictores olim qui erant.fo.xxxj.col.j.
Lictores vnde dicti ſunt.ibidem.
Litis vtilitas quando ꝛ qualiter videtur ex= poſcere.fo.xxvij.col.j.
Legiſta quis ſit ꝛ vnde dicitur.fo.xxviij.co.j.
Lucij Ualerij Senatoris exemplum. folio xxij.col.ij.
Ludouico regi Frācorum ſancto ſcripſit vnū ſolum verbū in magna pelle ſigillata quī= dā clericus Parrhiſienſis.fo.vij.col.iij.
Luxurioſi nō debēt eſſe ꝯſiliarij.fo.xxij.co.ij.

¶De litera.M.

MAcedonis philoſophi notabile dictum. fol.xvij.col.iiij.
Maledictionis iniquitatis.et iniuſtitie.folio xviij.col.iiij.
Magni iudices qui dicuntur.fo.xxiij.col.ij.
Magni iudices trina ſpecialitate letāẗ.ibidē.
Marci attilij reguli fides.fo.j.col.iiij.
Martyrium ſuſtinēs ad pompam non mereẗ ſed demeretur.fo.xv.col.ij.
Maximi iudices qui dicunẗ.fo.xxiij.col.ij.
Membrorū ſuorꝝ nemo eſt dñs.fo.vj.col.j.
Mendicitas vnde dicitur.fo.xj.col.iiij.
Meretrix poteſt de vrbe expelli propter hone ſtatem.fo.vj.col.j.
Meū ꝛ tuū ex iniuſtitia ꝓuenerūt.f. viij.c.iij.
Meum ꝛ tuū inter mortales diſſentiones cau= ſant.ibidem.
Miphiboſeph.fuit iniuſte ꝛ ſine cauſe cogni= tiōe ſuis poſſeſſiōibꝰ ꝑuatꝰ.fo.xxiiij.col.ij.
Minus crimē eſt habenti tollere q̄ȝ cū poſſit indigentibus denegare.fo.xv.col.iij.
Minores.xxvij.annis prohibentur poſtula= re.fo.xxvj.col.iij.

Miraculum anteꝙ̄ poſſit euenire quatuor re quiruntur.fo.xxxi.col.iij.
Moyſes terrenis curis peractis diuine contemplationi vacabat.fo.xx.col.iij.
Monachi mortui ſunt mundo.fo.xviij.col.i.
Monachi non cenſentur mortui quantum ad impregnandas mulieres.ibidem.
Monachi dicunt̄ viuere quo ad deum.ibidē.
Monachus trahēs ſibi in eccleſia ſanguinem ꝑcuſſiue illa eccleſia eſt indicta.fo.vi.co.ij.
Mors duplex eſt.fo.xviij.col.iiij.
Mortis corporalis deſcriptiões.fo.xviij.co.i.
Mortis anime deſcriptiones.ibidem.
Mortis varie diſtinctiones.ibidem.
Mori certum eſt:ſed quando incertum.ibidē.
Mors eſt cōis omnibus hominibꝰ.ibidem.
Mors naturalis triplex eſt.ibidem.
Mors ciuilis triplex eſt.fo.eo.col.ij.
Mors vnde dicitur.ibidem.
Mors vnde procedit.ibidem.
Mortui naturaliter aliquando dicuntur viue re.ibidem.
Mors iuſtorum eis multa bona cōfert.ibidē.
Mortis peccatorū que eſt cauſa.fo.eo.col.iij.
Mors impij tripliciter dicitur.ibidem.
Mors impiorum infelix.ibidem.
Mortis memoria eſt multum vtilis.folio eo. colum.iiij.
Mortis memoria ad multa ꝓficit.fo.xix.co.i.
Mulier que ſit.fo.xiij.col.iiij.
Mulier et virgo et corrupta generali verbo vo cantur.ibidem.
Mulier vnde dicitur.fo.xiiij.col.i.
Mulier eſt columna et requies viri.ibidem.
Mulieris male deſcriptio.ibidem.
Mulieris conditio in quibus caſibus eſt dete rior viri et contra.ibidem.
Mulieres ornantur pudicitia.eo.col.ij.
Mulieres de honore ſepe contendunt.folio xvi.col.iiij.
Mulier non poteſt publica officia exercere. fo.xxx.col.ij.
Mulieres ſunt omniū dignitatū et officiorum incapaces.ibidem.
Munera iudicium peruertūt.fo.xxiiij.col.iiij.
Munerarij cenſuales.fo.xxv.col.ij.

¶De litera.N.

Negligentie deſcriptio.fol.x.co.ij.
Negligentia;pigritia;et torpor diffe runt.ibidem.
Negligens vnde dicitur.ibidem.
Negligentia eſt nouerca eruditionis.ibidem.
Negligentia in multis arguitur.ibidem.
Negligentia pluſꝙ̄ culpa eſt imputanda.fo lio eo.col.iij.
Negligens et delinquens pari pena puniun tur.ibidem.
Negligentia prelatorum cadit in magnū ſub ditorum diſcrimen.ibidem.
Negligentia que in proprijs rebus eſt culpā da in alienis eſt vituperāda.fo.xxvij.col.i.
Nemo ſe in bonis ſicut nec in corpore lede re debet.fo.vi.col.ij.
Nemo proprie ſibijpſi eſt iniuſtus.ibidem.
Nemo ab elemoſyna preſtanda eſt exemptꝰ. fo.xv.col.iii.
Nemo ex conſilio obligatur ſub pena morta lis peccati niſi ex conſilio neceſſitatis.fo. lio.xxi.col.ij.
Nero Ceſar cū preconibus certauit et eos ſu perauit.fo.xxviij.col.iiij.
Nex quid ſit.fo.xvi.col.iij.
Nō ſufficit ſe a malo abſtinere niſi fiat qđ bo num eſt.fo.vi.col.ii.
Normani et anglici vinū appetūt.fo.x.col.ij.
Notarius eſt publica perſona.fo.xxv.col.ij.
Notarius vnde dicitur.ibidem.
Notarius multipliciter appellatur.ibidem.
Notarius ex priuilegio notariatus eſt factus iudex ordinarius.fo.xxv.col.ij.
Notarij per iudicē pro iudicio creati non ha bent tantam poteſtatem ſicut habent tabel liones.ibidem.col.iij.
Notarij habent officium honoris.ibidem.
Notarij qualiter ſe hr̄e debēt i officio.ibidē.
Notarius aliquid ex negligentia omittens te netur de dolo.ibidem.
Notarij officium circa que verſatur.ibidem.
Notarius qualiter acta iudicis ſcribere de bet.ibidem.
Notarij qua pena puniuntur ſi falſum cōmiſe rint.ibidem.
Note que ſunt.fo.xxv.col.ij.
Nomen bonum habent bonus preſumitur.fo lio.xxx.col.i.
Nuntij mortis ſunt tres.fo.xviij.col.ij.
Nuntij qui ſunt.fo.xxix.col.iiij.
Nuntij iuramentū operatur ꝙ poſtea ſtatur relationi ſue.fo.xxx.col.ij.
Nuntio et ſeruienti qualiter et in quibus cre ditur.ibidem.
Nuntiorum ſalaria.fo.eo.col.iij.

¶De litera.O.

O Mors ꝙ̄ amara eſt memoria tua.folio xix.col.iiij.
Obedientia principi debetur.fō.iiij.col.ij.
Obedientia in obſeruātia includit̄.eo.co.iij.
Obedientia duplex eſt.ibidem.
Obedientie deſcriptiones.
Obedire plus deo debemꝰ ꝙ̄ hoibꝰ.ibidem.
Obedientia aliquando ſub pietate contine tur.fo.eo.co.iiij.
Obedientia qualiter generaliter.ibidem.
Obedientia habet nouem conditiões.ibidē.
Obedientia quo iure introducta ſit.ibidem.
Obediētia tribꝰ ꝑncipalr̄ debet̄.fo.xvi.col.i.
Obedientia in quibꝰ attenditur.ibidem.
Obſequium patrono debetur.fo.iiij.co.ij.
Obſeruantie deſcriptio.fo.iiij.col.iij.
Obſeruare multipliciter accipitur.ibidem.

Oloberus vnde dicitur.fo.xix.co.iiij.
Officij iudicis deſcriptio qñ dicitur purũ generale ⁊ merum.fo.xxiij.col.iij.
Officiũ iudicis aliqñ dr ſolẽne.fo.eo.co.iiij.
Officiũ iudicis aliqñ dicitur mixtũ deſeruiẽs ſeu miniſtrans.ibidem.
Officium iudicis aliqñ dr annomalũ.ibidem.
Officia vtrum poſſint vendi.fo.xxiij.col.iiij.
Officiũ emẽs incidit i.l.iulia.de ambitu.ibi.
Officiũ emens eſt ab illo officio remouẽdus.fo.xxv.col.j.
Officia ad firmã nõ dñt dari.fo.xxiij.col.iiij.
Officium iudicis abſq̃ notario exerceri non poteſt.fo.eodem col.j.
Officium aduocati fiſci olim per annum ſolummodo durabat.fo.xxvij.col.iiij.
Officiarij tãto dñant breui⁹ q̃to graui⁹ ⁊ ad hoc eſt exẽplũ devulnerato iacẽte ivia.ibi.
Officia turbant̃ promiſcuis actibus rerũ, folio.vj.col.iiij.
Oppoſita iuxta ſe poſita magis luceſcunt.folio.viij.co.j.
Opus ⁊ opera differunt.fo.xvij.col.iiij.
Oſiris iuppiter in armis ſuis ſceptrũ deferebat.fo.xx.col.iiij.

De litera.P.

Pacis deſcriptio.fo.vj.col.iij.
Pax ſine iuſtitia cõſiſtere nequit.ibidẽ.
Pax ſex modis cauſatur.ibidem.
Pacem ſex cauſe prohibent.eo.co.iiij.
Pax an poſſit vniuerſa fieri in terra de poteſtate ordinaria dei.fo.vij.co.j.
Pacis fructus eſt ineſtimabilis.ibidem.
Pacis proprium quid.ibidem.
Pacis confirmatio qualiter fit.ibidem.
Pax ⁊ concordia differunt.ibidem.
Pacis ſignum.ibidem.
Pagani nec iudei nõ poſſunt preſcribere cõtra chriſtianos.fo.xiij.col.j.
Papa ſol⁹ põt iterp̃tari ius diuinũ.f.x.co.iiij.
Papa preſidet in cõſilio gñali.fo.xxj.col.iij.
Parũ eſt ius eſſe in ciuitate: niſi ſint qui iura reddere poſſint.fo.xix.co.j.
Parũ eſt ſñiam ferre: niſi debita ⁊ efficax executio ſubſequebat̃.fo.xxxj.co.iij.
Pauper vnde dicitur.fo.xj.col.iiij.
Paupertas eſt duplex.ibidem.
Paup̃tas ex ꝓpa volũtate ſeptẽ bõa ꝯfert.ibi.
Paupertatis deſcriptio.eo.fo.⁊.fo.xj.col.ij.
Paupertas habet multa priuilegia.ibidem.
Paupertas habet multa incõmoda.ibidem.
Pauper an poſſit agere cõtra diuitem vt ſibi ſubueniat.fo.xv.col.iij.
Pauper non debet fraudari elemoſyna.ibid.
Patroni cauſarum qui ſunt.fo.xxvj.col.ij.
Pecuniã dans ad officium cõſequendũ habet animũ malefaciendi.fo.xxv.col.j.
Petrus timore errauit.fo.xxiij.col.iiij.
Pecunia que ſit.fo.xiij.col.iiij.
Pecunia vnde dicitur.ibidem.
Philoſophie inuẽtor pitagoras.f.xvij.co.iij.
Philoſophia vnde dicitur.ibidem.
Phinees ſacerdos iudeũ cũ madianita cocuntem tranſfixit.fo.xxxj.col.j.
Pietatis deſcriptio.fo.iiij.col.j.
Pietas principaliter eſt ad parentes et patriam.ibidem.
Pietas ſumitur tripliciter.ibidem.
Pietas ⁊ eq̃tas ſunt vene iuſtitie.fo.eo.co.ij.
Pietatis laus.ibidem.
Pietas cõſiſtit in criminũ punitionẽ.ibidem.
Pietas olim pro dea habita.fo.eo.co.iij.
Pirrh⁹ achatẽ hẽbat vbi.ix.muſe cũ apollo cithara pſallẽte ſculpte erãt.fo.xx.col.iij.
Plebs quid ſit.fo.ix.col.iij.
Plebs ⁊ populus qualiter differunt.ibidem.
Plebs vnde dicitur.ibidem.
Plebeij ad dignitatẽ decurionatus non aſſumuntur.ibidem.
Plũbea lamina pectori impoſita ꝯfert ad alẽdam vocem.fo.xxviij.col.iiij.
Plures ad virtutis meritũ peruenire difficile eſt.fo.xiij.col.ij.
Populi deſcriptio.fo.ix.col.ij.
Populus vnde dicitur.ibidem.
Populus olim triũ rerũ erat dñs.ibidem.
Populus eſt magiſter vitiorum.ibidem.
Populus eſt pronus ad malum.ibidem.
Portarij qui ſunt.fo.xxix.col.iiij.
Poſtulare qui poſſunt.fo.xxvj.col.ij.
Poſtulare qui pr[illegible]hibentur.ibidem.
Poſſeſſio regni [illegible]tis p tres ſpecies apprehenditur.fo.xiii[illegible] col.j.
Prepoſiti qui dicuntur.fo.xxiij.col.iij.
Preconis deſcriptio.fo.xxviij.col.iiij.
Preco vnde dicitur.ibidem.
Preconis officium.ibidem.
Preco prohibetur fieri decurio.ibidem.
Preco qualiter abſentem citare debet.ibidẽ.
Preconis vox paucis innoteſcit.ibidem.
Preconum officium circa q̃ verſatur.ibidem.
Preconũ priuilegiũ.fo.xxix.col.j.
Predo graſſat̃ dũ ſumpt⁹ q̃rit̃.f.xxiij.co.iiij.
Princeps vnde dicitur.fo.x.col.iij.
Princeps dicitur dei miniſter.ibidem.
Princeps dicitur maritus republice.ibidem.
Princeps dr cõmunis pater omniũ.ibidem.
Principis poteſtas eſt mirabilis.f.eo.co.iiij.
Princeps põt ius diuinũ limitare.ibidem.
Princeps põt diſtinguere interpretari ⁊ adiuuare ius diuinũ limitatũ.ibidem.
Princeps poteſt ius diuinũ nõ limitatũ limitare ex cauſa.ibidem.
Princeps habet iura in ſcrinio pectoris.folio.j.col.ij.
Princeps poteſt contra ius naturale ſtatuere.fo.xj.col.j.
Princeps ex cauſa poteſt tollere defenſionem.ibidem.
Princeps poteſt tollere citationem.ibidem.

Princeps poteſt alicui priuato auferre rem ſuam.ibidem.
Princeps pōt aliquē cogere ad promittendum.ibidem.
Princeps pōt dare literas moratorias in preiudicium priuati.fo.eo.col.ij.
Princeps nō preſumit in modico preiudicare ſubditos.ibidem.
Princeps pōt legitimare illegitimos in preiudicium legitimorum.ibidem.
Princeps pōt ſine cauſa auferre ius priuati queſitum iure ciuili.ibidem.
Princeps poteſt ſtatuere contra ius poſitiuum.fo.eod.col.iij.
Principi eſt pro ratione voluntas.ibidem.
Princeps non preſumitur iuri cōmuni derogare velle.ibidem.
Princeps ſine cauſa iuri communi derogans peccat.ibidem.
Princeps eſt inſtitutus ad iudicium ⁊ ad iuſtitiam.ibidem.
Princeps eſt iuſtitie caput ⁊ miniſter principalis.fo.xix.col.ij.
Princeps dr poteſtas publica ⁊ in terris diuine maieſtatis imago.ibidem.
Princeps cenſetur habere iura in ſcrinio pectoris.ibidem.
Princeps tenetur pro regno die noctuqꝫ laborare.ibidem.
Princeps inungi debet oleo.fo.eo.col.iij.
Princeps quare inungitur.ibidem.
Princeps a quo inungitur.ibidem.
Princeps qualiter inungitur.ibidem.
Principatus in armo deſignatur.ibidem.
Princeps ſolus vti dꝫ veſtib⁹ purpureis.ibi.
Princeps de terra eſt.fo.eo.col.iiij.
Princeps cōmunis pater vocatur.fo.xx.col.j.
Princeps ſe dꝫ habere ad ſubditos ſicut pater ad filios ⁊ paſtor ad oues.fo.eo.col.iij.
Priceps legib⁹ ⁊ armis dꝫ ornari.f.eo.co.iiij.
Princeps quare ſedeat.ibidem.
Priſonarius nō debet poni in loco nimis arcto.fo.xxix.col.j.
Priuatus an p' iudicē poſſit cogi abſente executore ad aliquē malefactorē decapitandū vel ſuſpendendu ꝫ.fo.xxxj.col.iiij.
Procurare oēs poſſunt niſi de iure prohibeātur.fo.xxvj.col.ij.
Procurator eſſe non pōt q̄ legitimā perſonā ſtandi in iudicio nō habet.fo.eo.col.iij.
Procuratoris officium eſt voluntariū in acceptione.ibidem.
Procurator recepto mādato ſine proteſtatione cogitur dominum defendere.ibidem.
Procurator cogit̄ preciſe dn̄m defendere nec liberat̄ ſoluēdo intereſſe.ibidem.col.iiij.
Procuratores qualiter ſe habere debeant in officijs ſuis.fo.xxvij.col.ij.
Procurator debet eſſe fidelis.ibidem.
Procurator in ſalarijs aliqn̄ aduocato equiparatur.ibidem.
Procurator ſm ſpecu.non debet in vna cauſa vltra.xij.libras turon̄.recipere.ibidem.
Procuratoris deſcriptio.fo.eo.col.iiij.
Procurator fiſci et procurator ceſaris differunt.ibidem.
Procurator ceſaris q̄s pprie dr.f.xxviij.co.j.
Procurator fiſci quis ſit.ibidem.
Procurator fiſci abſente aduocato nō debet cauſam fiſci agitare.ibidem.
Procuratores fiſci mali non debent tolerari.fo.xxvj.col.j.
Procuratores ⁊ aduocati aliquando equiparantur.fo.xxvj.col.j.
Profeſſores iuris ciuilis vocantur ſapiētes.fo.xvij.col.ij.
Prudentie deſcriptio.fo.iij.col.j.
Prudentia vnde dicitur.ibidem.
Prudentie ethymologia.ibidem.
Prudētia eſt prima porta turris iuſtitie.ibi.
Prudentia eſt in ſapiente.ibidem.
Prudentie laus.ibidem.
Prudentie effectus.fo.eo.col.ij.
Prudentie quinqꝫ ſunt ſpecies.ibidem.
Pubertas plena: plenior: et pleniſſima.folio.xv.col.iiij.
Publice diſputare de fide eſt prohibitum.fo.xiij.col.ij.
Pudicitie deſcriptio.fo.xiiij.col.j.
Pudicitia eſt triplex.ibidem.
Pudor ⁊ pudicitia differunt.fo.eo.col.ij.
Pudicitia non pōt violenter arripi.ibidem.
Pudori hoim parcendū eſt.fo.xxxj.col.iij.
Pupillaris etas.fo.xv.col.iiij.
Purpureus color qualis ſit.fo.xix.col.iiij.
Purpura vnde dicitur.ibidem.
Purpura ex quo fit.ibidem.
Purpure quis primus inuentor.ibidem.

De littera.Q.

Qui non habet in ere luat in corpore.f.xj.col.ij.⁊.fo.xiiij.col.iij.
Qui non facit qd debet videtur facere qd nō debet.fo.xxxj.col.ij.

De littera.R.

Rectores negligētes magnam nutriunt peſtilentiam.fo.x.col.iij.
Religiōis deſcriptio.fo.xvij.col.j.⁊ f.iiij.c.j.
Religio vnde dicitur.ibidem.
Religionis beneficia.ibidem.
Religionis munde ⁊ immaculate alia deſcriptio.ibidem.
Religio qualiter accipitur.ibidem.
Religio eſt bonū incōmutabile.fo.x.col.ij.
Religio dicitur tripliciter.fo.xvj.col.iiij.
Religionis alia deſcriptio.fo.xvij.col.j.
Religioſi prohibētur poſtulare.folio.xxvj.columna.ij.
Reuerentia ſenibus debet̄.fo.iiij.col.ij.⁊.iij.
Reſignatio egri facilius admittitur q̄ ſenis fo.xvj.col.iiij.

Reges Francie ⁊ Anglie.in capite inungun-
tur.fo.xix.col.iij.
Regiſtra notariȷ̄ penes eum remanere debēt.
fo.xxv.col.iij.
Rex Francie in regno ſuo nullū recognoſcit.
ſuperiorem.fo.xx.col.iiij.
Rex iuſtus erigit terram.fo.xi.col.iij.
Rex Francie inungitur a Remeñ. archiepi-
ſcopo.fo.xix.col.iij.
Rex anglie inūgit᷑ a Cantuarieñ. archiepi-
ſcopo.ibidem.
Rixe deſcriptio.fo.xiij.col.i.
Rixa vnde dicitur.ibidem.
Roberto filio regis hugonis capeti locutus
eſt crucifixus.fo.vij.col.i.
¶De litera.S.
SAcerdos veſtes ſtatui congruentes ha-
bere debet.fo.xxv.col.i.
Salomonis Roboam filiȷ̄ regnū fuit diuiſuȝ
qꝛ ſapientum conſiliū ſpreuit.fo.xxi.col.i.
Salomon propter libidinem gratiā dei ami
ſit.fo.xx.col.iij.
Salus vbi multa conſilia.fo.xvi.col.i.
Samuel concidit agag regem per fruſta.fo-
lio.xxx.col.iiij.
Sanſon:Dauid:⁊ Salomō per mulieres de-
cepti fuerunt.fo.xiiij.col.ii.
Sapientis deſcriptiones.fo.xvii.col.i.
Sapientie deſcriptio.fo.eo.col.ii.
Sapientia eſt filia memorie ⁊ vſus.ibidem.
Sapiētia eſt omnino cōtraria ſtultitie.ibi.
Sapiētia ſemꝑ eo cōtenta eſt qđ adeſt.ibidē.
Sapiens qualiterquis probetur.ibidem.
Sapientia circa que verſatur.ibidem.
Sapientia vnde dicitur.ibidem.
Sapientes ſeptem.ibidem.
Sapia clara nūꝙ̄ marceſcit.fo.xvii.col.iii.
Sapientia vnde ſumpſit originē.ibidem.
Sapientia qualiter acquiratur.ibidem.
Sapientia melior eſt ꝙ̄ vires.ibidem.
Sapientie laudes.ibidem.
Sapiētia ſi in forma oculis videri poſſet:ad
amorem ſui omnes excitaret.ibidem.
Sapiētis aius ſupra fortunā ē collocat⁹.ibi.
Saphirus lapis pretioſus.fo.xx.col.iii.
Sardius lapis pretioſus quare ſic dictus.
fo.xix.col.iiii.
Sardius qualis ſit.ibidem.
Sardonix lapis pretioſus.fo.xx.col.ii.
Scarlatum eſt ſpecies purpure ⁊ illo vti non
licet priuatis hominibus.fo.xix.col.iiii.
Scientia:induſtria:⁊ ſapientia differunt.fo-
lio.xvii.col.ii.
Scientia circa que verſatur.ibidem.
Scorpiōis cauda ſemꝑ ī ictu eſt.f.xiii.co.iiij.
Scriniarius quis dicitur.fo.xxv.col.ii.
Scribe ⁊ logographi q̄ dicunt᷑.ibidem.
Senatus vnde dicitur.fo.xxi.col.iii.
Senator quis dicatur.ibidem.
Senatores Rome centum fuerunt.ibidem.
Senat⁹ eſt pars corporis pncipis.f.xxii.col.ii.
Senium quando dicitur.fo.xv.col.iiii.
Senectus que ſit.fo.xvi.col.iii.
Senectus a qua etate incipiat.ibidem.
Senex min⁹ preſumitur viuere ꝙ̄ eger.ibidē.
Senex vnde dicitur.ibidem.
Senes ⁊ pueri in etate cōueniunt.ibidem.
Senium eſt quadruplex.ibidem.
Senes habēt multa priuilegia.fo.eo.co.iiii.
Senes parcius puniunt᷑ ꝙ̄ iuuenes.ibidem.
Senex habet multa incōmoda.ibidem.
Senes fatui ⁊ ſine religione ſunt abomina-
biles.fo.xvii.col.i.
Senis obſtinatio maior eſt inter abuſiones
ſeculi.ibidem.
Senes preſumunt᷑ magis probi ꝙ̄ iuuenes.
fo.xxi.col.iiii.
Senum notabiles preſumptiones in quibus
multum commendantur.ibidem.
Senſualitatis deſcriptio.fo.xiiii.col.ii.
Senſus omnes ſunt in capite.fo.viii.co.iiii.
Sentētia a nō ſuo iudice lata nullius eſt mo-
menti.fo.xvi.col.i.
Sententia eſt ſcḿ illi⁹ rerū tenorē exequēda.
fo.xxxi.col.ii.
Seruus publicus quis dicitur.fo.xxv.col.ii.
Sermo ſenū preſumit᷑ veracior ꝙ̄ iuuenum.
fo.xvi.col.iiii.
Seruientis deſcriptio.fo.xxix.co.iiii.
Seruiens eſt vulgare gallie.ibidem.
Seruiens diuerſimode vocatur.ibidem.
Seruientis ornamentum.fo.xxx.col.i.
Seruiēs dꝫ hr̄e ꝟgā ſeu baculū in manu.ibi.
Seruientes quales eſſe debeant.ibidem.
Seruienti ſoli creditur.ibidem.
Seruientes in qua etate eligi debeāt.ibidē.
Seruientes quis pōt creare.fo.eo.col.ii.
Seruiētes q̄ ⁊ qualiter iurare debeāt.ibidē.
Seruienti ſoli creditur pluſꝙ̄ iudici.ibidē.
Seruienti quare ſoli creditur.ibidem.
Seruienti non creditur in his q̄ ſunt in facto
alieno.fo.eo.co.iii.
Seruiēti nō credit᷑ de nō ſibi cōmiſſis.ibidē.
Seruiēs ꝗliter ī officio ſe habere debeat.ibi.
Seruiens an habeat cauſe cognitionē.ibid.
Seruiētes ſalariant᷑ ſcḿ loci ꝯſuetudinē.ibi.
Seruiēs falſā relationē faciēs ꝗlit᷑ punit᷑.ibi.
Seruiens vltra debitū extorquens qua pena
punitur.fo.eo.co.iiii.
Seruientes quis poſſit punire.ibidem.
Sexu diſpares nō debēt ſub eodē tecto cuſto
diri.fo.xxix.col.iii.
Silentiū in interiori parte turris iuſtitie eſt
depictum.fo.iii.col.iiii.
Silentium quid ſit.ibidem.
Silentium vnde dicitur.ibidem.
Silentii laus ⁊ effectus.ibidem.
Silentium turbantes qualiter puniunt᷑.ibi.
Simile oē applaudet ſuū ſimile.f.xxxi.col.i.
Symōia ī diuite ſi facilr̄ ꝑſumit᷑.f.xiiij.c.iiij.

Smaragd⁹ lapis ꝑtioſus ꝗlis ſit.fo.xx.col.j.
Smaragdus vbi inuenitur.ibidem.
Spes eſt ſcala iuſtitie.fo.ij.col.iiij.
Spei deſcriptio.ibidem.
Spei effectus.ibidem.
Sophi qui dicuntur.fo.xvij.col.ij.
Socrates phs veneno necat⁹ ē.f.xxviij.col.ij.
Solium quid ſit.fo.xx.col.iiij.
Solium vnde dicitur.ibidem.
Spei laus.fo.ij.col.iiij.
Spiculatoꝛ quis ſit.fo.xxx.col.iiij.
Spiculatoꝛ vnde dicitur.ibidem.
Spicula que ſunt.ibidem.
Spoꝛtule que dicunť ⁊ vnde.fo.xxx.col.iij.
Statera doloſa abominabilis apud deū.folio.xxiij.col.ij.
Stelle erratice hn̄t duplicē motū.f.xxvij.c.ij.
Studium quid ſit.fo.vij.col.ij.
Studentes excuſantur a muneribus pſonalibus a.xviij. anno vſq ad.xxv.an.fol.xv.col.iiij.
Superbie deſcriptio.fo.xij.col.iij.
Superbus vnde dicitur.ibidem.
Superbia multipliciter accipitur.ibidem.
Superbia eſt initium omnis peccati.ibidem.
Supbia eſt odibilis corā deo ⁊ hominibus.fo.eo.col.iiij.
Superbia eſt euidentiſſimum ſignum reprobozum.ibidem.
Superbia eſt tolerabilioꝛ in diuite ꝙ in paupere.ibidem.
Surdus poſtulare ꝓhibetur.fo.xxvj.col.iij.
Suſpectus de fuga poteſt vltra carceres ligari.fo.xxix.col.ij.

De litera.T.

Tabellio.fo.xxv.col.ij.
Tabularius.ibidem.
Tabellio ⁊ tabularius vnde dicūtur.ibidem.
Tabule olim fiebant de buxo.fo.eo.col.ij.
Tabelliones quis poteſt creare.ibidem.
Tabellio cōficiens inſtrumētum de cōtractu pꝛohibito qualiter punitur.fo.eo.col.iiij.
Tabellio falſum conficiens inſtrumentū qualiter punitur.ibidem.
Taciturnitas dr optima: ac tutiſſimū rerum adminiſtrandarū vinculū.fo.xxj.col.ij.
Temperantie deſcriptio.fo.vij.col.ij.
Temperantie vis.ibidem.
Teſtis in etate ſeptuageſima pſumitur in breui morituro.fo.xvj.col.iij.
Thalaris veſtis que ſit.fo.xxv.col.iiij.
Thalaris veſtis vnde dicitur.ibidem.
Thome ſancti de aquino notabile reſpōſum de officijs non vendendis.fo.xxv.col.j.
Tiberius Ceſar moroſus erat in officiarijs mutandis.fo.xxvij.col.iiij.
Toga.fo.xxvj.col.j.
Toga vnde dicitur.ibidem.
Togis ſoli vtebantur romani.ibidem.
Togati qui dicuntur.fo.xxvj.col.ij.
Togis romani tempoꝛe pacis ſolūmodo vtebantur.fo.eo.col.j.
Topacius lapis ꝑtioſus ꝗlis ſit.fo.xx.col.j.
Topacij quis fuit pꝛimus geſtatoꝛ.ibidem.
Traianus imperatoꝛ magnus iuſtitie zelatoꝛ.fo.vj.col.iij.
Turpe nihil faciendum eſt.fo.v.col.iiij.

De litera.V.

Variatio repꝛobatur.fo.xj.col.iij.
Vaſallus cōtra dominū non cogitur poſtulare.fo.xxvj.col.iij.
Venie facilitas tribuit incentiuū delinquendi.fo.xiij.col.iiij.
Veritatis multiplex deſcriptio.fo.v.col.j.
Veritas vnde oꝛta eſt.ibidem.
Veritas eſt tempoꝛis filia.ibidem.
Veritatis laus.ibidem.
Veritas triplex eſt.fo.eo.col.ij.
Veritas cū iuſtitia in duob⁹ cōuenit.ibidem.
Veritatis tres ſunt gradus.ibidem.
Veritas a latebris extrahi debet.fo.v.col.ij.
Veritatem negans pꝛo pecunia deum negare videtur.fo.xxiiij.col.iij.
Veſtis debet eſſe conueniens ſtatui ⁊ oꝛdini.fo.xxvj.col.j.
Viliſſim⁹ reputatur ſi non alios ꝑcedat ſcietia qui eſt in honoꝛe pꝛim⁹.fo.xxiij.col.iiij.
Viatoꝛes qui ſunt.fo.xxix.col.iij.
Vicecomes quis dicatur.fo.xxiij.col.iij.
Vindicationis deſcriptio.fo.v.col.ij.
Vindicatio cui ſit neceſſaria.ibidem.
Vindicatio ꝗ ꝟtuoſa ⁊ licita ſit.fo.eo.col.iij.
Vindicatio in medio duoꝛum vitioꝛum cōſiſtit.ibidem.
Vindicatio eſt moderanda.ibidem.
Vindicationis laus.ibidem.
Vindicatiuus homo a domino inueniet vindictam.fo.xxiiij.col.iij.
Virga aliqn̄ denotat amicitiā.fo.xx.col.iiij.
Virga aliqn̄ denotat coꝛrectionē.ibidem.
Virga vnde dicitur.ibidem.
Virga vtuntur magi ad pacandos inter ſeſe ſerpentes.ibidem.
Virtutis deſcriptio.fo.xiij.col.ij.
Virt⁹ vnde dr ⁊ quare ſic dicta.fo.eo.col.iij.
Virtus nos fert nō ad elyſios campos: ſed ad ipſam mundi arcem.ibidem.
Virtus ⁊ foꝛtitudo differunt.ibidem.
Virtus qualiter acquiritur.ibidem.
Virtutis laus.ibidem.
Viri pꝛopꝛia eſt foꝛtitudo.fo.xx.col.ij.
Umbꝛa ſenis melioꝛ eſt ꝙ gladius iuuenis.fo.xvj.col.iij.
Vox ꝑconis hoꝛrida.fo.xxviij.col.iiij.
Voci que contraria ⁊ que pꝛopicia ſūt.ibidē.

De litera.Z.

Zelencirudicis iuſtitia in filium pꝛopꝛium folio.xxiiij.col.ij.

Finis Tabule.

CUm omni ge
neri animantiū (inquit ille eloquentie parens Cicero officiorū primo) principio ſit ab ipſa natura tributū: vt ſe et vitā corpuſqꝫ tueat̄: declinet que ei nocitura videātur: et oīa que ſunt neceſſaria ei ad viuendū acq̇rat. ¶ Idcirco iuſtitiā (que vtilitatē hoīm cōſeruat ⁊ cōtinet: decernit vt ab hoīe inerti atqꝫ inutili: ad ſapientē bonū fortēqꝫ virum transferētur res ad viuendū neceſſarie prout dicit idē Cic. offi. iij.) nō ſolū vtile eſt cognoſcere ⁊ eiꝰ tramites: ſed etiā valde neceſſarium oībus hoībus. Quid melius (inquit Ioā. tinctus in tracta. de inſtitu. regiminis dignitatū.) q̇d deo acceptius: ꝙ̄ per iuſtitiā ſeruare in oībus animū incorruptū: et in rebꝰ exteriorībꝰ equitatē: qđ alterū nō ledat: ⁊ efficere vt hoīes a delictis ⁊ criminibꝰ contineāt: q̄ legibꝰ et iuſtitie inſtitutiōibꝰ cohercent̄: quā iuſtitiā pure ⁊ integre obſeruando hō a mortali diuinꝰ efficit̄. ¶ Iuſtitia eñ eſt ſplēdor magnꝰ: ex q̄ viri boni nominātur: vt dicit idē Cic. offi. li. j. In q̄ q̇dē ſimul oīs virtꝰ cōtinet̄: vt teſtat̄ beatus hiero. in epiſto. xviij. ad demetriadē. Et Pau. de caſt. i. l. Iuſtitia. ff. de iuſti. ⁊ iu. ¶ Eſt eñ illa regina de qua prophe. ait pſal. xliiij. Que ſedet coronata a dextris dei in veſtitu deaurato circūdata varietate. De qua Euripides ⁊ Ariſt. v. ethi. neqꝫ heſperus neqꝫ lucifer ita admirabilis. Eſt etiā oīm mater ꝟtutū ceterarūqꝫ nobiliſſima ꝓut dicit̄ Cic. offi. iij. Ariſt. ethi. v. ⁊ Tho. ij. ij. q. lviij. arti. fi. Priſci. igit̄ eam aſtreā quaſi ex aſtris demiſſaꝫ iuſtitiā reginā nuncuparūt: qđ teſtātur Ariſt. vbi. ſ. Et Cic. i. iij. offi. ꝙ etiā probat̄ pſal. lxxxiiij. iuſtitia de celo ꝓſpexit.

Iuſtitie laus.

SEd quoniā nephas eſt omiſſis initūs et interꝓ̄tatione nō repetita materiā tractare ꝓut dicit iuriſcon. Gayus in. l. j. ff. de origine iuris. ad qđ etiā facit id qđ ſcribit Cice. in ꝓhe. offi. ¶ Oīs (inq̇t ipſe) que a ratione ſuſcipit̄ de aliqua re inſtitutio debet a diffinitione ꝓficiſci vt intelligat̄ quid ſit de quo diſputatur. Et ideo videndū eſt de ſignificatione et diffinitione iuſtitie. ¶ Eſt igitur iuſtitia ſcḋm beatū Tho. ij. ij. q. lviij. ar. j. ⁊ iuriſperitū in. l. j. ff. de iuſtitia ⁊ iu. habitus ſcḋm quā conſtāti et ꝑpetua voluntate ius ſuū vnicuiqꝫ reddit̄. ¶ Scḋm vero Lupū de oliueto hiſpanuꝫ in regula monachorū ſancti hiero. c. xxvij. ⁊ eſt in tertia parte epiſtolaꝝ beati illiꝰ hiero. inſerta: eſt ſingularū rerum ⁊ perſonaꝝ equiſſima diſtributio: quam quis obtinens: ⁊ cui adherent vitam ſuam diſpoſite ⁊ ſine turbatione conſeruat. Cuſtodit in oībus equitatē: ſcit quid deo debeat: quid ſanctis: ⁊ quid equalibꝰ reddat. Quid non deneget poteſtatibꝰ huiꝰ ſeculi: quid ſibi retineat: quid proximo competat: ⁊ q̇d alienis concedit: aut cōgruit. ¶ Scḋm vero Cicero. vete. rheto. li. ij. titu. ix. ſic diffinitur: eſt habitus animi cōmuni vtilitate cōſeruata: ſuā cuiqꝫ tribuens dignitatē. Eius initiū eſt a natura profectū: deinde quedā a cōſuetudine ex vtilitatis ratione venerūt. Poſtea res ⁊ ab natura profectas: ⁊ ab cōſuetudine probatas legū metus ⁊ religio ſanxit. ¶ Sed quia (teſte Tho. ij. ij. q. lviij. ar. viij.) omnes virtutes cardinales dupliciter accipiuntur. Uno mō ſcḋm ꝙ ſunt ſpeciales virtutes: habentes determinatas materias. Alio modo ꝙ ſignificant quoſdam generales modos virtutis. et ideo dicendū eſt ꝙ iuſtitia proprie ſumpta accipitur dupliciter. videlicet generaliter et particulariter. Gñaliter: qua precipiūtur et ordinātur actus oīm virtutum. prout dicunt Tho. vbi. ſ. et Richar. in. iij. diſtin. xxxiij. ar. v. q. iij. ⁊ Ariſto. in. v. ethi. et vocatur iuſtitia legalis que eſt in principe. primo ⁊ quaſi architectonice: qꝛ cenſetur habere oīa iura in ſcrinio pectoris. de quo gloſ. in. c. dicēti. in verbo in iuris. xxv. q. ij. per. l. oīm. C. de teſt. Scḋo eſt in ſubditis quaſi miniſtratiue. ¶ Particulariter aūt accipitur prout eſt habitꝰ cōſtituēs equalitatē ad alterā ſingularē perſonā: de qua per Richar. vbi. ſ. ibi quarto accipit̄. ¶ Improprie vero ſumpta iuſtitia eſt q̄ ad ſeipm̄ ſcḋm diuerſas partes pertinet: ⁊ eſt rectitudo ordinis in partibꝰ hoīs: vt ſcꝫ naſcibilis ⁊ concupiſcibilis ſubdantur voluntati ⁊ voluntas rationi. Et diffinitur ſcḋm Anſelmū lib. de veritate. c. xij. Iuſtitia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſeruata. ⁊ Aug. lib. j. de moribus eccleſie. Eſt amor deo tantum ſeruiens.

Iuſtitie varie deſcriptiones.

Iuſtitia dupliciter accipit̄.

Pnceps hꝫ iura i ſcrinio pectoris.

Iuſtitia impropie ſumpta quid ſit.

VIſa diffinitione iuſtitie dicendū eſt ſcḋm Bald. in ꝓhe. Greg. in fi. ꝙ iuſtitia quodā triāgulo continet̄: veluti quadā turri fortiſſima triangulari: de qua q̇dē turri dicit̄ Prouer. xviij. Turris fortiſſima nomen dñi. Et ꝙ de turri iuſtitie illud dictū ſit in promptu patet: qꝛ nomē dñi qđ eſt chriſtꝰ: eſt ipſamet iuſtitia in. c. Exiſtimāt. xj. q. iij. ſol iuſtitie in eccl'ia nūcupatur. Deſcriptionē conſequēter ſeu figurā illiꝰ turris videamꝰ.

Iuſtitia in turri triāgulari figuratur.

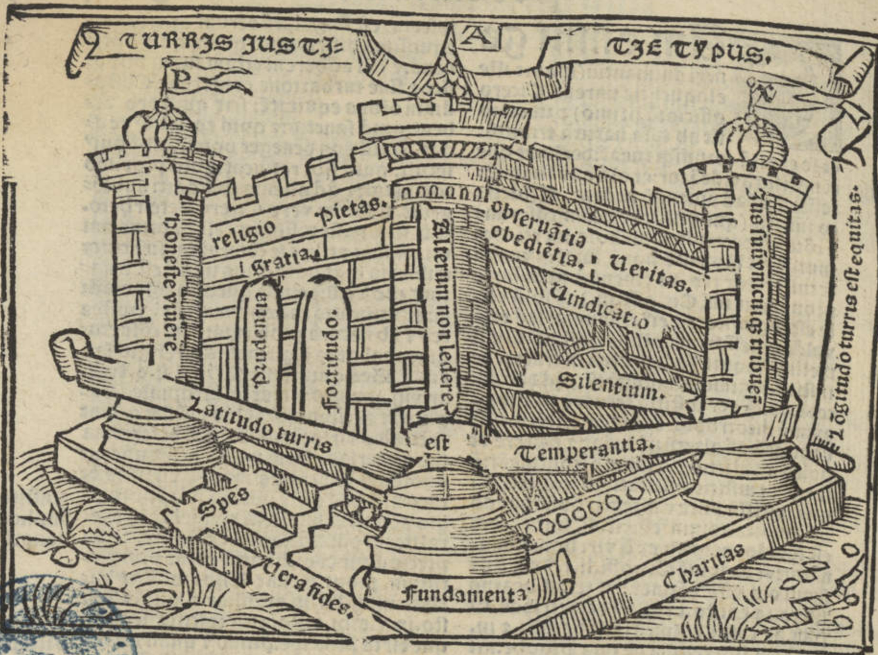

De fide. Cap. j.

Qualiter autē adequātur iſte virtutes turri iuſtitie videndum eſt. Et primo de fundamētis: que quidē fundamēta ex duobus firmiſſimis lapidibus conſtruuntur: quorū primus eſt. Uera fides: prout teſtatur Cice. offi. j. Et Aug. prout recitat in ca. vbi ſana. xxiiij. q. j. vbi dicit ꝙ vbi ſana fides non eſt: non poteſt eſſe iuſtitia: et ideo quia deficientibus fundamentis corruit edificium. l. egi tecum. ff. de except. rei iudi. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere ꝑter id qđ poſitū eſt qđ eſt chriſtus Jeſus. Pau. j. ad Corint. iij. Et vbi chriſtus non eſt fundamentū nullius boni operis eſt ſuperedificium. in. ca. Cum Paulus. j. q. j. ¶ Sine fide eñi impoſſibile eſt placere deo qui iuſtitia eſt: qm̄ iuſtitia eſt figura dei: vt prediximꝰ. ¶ Fides ergo ſic deſcribitur ab apoſtolo ad Hebre. xj. c. Eſt ſubſtantia rerum ſperandarū argumentū non apparentiū. Magiſtraliter aūt ſic deſcribitur per glo. in rub. de ſumma trinitate et fide catholica. Eſt voluntaria certitudo abſentium infra ſcientiā: et ſupra opinionē. Conſtituta itaqꝫ ſcientia habet cognitionem: fides vero non. Unde dicit Aug. Fides eſt credere qđ non vides. in ca. in domo. de peñ. diſtinc. iiij. ¶ Undecim modis fides accipitur. prout dicit Hoſt. in. d. gl. de ſumma trinitate ⁊ fide catholica. Primo ponitur et accipitur pro ſacramento baptiſmi. in ca. Debitū. de baptiſmo. et in ca. de Jude. xv. diſtinc. Secūdo: pro caſtitate thori. in ca. Coniuges. xxvij. q. ij. Tertio: pro conuentionali ſecuritate que etiam hoſti ſeruanda eſt. in ca. Noli. xxiij. q. j. Ob id enim cōmuniter dicit ꝙ graue eſt fidē fallere. l. j. rñ. j. ff. de cōſtitu. pecu. ¶ Ad hoc poteſt incidenter adduci notabile exemplū Marci attilij reguli de quo i. l. poſtliminij. ff. de capt. et poſtli. reuerſ. qui quidem cuꝫ captus fuiſſet a Xantippo duce Lacedemonio: et iuramento preſtito ꝙ rediret miſſus eſt Romam pro commutādis captiuis. Unde cum eſſet in ſenatu diſſuaſit captiuos aduerſariorum reddi. Diſcebat eñi illos adoleſcentes eſſe: et bonos duces belli: ſe iam ſenectute confectuꝫ. Cuius cum valuiſſet auctoritas: captiui retēti

Fides eſt primꝰ lapis fundamenti turris iuſtitie.

Fidei laus.

Fidei deſcriptio multiplex

Fides qt modis accipit.

fides eſt hoſti ſeruanda.

Mar. attilij reguli fides.

ſunt: ipſe vero rediſt Carthaginē. Non charitas patrie retinuit eum: nec amor vxoris: aut ſuorum. Cum etiam nō ignoraret ſe ad crudeliſſimos hoſtes et exquiſita ſupplicia (quibus de facto expoſitus fuit) proficiſci: ſed fidē conſeruandam putabat. Quarto accipit fides pro conſcientia. in cap. Literas. §. Porro. de reſtitu. ſpolia. in ca. Quoniam omne. de preſcript. Quinto accipitur pro credulitate: ſm quam credimus: id qđ non videm⁹. Et de iſta ſupra diximꝰ. vnde Grego. Fides non habet meritū: cui humana ratio prebet experimentum. Sexto accipitur pro legalitate ſeu confidētia. in. §. Vendite. inſtitu. de rerū diuiſione. Septimo pro equalitate ꝛ exuberantia actionum. in. §. actionum. inſti. de actio. in cap. cum venerabilis. §. j. de exceptio. Octauo pro legalitate ſeu fidelitate: dolo contraria. in cap. Bona fides. depoſi. Nono pro probabili ignorantia. l. qui bone fidei. ff. de acquiren. rerum domi. vel probabili credulitate. l. bone fidei emptor. de verbo. ſignifi. Decimo ꝓ ſimplicitate bona ſeu innocētia. vnde dicitur cōiter bone fidei homo eſt: ꝛ non eſt duplex. nō eſt malitioſus: ſed innocēs q̄ omni verbo credit. in ca. Innocens. xxij. q. iiij. Undecimo pro collectione articulorum: vt in rubri. de fide catholica. ꝛ in cap. hec eſt fides. xxiiij. q. j. Et in ſymbolo Anaſtaſij. Quicūq̧ vult ſalu⁹ eſſe ꝛc.

fidei due ſūt ſpēs. ¶ Due autem ſunt fidei ſpecies: ſm eundem Hoſtieñ. in dicta rubrica in ſumma. Una formata quam habent boni ꝛ ſancti. Alia informis: id eſt ſine forma quā habent mali: et exiſtētes in peccato: q̄ñ etiā demones habent informem fidem. Et de iſta habetur in ca. Oſius. de elect. De prima videlicet de formata eſt tex. in c. qđ apud. de cōſecra. diſt. iiij.

fidei effectus ſunt multiplices. ¶ Effect⁹ autem fidei ſunt multiplices et notabiles. Nam fides in vnum fideles cōnectit: quos diuerſitas meritorum tenet. in. c. Sit rector. §. Quid ergo. xliij. diſtinct. Oia purgat. in. c. vlti. xv. q. vlti. et in. c. Si petr⁹. xxiiij. q. j. Itē vbi ratio humana comprehendere nequit fides complectitur: et comprehendit. in cap. non turbatur. in fine. eadem cauſa. ꝛ. q. ¶ Item ſupplet vbi baptiſmus vel aliud ſacramentum haberi non poteſt. in cap. Baptiſmi. de conſecra. diſtinct. iiij. vbi eſt exemplum de latrone crucifixo cum Jeſu. Item omnes procellas militātis eccleſie ſuperat. dicto cap. non turbatur. Item rempublicam magis q̄ ſudores corporales gubernat. in cap. In qualibet. xxiiij. q. viij. Sine fide enim virtus falſa eſt: etiam in optimis morib⁹. in ca. Omnes. §. Item Aug. xxviij. q. j. Et ideo dicit beatus Hieroñ. tertia parte. tract. ix. epiſto. xxviij. Hec (inquit ipſe) vniuerſa nobis inuiſibilia ante oculos ponit. Ad hanc ingreſſi diabolum et poteſtatem huius mundi ꝛ harum tenebrarum deſtruimus. ¶ Et hec de fide que eſt prima petra fundamenti turris.

¶ De charitate. Cap. ij.

Est charitas ſecundus lapis turris iuſtitie: quia (vt teſtatur Auguſt.) vbi charitas non eſt non poteſt eſſe iuſtitia. in ca. vbi ſana. circa finem. xxiij. q. j. *charitas eſt ſcđs lapis fūdamenti turris iuſtitie.* ¶ Eſt enim radix omnium bonorum: prout dicit idem Auguſt. Et tranſumptiue. in. c. quia radix. de peni. diſtinct. j. *Charitatis laus.* Qui enim manet in charitate: in deo manet: et de⁹ cum eo. Joā. in epiſto. iiij. cap. ¶ Creatura namq̧ rationis capax et liberi arbitrij: iuſtitie et innocentie ſine charitate particeps eſſe non poteſt. in cap. tolle. de peni. diſtinct. ij. Charitas enim nūq̄ excidit: id eſt in hac vita eſt: et in futuro erit ſeculo. et dicitur hoc ad differentiā fidei: ſpei: et prophetie. prout dicit tex. et ibidem Archi. in cap. Charitas. c. iij. de peni. diſtinct. ij. ¶ Eſt autē charitas: vt ait Proſper. lib. de contemplatiua vita: ꝛ tranſumptiue in cap. Charitas. ca. ij. de peni. diſtinct. ij. *Charitatis multiplex deſcriptio.* Recta voluntas et ab omnibus terrenis ac preſentib⁹ prorſus aduerſa: iuncta vero deo inſeparabiliter et ignita igne ſpiritusſancti a quo eſt: et ad quem refertur incenſa: omnis inquinamēti extranea: corruptionis neſcia: nulli vitio mutabilitatis obnoxia: ſuper omnia que carnaliter diliguntur excelſa: affectionum omnium potentiſſima: diuine contēplationis auida: in omnibus ſemper inuicta: ſumma actionum bonarum: ſalus morum: finis celeſtium preceptorum: mors criminū: vita virtutum: virtus pugnantium: palma victorū: anima ſanctaruz mentium: cauſa meritorū bonorū: premium perfectorū. Sine qua nullus deo placuit: cum qua aliq̄s peccare nō poterit: nec potuit. Fructuoſa in penitentibus: leta in perficientibus: glorioſa in perſeuerantibus: victorioſa in martyrib⁹: operoſa in omnib⁹ oino fidelib⁹: ex qua quicquid eſt boni operis viuet. ſm vero Lupum in regula monachorū ſctī Hier. c. xxix. eſt dilectio. Dilectio aūt eſt vinculū aiaꝝ caſta ꝛ ſin

cera ⁊ ſine emulatione charitas: cõſummatio omnium mandatorum: breuis omnium preceptorum. Quam cum quis habuerit omnia habet: ſine hac in alijs virtus remanet imperfecta. iuxta illud j. ad Corint. xiij. c. Si linguis hominum loquar et angelorũ: charitatem autem nõ habeã: factus ſum velut es ſonãs aut aut cymbaluʒ tinniens. Et ſi habuerim prophetiam: ⁊ nouerim myſteria oĩa ⁊ oẽm ſcientiã. Et ſi habuero omnẽ fidẽ: ita vt mõtes trãſferã: charitatẽ aũt non habuero: nihil ſum. Merito ergo iuxta fidẽ ponitur cũ vna ſine altera ſit prorſus inutilis: vt pretactũ eſt: ideo dicit̃ ad Gal. v. c. Quis fides ꝑ charitatẽ operat̃. eſt iõ charitas dilectio dei ⁊ proximi. in c. tolle. de pen. diſt. ij. ¶ Itẽ charitas dicitur aqua vt hr̃ in. c. Charitas eſt aqua. eadẽ diſt. Et dicit ibidẽ Archi. ꝙ dr̃ aq̃: q2 ad modũ aque lauat ⁊ delet peccata.

Charitatis effectus.

¶ De effectu aũt charitatis dicendũ ſm Aug. ꝓut refert Archid. in. c. Charitas. c. ij. ante fi. ea. di. Qd̃ naſcit̃ nutrit̃: roborat̃ ⁊ ꝑficit̃. Naſcit̃ i appetitu. ſ. cũ aliqs appetit volũtatẽ dei fieri ſuper oĩa. Nutritur in cogitatione: cũ ſcʒ in hoc cogitat: ⁊ in hoc perficit. Roboratur in operatione ⁊ nõ aduertẽdo ſe ab hoc ꝓpter aliqua mala q̃ ſibi aduenięt poſtmodũ. Perficit̃ ⁊ tunc: q2 propter defect⁹ naturales ⁊ impedimẽta corporalia nõ põt plene hoc velle i vita iſta cupio diſſolui ⁊ eſſe cũ xp̃o: vt ibi plene ⁊ ꝑfecte poſſit hoc velle: ſcʒ ꝙ volũtas dei ſup oĩa fiat.

Charitatis erga deum et homines exempla.

¶ De charitate eñ erga deum et inter hoĩes: infinita legunt̃ exẽpla: inter que legitur Geñ. xvij. de Abrahamo q̃ filiuʒ ſuum vnigenitum conatus eſt immolare eo ꝙ ei iuſſerat dominus: vetitus tamen et impeditus dei iuſſu: nobis charitatis erga deum exemplum tribuit. ¶ De matre etiam. ij. Machabeo. vij. c. legitur. Que quidem cum ſeptem filijs ſuis: maluit per diuerſa ſupplicia mori: ꝗ̃ veri dei cultũ abnegari. Infiniti etiã martyres fuere: quorũ infinit⁹ eſt numerus: q̃ propter charitatẽ que erga deum habebãt: mori maluerũt ꝗ̃ charitatẽ deſerere. ¶ Charitas etiã inter hoĩes eſt neceſſaria vt. s. diximus: nec tm̃ proximos amare cogimur: q2 conſanguineos vel affines noſtros: ſed propter hoc tantũ ꝙ nature noſtre ſunt participes. Nã ꝓrimi noſtri credẽdi ſunt oẽs hoĩes nature noſtre participes. d. c. charitas eſt. vſi. Itẽ nõ illi. de peni. diſt. ij.

Ionathas dilexit dauid.

¶ Et de iſta charit[illegible]te multa ⁊ diuerſa exẽpla reperiunt̃. De Ionatha eñ Sauli regis filio legit̃ in li. Regũ. Qui charus fuit dauidi: eo ꝙ neq3 patris ſupbia ipſi etiã filio formidanda: neq3 crudelitas illius (q2 dauid querebat occidere) potuit illũ ꝓpoſito aduertere: quin volũtates regis amico exitiales: nõ confeſtim ei patefaceret: ita vt nihil tã ſubitũ inferociſſimus rex de eo ſtatuerit ꝙ nõ ille tẽpeſtiue Ionathe ſtudio caueret. ¶ Itẽ ⁊ aliud exẽplũ de Thobia legit̃. Qui babilonica captiuitate populos egenos ⁊ afflictos: cõſolabatur: ſubleuabatq3: proprijs fortunis mortuos ſepeliebat: et diuerſos actus charitatis in eos exercebat. ¶ Domin⁹ etiã ieſus xp̃s redemptor noſter docuit hoĩb⁹ charitatẽ eſſe maximã virtutem: nec tm̃ docuit: ſed precepit ⁊ exẽplũ prodidit. Qui humanitate recepta innumeros labores ⁊ erũnas paſſus eſt vſq3 ad mortẽ incluſiue vt homo q̃ ſua culpa ruerat aliena ope reſtauraretur.

¶ De ſpe. Cap. iij.

Subſequenter de gradu ſeu ſcala videamus. qui quidẽ grad⁹ ſpes vocat̃. ¶ Eſt igitur ſpes ſm Archi. in. c. Põt. de pe. di. ij. poſt Pap. futurorũ bonoꝝ expectatio: q̃ exprimit hũilitatis affectũ: ⁊ ſedule ſeruitutis obſequium. Dicta ſpes: eo ꝙ ſit quaſi pes progrediendi ad deũ. Eſt eñ cupidorꝝ: nemo eñ ſperat qd̃ non cupit. ſm vero Tho. in. ij. ſentẽ. diſt. xxvj. q. j. ar. j. Eſt extẽſio appetit⁹ in appetibile.

Spes eſt ſcala iuſtitie.

Spei deſcriptio.

¶ Spes vero ſm beatũ Hiero. in. iij. par. epiſt. tract. ix. in regula. c. xxviij. Eſt expectatio rerum omniũ futurarum qua ſaluamur Paulo apoſtolo ſcribẽte ad Roma. viij. c. Spe eñ ſalui facti ſum⁹. Illa eñ beatiſſima nos ꝑducit ad cognitionẽ ⁊ exercitiũ iuſtitie. in ꝓphe. inſti. §. fi. ſm vero Aug. prout recitat Inno. in ca. Ex literis. de iureiu. Eſt certa expectatio future beatitudinis. ¶ Tendit eñ ſpes laborũ ad ꝑmiũ ⁊ honorificẽtiã vt dicit. l. j. de aſſeſ. C. facit. l. fi. de ſtat. et imagi. C.

Spei effectus.

¶ Oĩs q̃ppe iuſtus ſpe ⁊ fortitudine nitet. prout dicit Iſido. li. de ſum. bono. li. ij. c. iij. ⁊ ideo dicitur Eſa. xl. c. Qui ſperant in domino mutabunt fortitudineʒ: aſſumẽt pẽnas ſicut aquile: current ⁊ nõ laborabunt: ambulabunt ⁊ nõ deficient. ¶ Spes eñ illa monſtrat reb⁹ afflictis viam. prout dicit Seneca tragedia. vij. ¶ Iſta eſt enim ſcala q̃ in eternitatẽ aĩm erigit vt dicit Gregorius li. vj. moraliũ. ¶ Per iſtã ſcalã ad turrim peruenire cupiebat Dauid dicẽs pſal. lx. Spes mea turris fortitudo a facie inimici.

ſpei laus

¶ Licitũ eſt igitur oĩbus venire cupientibus ſub

preſſidio ⁊ turris tegmine perverã ſpem
aſcẽdere: quia teſte Augu. ſup pſal. ciij.
Qui gaudet in ſpe tenebit ⁊ rem: qui au
tem ſpem non habet ad rem non poterit
peruenire.

¶De prudentia. Cap. iiij.

Viſis fundamẽ
tis et ſcala: q̃ quidẽ cõponunt
⁊ trib⁹ virtutib⁹ theologalib⁹:
videlicet ex fide ſpe ⁊ charita
te. ¶Qua de cã ſup illis velociter trãſi
tũ feci: reliquũ vero ⁊ correctionẽ theo
logie profeſſorib⁹ ſubmitto. ¶Cõſequẽ
ter ad portas poſt ſcalam veniendũ eſt.
Prima: quarum eſt prudentia. Secũda:
vero fortitudo. De prudentia igitur vi
dendum eſt. ¶Eſt igitur prudentia ſm
Cice. lib. ij. rheto. Calliditas q̃ ratione
quadã poteſt delectum habere bonorũ
et malorum.

Prudentie deſcriptio.

¶Dicitur prudentia a ſen
tentia cuiuſdam artificij: et appellatur
prudentia multarum rerum: memoria ⁊
vſus plurium negotiorũ.

Prudentia vnde dicitur.

¶Prudentia
vero ſm Tho. ij. ij. q. xlvij. articu. xiij.
Illa dicitur vera ⁊ perfecta qua cõſilia
mur iudicam⁹ et precipim⁹: que ad bo
num finẽ totius vite humane pertinent
et ſolis bonis conuenit. ¶Sumpſit aũt
nomen a prudentia ſm eundẽ Tho. ij.
ij. q. xl. arti. vj. ¶Dicitur autẽ prudens
ſm Iſido. ethy. lib. x. quaſi porro proui
dens.

Prudentie ethimologia

¶Non ſine cauſa dicitur prudẽtia
obtinere locũ primi oſtij ſeu prime por
te: cum ſcriptum ſit. Prouerb. c. ij. Si ſa
pientiã inuocaueris et inclinaueris cor
tuum prudentie. Si queſiueris eã quaſi
pecuniã: et ſicut theſauros effoderis il
lam. Tunc intelliges timorẽ domini: et
ſcientiam dei inuenies: quia dñs dat ſa
pientiã: ⁊ ex ore eius prudentia ⁊ ſcien
tia. Cuſtodiet rectorũ ſalutem: et prote
get gradientes ſimpliciter ſeruans ſemi
tas iuſtitie: ⁊ vias ſanctorũ cuſtodiens.
Tunc intelliges iuſtitiaꝫ et iudiciũ ⁊c.

Prudentia eſt prima porta turris iuſtitie.

Et qꝺ prudẽtia ſit in ſapiẽte facit illud
qꝺ habetur in cap. Sapiens. de peni. di
ſtinc. ij. vbi dicitur. Sapiens eñ nunq̃
inanis eſt: ſed ſemper habens in ſe ami
ctum prudentie: qui poteſt dicere iuſti
tiam induebam: veſtiebam iudicium.
¶Nihil eñ diuinũ eſſe poteſt: niſi pru
dentia ac ſapiẽtia preditũ ſit prout ele
ganter dicit Plutar. in vita Ariſtotelis.

Prudentia eſt i ſapiente.

¶Prudentia eñ docet quomodo pre
ſentia ordines: quomodo preteritoruꝫ
recorderis: et q̃uo futura ꝓuideas. ꝓut
dicit Auguſt. in ſermo. de prudentia ad
heremitas. ¶Docuit eñ nos dñs eſſe
prudẽtes: ſicut ſerpentes ⁊ ſimplices ſi
cut colũbe. Mat. x. et trãſumptiue in ca.
qui eccleſiaſticis. xxxvj. di.

Prudentie laus.

¶Prudẽtis
enim propriũ eſt examinare cõſilia mul
torũ ⁊ non cito facili credulitate ad fal
ſa prolabi ſm Sene. lib. de quatuor vir
tutibus.

Prudentie effect⁹

¶Quot autẽ ſunt ſpecies pru
dentie? et reſpondeo ſm phm. vj. ethic.
et. iij. politi. Quod q̃nq̃ ſunt eius ſpe
cies? Prima dicitur monaſtica: per quẽ
quis regit ſeipꝫ. Secũda iconomica: per
quẽ quis regit vnã domũ vel vnã fami
liam. Tertia militaris: per quẽ quis re
git exercitum. Quarta politica: archite
ctanica: ſiue regnatiua: vel legis poſiti
ua: per quẽ quis regit ciuitatem vel re
gnũ. Quinta politica: ſcꝫ ſimpliciter di
cta ſubditorũ per quẽ bene ſe habẽt ad
conſeruationeꝫ pollicie bene ordinate.
¶Et hec de prudẽtia de qua ⁊ de ſapien
tia dicam in cap. penulti. lib. ij.

Prudentie quinq̃ ſunt ſpecies.

¶De fortitudine. Cap. v.

Secunda porta
eſt fortitudo: ſine qua prima
porta q̃ eſt prudẽtia eſt inuti
lis: prout dicit beat⁹ Grego
rius ſuper Ezechielem. home. iij. Quid
(inquit) prodeſt prudentia ſi fortitudo
deſit. Scire eñ cuiq̃ qꝺ non poteſt face
re pena magis q̃ virtus eſt. Sed q̃ pru
denter intelligit qꝺ agat: ⁊ fortiter agit
qꝺ intellexerit: iam proculdubio iuſtus
eſt. Item vna ſola virtutũ ſine alijs reti
neri nõ poteſt: prout dicit Augu. in lib.
de peni. Et tranſumpt. in ca. conſideret.
de peni. diſtinc. v. iuncta glo. ibidem in
verb. detrimentũ.

Fortitudo eſt ſecũda porta turris iuſtitie.

¶Eſt igitur fortitudo
ſm Tul. vete. rheto. lib. ij. cap. ix. Conſi
derata periculorũ ſuſceptio et laborũ
perpeſſio ſm vero phm. iij. ethi. Fortitu
do vera eſt per quẽ quis mediocriter ti
met ⁊ audet: ad hoc inclinatus ex habi
tu propter bonũ finẽ qui eſt cõſeruatio
boni cõmunis in periculis mortis. ſꝫ ve
ro Tho. ij. ij. q. cxxiij. ar. ij. Eſt firmitas
animi in ſuſtinendis et repellendis his
in quibus maxime eſt difficile firmitatẽ
habere propter bonũ virtutis.

Fortitudinis deſcriptiones.

¶Et di
citur a ferẽdo qꝺ equo animo ferat ad
uerſa vel a ferro qꝺ ſit dura fortitudo
ſm Plau. ⁊ Iſy. ethi. lib. x.

Fortitudo vnde dicitur.

¶De fortitu
dine eñ dicit Ambro. lib. j. offi. Et poſt
eum Tho. ij. ij. q. vbi. ſ. Qꝺ non medio
cris eſt virtus que ſola defendit alia or
namenta virtutũ aliarum ⁊ iudicia cu
ſtodit: et que inexpugnabili prelio ad
uerſus omnia vitia decertat: inuicta ad
labores: fortis ad pericula: rigidior ad
uerſus voluptates auaritiam fugat ⁊c.
¶De iſta etiã fortitudine dicit ꝓuerb.

Fortitudinis laus.

xxx.c. Leo fortiſſimus beſtiarū ad nulliꝰ pauebit occurſum. Dicit em̄ Grego. lib. mora. c. viij. Qđ iuſtorū fortitudo eſt carnem vincere proprijs volūtatibus ⁊ contrarie: delectationē vite preſentis extinguere: huius mundi aſpera pro eternis premijs amare proſperitatis blādimenta contēnere: aduerſitatis metum corde ſuperare. ¶ Fortitudo enim ſimpliciter eſt circa timores periculorū mortis circa vero alia eſt fortitudo ſm̄ quid. ꝓut Ariſt. Actus vero fortitudinis principalior eſt ſuſtinere. i. immobiliter ſiſtere in periculis ꝙ aggredi: q: vt dicit idē Ariſto. iij. ethi. In ſuſtinēdo triſtia maxime dicuntur aliqui fortes. ¶ Et notandum eſt qđ quindecim ſunt q̄ fortitudinē tam animi ꝙ corporis iuuāt. ¶ Primū eſt timor dñi. Prouerb. xiiij. c. In timore dñi fiducia fortitudinis. ¶ Secunduʒ eſt fides. ij. Paralip. xv. c. Cōfortamini et nō diſſoluētur manus veſtre. et. j. ad Cor. iij. Fortes facti ſunt in fide. ¶ Tertium eſt ſpes. Eſa. xxx. ca. In ſilentio et in ſpe erit fortitudo veſtra. ¶ Quartū eſt charitas. Frater qui adiuuatur a fratre: q̄ſi ciuitas firma. Prouerb. xviij. c. ¶ Quintum eſt ſapientia. Prouerb. xxiij. capitu. Uir ſapiens fortis eſt: et vir doctus robuſtus. ¶ Sextū eſt iuſtitia: ſine qua fortitudo eque non cenſeť virtus ſed vitiū: in auť. vt oēs obe. iudi. prouin. in prin. col. iiij. vbi đr. Nec fortitudinē que non eſt cū iuſtitia laudabimus ⁊c. et ibi vide no. tex. ¶ Septimū. Eleemoſyne ſeu beneficia. Proue rb. xxij. ca. Uictoriā et honorē acquirit qui dat munera: auruʒ em̄ frāgit fores adamātinas: vt dicit Poly. li. v. c. ix. ¶ Octauū oratio. Cū etem̄ eleuaret manus Moyſes vincebat Iſrael. Exo. xvij. ¶ Nonū tēperātia. Nulla aduerſitas deijcit: quem proſperitas nulla corrūpit. ꝓut dicit Greg. iij. moř. ¶ Decimū exercitatio. Ruſticꝰ em̄ habet neruos duros: et fortes lacertos hoc facit exercitatio. ¶ Undecimū exempla robuſtorū. vnde. ij. Macha. vj. hoc modo vita deceſſit eleaſurus memoria mortis ſue exemplum virtutis ⁊ fortitudinis relinquens. ¶ Duodecimū diſciplina corporis. Quid mirum (inquit Bernardus) ſi hoſte debilitato fortior effeceris. ¶ Tertiumdecimū maiorū exhortatio. vñ Hiero. ad Demetria. et habentur in. iij. par. epiſto. Pugilla fortitudo clamoribꝰ excitatur. ¶ Quartumdecimū laudes ducis exercitus cū ab eo milites de ſerenitate laudanť. vnde Titus liui. ij. ab vrbe cōdi. Addebantur ⁊ laudes quibus haud minus ꝙ premio gaudent militū animi.

Fortitudinis effectus.

Fortitudinē qndecim iuuant.

Aurū frāgit fores adamantinas.

¶ Quintūdecimum ſi habeatur notitia qđ hoſtes territi ſunt. Judi. vij. Confortabuntur manꝰ tue: ⁊ ſecurior ad hoſtiū caſtra deſcendes: nam ſubita bella conturbant. ¶ Et hec de fortitudine. Et conſequēter de duabꝰ portis de quibꝰ habeť pſal. cxvij. Apite mihi portas iuſtitie ⁊c.

¶ De ſilentio. Cap̄. vj.

In turri iſta iuſtitie eſt vna apertio: ſeu vnū foramen: per qđ bōbarde ſeu falcones trahunt ad defenſionem turris: quādo opus eſt. ¶ Et per dictam apertionē intuitur pars interior dicte turris: in qua quidē interiori parte inſpicitur ſilentiū eſſe depictum ⁊ nō immerito: quia iuſtitia cultū ſuum perdit: quādo ſilentia iudicij obſtrepentiū turba cōfundit dicente dño per ꝓphetā Eſa. Erit cultꝰ iuſtitie ſilētiū. Eſa. xxxij. c. Et trāſumpt. in. c. fi. v. q. iiij. ¶ Silētiū em̄ ſm̄ Lu. de pen. i. l. fi. de ſenſi. ⁊ ſen. li. xj. C. nihil eſt. Sed vbi vox nulla eſt ſilētium dicitur. ¶ Deriuatur em̄ a ſileo qđ eſt idē qđ taceo. et eſt fictū verbū ab s litera q̄ nota ſilentij eſt ſm̄ Nico. pero. in Cornucop. in prin. Unde in lucis literarijs publiciſq; conuentibus dum volunt ſilentiū indicere s literā quaſi ſibilādo pronūciant. ¶ Differt tamen ſilentium a taciturnitate ſm̄ Seruiū. Quia ſilere diciť qui nondū cepit loqui: tacere vero qui iam cepit. ¶ In quiete enim ⁊ ſilentio veritas melius intuetur vt colligiť in. d. c. In loco. verba em̄ ſapientum ſeu iuſtitie aut cōſilij potiſſime iuriſperitorum in ſilentio ſunt audienda. Eccl'ſ. ix. ca. Et cū taciturnitate intenta. Job. xxix. Intenti tacebant ad conſiliū meū. Qui vero ſilentiū perturbauerit eijcietur et excōmunicetur. d. c. In loco. Item diminutionem fame patietur. in. c. Infantes. in. §. Si q̄s adeo. iij. q. vij. Jure ciuili talis perturbatur ſilentij capite punitur. prout eſt tex. nota. in. l. Denūciamus. C. de his qui ad eccle. confugi. ¶ Equitas enim petitionis eſt cōmendanda iudici ſine verborū atrocitate. l. Si manumiſſori. de obſeq. patro. preſt. C.

Silētiū in iteriori ꝑte turris eſt depictum.

Silentiū quid ſit.

Silentiū vnde đr.

Silentij laus ⁊ effectus.

Silentiū turbātes qualř puniuntur.

¶ De religione. Cap̄. vij.

De lapidibus poſtmodū videamus. Sūt autem principales partes ſeu lapides turris iuſtitie ſex: ſm̄ Ciceronem veteris rhetorices. lib. ij. cap̄. penulti. videlicet religio: pietas: obſeruantia: que includit obedientiam; veritas: gratia: et vin=

Juſtitie ſex ſunt partes.

dicatio.Quas quidē ſex partes videtur
etiam attribuere iuſtitie beatus Tho=
ij.ij.q.lxxx.arti.j.de quibus partib⁹ ſeu
lapidibusvidendū eſt ſeriatim.¶Et pri
mo de religione.¶Eſt igitur religio ſm
Cicero.vbi.ſ.virtus que ſuperioris cu=
iuſdam nature:quam diuinā vocant cu
ram cerimoniāq; affert.¶Tripliciter
eīm deriuatur ſm Tho.ij.ij.q.lxxxj.ar.j.
¶Primo dicitur a reeligēdo: ſcilicet ea
que ſunt diuini cultus:quia huiuſcemo
di ſunt frequenter in corde.iuxta illud
Prouerb.ca.iij.In omnibusvijs tuis co
gita illum.¶Uel ſecūdo dicitur a reeli=
gendo:quia deuꝫ reeligere debem⁹ quē
amiſeramus negligentes ſm Aug. lib.
x.de ciuita.dei.¶Uel tertio dicitur a re
ligando:quia nos religat omnipotenti
deo ſm Pap.et Augu.lib.devera relig.
¶Qualiter autem diuerſimode accipia
tur.vide infra.in.ij.lib.ca.antepe. ¶Re
ligio eīm prout dicit Hug. de clauſt.ani
me.lib.j.Multa beneficia cōfert.Eſt eīm
abundans pauperi mediocri ſufficiens:
tolerabilis diuiti:infirmis larga:delica
tis compatiens : fortioribus moderata:
penitentibus miſericors:peruerſis ſeue
ra:et bonis optima. ¶Religio eīm ſm
Jaco.in cano.ſic deſcribiť. Illa eſt reli=
gio munda ꝛ immaculata apud deū viſi
tare pupillos et viduas in tribulatione
eorum:et immaculatum ſe cuſtodire ab
hoc ſeculo.¶Siue etēīm religione vita
hominū ſtultitia ꝛ immanitate comple=
tur.prout eleganter dicit Lactan.fir.li.
de ira dei.c.viij.circa fi.Item idē fir.ibi=
dē.c.xij.dicit qđ religione iuſtitiaq; de=
tracta ad ſtultitiam pecudum amiſſa ra
tione deuoluimur.¶Qualiter aūt acci=
piatur. vide per Bar.in.l. Cunctos po=
pulós.de ſum.trini.et fi.ca.C.in.ij. col.
iiij.oppoſitiones.et per Barba. et Phi=
lippū deciū.in.c.In eccleſiarum.col.vj.
iiij.queſt.principali.de conſti.

Religio=nis deſcriptio.

Religio vnde dr.

Relgio=nis beneficia

Religio=nis munde et im=mucula=te alia deſcriptio.

Religio q̄liter accipitur.

¶De pietate. Cap̄.viij.

SEcundus la=
pis iſti⁹ turris eſt pietas.
¶Que ſic deſcribitur ſm
Tulliū vbi ſupra.ꝛ Tho.
ij.ij.q.lxxx.artic.j. Eſt per
quam ſanguine iūctis:patrieq; beniuo=
lis officium ꝛ diligens tribuitur cultus.
¶Dicit enim idem Tho.ij.ij.q.cj.arti.
iij.Quod pietas eſt ſpecialis virtus. Et
principaliter eſt ad parētes ꝛ ad patriā
in quibus includuntur omnes conſan=
guinei ciues: amici patrie. ¶Poteſt ta=
men ſumi pietas tripliciter.¶Uno mo=
do proprie pro cultu diuino.prout dicit
Augu.lib.de ciuita.dei.¶Secundo mo
do dicitur pietas improprie ipſa miſeri
cordia. vnde Augu.vbi.ſ.More vulgi
in operibus miſericordie nomē pietatis
frequentatur. ¶Tertio modo ſumitur
pietas proprie.p cultu ꝛ honore q̄ exhi
betur parentib⁹ ꝛ patrie:ꝛ ſic ſm diffini
tionem Tullij.vbi.ſ.Facit ad caſum di
ctum archid.in ca. ſi quelibet.xxij.q.ij.
¶Ad veram eīm pietatē ſequendam nō
ſufficit bella neſcire:concordiā cū omni
vi ſeruare:omnes homines tā inimicos
q̄ amicos pro fratrib⁹ diligere cohibe=
re iram:omnēq; animi furorem trāquil
la moderatione lenire: niſi veri dei cul=
tus ſeruetur:prout dicit Lactan.fir. lib.
v.ꝛ.x.Merito(inquit ip̄e) huiuſcemodi
pietatē pena conſequitur:ꝛ offenſa diui
nitas ſcelere hoim praue religioſorum
graui eos infortunio mactat. Qui licet
ſactis morib⁹ viuant in ſumma fide atq;
innocentia:tamē quia deos colunt quo
rum ritus impios ac prophanos de⁹ ve
rus odio habet a iuſtitia:ꝛ a numine ve=
re pietatis alieni ſunt. ¶Pietas autem
nihil aliud eſt q̄ dei notio ſicut Trime
giſtus veriſſime deſcribit. prout refert
idē Lact.eo.li.c.xv.vbi etiā dicit qđ pie
tas ꝛ equitas ſunt vene iuſtitie.Itē pie=
tas eſt mater boni operis. put dicit Gre
go.et habetur in.d.c.ſi quelibet.xxij.q.
ij.¶Et ideo dicebat Paul⁹.j.ad Thim̄.
iiij.ca.Exerce teipſum ad pietatem:nam
corporalis exercitatio ad modicum vti=
lis eſt:pietas autem ad omniavtilis eſt:
promiſſionē habens vite que nunc eſt: ꝛ
future.Super quo Ambro. Pietatē ſe=
quens(inquit)ſi lubricū carnis patiať:
non peribit:quia per hoc qđ aliq̄s pie=
tatis operibus vacans in peccato mor=
tali ſe diſponit ad gratiam:vt non faci=
le permittatur ire in perditionē.¶Non
eſt eīm qđ ſic homines vt pietas mentis
ꝛ bonitas que tota in chriſtiano eſſe de=
bet.prout dicit Hieroñ.in epiſto.iij.par
te.tract.v.epiſt.xviij. ¶Nec eſt eſtiman
dum pietatem ſolummodo conſiſtere in
his que pertinent ad miſericordiaꝫ ſeu
liberationē.Cum conſiſtat etiam in cri=
minum punitione. ¶Non eſt enim cru=
delitas crimina pro deo punire: ſed pie
tas.in ca.legi.xxiij.q.viij. Pietas enim
(vt ſupra diximꝰ)proprie debetur parē=
tibus:vt habetur in capitulo ſexto die.
vltra medium.xxxv.diſtinctio. ¶Sicut
obſequium in patronis.in cap̄. longin=
quitatem.xxij.q.ij.Et obedientia prin=
cipi et prelatis.in capitu.Si quis vene=
rit.et in cap̄.omnes principes.de maio.
et obedien.Itē debetur reuerentia:illis

Pietatis dſcriptio

pietas p̄ncipal'r eſt ad parentes ꝛ pa=triam.

pietas ſumitur tripliciter.

Pietas ꝛ equitas ſunt ve=ne iuſti=tie.

Pietatis laus.

pietas cō ſiſtit ī criminū punitione.

obſeq̄uꝫ p̄rono debeť:obe=diētia p̄n cipi.

Reuerentia q̄bus debetur.

principibꝰ poteſtatibꝰ in.c.dicat aliq̇s.
xxiij.q.v. ¶Itē ſenibus.l.fi.ff. de fi. in=

Honoꝛ patri ⁊ matri debeṫ. Fidelitaſ dn̄is a vaſallis debeṫ: cliētulo ab aduocato: infirmo a medico: ⁊ pupillo a tutoꝛe.

ſtru. honoꝛ patri ⁊ matri.xxx.diſt.ca.j.
¶Fidelitas dominis a vaſallis.i ca.de
foꝛma.xxij.q.v. ¶Fides cliētulo ab ad=
uocato.l.q̇ſquis.poſt pꝛīn.de poſtu.C.q̄
etiā dꝫ haberi infirmo a medico.l. me=
dicus.ff.de varijs ⁊ extraoꝛ.co. ¶Item
pupillo a tutoꝛe.in auṫ.vt hi q̇ obliga.
.§.ſed ſi quis. col.vj.⁊ ſic de alijs. ¶Ad
propoſitū aūt redeūdo dicēdū eſt ꝙ pie
tas olīꝫ pꝛo dea Romani colebāt pꝛout
refert Nico.pero. In coꝛnuco.epi. xvj.
Et dꝛ pietas (ꝑut doctiſſimi veteres tra
diderūt) ꝙ q̄ in ea ſunt: penitꝰ ⁊ in pene
tralibus recōdanṫ. Accipiṫ aliq̄n pietas
pꝛo ſciētia ſanctarū ſcripturarū.in.c. ſi
quis artē.xxxvij.diſt. Et hec de pietate.

Pietas olim ꝑ dea habita.

¶De obſeruantia ⁊ obediētia. Ca.ix.

TErtius lapis

turris iſtiꝰ eſt obſeruātia:
q̄ ſm̄ Tulliū veteris rhe=
toꝛice.c.ix. ſic deſcribitur.
Eſt (inq̇t) Obſeruātia per
quā hoīes aliqua dignitate anteceden=
tes: cultu quodā ⁊ honoꝛe dignanṫ. ſm̄
vero Tho.ij.ij.q.cij.ar.ij. Eſt virtꝰ ſpe=
cialis per quā honoꝛanṫ perſone in di=
gnitate cōſtitute ⁊ ſic cū Tullio cōcoꝛ=
dat.

Obſeruātie deſcriptio.

¶Obſeruare tn̄ aliq̄n ꝑ callide ad
uertere accipiṫ.vnde Terē. in Andria.
Obſerues filiū quid cū illo conſilij ca=
ptet. ¶Accipiṫ aliq̄n pꝛo expectatione:
ſeu pꝛeſtolatione.l.ſi quādo.C.de teſti.
¶Accipiṫ etiā pꝛo cura.l.ij. et decurio.
li.x.C. Accipiṫ etiā pꝛo cuſtodia.l.fi. de
ſum.trinīṫ.⁊ fide catho.C.⁊.l.j.de ſpoꝛt.
C.de verbo. obſerua.vide tex.in.l.filiā.
ff.de auro ⁊ argen. lega.l.ij. de vſucap.
pꝛo empto.C. Obſeruātia etiā aliq̄n ſu
miṫ ꝑ vſu: ⁊ cōſuetudine nō ſcripta: ꝑut
no.abbas Pan̄.i.c.cū cām.j.col.de elec.

Obſerua re multipliciter accipitur

SEd qꝛ obediētia in obſeruātia in=
cludiṫ: pꝛout dicit Th.ij.ij.q. lxxx.
ar.j. ideo de illa videamꝰ. Et dicēdū eſt
ſm̄ ange.de cla.i ſum.qꝺ duplex eſt obe
diētia: vcꝫ obediētia q̄ debeṫ deo: ⁊ obe
diētia q̄ debeṫ hoībꝰ. ¶Que em̄ deo de=
betur ab Anſel.ſic deſcribiṫ.eſt affectio
volūtatis cōiuncte deo. ¶Que vero ho
minibꝰ debetur ſic deſcribiṫ ab Aug.li.
queſtionū.Gen̄.⁊ trāſump.habeṫ in.ca.
eſt oꝛdo.xxiij.q.v. ¶Eſt inquit oꝛdo na
turalis in hoībꝰ: vt ſeruiant femine vi=
ris: (qꝺ minime obſeruaṫ) ⁊ filij parēti=
bus: qꝛ in illis hec iuſtitia eſt vt maioꝛ=
ri ſeruiat minoꝛ. Opoꝛtet tn̄ magis deo
obedire q̄ꝫ hoībꝰ: ꝑut dꝛ Actu.v.c.in.c.ſi
dominꝰ.xj.q.iij.in.c. Iuratos.xv.q. vj.

Obediētia in obſeruantia includiṫ. Obediētia duplex eſt. Obedientie deſcriptiones. Obedire plꝰ deo debemus q̄ꝫ hoībus.

¶Obedientia vero ſm̄ Ioan. damaſce.
li.iij.c.iiij.generaliter ſic deſcribiṫ. Eſt
volūtatis ꝑpꝛie ſubiectio. Greg.em̄. li.
xxxv.moꝛal.tractans illud.j. Regū.xv.
Melioꝛ eſt obediētia q̄ꝫ victime ſic ait.
Obedientia ſola virtꝰ eſt q̄ mēti ceteras
ꝟtutes inſerit: īſertaſq; cuſtodit: ⁊ ſola
ſibi meritū obtinet.in.c.ſciēdū.viij.q.j.
¶Obediētia em̄ (vt ꝑmiſimꝰ) ſub obſer
uātia cōtinet ⁊ hoc inquātū ꝓcedit ex re
uerētia ꝑlatoꝝ: inquātū vero pꝛocedit
ex reuerētia parentū: ſub pietate conti=
netur: inquantū vero pꝛocedit ex reue=
rentia dei: contineṫ ſub religione: ⁊ per
tinet ad deuotionēꝫ que eſt pꝛincipalis
actꝰ religiōis vnde ſm̄ hoc laudabilius
eſt obedire deo q̄ꝫ offerre ſacrificiū. Et
ſic ſub diuerſis virtutibꝰ cōtineṫ. ¶Se
cundū tn̄ ſe cōſiderata ꝑut reſpicit rō=
nem pꝛecepti. Eſt vna virtꝰ ſpecialis ſm̄
Tho.ij.ij.q.ciiij.ar.iij. Qualiter aūt ge
neraṫ obediētia.⁊ dic ſꝫ btm̄ Hiero. ad
C.theſiphontē vꝛbicū. Et habeṫ in. iij.
par.epiſto.tracṫ.j.epiſt. ij. Qꝺ ex animi
cōſilio: nō ex coꝛpoꝛis materia pꝛocedit
cū ſit incoꝛpoꝛalis. ¶Obedientia enim
(ꝑut dicit Archid.in.d.c.ſciēdū) dicitur
habere nouē cōditiones: vcꝫ vt libenter
fiat ſine murmuratiōe coꝛdis. Acṫ.ix.c.
Quid me vis facere. ¶Scꝺa humiliter
ſine vocis cōradictione. Oſee.iiij.c. Po=
pulus tuus ſicut hi qui cōtradicūt ſacer
doti. ¶Tertia cōditio vt fiat celeriter:
ſine dilatione. Eſa.viij.c. Uoca nomē eiꝰ
celeriter. ¶Quarta vt fiat hilariter ſine
vultꝰ triſtitia ⁊ meroꝛe.ij.ad Coꝝ.ix.c.
Nō ex triſtitia aut neceſſitate: hilarē em̄
datoꝛē diligit deꝰ. ¶Quinta vt fiat inte=
graliter ſine operis diminutiōe. Ioā.v.
Oia q̄ ꝑcepiſti mihi pater faciā. ¶Se=
xta fiat ſimpliciter ſine mādati nimia di
ſtinctione.ps.in auditu auris obediuit
mihi. ¶Septima vt fiat pꝛudenter ſine
erroꝛe. Actu.v.ca. Opoꝛtet magis obe=
dire deo q̄ꝫ hominibꝰ. ¶Octaua vt fiat
veraciter ſine fictione. ad colloſſē.iij.c.
Non ad oculū ſeruiētes: quaſi hominibꝰ
placentes. ¶Nona vt fiat perſeuerāter
ſine intermiſſione.ad Philip.ij.c. Factꝰ
eſt obediēs vſq; ad moꝛtē. ⁊ beatꝰ Ber=
nar. dicit ꝙ verꝰ obediēs neſcit moꝛas:
nec mādato ꝑcraſtinat: ſed aures parat
auditui: oculos viſui: manus operi: pe=
des itineri. Et ſic ſe totū interiꝰ colliget
vt imperātis exterius impleat volūtatē.
¶Quo aūt iure introductū ſit ꝙ hō ho=
mini ſeruire debeat? Reſpōdēdū eſt ſm̄
Tho.ij.ij.q.ciiij.arti.j. Qꝺ iure natura
li: ⁊ diuino itroductū eſt: dicit em̄ Greg.
c.ylṫ.moꝛaliū. qꝺ dū aliene voluntati

Obedientia aliq̄n ſub pietate ꝯtineṫ. Obedientia qualr generaṫ. Obedientia habet nouē conditione. Obedientia quo iure introducta.

nos humiliter ſubdimur noſmetipſos in corde ſupam⁹. Et facit illud qđ habet ad Heb.c.vlt. Obedite ꝑpoſitis veſtris. ⁊ ad Roma.xiij.c. Oīs aīa poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: de laude aūt obediētie ⁊ bonis illius vide in regula monachorū beati Hieron:ymi.in.ij.c.

¶De gratia. Ca.x.

Gratia deſcriptio.

Gratia conſequenter eſt quartus lapis turris iuſtitie q̄ ſm Tulli. li.ij.veteris rheto.c.ix. ſic deſcribit. Eſt in qua amicitiarū et officiorū alterius memoria et remunerādi voluntas continet: dicit eñ Tho.ij.ij.q.cvj.ar.j.qđ gratia eſt ſpecialis virtus reddens gratiā benefactori. ¶Qualiter aūt diuerſimode ⁊ multipliciter ſumat vide p archyđ.in ca.gr̄a. j.q.j. dicit btūs Tho.ij.ij.q.cvj.artic.j. qđ gr̄a in q̄tuor inuenit. ¶Primo ⁊ principaliter inuenit in deo cauſa debiti: eo qđ ipſe primū principiū eſt oīum bonoꝝ noſtrorū. vnde.j.ad Corin.iiij.ca. Quid habes qđ nō accepiſti ſcȝ a deo⁹. ¶Scđo inuenit i patre: eo ꝙ eſt proximū noſtre generatiōis ⁊ diſcipline pricipiū. ¶Tertio inuenit in perſona: q̄ dignitate precellit. Ex qua cōmunia beneficia procedunt. ¶Quarto autē in aliquo benefactore a quo aliqua particularia ⁊ priuata beneficia percipiunt: pro quibus particulariter ei obligamur. ¶Gratia enim ab apoſtolo.ij.ad.Ephe. preponit pace: quod refert beatus Hiero. ſuper pſ. lxxxix. incipien. domine refugiū. Et hec de gratia.

Gratia ſumit multipliciter

Gratia in quatuor inuenitur

¶De veritate. Ca.xj.

veritatis multiplex deſcriptio.

Quintus lapis turris iuſtitie eſt veritas: q̄ ſm Tullium vbi.ſ. ſic deſcribitur. Eſt (inquit) per quā immutata ea q̄ ſunt: aut ante fuerūt: aut futura ſunt dicunt. ſm vero philo.ij.metha. Eſt adequatio rei ad intellectū. ¶De terra eñ ſumpſit originē ꝙ teſtat pſal. pſalmo. lxxxiiij. veritas (inquit) de terra orta eſt. Dicit etiā veritas tēporis filia ſm Aulū gel. noct.atti.lib.xij.ca.xj. circa fin. ¶Veritas eñ valet ⁊ vincit ⁊ viuit ineternū: ⁊ obtinet in ſecula ſeculorū: prout dr̄ in.c. cōſuetudo.viij.diſt. Et nō vitiat geſtoꝝ erroribus.l.illicitas.in.§.veritas.ff. de officio preſi. ¶Quē etiā celare peccatū eſt in.c.j.⁊.c. delictorū. de teſti.cogē. ad hoc facit qđ no. Jaſon in.§. fina. circa fi. iſti, de actio. vbi allegat iuriſcōſultū. in l. hereditatū.§.fi.ff.ad.l.fal. ¶Triplex vero diſtinguit veritas ſm tho.ij.ij.q. cix.ar.iij. ¶Prima eſt veritas vite que oſtendit in eo qđ dicit dñs veritas mea. i.q̄ eſt a me: ⁊ quā poſſideo. ¶Veritas tñ a quocunq̧ dicat: a ſpūſancto eſt ſm Ambr. ¶Secunda eſt veritas doctrine: de qua idē Tho.vbi.ſ. dicit ꝙ hec cōſiſtit in quadā manifeſtatione verborūȝ: eorū de quib⁹ eſt ſcientia. Unde directe nō pertinet ad virtutē veritatis ꝑut eſt virt⁹ ſpecialis: vt q2 ſacra ſcriptura veritas eſt: vnde Jo.xvij.c. Sermo tu⁹ veritas eſt. ¶Tertia eſt veritas iuſtitie de qua Tho.vbi.ſ. Veritas iuſtitie eſt ſm qđ aliq̄s rectitudinē legis in iudicijs: q̄ ſunt ad alterū ſeruat. ¶Veritas enim cōuenit cū iuſtitia in duob⁹: prout dicit idē vbi.ſ. ¶Primo modo in hoc qđ eſt ad alterū manifeſtatio quā diximꝰ eſſe actū veritatis: ad alterū aūt eſt ſcȝ ea q̄ circa ipſum ſunt vn⁹ homo alteri manifeſtat. ¶Secundo mō inquātuȝ iuſtitia equalitatē quādā in rebus cōſtituit. Et hoc etiā facit virtus veritatis: adequat eñ ſigna rebus exiſtentib⁹ circa ipſum. ¶Tres aūt gradus: ſeu ſtatus ſunt veritatis: ſm Bernar.li. de gradi. humili. ¶Ad primū aſcēdimus per laborē humilitatis. ¶Ad ſcđm p affectū cōpaſſionis. ¶Ad tertiū per exceſſum contēplationis. ¶In primo veritas reperit ſeuera. In ſcđo pia. In tertio pura. ¶Veritas etiā e latebris etiam diuerſis cruciatibus religioſus tortor: id eſt iudex exigere debet pront dr̄ in.c. illi q̄.v.q.v. Et cōpellitur q̄s loqui veritatē recōditā in horreo cordis ſui: prout not. archi. in.c. ſi forte. de elec.li vj. ¶De veritate eñ legitur zacha.viij.c. Nolite timere: hec ſunt verba q̄ facietis. Loquimini veritatē vnuſquiſq̧ cū proximo ſuo: veritatē ⁊ iudiciū pacis iudicate in portis veſtris: ⁊ iuramētū mēdax ne diligatis: ⁊ ibidē veritatē tātū paceq̧ diligite. Et ideo dr̄ Eccl'i.xxxvij.c. deprecare altiſſimum. vt dirigat in veritate viam tuam.

Veritas vnde orta eſt.

Veritas temporis filia.

veritatis laus.

Veritas triplex ē.

Veritas cū iuſtitia in duob⁹ conuenit.

veritatis tres ſunt gradus.

Veritas e latebris extrahi debet.

¶Vindicatio. Ca.xij.

Vindicationis deſcriptio.

Sextus ⁊ vltimus lapis eſt vindicatio: q̄ ſm Tulliū rheto.vete.c.ix. ſic deſcribit. Eſt p quā vis aut iuria ⁊ omnino oē qđ obfuturū eſt.i. iniurioſum defendendo aut vlciſcēdo propulſatur. ¶Hec virt⁹ eſt maxime neceſſaria habēti poteſtatē: ſeu prelationē: ſcȝ puniat crimina: vnde ad Rom.xiij.c. Miniſter dei eſt: ſcȝ iudex quicūq̧ vindex in irā ei qui malū fecit.j.

Vindicatio cui ſit neceſſaria.

Petri.ij.c. Subditi eſtote omni creature humane propter deũ: ſiue regi quaſi precellenti: ſiue ducib⁹ tanꝗ̃ a deo miſſis ad vindictã malefactorũ.i.punitionem: laudẽ vero bonoꝝ. Eſt aũt vindicatio tantũ virtuoſa ⁊ licita inquãtũ tendit ad cohibitionẽ maloꝝ: cohibenẗ aũt aliq̃ a peccãdo q̇ affectũ ꝟtutis nõ habẽt per hoc ꝙ timẽt amittere aliqua q̃ plus amãt ꝗ̃ illa q̃ peccando adipiſcunẗ ſm Tho.ij.ij.q.cviij.ar.iij. Dicit etiã idem Tho. ibidẽ arti.ij. circa fi. ¶ Qđ virtus iſta cõſiſtit in medio duorũ vitiorũ: ſcʒ crudelitatis: ⁊ ſeuitie ſm exceſſum: ⁊ remiſſionis ſm defectũ. Debet eñ homo ſm oẽs circunſtantias debitã menſurã in vindicãdo conſeruare: itaꝗ̃ pena ſeu punitio zelo iuſtitie ꝓcedere debet: ꝓut dicit Archid. in ca. ea vindicta.xxiij.q.iiij. Ubi etiã dicit idẽ Archi. ꝙ ea vindicta laudãda eſt q̇ eo animo infertur: vt ille q̇ infert maiorẽ penã parat⁹ ſit ſubire: ſi ſimili delicto ſubiaceat. ¶ Licita eſt igiẗ vindicta q̃ introducta eſt ne crimina remaneãt impunita. vt. ŝ. diximus. ⁊ ad hoc facit. c. nullus debite. ⁊ ſing. in c. ſi peccatũ. de peni. diſt. j. vnde Hier. in epiſt. ad Ruſticũ monachũ nulli parcas: vt ſoli parcas anime tue. facit. c. Illud. in fi. xxiiij.q.iij. ¶ Semꝑ eñ attẽdendũ eſt qđ vitia hoim corrigatur. in. c. prodeſt.xxiij.q.v. Nemo eñ (vt Plato ait) punit: q2 peccatũ eſt: ſed ne peccet: reuocari eñ preterita nõ poſſunt futura tñ prohibenẗ per tormentorũ terrorem. l. aut facta. §. fi. ff. de penis. ¶ Eſt eñ vlciſcendi ⁊ puniẽdi modus: prout dicit idẽ Cicer. j. offi. Atꝗ̃ (inq̇t) haud ſcio an ſatis ſit eũ q̇ laceſſerit iniurie ſue penitere: vt et ipſe ne q̇d tale poſt hac cõmittat: ⁊ ceteri ſint ad iniuriam tardiores.

Uindicatio q̃ virtuoſa ⁊ licita ſit.

Uindicatio in medio duoꝝ viciorum conſiſtit.

Uindicatio eſt moderanda.

Uindicationis laus.

¶ Honeſte viuere quid ſit. Ca. xiij.

TUrris iſta vt (prediximus) eſt triãgularis. Et de trib⁹ fortiſſimis angulis cõſtructa. ¶ Primus quorũ talibus verbis fabricaẗ Honeſte viuas. de quorũ verborum importantia pauca videam⁹: dicit eñ Bal. in prohe. Greg. in fi. col. Quod angulus iſte eſt bonũ dirigens ad honeſtũ ꝙ proprie appellaẗ bonũ: cũ dicat Seneca nullũ bonũ niſi honeſtũ. Eſt aũt ſm eundẽ Bal. vbi. ŝ. bonũ in ſe ⁊ ad ſe ⁊ eſt tutela maieſtatis regũ: ⁊ ecõtrario cõtrariũ. iuxta illud Ouidij methamor. Nõ bene cõueniunt: nec in vna ſede morantur maieſtas ⁊ amor. i. libido ſceptri grauitate relicta. Et non immerito pro angulo turris poniẗ honeſtas. Cũ nihil honeſtũ eſſe poſſet quod iuſtitia vacet: prout dicit idẽ Tul. offi. j. ⁊ ideo dicit idẽ Tul. offi. iij. Qđ ad honeſtatez nati ſum⁹: eaꝗ̃ ſola expetẽda eſt. ⁊ ibidẽ. Nihil turpe faciendũ eſt bono viro: etiã ſi ex omni parte lateat: etiam ſi oẽs deos homineſꝗ̃ celare poſſumus: nihil tamẽ auare: nihil iniuſte: nihil libidinoſe: nihil incõtinẽter eſt faciendũ. ¶ Sapiẽtis eñ eſt propriũ nihil ꝙ penitere poſſit facere: ſed ſplendide cõſtanter grauiter honeſte omnia: vnde Ambro. ij. de offi. ¶ Tãt⁹ eſt (inq̇t) ſplẽdor honeſtatis: vt vitã beatã efficiat tranq̇llitas cõſciẽtie: ⁊ ſecuritas innocẽtie. ¶ Diciẗ aũt honeſtas ſm Iſid. ethi. li. x. ⁊ archi. in. c. erit. iiij. di. Quaſi honoris ſtatutum conſeruans: vnde honeſtũ eſt: ꝙ ſua vi trahit ⁊ allicit ad dignitatẽ. Plus eñ deſideraẗ in iure honeſtas ꝗ̃ iuſtitia: prout dicit tex. i. d. c. erit. ⁊ i. c. porro. xxxv. q. iij. Detrahit eñ honeſtas legũ rigori. ¶ Actio eñ furti nõ daẗ patri cõtra filiũ nec marito cõtra vxorẽ: nec ecõtra: ⁊ hoc ꝓpter honeſtatẽ: de marito ⁊ vxore eſt text. in l. fi. §. fi. C. de fur. ⁊ ſer. corrup. ⁊. l. ſi quis vxori. i prin. ff. eo. de patre ⁊ filio eſt tex. in. d. l. ſi q̇s vxori. in. §. j. ¶ Itẽ fiſco non permittiẗ rẽ quã vẽdidit retractare propter honeſtatẽ l. j. ⁊. ij. Ne fiſci rẽ quã vẽdi. li. x. C. ¶ Honeſtas eñ in oib⁹ req̇riẗ negotijs: vt puta in lege cõdenda. d. ca. erit. iiij. diſt. In matrimonio. l. ſemper. de ritu nuptia. vbi habeẗ ꝙ in cõiunctionibus non ſolũ qđ liceat cõſiderãdũ eſt: ſed etiã ꝙ honeſtũ ſit. ¶ Itẽ requiriẗ in voto in. c. magne. de voto ⁊ voti redẽp. ¶ Itẽ in iureiurãdo in. c. de forma. xxij. q. v. ⁊ hoc in iuramẽto fidelitatis de quo iuramẽto ⁊ qualiter fiat: vide in. d. c. de forma. Et etiã in alio iuramẽto facit. c. quẽadmodũ. de iureiu. honeſtas eñ modus in oibus ſeruãdus nõ immoderata luxuria cuiuſꝗ̃ ſubſequẽda: prout dicit tex. in. l. Ex dãni. in prin. ff. de dam. infe. ¶ Itẽ grauis iniuria videẗ q̃ inani honeſtatis colore velaẗ. ¶ Eſt eñ honeſtas preferẽda omni pecuniario cõmodo. in l. miles. §. ſocer. ff. ad. l. iul. de adulẗ. tex. no. in. l. reprehẽdenda. de inſtitu. ⁊ ſubſtitu. C. vñ ⁊ q̇ contra honeſtatẽ agit excõicari põt. de hoc in. c. in ſctã iuncta glo. in verbo. in hac. xcij. di. ¶ An aũt aliq̇s inhoneſte viuẽs poſſit cogi ad honeſte viuẽdũ. ⁊ rñ. ſm Iaſo. de may. in. l. iuſtitia. ⁊ iu. ⁊ Pau. đ caſt. ibidẽ. ⁊ eũdẽ Pau. in. l. ex ea parte. §. j. ff. de ver. obli. Qđ ſic. Ita (dici t ipſi) qđ ſi aliq̇s retineat vxorẽ ⁊ cõcubinã: q2 honeſte nõ viuit põt cogi viuere.

Honeſtas quid ſit.

Turpe nihil faciẽdum eſt.

Honeſtaſ vnde dr.

Honeſtaſ plus deſideraẗ in iure ꝗ̃ iuſtitia.

Honeſtaſ legũ rigori đtrahit

Furti actio non datur patri contra filiuʒ: nec marito ꝯ vxorẽ: nec contra.

Honeſtaſ in oibus req̇ritur negotijs.

Honeſtas eſt ꝓferẽda oi pecuniario cõmodo.

Honeſte nõ viuens cogitur honeſte viuere.

dimittere cõcubinã. ¶Ita etiã ſi mere-
trix veniat ad habitãdũ in aliq̃ vicinia:
q2 honeſte nõ viuit: ꝛ timoꝛ eſt ne hone-
ſtas mulieres inficiat: vicini poſſunt eã
expellere.

Honeſtatis grã q̃s cogit dimittere ↄcubinã. Meretrix põt de vrbe expelli ꝓpter honeſtatem.

¶Alterũ non ledere quid ſit. Ca.xiij.

SEcundus angulus iſti⁹ turris talis eſt.
Alterũ nõ ledere: ꝛ ideo ꝙ
tibi nõ velles fieri: alteri nõ
feceris: vt i pꝛin. decre. no.
ꝛ.l.j.ff.de ſolu. ꝛ libe. et.l. ſeruus ea. ff.
de ſer. expoꝛ. vbi habetur ꝙ bñficio affi
cere hoiem intereſt hois: pene vero nõ
irrogate ſolã duritiã continet. ¶Detra
here eñ aliquid alteri ꝛ hominem hois
incõmodo ſuũ augere cõmodũ: magis
eſt cõtra naturã ꝙ̃ moꝛs: ꝙ̃ paupertas:
ꝙ̃ doloꝛ: ꝙ̃ cetera q̃ poſſunt: aut coꝛpoꝛi
accidere: aut rebus eternis: pꝛout elegã
ter dicit Cice. li.iij. officio. ¶Dicit eñ
Hiero. ad Celantiã ꝛ habeẗ in.iij. parte.
epi. tracẗ.vj. epi.xxij. ¶Qð infinite ſunt
partes iuſtitie: quas oẽs vna breuis ſnia
cõpꝛehẽdit: vcʒ oia quecũqꝫ vultis vt fa-
ciant vobis hoies hec facite illis. in ca.
põderet.l. diſt. ꝛ i.c. licet.xlv. diſt. ꝛ in.c.
dilecti. de maio. obedien. Beatuſqꝫ eſt q̃
põt dicere cũ beato Job. Nulli nocui ho
minũ: iuſte vixi cũ oib⁹. Job.iij.c. ¶Pu-
riſſima eñ cõſciẽtia canere cũ pſal. pſal
mo.cx. Perãbulabã in innocẽtia coꝛdis
mei in medio domus mee. ¶Sed hic in-
cidẽter q̃ro: vtrũ aliq̃s poſſit ſeipſum le
dere: ꝛ rõ dubitãdi eſt: qð cũ in hoc paſ-
ſu ſpecialiter dicaẗ: nõ ledere alterũ: ſe-
queretur qð in in hoc per pꝛohibitionẽ
limitatã in altero ſit in ſe permiſſum. ar.
l. cũ de laniõis. §. cui fundũ. de fun. iſtruc.
ꝛ inſtruen. lega. Et hoc ſumpto argumẽ
to a cõtrario ſenſu. Qð q̃dẽ argumentũ
eſt in iure foꝛtiſſimum. l.j. §. huius rei. de
offi. eius cui man. eſt iuriſ. ff. ¶Et bre-
uiter dic ꝛ cõclude omiſſis ſupfluis alter
cationib⁹ de quibus curioſus lectoꝛ ſa-
turari poteſt in ange. ſuper. §. iuris dece
pta. inſtit. de iuſti ꝛ iure. ꝛ per doc. in.l.
iuſtitia. ff. eodẽ. Qð nulli permittiẗ ſibi
damnũ inferre ſiue in coꝛpoꝛe: ſiue in bo
nis. In coꝛpoꝛe per.l. oẽ delictũ. §. q̃ ſe.
ff. de re milita.l. in fraudẽ. §. eius bona.
de iure fi. ff.l. parricidij. ad.l. pompei.
de parrici. faciunt not. per Barto. in.l.
Si quis aliquod. §. miles. ff. de penis.
¶Et ratio iſtoꝛum eſt: q2 nemo eſt dñs
mẽbꝛoꝛum ſuoꝝ per.l. liber homo. ff. ad
l. acquil. An aũt incidat in cano, ſi quis

Juſtitia ſub vna ſola pte compꝛehẽditur.

Ledere ſeipſum an quis poſſit impune.

Membꝛorũ ſuoꝛũ nemo eſt domin⁹.

ſuadente.xvij.q.iiij. Clericus ſe vulne-
rans dicit Jo. Fabri. poſt Jaco. in. §. iu-
ris pꝛecepta. inſtitu. de iuſtitia ꝛ iure.
Qð nõ incidit eſt non obſtante grauiter
puniẽdus. Dicit tñ Bal. in pꝛohe. Greg.
in.iij. col. Qð ſi monach⁹ trahit ſibi ſan
guinẽ in eccleſiã percuſſiue: eccleſia illa
eſt interdicta. Et ſicut nemini permiſſuʒ
eſt: immo multũ pꝛohibitũ ſe in coꝛpoꝛe
ledere: vt pꝛeditcũ eſt: ſic etiã inhibituʒ
eſt ſe in bonis ledere. Expedit eñ reipu
blice ne re ſua q̃s male vtatur. in. §. ſed
etiã maioꝛ. inſtitu. de his q̃ ſunt ſui vel
alie. iu. ¶Qualiter aũt pꝛocedit argu-
mentũ a cõtrario ſenſu. Et diſtinguẽdo
dicẽdum eſt ſm archi. in ca. gonſaldus.
xvij.q.j. ꝙ aut determinatio poſita in iu
re referẗ ad ius: aut ad factũ. Si ad ius:
valet arg. a cõtrario ſenſu.ij.q.j.i.c. nos
in ꝙ̃ꝙ̃.lvj. diſ. pꝛeſbiteroꝛũ. ſi ad factũ:
non valet argumentũ a cõtrario ſenſu:
vt in hoc caſu. ¶De effectu aut argumẽ
ti a contrario ſenſu late videas per ar-
chid. vbi. ſ. ¶Ad pꝛincipale thema re-
deo ꝛ condeſcendo ad angulũ tertium
iſtius turris iuſtitie.

Clericus ſe vulnerãs an incidat. in c. ſi quis ſuadẽte.

Monachus percuſſiue trahẽs ſibi i ecclia ſãguinẽ: illa eccleſia eſt interdicta.

Nemo ſe in bonis ſicut nec i coꝛpe ledere dʒ.

Argumẽtũ a contrario ſẽſu q̃liter pꝛocedit

¶Jus ſuum vnicuiqꝫ tribuere. Ca.xiiij.

TErtius angul⁹
iſtius turris eſt ius ſuuʒ vni-
cuiqꝫ tribuere. Et hunc debet
habere pꝛelatus in ſubditis ꝛ
inferioꝛibus ſuis: pꝛout dicit idẽ Bal. in
pꝛohe. Greg. in fine. ꝛ eſt iuſtitia ad al-
terum. ¶Nam ſibiipſi pꝛopꝛie nemo eſt
iniuſtus. ꝛ dꝛ ad aliuʒ. ¶Et non ſufficit
honeſte viuere: ꝛ alterũ non ledere: ſed
etiam conuenit alios adiuuare: pꝛout
dicit gl. in. §. iure pꝛecepta. in verbo ius
ſuum. inſtitu. de iuſti. et iure. Non enim
nobis ſolum nati ſumus. pꝛout dicit Ci
cero offi.j. ¶Nec ſufficit ſe abſtinere a
malo: niſi fiat qð bonũ eſt. argu.l. in illa
ſtipulatiõe. ff. de verbo obli. c. nõ ſatis. ꝛ
lxxxvj. di. de iſta pte iuſtitie dicit Augu.
in.iiij. ſermo. dñica.iiij. i quadrageſima.
remota (inq̃t) iuſtitia q̃d ſunt regna: niſi
magna latrocinia. vñ Caſſiodoꝛus ſup
illud pſal. Et operaẗ iuſtitiã. ¶Juſtitia
regis pax eſt populoꝛũ: tutamen patrie:
immunitas plebis: munimentũ gẽtis: cu
ra languẽtiũ: gaudiũ hoim: tẽperies ae-
ris: ſerenitas maris: terre fecunditas: ſo
latiũ pauperũ: hereditas filioꝛũ. ꝛ ideo
dicit Ariſtoteles ad alexandrũ. Qð iuſti
tia regnãtis vtilioꝛ eſt ſubditis ꝙ̃ fertili
tas tẽpoꝛis. ¶Tãta eñ eſt vis iuſtitie: vt
nec illi q̃ maleficio ꝛ ſcelere paſcũẗ ſine
vlla ei⁹ pticula viuere poſſunt. nã ꝛ pꝛin
ceps latronũ: niſi equalr̃ pꝛedã diſpar-

Nemo ꝓpꝛie ſibiipſi eſt iniuſtus.

Nõ ſufficit ſe a malo abſtinere: niſi fiat quod bonum eſt.

Juſtitia etiã iter latrones eſt neceſſaria.

tiat: aut interficietur a ſocijs: aut relinquetur: ꝑut dicit Tullius. j. de officijs. Nec ſufficit iuſtitiã extraneis tribuere: ſed etiã requirit. qđ in ſe aut ſuos etiam ꝓpinq̃ſſimos faciat ſeruare bonus iuſtitie adminiſtrator. Qđ ſibimetipſi: q2 tenet parere legi ſue. ¶ Et ad hoc exẽplũ habemus de Jeſu redemptore noſtro de quo ſcriptũ eſt. Cepit Jeſus facere ꝛ docere. ¶ Aliud exemplũ ad hoc reperitur recitatũ per Uale. maxi. lib. vj. ca. v. hiſto. xv. De charonda thiro: qui propter ſeditionũ pericula ordinationẽ fecerat: qđ qui concionẽ intrans ferrũ ſecũ portaret: eodẽ perimeret: ipſe vero poſtmodum de longinquo veniẽs: ꝛ ſubito concionem intrans cum ferro. Cũq3 de hoc commemoratus eſſet in ſeipſo tenuit qđ alijs ordinauerat. ¶ Quod debet obſeruare in ſuos propinquiſſimos. Exẽplo Traiani de quo legit qđ tantã in ſuis exercuit iuſtitiã. Quod filiũ propriũ ad ſeruiendũ cuidam vidue tradidit: q2 filius ſuus indiſcrete equitando filiũ vidue impotentem pro matris ſeruitio fecerat. Et hec de tribus angulis.

Charonda thiro magnus iuſtitie zelator.

Traian⁹ impator magn⁹ zelator iuſtitie.

¶ De pace. Cap. xv.

MOre noſtro gallicano cõmuniter in ſummitate epiſtiliũ: id eſt capitellorũ que ſuperponũtur columnis: ſuperponũtur parua vexilla ad libitum ventis volubilia: depicta inſignibus ſeu armis domus edificij vel domini illius. Sic etiã in ſummitate cuiuſlibet anguli iſtius turris triãgularis tria vexilla inſpiciũtur. vnũquodq3 illorum habẽs in ſe literã vnã depictã. ¶ In primo eñ depicta eſt litera. P. in ſcđo. A. Et in tertio X. ¶ Queq̃dẽ tres litere ſimul iuncte: faciunt illud dulce et amabile verbum: qđ eſt Pax. dicente propheta Eſa. xxxij. ca. Opus (inq̃t) iuſtitie eſt pax. ¶ Eſt ergo pax ſm Bal. in ꝓhe. Greg. in. iij. col. animi trãquillitas naturã ſeruãs: ꝛ temperantiã non relinquẽs ſm vero Aug. lib. de ſermo. dñi in monte: ſic deſcribit. Eſt ſerenitas mentis tranq̃llitas animi: ſimplicitas cordis: vinculũ amoris: ꝯſortiũ charitatis. Hec ſimultates tollit bella cõpeſcit: iras cõprimit: ſuperbos calcat: humiles amat: diſcordias ſedat: inimicos cõcordat: cunctis eſt placida: neſcit extolli: neſcit inflari: hãc qui accepit teneat: q̃ perdidit repetat: q̃ amiſit acquirat. ¶ Itẽ ſine iuſtitie obſeruatione pax reſiſtere nequit. vnde Sapientie. xviij.

pacis deſcriptio.

Pax ſine iuſtitia cõſiſtere nequit.

ca. In diſponẽda concordia eſt lex iuſtitie. vnde de aduẽtu dñi noſtri Jeſu chriſti ſcriptum eſt pſal. lxxj. Orietur in diebus eius iuſtitia: ꝛ abundantia pacis. et ideo dicitur pſal. lxxxiiij. Juſtitia ꝛ pax oſculate ſunt. ¶ Sex eñ modis pax cauſatur. ¶ Primo cauſatur cũ in collegijs reuerentiã minores maiorib⁹ exhibẽt: et maiores minoribus dilectionẽ impendunt: vera tunc fit concordia. in ca. fina. lxxxix. diſt. ¶ Secũdo cauſatur pax cum ſingula collegiorũ officia ſingulis quibuſcũq3 perſonis ſigillatim fuerint cõmiſſa. in ca. ſingula. ea. diſ. Promiſcuis quippe actibus rerũ turbãtur officia. l. conſulta. verſiculo abſurdũ eſt. C. de teſtamen. ¶ Tertio cauſatur cum potiores exhibent ſe cũ charitate inferiorib⁹ meliores: non autẽ dominatores. in ca. eſto ſubiectus. verſi. paſcite. xcv. diſtin. ¶ Quarto cauſatur cũ debita equalitate reipublice tuende per magiſtrat⁹ intenditur. de hoc Tullius. j. de offi. vbi etiã ſubdit qđ propter ea qđ non equalitas obſeruabatur apud Athenienſes ꝛ apud Romanos nõ ſolum magne diſcordie: ſed etiã ſeditiones: et bella ciuilia peſtifera ſucceſſerunt. Et qđ vnitas obſeruari debeat. eſt tex. in ca. maioribus. de prebẽ. ꝛ dignita. ¶ Quinto cauſatur ex patientia: iuxta illud Lu. xvj. cap̃. In patiẽtia veſtra poſſidebitis animas veſtras. ira enim que mater eſt diſcordie: patientia vincitur. in cap̃. nunq̃. de conſecra. diſt. v. ¶ Sexto cauſatur ex ordine: cum in rerum diſtributione ſeruatur ordo: q̃ ſm pap. Eſt vera diſpoſitio rerum vel gradus. ¶ Et ſicut ſex pacẽ cauſant. Jta etiã ſex ſunt cauſe: ꝓpter quas non eſt pax inter homines. prout recitat Archiđ. in cap̃. noli. xxiij. q. j. ¶ Prima enim cauſa eſt: quia non puniuntur maleficia. Eccleſiaſtes. viij. ca. Quia nõ profertur cito in malos ſententia. ideo abſq3 timore filij hominum perpetrant mala: ad hoc facit cap̃. dominus. xxiij. q. ij. in ca. j. de offi. dele. in. vj. ¶ Secunda cauſa eſt abundantia temporalium. Gene. xiij. cap̃. Facta eſt rixa inter paſtores Abraham ꝛ Loth. ¶ Tertia cauſa: quia non occupamur in pugna contra demones. Ad Epheſ. vj. capi. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem. ¶ Quarta cauſa quia non cõſideramus damna belli: in quo diuitias: corpus et animas perdimus. Hieremie. lvj. capi. Fortis incidit in fortem: et ambo pariter ceciderunt. ¶ Quinta cauſa eſt quia non conſideram⁹: quia dubius eſt euentus belli. tertij Regum. xij. capitulo.

Pax ſex modis cauſatur

Officia turbant ꝓmiſcuis actib⁹ rerum.

Ira ẽ mater diſcordie.

Pacẽ ſex cauſe ꝓhibent.

Belli dubius eſt euentus.

Uarius euentus belli. ¶ Sexta eſt: quia non ſeruamus mandata dei. Hiere. iij. c. Utinã attendiſſes mandata mea: facta non fuiſſet ſicut flumen pax tua. et Eſa. xlviij. c. de pace. vide per Panor. in. c. piſanis. de reſti. ſpolia. ⁊ per gloſſ. magnã in verbo pacẽ. in. c. ad apoſtolice. de ſenten. et re iudi. ¶ Ubi eleganter dicit Domini. de ſancto Gemi. Q deus de ordinaria poteſtate non loquẽdo de abſoluta: nõ poteſt facere pacem vniuerſam in mundo: quia cum diuerſi ſint animi gentium diuerſitas illa diſſentiones ⁊ bella īducit.

Pax vniuerſa nõ poteſt de poteſtate ordiaria dei fieri in terra.

¶ De pace eñ ſingulariter dicit gloſſa in prohe. concilij Baſilieñ. in verbo excoluerunt. circa fi. ꝙ Roberto filio Hugonis capeti regis Francorũ pro pace oranti locutus eſt crucifixus in eccleſia Aurelianenſi: dicens ei ꝙ non haberet pacẽ in regno: donec blaſphemias et crimina notoria extirpaſſet.

Roberto filio hugonis capeti locutus eſt crucifixꝰ

¶ Notandũ eſt conſequẽter ꝙ pacis fructꝰ eſt ineſtimabilis: vno enim verbo chriſtꝰ expreſſit dum dicit in euãgelio Beati pacifici: q m̃ filij dei vocabunt. Mat. v. c. Et trãſump. in. d. c. noli. xxiij. q. j. In pace etenim angelus ſalutauit paſtores dicens. Gloria in excelſis deo: et in terra pax hominibꝰ bone volũtatis.

pacis fructꝰ eſt ineſtimabilis.

¶ Propriũ enim pacis eſt expellere omnẽ timorem: ꝙ exemplo chriſti cognoſcimus. Lu. vlti. c. Pax vobis: ego ſum: nolite timere. et Iudic. vj. Pax tecum: ne timeas.

Pacis ꝓpriũ q̃d.

¶ Ad confirmandam autẽ pacẽ inter duos homines debet interuenire oſculũ: quod dicitur ſignaculum concludẽtis in. c. pacẽ igitur. de conſecra. diſtinc. ij. Oſculum eñ eſt verum ſignũ pacis. ij. Reg. xiiij. c.

Pacis cõfirmatio qualr̃ fieri debeat

¶ Qualiter autẽ diſcordãt inter ſe pax: ⁊ concordia. et rñ. ſm Bal. in rubri. de treuga et pace poſt ſpecu. in. d. titulo ꝙ differunt. ¶ Nam oſculũ pacis non datur in cõcordia: et eſt concordia terminus vltionis: pax vero amicitia. ¶ Item concordia eſt de lite: ſed pax eſt de inimicitia.

Pax ⁊ cõcordia differũt.

¶ Item ſignũ pacis eſt capere ſe per manũ: et bibere de eodẽ poculo. l. j. ff. de pactis. facit qḋ notatur in gloſ. in. c. fundamenta. in verbo dexteras. de elect. in. vj.

Pacis ſignum.

¶ Sed adhuc incidẽter queritur. An diſcordantes poſſint cogi ad pacem. Et videtur ꝙ ſic in. l. equiſſimũ. iuncta gloſſ. in verbo iuriſditioni. ff. de vſufruc. in aut. de mã. princi. §. deinde. col. iij. in. l. quidem. ff. ſi cer. peta. Tu dic ⁊ ſecurius ſm Bald. in prohe. Greg. in. iij. col. ꝙ aut poſſunt cõpelli ſine ſcãdalo vel dãno: ⁊ tũc debent compelli ad pacẽ faciendã. per tex. in. d. prohe. ibi pacificus: quia rex pacificus ita decreuit. arg. l. in re cõi. ff. de ſeruit. vrba. predio. ¶ Si vero ſine ſcãdalo vel damno fieri nõ poteſt: tunc illud eſt potius perſuadendũ: et non cõpulſibile. l. j. §. vnde queritur. ff. de noui ope. nũcia. de pace videas ꝑ Iaſon. de may. in. l. de fideicõmiſſo. C. de tranſact.

Diſcordãtes an poſſint cogi ad pacem.

¶ De temperantia. Ca. xvj.

Expeditis omnibus partibus turris: reſtat longitudinẽ et latitudinẽ illius ꝑquirere: more boni architectoris q̇ poſt conſummationẽ operis: ſuis geometralibus inſtrumẽtis nititur ⁊ latitudinem et longitudinem cognoſcere. Idcirco noſtris mentalibꝰ inſtrumentis: id eſt ſtudio feruenti videamus dicẽtes vnuſquiſq cũ Seneca. Studio me dabo. ¶ Quid eñ eſt ſtudiuz niſi ſagax retractio cogitatiõis aliquid inuolutum explicare nitẽs vel ſcrutans penetrare ſecretũ: prout dicit Hugo in didaſco. ⁊ ideo ſcrutatus inuenio Temperantiam dictam obtinere latitudinem: ⁊ merito cum iuſtitia non debeat excedere modũ: et temperantiã: prout dicit Aug. de vera religio. Nimia (inquit) iuſtitia incurrit peccatũ: temperata iuſtitia facit perfectos: altitudinem correctionis amor chriſti temperet: ⁊ dilectionẽ proximi ſal iuſtitie condiat. vnde Bernardus ſuper Cañ. Tolle (inquit) modum: et virtus vitium erit.

Studiuz quid ſit.

¶ Eſt igitur temperãtia ſm Cicero. li. ij. vete. rhetorice. ca. penul. rationis in libidinẽ: atq alios nõ rectos impetus animi ſumma ⁊ moderata dominatio: ſm vero philoſophuz. iij. ethi. eſt mediocritas circa voluptates corpis: ſm Aug. lib. de libero arbitrio. eſt affectus cohercens et cohibẽs appetitum ab his que turpiter appetuntur.

Tẽperãtie deſcriptio.

¶ Huius virtutis vis ea eſt ſm Cice. de offi. lib. j. vt ſcilicet ab honeſto nõ queat ſeparari. Nam ⁊ qḋ decet: honeſtũ eſt: et qḋ honeſtũ eſt decet. ¶ Temperãtia eñ (vt ait beatus Tho. ij. ij. q. cxlj. arti. ij.) Eſt virtus ſpecialis ſi ſumatur anthonomatice vt refrenat a maxime allicientibus: ſed eſt virtus generalis cõmuniter. ¶ Item temperantia (vt ait Proſper ad Iulianũ epiſ. li. iij.) tẽperantẽ facit: abſtinentẽ: parcum: ſobrium: moderatum: pudicum: tacitum: verecundum: hec virtus in animo habitat: libidines frenat: affectus temperat: deſideria ſancta multiplicat: caſtigat vitia: oia inter confuſa ordinat ⁊c. et ideo ſolitꝰ erat dicere Socrates philoſophus Athenieñ. Que cõceſſerit fortuna: temperet iuſtitia: ⁊ que inuenerit iuſtitia: temperet moderãtia.

Temperãtie vis

Ludouico regi Francoꝝ ſãcto ſcripſit vnuȝ ſolũ verbũ in magna pelle ſigillata quidã clericus Parriſiẽ.

¶Ad hoc recitat. F. Jo. de broymard in ſumma predicã. in verbo diſcretio. Qꝺ quidaȝ magnꝰ clericus Parrhiſieñ. fuit a rege ſancto Ludouico requiſitus: ꝙ ei vnum verbum optimum ſcriberet: quod nunq̃ didicerat. Et reſcripſit ille in magna pelle ſigillata vnum ſolũ verbum: videlicet MODUS. Rex vero chartam aperiens: ⁊ exiſtimans ſe deriſum: vocauit magiſtrũ illum: qui cum verbũ illud oſtenderet: quomodo nulla virtus ſine modo eſſe poteſt: gratiã regis obtinuit.

Juſtitia ſi modũ excedat crudelitaſ poꝰ vocaẽ.

¶Juſtitia enim ſi modum excederit: eſt crudelitas: quia qui nimium emungit elicit ſanguinẽ. in. c. deniq̃. iiij. diſt. Sic ⁊ qui multũ corrigit: offendit. in. c. cum beatꝰ. xlv. diſ. Et alibi dicĩ noli eſſe nimiſi iuſtꝰ. i. c. de his. ij. q. vij. in. c. ſerpẽs. de penitẽ. diſt. j. ¶Ad hoc etiam legitur in vita beati Anſelmi. ꝙ cum quidam abbas conqueſtus fuiſſet beato Anſelmo: ꝙ monachos rigide teneret: ⁊ tamẽ ſemper eſſent rebelles. Cui Anſelmus reſpondit. Arbor que ex nulla ſui parte creſcere permittitur: nunq̃ pulchros ramos faciet: ſed ſi ita dirigatur ꝙ non totaliter frangatur: ſed nature ſue in aliquo permittatur: poteſt illam trahere: ⁊ dilatare ſicut voluerit.

Anſelmi ad quẽdã abbatem notabile reſpõſuȝ

Juſtitia violaĩ nimia idulgentia.

¶Et ſicut quis peccat in nimia correctione: ita etiã propter nimiam indulgentiam peccat: ⁊ iuſtitia in iniuſtitiã mutatur: qꝛ qui ſunt neq̃: fiunt propter ſpẽ venie nequiores. in. c. vt fame. de ſenten. excõmu. Et ſicut nec iuidere (ait Tulliꝰ. iij. tuſcu. queſt.) ita nec miſereri cadit in ſapientẽ. ad qꝺ facit tex. cum ibi nota. in. l. obſeruandũ. ff. de offi. preſi. ⁊. l. ſi hominem. ff. depo. ⁊ ideo dicitur Exodi. xxiiij. c. pauperis in iudicio non miſereberis. in. c. ſi quis diaconus. l. diſtin.

Judex mediũ ſeq̃ debet i quo eſt virtꝰ.

¶Sit igitur ſemper iudex ſequens medium in quo eſt virtus: prout dicit Ariſtote. ij. ethico. ⁊ archiꝺ. in. c. ſepe. xlj. diſ. vbi dicit idẽ archidiaco. ibidem. Quod quoties alia duo vitia ſunt cõtraria: ſemper habent duas virtutes medias: quarum vna magis accedit ad vnum: alia ad aliud: vt crudelitas ⁊ remiſſio vitia: habent virtutes medias: videlicet iuſtitia ⁊ pietas: et ideo notabiliter dicitur Eſaye. xj. c. Erit iuſtitia cingulum lumborum chriſti: qꝛ ſicut cingulum corporis medium tenet locũ inter partem corporis ſuperiorem ⁊ inferiorem: ita iuſtitia ſemper medietatem et medium ſeruare debet dicente Teren. in andria. vt ne quid nimis.

Juſtitia ẽſt cingulum lũborum xp̃i.

¶De equitate. Ca. xvij.

Ad erectionem ſeu longitudinẽ turris deueniamus: quã quidem longitudinem equitas obtinet. que quidem equitas a beato Hierony. ſuper canti. canĩ. homeĩ. j. ſic deſcribitur. Eſt que mandata cuſtodit: ⁊ diligit chriſtum. Sm vero Policra. lib. iiij. c. ij. ſic deſcribitur. Eſt reruȝ conuenientia que cũcta equiparat ratione: ⁊ in paribus rebus paria iura deſiderat: in omnes equalis: vnicuiq̃ tribuens qꝺ eſt ſuum.

Eq̃tatis ꝺſcriptio

¶Lex vero eius interpres eſt. vtpote cui equitatis ⁊ iuſtitie voluntas innotuit: ad cognitionem enim boni et equi omnia tendunt. l. ſi ſeruum. ff. de verbo. obliga. ¶Item equitatis ⁊ iuſtitie ſumus amatores: quam in omnibus rebus volumus obtinere. in auĩ. de non eligen. ſecun. nuben. circa fi. coĩ. j.

Equitatis lex eſt interpres

¶Decet q̃ principem incedere p̱ ſemitaȝ equitatis. in. c. querenti. de offi. dele. ſic iuſtitiaȝ ⁊ equitatẽ honoremus. in auĩ. §. de cetero. coĩ. vij. Et debet erubeſcere lex aliquid ſtatuens contra equitatem. l. ſi quis in ſuo. §. j. de inofficio. teſta. et de fur. l. fi. §. cuȝ autem.

Equitatis laus.

¶Equitas enim eſt ſcutum inexpugnabile: iuxta illud Sapien. v. c. Induent pro thorace iuſtitiaȝ: ⁊ accipient pro galea iudicium rectum: ⁊ ſument ſcutum inexpugnabile equitatem: res eñ publica ſemper iure equitatis augetur: ⁊ cum temperantia dirigitur: prout dicit Caſſio. varia epiſto. epiſtoĩ. xxvj.

Equitas eſt ſcutuȝ inexpugnabile.

¶Itẽ ſapiẽtia ⁊ equitas in idẽ tendũt: iuxta illud Prouerbio. iiij. cap̄. Viaȝ ſapiẽtie mõſtrabo tibi: ducaȝ te per ſemitas equitatis: quas cũ igreſſus fueris: nõ artabũtur greſſus tui: et occurrẽs nõ habebis offẽdiculũ.

Equitas ⁊ ſapiẽtia in idem tendunt.

¶Sed incidenter quero an equitas preferatur rigori ſcripto: ⁊ videtur ꝙ nõ per. l. j. ff. de vſuca. iuncta. l. naturaliter. cum. l. ſequenti. de condi. inde. ff. Nam rigor vſucapionis vel preſcriptionis ſcriptus in ſpecie prefertur equitati ſcripte in genere: que eſt qꝺ nullus debet locupletari cum aliena iactura. Tu dic ſm Pau. de caſtro. in. l. placuit. C. de iudi. Quod dictus rigor eſt bonus propter bonum publicum ne ſemper dñia ſint ſub incerto: ſed nõ eſt equus: quia contra rationem naturalem: que ſuccumbit propter iuſtitiam poſitiuam: que verſatur in rigore.

Equitas an preferatur rigori.

¶Unde quoddam eſt ius bonũ ⁊ equũ: quoddam vero bonum ⁊ non equum qꝺ dic: vt in glo. in. l. j. ff. de iuſti. ⁊ iure. Si vero nõ eſſet equitas ſcripta: licet rigor videretur non equus ad ſolum principẽ

pertineret iſtam equitatem diſcernere:⁊
habeť in.l. j.ff. de legi. ¶Nec debemus
a capite noſtro propter equitateꝫ quem
eſſe putamus a iure ſcripto recedere.
¶Sed ſi eſſet dubiũ de intellectu legis:
⁊ poſſent dari plures intellectus. Tunc
debemꝰ ſequi intellectũ equiorẽ et bre=
uiorẽ:qñ vero intellectꝰ legis eſt clarus:
nõ debemꝰ ab eo recedere propter equi=
tatẽ quem in capite modo inuenimꝰ: vt
dictũ eſt:ad quod facit quod no. Barto.
in.l.j.in.ij.coľ.C.de legibus. ⁊ hec de la
titudine: ⁊ conſequenter de turri iuſti=
tie ⁊ partibus eius.

¶Deſcriptionũ iu=ſtitie atqꝫ iniuſtitie. Liber primꝰ finitur.

¶Deſcriptionũ iu=ſtitie atqꝫ iiuſtitie Liber Secũdus icipit.

VIſa compo=
ſitione:et conſtructione
iſtius turris:ita nobilis
⁊ decora:fundamentum
⁊ conſtructio: cuius (vt
ait Cicero.lib.de amici
tia)eſt perpetue commendationis ⁊ fa=
me:ſine qua nihil poteſt eſſe laudabile:
cuius laudes nemo perfecte explicare
poteſt. Neceſſe eſt de eius oppoſito qđ
eſt iniuſtitia pertractare:⁊ hoc ad deco=
rem ⁊ laudem illius nobilis virtutis iu
ſtitie:vt ſcilicet illa nobilis regina que
ſedet a dextris dei coronata in veſtitu
deaurato circundata varietate:prout di
cit pſalmiſta pſal.xliiij. ⁊ text.in.l.j. de
metropo.beri.li.xj.C. Que neqꝫ heſperꝰ
neqꝫ lucifer:ita admirabilis vt refert phi
loſophꝰ.v.ethi. Luceſcat oppoſito ſuo:
quod(vt prediximus)eſt iniuſtitia q̃ eſt cur=
ua ⁊ inclinata vieqꝫ illius tenebre et lu=
bricum: vt dicit idem pſal. pſal.xxxiiij.
¶Cuius vera deſcriptio eſt ſm Salo.
Sap. j. Eſt inquit iniuſtitia acquiſitio
mortis. ſm vero Policra.lib.iiij.c. vlti.
Eſt mentis habitꝰ qui a regione morum
exterminat equitateꝫ. ¶Iniuſtitie autẽ
duo ſunt genera ſm Cicero.j.offi. vnuꝫ
eorum qui inferunt. Alteruꝫ eorum qui
ab his quibus inferunt(ſi poſſint)iniu=
riam non propulſant. Nam qui iniuſte
impetum in quempiam facit:aut ira aut
aliqua perturbatiõe incitatus: is quaſi

Oppoſi=ta iuxta ſe poſita ma=gis luce=ſcunt.

Iniuſtitie dſcriptio.

iniuſtitie duo ſunt genera.

manus violẽter videtur afferre ſocio:q̃
autẽ non defendit:nec abſiſtit ſi põt iniu
rie:tam eſt in vitio q̃ꝫ ſi parẽtes:aut ami
cos:aut patriã deferat. Illa eñ nequiſ=
ſima iniuſtitia facit transferre regnũ de
gente in gentẽ. Ecclesia.x.ca.⁊ Mat.xxj.
c.¶Et ſequaces ſuos ad inopiã ⁊ penu
riã inducit: ꝓut dicit tex.in auť. vt iudi.
ſine quo.ſuff.coľ.ij.vbi dicit tex. Inueni
mus plurimam ingreſſam cauſis iniuſti
tiam: ⁊ hanc nõ olim ſed ex quibuſdam
temporibus violenter acceſſiſſe: et oẽs
noſtros ſubiectos ad inopiã compuliſſe
vt ad nouiſſimam ipſi penuriam deue=
nire fluctuarentur. ¶De iiuſtis vero ſeu
iniuſtitiã faciẽtibus:dicitur Hiere.vj.c.
Tranſibit domus illorũ:agri:⁊ vxores
pariter. Et hec iuſte per argumentũ a cõ
trario ſenſu. Prouerbiorũ.xxvj.c. Et fir
mabitur iuſtitia tronus.⁊ ibidem.xvj.c.
Juſtitia firmatur ſoliũ.ergo per iniuſti=
tiam delebitur ſoliũ ⁊ tronus. Et crediť
iniuſtis cõtingere id qđ illis deus promi
ſit p ꝓphetã: pſal.xxxvj.dicẽs iiuſti pu=
nientur: ⁊ ſemen eorũ peribit. ¶Et ideo
in beluam iniuſtitiã figurare incõgruũ
nõ fuit:cuꝫ teſte Lactan.fir.li.v.c.xj. In=
iuſti belue cruentiſſime vocenť:qui licet
cooperianť carne:⁊ effigie hũana: aĩus
tñ illorũ crudelis ⁊ brutalis eſt. Melius
eñ eis eſſet habere corpus beſtie: ⁊ aĩm
rectũ. Eteñ inq̃t ſi nemo eſt q̃ malit mo
ri q̃ꝫ cõuerti i aliquã figurã beſtie:q̃ꝫuis
mentẽ hois habiturus:quãto eſt miſe=
rius in hois figura:aĩo eſſe efferato:mi=
hi quidẽ tãto videť:quãto eſt preſtabi=
lior aĩus a corpe. ¶Aſpernanť itaqꝫ cor
pora beluaꝝ:q̃bꝰ ſunt ipſi ſeuiores:ſibi=
qꝫ adeo placẽt:ꝙ hoies ſint nati quoꝝ ni
hil niſi liniamẽta ⁊ ſummã figurã gerũt
Poſtea ſubdit idẽ Lactã.ibiđ.⁊ de iiuſti
tia loquẽs dicit. Illa eſt vera beſtia:cuiꝰ
vna iuſſione funditť alter vbiqꝫ cruor:cru
delis vbiqꝫ luctꝰ:vbiqꝫ pauor. Et ꝙ in be
luã figura ſic cõueniens:exẽplũ habemꝰ
in Apoc.c.xij.vbi diciť. Et iratus draco
in mulierẽ ⁊ abijt facere preliũ cũ reliq̃s
de ſemine eiꝰ q̃ cuſtodiũt mãdata dei ⁊c.
⁊ ibidem.c.xiij. Et vidi de mari beſtiam
aſcẽdentẽ ⁊c. poſtea ſubdit text. Et datũ
eſt ei os loquẽs magna ⁊ blaſphemias.
Blaſphemiũ eñ eſt vitiũ religioni con=
trariũ:que quidem religio connumera=
tur inter partes ſeu lapides iuſtitie: vt
prediximꝰ. ¶Cuius quidẽ belue iniuſti
tie figura ſeu pictura talis eſt.

iniuſtitie incõmo=da ⁊ pro=prietates iniuſtitia penuriã ⁊ inopiã in ducit.

iniuſtitia edificia euertit.

iniuſtitiã in beluaꝫ figurare congruuꝫ fuit.

¶Sequitur iniuſtitie typus.

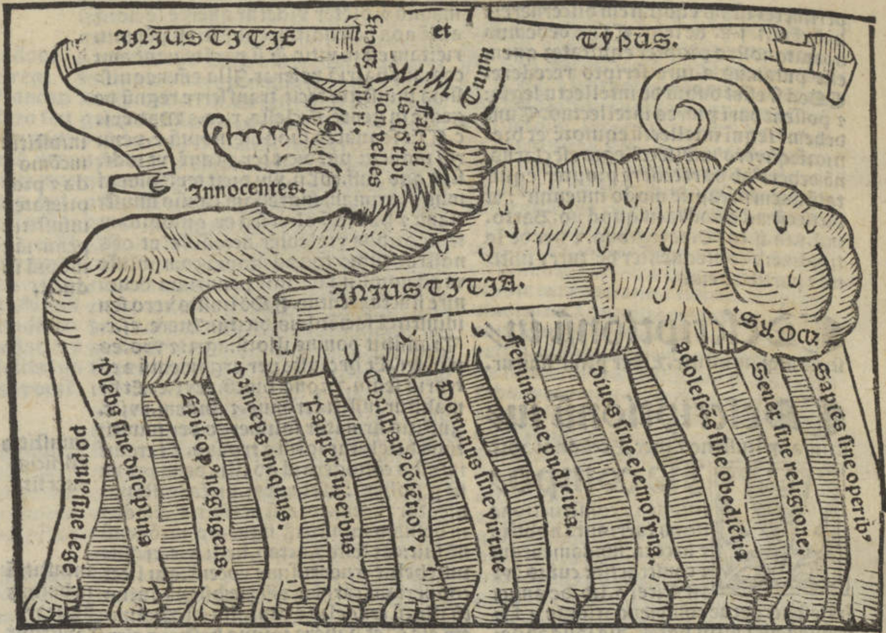

¶ Meū et tuū vnde prouenerunt. Capitulum.j.

Nemo enim (vt inquit idē Lactā.fir. vbi.ś.) Tante belue immanitatē pōt ꝑ merito deſcribere: q̄ per totū orbē dentibꝰ ferreis ſeuit. Et nō tm̄ actus hoim diſſipat: ſed ⁊ oſſa ipſa cōminuit ⁊ ī cinera fundit. ¶ Ex illa em̄: illa duo ꝓnoia.ſ.meū ⁊ tuū prouenerunt: qꝛ cōis oim vſus antea erat oibus hoibus cōmunis: vt no.actuū.iiij.c.⁊.ij.c.⁊ in.c.dilectiſſimis.xij.q.j. Qua de cā in beſtia iſta duo cornua cōſpiciunt̄ ad qđ eſt figura Apoca.xiij.c. Et vidi aliam beſtiā aſcēdentē de terra: ⁊ habebat cornua duo: in q̄bꝰ iſta duo ꝓnomina meū ⁊ tuū depingunt̄ ⁊ nō ſine cauſa: qꝛ ſicut ferocitas aialis in cornu conſiſtit: qđ videtur innuere Plini.natu. hiſto.li.v.c.xlv. Et illiꝰ arma offendibilia eſſe videntur. Exo.xxj.c. Sic etiā iſta pronoia diuiſiones inter mortales cauſant et per hec fiunt: prout dꝛ in.d.c. dilectiſſimis. Et ſic arma offendibilia iniuſtitie eſſe videntur meum et tuum.

Meum ⁊ tuum ex iniuſtitia prouenerunt.

Ferocitas aialis in cornu eſt.

Meum et tuū inter mortales diſſētiōes cauſant.

¶ Omnis vis iniuſtitie eſt: qꝛ aliquis facit aliquid alicui: quod ſibi fieri non vult. Ca.ij.

Et qꝛ in capite ſenſus oēs exiſtūt ⁊ nerui inde initiū capiunt teſte Iſido.ethy.li.xj.ca.j. atqꝫ etiā ex capite omnis vigendi cauſa orit̄: prout dicit idē Iſid. ibidē. Sic etiā in capite iſtius beſtie ſeu mōſtri mirabilis reperit̄ vnū dictū: in quo ois vis ſeu potētia iiuſtitie cōſiſtit. Et illud dictū tale eſt. Fac aliijs qđ tibi nō velles fieri: ſicut eiꝰ oppoſitū: qđ ē iuſtitia vna breui ſnia cōprehendit̄: vcꝫ. Oia q̄cunqꝫ vultis vt faciāt vobis hoies: hec ⁊ facite illis: prout dicit beatus Hiero. in epiſt. ad celam.in.iij.parte.tract.v.epiſt.xxij.

Senſus oēs ſunt in capite.

¶ De innocentibus ab iniuſtitia oppreſſis. Ca.iij.

In gula ſeu ore ſuo ſunt innocentes: os cuius ſimile eſt ori beſtie de qua in Apoca.c.xiij. Et os eiꝰ ſicut os leonis poſtea ſubdit: ⁊ datum eſt ei os loquens magna ⁊ blaſphemias. ¶ Leo em̄ eſt beſtia rugiens ⁊ deuorans prout

Lex ē beſtia rugiens.

innuit

innuit Petrus .j. epiſt. c. ii. In multis tamen cōditionib' leoni nō equiparatur: preſertim in duobus. ¶Leo eñ put dicit Plini. natu. hiſto. lib. viij. c. xvj. Saturatur ꝛ poſt ſaturitatem triduo cibis caret. Iſta autem fera beſtia eſt inſatiabilis iuxta illud Prouerb. xiij. vēter impiorū inſaturabilis: illa eñ dentib' ferreis per totū orbē ſeuit: prout dicit Lactan. fir. vbi. ſ. ¶Item non aſſimilatur leoni ſcđo: in eo qđ leo dolo caret: ꝛ ſuſpitione. Iſta vero beſtia eſt mirū in modum doloſa: iuxta illud ad pphe. pſal. xxxv. Quoniam doloſe egit in cōſpectu eius: vt inueniat iniquitas ei' ad odiū: verba oris eius iniqtas ꝛ dolus. ꝛ pſal. ix. Sedet in inſidijs cū diuitib' in occultis: vt interficiat innocentē. et ideo dicebat Lactan. fir. lib. v. ca. ix. inenarrabile eſt qđ fit aduerſus eos q̄ male facere neſciunt: ꝛ nulli nocentiores habentur: q̄ qui ſunt ex oibus innocētes. Audēt igitur homines improbiſſimi iuſtitie facere mentionē: qui feras immanitates vincunt: qui placidiſſimū dei gregē vaſtāt. ¶Item ſicut innocentia cū iuſtitia ſecura eſt. l. nihil ſibi. C. de queſt. facit. l. j. §. fi. ff. eo. ita ecōtrario cū iniuſtitia eſt in piculo. Et ſicut iuſtitia cuſtodit viā innocētis: ſic iniuſtitia viā innocētis puertit: ꝛ in tenebras ducit: cū vie illi' ſint tenebre: ꝛ lubricū. pſal. xxxiiij. ¶Dicit autē innocēs q̄ ignorat q̄d noceat ſꝫ Archi. in. c. ſapiēs. vj. q. j. ꝛ in. c. innocēs. xij. q. iij. itē ſm Hiero. ad celā. epiſto. xxij. in iij. par. epiſt. trac. vj. ſic diffinit: innocēs eſt is q̄ nulli nocuit: nec pdeſſe deſiſtit.

Leo poſt ſaturitatē triduo cibis caret.

leo caret dolo ꝛ ſuſpitione.

Innocentia cū iuſtitia ſecura eſt.

Iuſtitia cuſtodit viā innocentis.

Innocēs qs dicit ꝛ vnde.

¶De populo ſine lege. Cap. iiij.

Horribile preſens monſtrū: pedib' duodecim ſub portatur: videlicet ſub duodecim abuſionibus ſeculi. Quas ad longū recitat glo. no. in cle. j. in. §. qz vero. in ꝟbo curia: de ſta. mona. de qua quidē glo. docto. faciunt magnū feſtū: inter quas Cardina. zaba. et Ioā. de imo. ibidē dicunt eā eſſe ſing. ꝛ multū memorie cōmēdandā. De quib' duodecim abuſionib' Cypria. fecit vnū' tractatū ſatis vtilē. ¶Prima quarū abuſionū pro primo pede iniuſtitie accipitur: et talis eſt populus ſine lege. Ad cuius notitiā premittendū eſt: qđ lex ſm Iſiđ. ethymo. li. v. Eſt cōſtitutio populi: qua maiores natu: ſimul cū plebib' aliquid ſanxerūt. vel ſic ſm Policra. lib. vij. ca. xvij. Lex eſt donū dei: equitatis forma: norma iuſtitie: diuine volūtatis imago: ſalutis cuſtodia: vnio ꝛ cōſolatio populorū: regula officiorū: excluſio ꝛ exterminatio vitiorū: violentie ꝛ totius iniurie pena. Alias diffinitiones videas in. l. ij. ꝛ ibi docto. ff. de legi. ¶Eſt eñ lex multiplex: prout ibidē dicūt docto. De duabus tñ hic tantū ꝛ in breui videam': vcꝫ de diuina ꝛ humana lege ſub q̄bus oēs alie leges cōtinētur: prout dicit in cap. oēs leges. j. diſ. ꝛ ideo dicendū eſt qđ diuina lex natura cōſtat. in. c. oēs q;. (vt dicit ibidem Archiđ.) Quicq̄d in lege vel euāgelio ꝯtinetur: naturalis ratio ſuadet: vt diligere deū et ſimilia. Humana aūt lex morib' conſtat. d. c. oēs. ꝛ iſta introduxit ꝓprietatē. Diuerſitas eñ gentiū (inq̄t Archiđ. ibidē) diuerſitatē inducit morū: ꝛ diuerſitas morū diuerſitatē legū ꝛ cōſtitutionū. ¶Quare aūt ſint facte leges? Et rñ. ſꝫ Iſiđ. ethymo. li. v. c. xx. Qđ facte ſunt leges vt earū metu: humana coerceat audacia: tutaq3 apud improbos ſit inocētia i ipſis improbis formidato ſupplicio refrenet nocēdi facultas. i. c. facte. iiij. di. dicit archi. i. c. j. iiij. diſt. Qđ leges facte ſunt ꝓpter trāſgreſſionē. ¶Et dicit lex a ligādo: ſm Ange. de cla. in ſum. nec aliter eſſet lex: niſi ligaret: ſm eūdē Ange. poſt Frā. de mar. in. ij. ſentē. ¶Debet aūt eſſe lex honeſta iuſta: poſſibilis ſm naturam: ſm patrie cōſuetudinē: loco tēporiq3 cōuenies: neceſſaria: vtilis: manifeſta quoq3 nec aliquid p obſcuritatē in captione ꝯtineat: nullo priuato cōmodo: ſed pro cōi ciuiū vtilitate cōſcripta: ſm Iſiđ. ethy. li. v. c. xxj. ꝛ trāſumptiue. in. c. erit aūt. iiij. diſ. ¶Conſequēter eſt videndū de populo. Eſt aūt ppl's ſm beatū Tho. in. j. par. q. xxxj. ar. j. hūane multitudinis cet' iuris ꝯſenſu: cōcordi cōione ſociat'. Et eſt collectio tā nobiliū q̄ ignobiliū: cōcor. Augu. j. de ciui. dei. ꝛ Iſiđ. ethy. li. ix. c. iiij. ¶Dicit aūt ppl's grece laos a lapidib': ſm Iſiđ. ibidē. ¶Populus olim triū rerū erat dñs: ſm Dionyſiuꝫ prout refert Philip. Beroaldus in cōmēto ſup Sueto. trāſ. in vita. C. caligule: ſcꝫ magiſtratuū creandorū. Legū ſanciēdarū: ꝛ bello rū inferēdorū. Sed rep. a ceſarib' oppreſſa: ptās oīs pplo adēpta eſt: ꝛ in pncipē trāſlata. Qđ ppl's ſine lege ſit vn' iniuſtitie pes: patet p ea q̄ no. Cic. tuſcu. q̄ſt. li. iij. vbi dicit qđ ppl's eſt maxim' magiſter vitiorū. Eſt etiā pron' ad malū. Exo. xxxij. Nec eſt populo cōſulere ſꝫ nocere: prout dicit Caſſiođ. varia epiſto. epiſt. xxxij. Quare dicebat dñs. Geñ. viij. Senſus eñ ꝛ cogitatio hūani cordis in malū prona ſunt ab adoleſcentia ſua. ¶Si

Legis deſcriptio.

Lex eſt multiplex.

Lex q̄re ſit facta.

Lex vnde dicatur.

Lex q̄lis debeat eſſe.

Ppl'i deſcriptio.

Ppl's vñ dicitur.

Popul' olim triū rerū erat dominus

Popul' ē magiſter vitiorū. populus eſt pnus ad malū.

igitur ſit ſine lege populus ꝑ diuerſas errorum vias eundem perditionis laqueum incurrit: vt dicit Cyprianus.

¶De plebe ſine diſciplina. Cap. v.

Plebs q̄d ſit.

SEcūdus pes iſtius mōſtri eſt plebs ſine diſciplina. Eſt autē plebs collectio ignobiliū tantū: ſm̄ Aulū gelliū nocť. atti. lib. x. c. xx. Plebem autē (vt dicit ipſe) capito. in eadē diffinitione diuiſit: q̄m in populo oīs pars ciuitatis/ omneſq; ei⁹ ordines cōtineanť.

Plebs et ppl's qualiter differunt.

¶Plebs vero ea dicitur: in qua gentes ciuium patricie nō inſunt q̄d etiam teſtatur Nico. Pero. in cornu. epi. ij. Et dicitur a pluralitate: q: plures ſunt ignobiles q̄ nobiles ſm̄ Iſido. ethymo. lib. ix. c. iiij. ⁊ dicit ſm̄ eūdē ibidē.

Plebs vnde dicit.

¶Dicti em̄ ſūt plebeij q̇ ad dignitatē decurionat⁹ nō aſſumunť. l. honores. §. j. ff. de decurio.

Plebeij ad dignitatē decurionatus non aſſumuntur.

¶Conſequēter eſt videdū de diſciplina: igiť diſciplina ſm̄ Aug. cōtra petilianū: ⁊ habeť. xxiij. q. v. in. c. ad fidē. Eſt vltrix male vite. ſm̄ Cypria. Eſt morū ordinata correctio: ⁊ maiorū precedentiū patrū regularū obſeruatio: vnde Bernar. ſuper cañ. Hugo diſcipline inſolētia domanda eſt: quouſq; duris ac diuinis ſeniorꝝ attrita legibus humilieť: ⁊ ſancť ceruicoſa volūtas: ideo dicit Iſid. de ſummo bono. li. iij. c. xlvij.

Diſcipline deſcriptio.

Diſcipline laudes

Licet pctm̄ humane originis ꝑ baptiſmi gratiā cunctis fidelibus dimiſſum ſit: tñ equus de⁹ nō diſcreuit vitā hoib⁹: alios ſeruos cōſtituēs: alios dominos: vt cuncta mala agendi ſeruorū ptāte dñantiū reſtringať. Et melior (inq̄t ipſe) eſt ſubdita ſeruitus: q̄ elata libertas. ¶Educatio etem̄ ⁊ diſciplina mores facit: prout dicit Sene. li. de morib⁹. Et q̇ eā abijcit infelix eſt. Sap. iij. ⁊ ideo dicit Prouer. c. iiij. Tene diſciplinā ne dimittas: cuſtodi illā: q: illa eſt vita tua. Qñ em̄ diſciplina ⁊ doctrina nō erit: tūc intelligim⁹ perire pudicitiā caſtitatē morū ⁊ oēs alie virtutes: prout ſing. dicit Lupus de oliueto in reg. monachorū beati Hierony. cvij.

Diſciplina cuſtodiūť alie virtutes. Diſciplina oibus eſt neceſſaria.

Illa etem̄ diſciplina apta ⁊ neceſſaria eſt: non ſolū epiſcopo regēti plebem ſuā: ſ; etiā pauperi regēti domū ſuā ⁊c. in. c. duo iſta. xxiij. q. iiij. Sūt etem̄ mali per diſciplinā ad bonū cogēdi. in. c. fi. eadē cau. ⁊. q. Nō em̄ fruſtra ſunt inſtituta ptās regis: ⁊ cognitoris ius: vngule carnificis: arma militis: diſciplina dñantis habēt omnia iſta modos ſuos: cauſas: rōnes: vtilitates: hec cū timentur: ⁊ mali coercenť: ⁊ boni q̄eti inter malos viuūt, xxiij. q. v. in. c. non fruſtra.

¶De epiſcopo negligente. Ca. vj.

Eps quis ſit.

TErti⁹ pes iſti⁹ mōſtri eſt epiſcopus negligens. Epiſcopus grece: latine diciť ſuperintēdēs: curā ſubditorū gerēs. ¶Eſt em̄ nomē potius oneris q̄ honoris. in. c. clericos. xxj. diſt. in. c. q̇ epiſcopatū. iuncta glo. viij. q. j.

Epi miniſterium quid ſit.

¶Miniſteriū etem̄ propriū eſt ⁊ ſubſtantiale epiſcopatui: onus ſeu cura ſubditorū: honor vero eſt accidens ſm̄ Archid. in. d. c. q̇ epiſcopatū: vbi dicit q̄d eo q̄d miniſtrāt epiſcopi debetur eis honor a ſubditis.

Cure deſcriptio.

¶Curā aūt quē habere debēt epiſcopi erga ſubditos ſic diffinit Archi. ibidē. Eſt vigil et oneroſa: ac ſollicita: cuſtodia aiarum cōmiſſa alicui: vt curet ne pereāt: ſed ſaluenť q̄ cōpetit ex lege: ⁊ cōmiſſione canonica: q̄d etiā no. Hoſtien. in. c. oīs vtriuſq; ſexus. de penitē. ⁊ remiſſio.

Epatuū q̄ fuit p̄ma inſtitutio

Sed poſſet hic q̄ri incidēter q̄ fuit prima epiſcopatuū inſtitutio. Et reſponde ſm̄ glo. in cōcilio Baſilieñ. in titu. de electio. in verbo reſeruationes circa mediū: q̄d Romana eccleſia in primitiua eccleſia: a principio epiſcopatus: ⁊ ſuperiores dignitates inſtituit. Diſcipuli em̄ dñi fecerunt epiſcopos et preſbyteros: ⁊ poſt talē ordinationē: miſerunt eos ꝑ ꝓuincias prout dicit Inn. in. c. cū cauſam. j. col. de probatio.

Epatuū e archiepatuū fines erāt ante aduentū xp̄i diſtincte.

Fines tñ epiſcopatuū ⁊ archiepiſcopatuū erāt diſtincte ante aduentum dñi: prout dicit idē Innocē. ibidē.

Eccl'ia romana habuit p̄mū epiſcopū.

Eccl'ia tñ Romana primum ep̄m a xp̄o obtinuit: vc; Petrū q̇ a deo primus creat⁹ eſt. Mat. xvj. c. Tu es petrus: ⁊ ſuper hāc petrā edificabo eccleſiam meā. Et ſic primatū obtinuit. in. c. ſacroſancta. xxij. di.

Epiſcopalia q̄ ſint.

¶Proſequēdo propoſitū principale: q̄ro q̄ ſint epiſcopalia. ⁊ reſpōde ſm̄ Panor. in. c. cōquerēte. de offi. ordi. q̄d ſunt. xiiij. q̄d vide ad longū ꝑ eundē ibidē.

Eps añq̄ poſſit ꝯſecrari q̄ requirunť.

Que aūt req̄ranť anteq̄ aliq̇s poſſit cōſecrari in ep̄m: vide ꝑ eundē Panor. i. c. cū i cūctis. d̄ elec.

Eps qualiter ſe habere debeat in officio.

¶Debet itaq; ep̄s ſollicitus eſſe circa redēptionē captiuorꝝ: opp̄ſſorū: defenſioneq; pauperū: ⁊ tuitionē monaſteriorū: q̄d ſi facere neglexerit aſpere ē corrigēdus. lxxxiiij. di. in prin.

Epsnegligens pōt licite deponi.

¶Et propter negligentiā ep̄s pōt licite deponi. ꝓut no. Jo. de ana. i. c. excōicamus. i fi. col. de hereticis. facit. c. cū dilect⁹. ⁊ ibi Panor. de accuſa.

Eps malus multiplr appellatur.

¶Appellať etem̄ multipliciter malus prelat⁹ prout no. archi. i. c. ſit rector. xiiij. di. Nā aliq̄ñ appellať leo rugiēs: ⁊ quaſi lup⁹ rapiens predā. Ezechie. xxij. c. ¶Itē dicitur ſe oues querere propter lucrū: non propter deū in. c. ſicut in eccleſia. viij. q.

ſ.Et propter hoc ei auferetur poteſtas. Ezechie.xxxiiij.c. ¶Item dicit lupus. in.c.nihil.lxxxiij.diſt. ¶Item dicitur canis impudicus: propter defectū regiminis.in.c.nemo.lxxxiij.diſ.⁊ in.c.qui nec regiminis.ij.q.vij. ¶Item dicit corpus ꝑpter peccatorū nigredinē.in.c.nō ois qui.ij.q.vij. Dicitur etiā ſal infatuatus: ad nihilū proficiēs.d.c.nō omnis. ¶Itē dicitur porcus.in.c.mandatis.xliij.diſt. dicitur etiā ruſticus: a ruſticitate.xlvj.diſ.in prin.Et multa alia noia ſordida. que vide per dictū Archi.vbi.ſ. ¶Dicit etiā idem Archi.in.c.j.xlvj.diſt. Qꝺ prelatus dicitur temerarius multipliciter. ¶Primo ratione negligētie: ꝑpter quā deponit: vt.ſ.dictū eſt. et ad hoc eſt tex. in.c.dictū.lxxxj.diſt. ¶Secūdo ratione puſillanimitatis: ꝑpter qꝺ ſcriptū eſt: canes muti: nō valētes latrare. Eſa.lvj. c.Et tranſumptiue.in.c.ſit rector.xliij. diſt.et in eodem.c.nunq̄d poſuiſtis vos murū pro domo Iſrael.Ezechie.xiij.ca. ¶Tertio ratione vite abhominabilis: ⁊ de illorū oblationibꝰ dicit Prouerb. xv.c.Uictime impiorū abhominabiles deo ſunt.in.c.grauibꝰ. et ibi no.text.iij. q.vij. ¶Quarto ratiōe doctrine de qua habet in.c.cū multa.lxxxvj.di. ¶Quinto ratione ſocietatis peruerſe.in.c.ſicvt ue.xv.q.j.vbi recitātur verba pſal.Cū ſancto ſanctꝰ eris: et cū peruerſo puerteris. ¶Sexto ratione auſteritatis.in.c. non mediocriter.de cōſecra.diſt.v.in.c. cum beatus.lv.diſtin.⁊ in.c. hoc habet. xlvj.di. ¶Septimo rōne rapacitatis.in c.nō ois.ij.q.vij.in.c. tres pſonas.xxiij. q.iiij. ¶Octauo ratione laudis.in.c.nihil.lxxxiij.diſt. ¶Nono ratione preſumptionis habite in cōſecrādo.in.c.epiſcopus in dioceſi.vij.q.j. ¶Decimo ratione preſumptionis habite in iudicando. in.c.in temerariū.xj.q.iij.C.ſi a nō compe.iudi.per to. ¶Undecimo rōne temerarie vocationis in ius.l.eum quē.ff.de iudi.l.extra territo.ff.de iuriſdi.oim iudi.in.c.vt animarū.in fine.de cōſtitu.in vj. ¶Itē mali plati eq̄parātur ſimulacris gentiliū: ſex generū de quo late per Archi.in.c.ſit rector.xliij.di. ¶Et ſi vis videre de epiſcopis q̄ vulgariter nuncupantur portatiui.vide in cle. in plerisq̄ de electio. Iſti etēm de negligētia (ſaltē terrena) non arguūtur dicēte tex. ibidē. Ualētes in ſtabilitate vagatiōis: ⁊ mendicitatis opprobrio: ſerenitatē pontificalis obnubilant dignitatis ⁊c.vbi glo. in verbo vagationis dicit.qꝺ conſueuerunt diſcurrere ⁊ vicarias epiſcoporum querere. Et in multū reprehēdunt religioſi: qui licet vouerint paupertatē: attamen ſunt ambitioſi: cupiētes diuitias quibus carēt poſſidere. Et nō eſt mirum ſm Petrū de anchara.ibidē.cū iſtud ꝓcedat ex inſtinctu nature. Qꝺ ſemp cupimus id de quo indigemus. Exemplū de Anglicis et Normānis q̄ plus appetūt vinū: de quo carent q̄ alij.in.c.moyſes. xxij.q.j. Sed quero incidēter: an iſti religioſi appetētes epiſcopatū peccēt mortaliter. ¶Iſtā queſtionē tangunt Petrꝰ de anchara.in.d.cle.in plerisq̄.poſt pn. et Cardi.zaba.ibidem in.iiij.col. verſi. ſeptimo q̄ro. Et videt prima frōte qꝺ religioſus appetens epiſcopatū nō peccat mortal'r p.c.q̄ epātū.viij.q.j.vbi dr qꝺ qui epātū deſiderat bonū opus deſiderat.ad hoc facit.c.niſi.in fine. de renunciatio.⁊ in.c.diſplicet.xxij.q.iiij. ¶Cōtrariū tamē eſt veritas: ſm eoſdem doc. Quia religio eſt bonū quodāmodo incōmutabile. Ex eo ergo qꝺ iſti religioſi cōmutant pro tēporalibus peccāt mortaliter.in.c.licet.de regula.et trāſeunti ad religio.glo.in cap.monachi.xvj.q.j. ¶Et reſpondēdo ad.c.qui epiſcopatū deſiderat ⁊c.dic qꝺ epiſcopatꝰ eſt (ꝓcul dubio) bonū opus: ſed deſideriū eſt prauum. Et ideo dicit idē Pet.vbi.ſ. qꝺ ribaldus qui cappam regis deſiderat: bonum quidē deſiderat: ſed non ſequitur qꝺ deſiderium ſuum ſit equū. vel ſolue: ſm Archid.in.d.c.qui epiſcopatum. qꝺ bonū et equum eſt deſiderare epiſcopatum: quando non eſt dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. De iſta materia vide in.c.ante omnia.xl.diſtin. et in.c.ſi quis.xxxvj.diſt. Et hec de epiſcopis portatiuis. redeo ad principale propoſitū. Et de negligentia aliqua videamus cum hic dicatur: qꝺ epiſcopus negligens eſt pes vnus iniuſtitie. ¶Eſt igitur negligentia ſm Tho.ij.ij.q.liij. articulo.j.defectꝰ debite ſollicitudinis: ſm interiorem actum. ¶Differt autem ſic a pigritia: ⁊ torpore ſm eundē Tho. eadē.q.arti.ij. Eo qꝺ pigritia eſt tarditas in exequēdis p̄ceptis prudētie. Torpor eſt remiſſio in executione: poſtq̄ q̄s ceperit. In caſu tñ preſenti cōfundunt. Negligens aūt dicit ſm Iſid. ethi.li.x. quaſi nec legēs ſeu nec eligēs. ¶Eſt etiā negligētia nouerca eruditionis.in.c.nihil.lxxxiij.diſt. ¶Arguitur ⁊ reprehenditur negligentia regulariter ⁊ potiſſime in executiōe boni operis.lxxxiij.di. in.c.peruenit. ¶Itē in ſubueniendo miſeris.i.c.Aurū.xij.q.ij.⁊ in.c.ſeq.vbi eſt tex.not.⁊ in.c.Fratrē.lxxxvj.di. Itē arguitur in corripiēdis peruerſis.in.c.ex

Eps dicitur temerariꝰ multipliciter

Epi mali eq̄parātur ſimulacris gentilium.

Epi portatiui q̄.

Cupimꝰ id de q̄ indigemꝰ.

Normāni et Anglici vinum appetunt.

Epatum appetēs an peccet religioſꝰ

Religio eſt bonū incōmutabile.

Negligētie deſcriptio.

Negligētia pigritia ⁊ torpor differunt.

negligēs vnde dr.

Negligētia eſt nouerca eruditionis.

Negligētia i multis arguitur.

roꝛ.lxxxiij.diſt.in.c.ſicut inquit.ij.q.vij.
ꝛ.c.negligere.¶Itē arguit̄ in eruditio=

Negligētia pluſ ꝙ culpa eſt imputanda.

ne predicationi.in.c.ſit rectoꝛ.xliij.diſt.
¶Itē in defenſiōe pauperis.lxxxiij.diſ.
in prin.ꝛ.c.j.Unde plus videt̄ negligē=
tia imputāda:ꝙ culpa.in.c.qꝛ diuerſi=
tatē.de conceſ.prebē.Et eadē pena puni
tur rectoꝛ negligēs:qua ipſe delinquēs

negligēs et delinquens pari pena puniunt̄.
Negligētia prelatoꝝ cadit ī magnū diſcrimē ſubditoꝝ

l.j.in fine.ꝛ.l.chꝛiſtian⁹.C.de paga.Pre
lati quoqꝫ vt diximus merito de nigligē
tia arguunt̄ ꝛ puniunt̄.Eoꝝ quidē ne=
gligētia cadit in magnū diſcrimē ſubdi=
toꝛum.in.c.Si papa.xl.diſt.Negligen=
tia etem̄ correctionis perdit diſciplinā
in ſubditis.in.c.iuſtū.xxiij.q.iij.Unde

Rectores negligētes multam nutriunt peſtilentiā.

rectoꝛes negligentes multā nutriūt pe=
ſtilentiā:dū diſſimulant adhibere medi
cinā.in.c.inferioꝛū.lxxxvj.diſt.in.c.ſed
illud.xlv.diſt.Merito igitur pro vno pe
de iſtius beſtie depingit̄ illa negligētia:
q̄ fouet crimina:prout dicit̄ in.c.erroꝛ.
lxxxiij.diſt.Etenim negligētes peccant
dupliciter ſm̄ Th.ij.ij.q.liiij.arti.fi.qđ
dic vt per eundem ibidem.

¶De principe iniquo. Ca.vij.

Quartus pes

Princeps vnde dꝛ.

iſtius mōſtri mirabilis eſt
princeps iniqu⁹.Princeps
em̄ ſm̄ glo.in cle.vnica.in
verb.regū.de baptiſ.cōpo
nitur a primū ꝛ capio:quaſi primus ca
piens.qđ etiaꝫ teſtat̄ Iſiđ.ethi.lib.ix.c.
iij.Et ſm̄ eūdē ꝛ dignitatꝫ ſignificat̄ ꝛ oꝛ
dinis.ſm̄ Yvo Lucā de pē.in rub.de prin

Dicit̄ priceps dei miniſter.
Dicit̄ ēt princeps maritus reipu.

cipibus agen.in re.li.xij.C.¶Dicit̄ prin
ceps quaſi primū caput tenens.dicitur
princeps dei miniſter.ad Roma.xiij.c.ꝛ
ideo ꝓditoꝛ regis dicit̄ proditoꝛ dei.in
c.ſi apud.xxiij.q.v.Dicit̄ etiā princeps
maritus reipu.iuxta illud Lucani.ij.li.
vrbiqꝫ maritus.Nam ſicut inter eccleſiā
ꝛ prelatū matrimoniū ſpirituale cōtra=
hitur ꝛ diuinū.i.c.ſicut.vij.q.j.ꝛ.c.qm̄.
de immu.eccle.li.vj.Ita inter principē
ꝛ rempu.matrimoniū tēpoꝛale contra=
hitur ꝛ terrenum.Et ſicut eccleſia eſt in
prelato:ꝛ prelatus in eccleſia.in.c.ſcire.
vij.q.j.quē ipſe ꝑlatus caſte regere dꝫ.
in.c.ſicut.xxj.q.ij.Ita princeps ꝛ ita reſ
publica in principe eſt:ꝛ princeps in re=

Eccleſia eq̇parat̄ multitudini hominum.
Princeps dꝛ cōis pater oīꝫ

pub.Unde eccleſia eq̇paratur multitu=
dini hoim.ꝑut refert Th.in tertia par=
te ſum.q.cxvj.arti.j.¶Princeps etiam
dicit̄ cōmunis pater omnium.in auten.
neqꝫ vi.ꝙ ex do.ad fi.col.viij.Et maxi=
me dicit̄ pater:his qui ſibi nequeūt au=
xiliari.in auten.vt hi qui obliga.§.fin.
circa.fi.coll̄.vj.Et dicitur pater oim:ſci
licet quos gignit reſpub.ſibi ſubiecta:
ſeu patria q̄ eſt communis mater:et cui
naſcitur vnuſq̇ſqꝫ.l.j.§.ꝛ generaliter.ff.
de ven.in poſſeſ.mittē.Habet em̄ prin=
ceps ſubditos in poteſtate tanꝙ filios.
in auten.de inceſt.nup.§.dubitatum.in

Pricipis ptās eſt mirabiliſ
Priceps pōt ius diuinū limitare.

prin.col.ij.¶De poteſtate aūt pricipis
dicendū eſt ꝙ eſt mirabilis.Nam ius di
uinū limitare pōt.prout dicit Panoꝛmi.
in.c.q̄ in eccleſiarū.de conſti.et Bart.in
prohe.digeſtoꝝ.col.iij.verſic.itē.Item
quero quid de reſcripto.Bal.in aut̄.ad
hec coll̄.ij.C.de vſuris.idē Bar.in.l.oēs
populi.in.iij.q.principali.verſi.ſecūdo
iuxta.ff.de iuſti.ꝛ in.Alexan.in ſecundo
volu.conſilioꝛū.conſilio.cvij.incipien.
Pro inueſtigatione.col.iij.Qđ dictū in=
tellige ſm̄ eundē Panoꝛ.vbi.s.vcꝫ ꝙ ſi
vult ſtatuere in eo articulo q̇ reperitur
limitatus.tunc pōt ſcilicet diſtinguēdo:
interpretādo:ꝛ adiuuādo ius diuinuꝫ.

Princeps pōt diſtinguere interpretare ꝛ adiuuare ius diuinū limitatuꝫ.

Exemplū:in lege diuina cōtinetur illud
preceptū.nō occides.tm̄ in lege poſitiua
eſt limitatū:ſi q̇s occiderit:occidat̄.Et
ſic patet ꝙ primū preceptū nō eſt indi=
ſtincte ſeruandū.Unde princeps fecit:ꝛ
interpretando ſtatuit q̇ ꝛ qn̄ poſſint oc=
cidi.vt patet de ſtatuto:ꝙ bānit⁹ poſſit
impune occidi.ꝙ not.Bar.in.l.vt vim.ꝛ
l.oēs populi.xiiij.col.ff.de iuſti.ꝛ iure.
l.vnica.qn̄ lice.vnicuiqꝫ ſine iudi.ſe vin.
C.Si vero preceptū diuinū nō reperitur

Princeps pōtius diuinū non limitatū limitare exiſtente cauſa.

limitatū:tunc aut nulla pōt ſubeſſe cau
ſa limitādi:ꝛ nō pōt princeps ſtatuere:
puta ſi vult ſtatuere ꝙ q̇s poſſit contra=
here matrimoniū cū matre.no.Bal.in.l.
fi.C.ſi cōtra ius vel pub.vtili.Aut ſubeſt
cauſa ꝛ tūc pōt.¶Sed ſi dubitat̄ an ſub
ſit:preſumendū eſt tunc pro lege princi=
pis.tex.iuncta glo.in cle.vnica.de pro=
ba.glo.ꝛ ibi Bar.in.l.religari.in verb.
ex aliqua cauſa.ff.de pe.Domi.de ſanc.
gemi.in.c.grādi.de ſupplē.negli.prela.
in.vj.Qđ dictū vcꝫ ꝙ poſſit limitare exi
ſtente cauſa:limitat̄ duobus modis ſm̄
Decium in dicto caꝑ.que in eccleſiarū.
Primo qđ princeps ſecularis poſſit in=
terpretari ius diuinū ſtatuendo in his
in quib⁹ habet iuriſditionē.ſcilicet in
rebus prophanis:qꝛ in ſpiritualib⁹ in=

Papa ſolus pōt interꝑtari ius diuinū i ſpiritualib⁹.

terpretatio pertinet ad papā in.c.Per
venerabilem.Qui filij ſunt legi.notant
Federi.conſilio.xcj.ꝛ Bart.in.l.Titia.
ff.ſolu.matri.Secūdo limita vt in caſi=
bus ſibi conceſſis ꝙ nō preſumat̄ cauſa
inꝙtum vult ſtatuere cōtra ius diuinū:
qꝛ nō debet inferioꝛ violare legē ſupe=
rioꝛis:ſine cauſa aperta.prout no.Inno
cen.in.c.quanto.de conſue.Et ꝙ dictum
eſt de principe tempoꝛali:idem dicen=
dum eſt de papa ꝙ dic ꝛ limita ſm̄ eoſ

dem. Panor. et Deci. in. d. c. que in eccleſiarū. xiiij. et xv. col. ¶ Itē princeps pōt ſtatuere cōtra ius naturale: et de iuregētiū naturali. Et iſtud indiſtincte eſt verū ſm eundē Panor. in. d. c. que in eccleſiarū. col. iiij. verſi. circa ſcdm: exiſtēte rationabili cauſa. Exemplū videm⁹ in preſcriptione introducta a iure poſitiuo: qua priuat̄ quis iure ſuo: de quo. §. dixi. in. ſ. li. in latitudine turris: faciunt no. in. l. fi. C. ſi cōtra ius vel pub. vtili. ¶ Itē ex cauſa defenſio tolli pōt per principē ꝙuis ſit de iure naturali: vt not. Ange. in. l. ſi ſic. ff. de leg. ſ. et Alberi. in. l. omnes qui. col. ſ. C. de epiſco. et cleri. Nellus de ſancto Gemi. in tract. bānitorū. ij. q. ¶ Item citatio tolli poteſt qd̄ no. Bal. in. l. cum ceſſante. C. quo et quādo iudex. Et circa hoc incidēter querit̄ an princeps poſſit auferre alicui rem ſuam. Et reſpōde qd̄ ſic: exiſtēte rationabili cauſa: ſm Panor. vbi. §. et Bar. in phe. ff. for. in. ij. col. et in l. quicūq;. in fine. de fi. inſtru. li. x. C. Bal. in. l. reſcripta. de preci. impera. offi. C. Pau. de caſtr. in conſi. cv. incip. donatio. pdicta. in antiqua impreſſ. ¶ Iſta tamē cōcluſio intelligit̄ dūmodo pretiū ſoluatur illi cuius dominiū rei eſt. vt no. Archi. in. c. fi. ix. q. iij. tex. et ibi Bal. in. l. ſerui. C. pro quibus cau. ſer. li. acci. ¶ Nota tamē qd̄ illa rationabili cauſa ceſſante debet res reſtitui. prout not. Inno. in. c. quia pleriq;. verſi. itē ideo dolo. col. ij. de immunita. eccle. tenet Ludo. de ro. in conſi. ccccxiiij. incip. in caſu pppoſito. Hoc tamen verbum eſt in caſu in quo ceſſare poteſt. Nā ſunt aliqui caſus qui ceſſare non poſſunt: vt in. l. vēdito. §. Si cōſtat. ff. cōia predio. ff. et. d. l. ſerui. C. p q̄. cau. Quia in dictis caſib⁹ cauſa erat vera et talis que nō videtur qd̄ ceſſare poſſit: qr effectus erat conſummatus. Et ceſſante cauſa ceſſat effectus. l. ij. §. fi. ff. de dona. l. fi. in princ. ff. vnde liberi. ¶ Si autē nō ſubeſt cauſa rationabilis: tūc nō poteſt pnceps ſtatuere vel pſcribere cōtra ius naturale: vel gentium: in preiudiciū priuati. ita Barto. et docto. in. l. fi. C. ſi cōtra ius vel pub. vtili. Pau. de caſt. i cōſi. clvj. incipiē. Viſo. in fi. in vete. impreſ. ¶ Fallit primo duob⁹ cōcurrētib⁹: ſm Deciū in. d. c. que in eccleſiarū. col. xiiij. vcʒ ſoluto pretio. et qd̄ princeps faciat de plenitudine poteſtatis Ange. in. l. ſi verberatū. ff. de rei vendi. ¶ Secūdo fallit qn̄ ius alterius nō tollitur preciſe et certitudinaliter: ſed ſolū preſtat̄ occaſio: vt tolli poſſit. Ut ſi princeps aliquē cogat ad cōpromiſſum: qr hoc poteſt. c. cuʒ inter. de elect. Ex cōpromiſſo em̄ alienatio ſe-

Princeps poteſt cōtra ius naturale ſtatuere.

Princeps ex cā pōt tollere defenſionē.

Princeps pōt tollere citationem.

Princeps pōt alicui puato auferre rem ſuam.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

Princeps poteſt aliquē cogere ad cōpromittēdum.

qui pōt. ad hoc text. eſt ibi Anto. de butrio. in. c. cum tempore. in fi. col. de arbi. ¶ Tertio fallit vbi tractatur de modico preiudicio qd̄ etiam ſine cauſa a principe inferri poteſt. prout dicūt docto. in. d. c. que in eccleſiarum. per. l. quotiens. de precib⁹ impe. offe. C. Ubi eſt caſus de reſcriptis moratorijs: que vulgariter appellant̄. les reſpitʒ et quinquēnions. et idē no. Bar. in. d. l. fi. C. Si cōtra ius vel pub. vtilita. in. c. terrulas. xij. q. ij. vbi loquitur text. de epiſcopis alienātib⁹ ſine magno preiudicio fratrū. Hoc tamē verum eſt quādo conſtat de mente principis. prout loquit̄. d. l. quoties. ſecus autem eſt in dubio: qr non pſumit̄ qd̄ princeps velit etiaʒ in modico preiudicare. prout voluit glo. notabi. in. c. cum olim. in verb. ſine preiudicio. de conſue. Quāquidem glo. ponderat domi. in. d. c. que in eccleſiarū. tex. eſt ibi. Bar. in. l. ſi proprietari⁹. in prin. ff. de dā. infec. ¶ Quarto fallit in dominio vel iure queſito. de iure ciui. puta ex preſcriptiōe. nam etiā ſine cauſa illud tolli pōt a pncipe. prout dicit Bal. in. fi. col. ij. verſi. ſed immediate. C. ſenten. reſcin. nō poſ. Pau. de caſtr. in. l. cum heredes. in prin. ff. de acq. poſ. idem Pau. in cōſi. cccxvij. col. v. verſi. Si vero apparet. Ubi eſt caſus qd̄ princeps poteſt legitimare filios illegitimos: in preiudiciū legitimorū: quib⁹ iam q̄ſitū eſt ius. Dicit tamē Pau. ibidem qd̄ non ſine peccato hoc facit. qd̄ etiā notat Hoſtien. in ſum. in rub. qui filij ſunt legi. in penulti. col. In dn̄o etiā poteſt quando apparet qd̄ imperat. put dicit idē Pau. ibidē. et Innocē. in. d. c. que in eccleſiarū. in. ij. col. doct. in. d. l. fi. C. ſi cōtra ius vel pub. idem Pau. in. l. iij. col. ſ. ff. de teſta. Et ita eſt pcluſio qd̄ dominiū acquiſitū de iure ciui. ſine cauſa auferri poſſit. vt proba. in. c. ſ. de natu. feud. in prin. Et ad hoc vidi queſtionē nuper inter quendā cui princeps noſter Karolus infeudauerat porticū ſuū dans illi poteſtatē claudendi illū: ſicut de facto volebat claudere: iuncto procuratore cum eo extra. Et quendā tertiū vitium illius q̄ virtute talis infeudationis volebat dictū porticū claudere. Dicebat em̄ vicinus: qd̄ princeps nō poterat p infeudationē tollere viā publicā: ſeu eā diminuere: ſed quia per talē clauſurā via que ſub porticu ſe extēdebat diminuta erat. Quare hoc tamen limitandū et intelligendū eſt: quādo mediāte cōtractu tale dominium eſt acquiſitū: qr tūc nō videtur qd̄ princeps ſine cauſa illud tollere poſſit. qd̄ probatur in. c. ſ. in prin. et ibi Bal. de natu. feu.

Princeps pōt dare lras moratorias in preiudiciū priuati.

Princeps nō preſumitur in modico preiudicare ſubditos.

Princeps poteſt legitimare illegitimos in preiudiciuʒ legitimorum.

Princeps pōt ſine cā auferre dominium priuati queſitum de iu. ciui.

Priceps ſtatuere ꝯ ius poſitiuum.

¶Item princeps cōtra ius poſitiuū ſtatuere: vel reſcribere pōt: vt not. Abbas in.d.c.que in eccleſiarū.cū ipſe princeps ſit ſupra ius.in.c.ꝓpoſuit.de conceſ.preben. facit text.in.§.fi.inſti.de iure natu. gen.ꝛ ciui. Et iſto caſu intelligit̄ qđ no. Barto.in glo.ibi.in.l.relegatis.ff.de penis.vbi dicit ꝙ in principe eſt pro ratiōe voluntas:ꝛ idē eſt in ſtatutis.Nā in his que ſunt poſitiui iuris volūtas ꝑ ratiōe habetur.Bal.ꝛ Ange.in.l.j.§.pueritiā.ff.de poſtu.

Priceps eſt pro ratione voluntas.

¶Et in iſtis que ſunt poſitiui iuris ſtandū eſt aſſertioni principis. Bart.in.l.ſi forte.de caſtren. pecu.ff.gl. et docto.in.l.ſi donatiōe.de colla.C.Et hoc intelligit̄ quando motu ꝓprio princeps aliquid facit:ſecꝰ ſi ad poſtulationem alterius:qꝛ tunc iuſta cauſa nō preſumitur:ſed cōceſſum illud videt̄ ꝓpter importunitatē petentis.qđ tenet Ludo.de ro.in repe.l.ſi vero.in.§.de viro.ff.ſolu.matri.text.in.l.j.C.de petitio.bono.ſubla.ꝛ ideo dicit Bal.i.l.reſcripta.col.ij.C.de preci.impe.offeren.Qđ iura que dicūt non valere reſcriptū contra ius.in c.reſcripta.xxv.q.ij.ꝛ ibidē Archi.intelliguntur ex defectu volūtatis:prout dicit idē Archid.ibidē: qꝛ non ꝓſumit̄ qđ velit iuri cōmuni derogare:ſecus eſt qñ conſtat de voluntate eius: qꝛ clarum eſt qđ pōt per ſupradicta.

Aſſertiōi principis ſtandum eſt in his q̄ ſunt poſitiui iuris.

Priceps nō preſumitur iuri cōmuni derogare velle.

¶Notandum eſt etiā qđ licet princeps poſſit ſtatuere cōtra ius poſitiuū.Non tamē conuenit qđ illud faciat de facili:cum variatio maxime in excellentioribus multū reprobet̄. ar.cle.j.de renūcia.¶Unde peccāt principes tam eccleſiaſtici q̄ ſeculares derogando iuri poſitiuo:ſine cauſa.prout dicit Abbas in cap̄.de multa.de preben.ꝛ ideo papa ſepenumero vtitur excuſatione:ſi timet ne reprehendat̄.in.c. non debet.de conſangui.et affini.in.c.nihil. de aut̄. et vſ.pal.Et hec de poteſtate prin. circa ius: habet etiā priceps priuilegia q̄ enumerātur in tit. que ſint regalia in vſi.feudo.Et multa alia priuilegia que perfecte deſcribere impoſſibile videtur.

Variatio reprobat̄

Priceps ſine cā derogare iuri cōi peccat.

¶Eſt igitur concludendum:quod princeps qui tot ꝛ tātis priuilegijs a deo dotatur:nō debet illis abuti:ſed memorari eum oportet qđ eſt inſtitutus ad iudiciū et iuſtitiā.in.c.regū.xxiij.q.v.vbi dicitur qđ regum ꝓpriū eſt facere iuſtitiā. ¶Reges em̄ vt ait Iſido.lib.de ſum.bono.lib.iij.c.clj.vitā ſubditorū facile exēplis ſuis vel edificant vel ſubuertunt. Ideoq̄ principē nō licet delinquere: ne formā peccandi faciat:peccati eiꝰ impunita licētia.¶Rex em̄ iuſtꝰ erigit terrā. Prouerb.xxix. Rex vero inſipiens perdet populū ſuū.Eccli.ix.c.vbi etiā dicit̄ qđ talis rector ciuitatis: ita tales inhabitātes in ea. Et ideo nō immerito princeps iniquus pro pede iniuſtitie ponit̄: qꝛ leo rugiēs et vrſus eſuriens eſt princeps impius ſuper populum. Prouerb. xxviij.Sed qꝛ hic de iniquitate loq̇mur videndum eſt q̇d ſit iniquitas.

Priceps eſt inſtitutus ad iudiciū ꝛ iuſtitiaȝ.

Rex iuſtꝰ erigit terram.

¶Eſt em̄ inquitas:ꝓut dicit̄ in.c.ille rex.de peni. diſt.iij.habitudo mentis iniuſte.Et differt a pctō:prout dicit Archi.in.d.c.ille rex.qꝛ opus iniq̇tatis ad mentis acerbitatē tefertur.Peccatū vero ad ꝓlapſionē corporis: ꝑcedit em̄ iniq̇tas: ſequit̄ peccatū. Sed grauior eſt iniquitas tāq̄ materia.¶Iniq̇tatis aūt tres ſunt differentie:ſcḋm eūdē Archi.ibidē: vcȝ ſuggeſtionis:delectationis et conſuetudinis. Totidē etiā ſunt peccat: vcȝ verbi:operis:ꝛ cōſuetudinis.Iniquus etiā eo qđ nō ſit equꝰ: ſed prauꝰ operibꝰ: ſcḋm Pap.

Iniquitatis deſcriptio.

Iniq̇tas et peccatum differunt.

Iniquitatis tres tres differentie.

Iniquus vnde dr̄.

¶De paupere ſuperbo. Ca.viij.

Quintus pes

iſtius mirabilis mōſtri eſt pauper ſuperbus.Pauper etem̄ (vt dicit Uar.)dicitur a parua pecunia. Eſt tamē duplex paupertas:ſcḋm Tho. cōtra genti.li.iij.c.cxxxiij. Prima eſt paupertas ex propria voluntate: de qua dicitur in euange.Mat.v.Beati pauperes ſpiritu: q̄m ipſorū eſt regnū celoꝝ. ꝛ Luce.iij.c. Qui hȝ duas tunicas det nō habēti:ꝛ q̇ hȝ eſcas:ſimiliter faciat.Et Mat.x. Nolite poſſidere aurū:neq̄ argentum:neq̄ pecuniā in zonis veſtris : neq̄ peram in via:neq̄ duas tunicas:neq̄ calciamēta: neq̄ virgā.Itē ibidē.c.xix.Si vis perfectus eſſe: vade :ꝛ vende oīa que habes: ꝛ da pauperibus:(Poſtea ſubdit.)Facilius eſt camelū per foramen acus tranſire:q̄ diuitē intrare in regnū celorū. Et iſta pauꝑtas ſeptē bona cōfert. vcȝ:peccatorū recognitionē:cordis quietē:deſiderij impletionē:ſpiritualiū bonorum dulcedinē:meritorū exaltationē:ꝛ celeſtē hereditatē.Multa alia de laude volūtarie paupertatis.vide per Hieron.in regula ſua cōpilata ꝑ lupū de oliueto. ꝛ inſerit̄ in.iij.parte epiſto. eiuſdē Hiero.

Pauper vnde dr̄.

Pauꝑtas duplex ē.

Pauꝑtas ex ꝓpria volūtate ſeptē bona cōfert.

Alia eſt paupertas q̄ eſt coacta neceſſitate:q̄ aliter dicit̄ mendicitas.i. manū ducēs vt ſolēt facere pauperes extēdentes manū ad ſuſcipiendā elemoſynā. et de iſtis eſt nūc q̄ſtio.¶Qui ergo mendicant:ꝛ aliter vitā ſuam habere poſſunt: peccāt grauiter: qꝛ vñ pauper victurus erat accipiunt.in.c.paſtor.j.q.ij. ¶Igit̄ paupertas ſcḋm Athenieñ. philoſo. octo-

Mendicitas vñ dr̄.

Paupertatis deſcriptio.

bile bonū.ſanitatis mater:curarū remiſ ſio:abſq ſollicitudine ſemita:ſapientie reparatrix:negotiū ſine dāno:intractabilis ſubſtātia:poſſeſſio ſine calumnia: incerta fortuna:ſine ſollicitudine felicitas.Iſta tamē deſcriptio videt adaptari paupertati volūtarie. ¶Eſt tñ pauper ſm leges q̄ nō habet quinquaginta aureos in bonis.l.nonnulli.ff. de accuſa. glo.in.§.ſed et propter.inſtitu. de excu. tuto. Et notandū eſt qd multa ſunt priuilegia paupertatis.prout dicit Archi. in.c.pauper.xj.q.iij. Primū eſt qd propter paupertatē nō cogitur q̄s reſtituere illud qd nō pōt.in.c.olim. de reſtitu. ſpolia. ¶Itē propter eā excuſat teſtis a teſtimonio:q2 al's nō excuſatur:in.c.ſi q̄ teſtium.de teſti. ¶Itē ꝓpter eā excuſatur q̄s a reſtitutione vſurarū. in.c. cū tu.§.penult.de vſu. Itē excōmunicatus ꝓpter paupertatē nō cogit ire ad ſedem apoſtolicam:pro abſolutione.in.c.ꝙ de his.de ſenten.excōmu. ¶Itē excuſatur quis propter eā ab appellādo: ꝛ proſecutione appellationis. in.c. penulti. de procu.l.ſi procuratorē.§.ignorantes.ff. manci.Bal.in.l.ij.§.ſi q̄s in iudi.ff.ſi q̄s cau.Ubi refert idē Bal.ſe liberaſſe quēdam a pena furcarū q̄ appellauerat: et propter paupertatē nō poterat ꝓſequi appellationē. ¶Itē propter paupertatē dant alimēta q̄ alias nō pſtarentur.l.ſi īſtituta.§.de inofficioſo.ff.de inoffi.teſt. ¶Itē datio tutoris permittit propter inopiā iudici: cui alias nō permitteret. in.§.penul.inſtitu. de attili. tuto. ¶Itē propter eā excuſatur quis a tutela: qui al's nō excuſaret.l.poſt ſuſceptū.i.§.paupertas.ff.de excuſa.tuto. ¶Itē propter eā excuſat mater a tutela filiorū:q̄ alias nō excuſaretur.l.j.§.mater.ff. ad tertul. ¶Itē ꝓpter eā cōpellitur q̄s emere operas a patrono.l.j.de ope.liber.C. ¶Itē remittit pena collatiōis alicui ꝓpt paupertatē:q̄ cōferre nō pōt.l.j.§.cū duob9. ff.de colla. ¶Itē remittit pena pecuniaria alicui paupi:q̄ al's non remitteret.l. falſi. ꝛ.l.ſi nō facile.ff.ſi cui pluſq̄ per. ¶Itē propter eā remittunt expenſe: q̄ al's nō remitterent.l. in fundo.ff. de rei vendi. ¶Itē ſolutio dotis et exactio fit propter eā: q̄ al's nō fieret.l.ſi cōſtante. ff.ſolu.matri.ꝛ.l.q̄uis.ff.de iure dotiū. ¶Itē facit valere:qd al's nō valeret.l.id qd pauperib9.C.de epiſco.ꝛ cleri. ¶Itē benigna interpretatio datur pauperiori loco:vel eccleſie:de quo nō fuerit cogitatum.l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſco.ꝛ cleri. ¶Item multa ſunt ſuper cibarijs et alimentis. in fauorem pauperum introducta.de quib9 legitur. l.j. ꝛ fere per totū.ff.de alimen.preſtan.l.j. ff.de vent.in poſſeſ.mit.in.c.cū ſm.de preben. ¶Itē ſucceſſio liberti. remittit propter paupertatem.inſtitu.de ſucceſ. liber.in prin. ¶Itē propter eā differtur ſolutio:ꝛ preſtat abſolutio.in.c.Odoardus.de ſolutio. ¶Itē abſoluit q̄s a voto adimplendo propter eā q̄ al's nō fieret.i.c.ſup his.ꝛ i.c.multa.de voto et voti redēp. ¶Itē dat actio ꝓpter eā q̄ al's nō daret.l.ideoq̄.ff.de dolo. Itē ꝓpt eā fuit ceſſionis beneficiū introductum . l. j.de ceſſio.bono.C.ꝛ.ff. qui bonis cede. poſ. fere per totū. ¶Item bona clericorum pauperū ſunt in.c. gloria epiſcopi. xij.q.ij.vbi etiā dicitur qd ſacrilegiū eſt accipere qd pauperib9 erogatur. Multa alia priuilgia habet paupertas ꝛ in multis prodeſt q̄ propter breuitatē nō ſcripſi:ſicut paupertas habet multa priuilegia ꝛ cōmoda: ita etiam habet multa incōmoda . Nā facit paupertas aliquādo debitorē ſuſpectū.l.creditores.ff. de priui. Facit etiā teſtem minus habilem . in auc.de teſti.§.ſanximus .col.vij.ꝛ.ff. eordem.l.iij. Itē facit eum ab honorib9 remoueri.l.ad ſubeūda.de decurio.lib.x. C.Io.fab.in.§.ſed propter.inſtitu.de excu.tuto. ¶Item facit delinquentē pſonaliter puniri.l.ſi q̄s.§.ij.ff.de iuriſ.oīz iudi.l.j.in fi.ff.de pe.vbi dicit quod qui non habet in ere:luere debet in corpe.l. in ſeruoꝝ.§.fi.eo.ti. ¶Itē propter eam cogit q̄s ſatiſdare.l.de creationibus.§. ſinautē.C. de epiſco.audien.ꝛ.l.ſciēdū. ff.qui ſatiſ.cogunt. ¶Item facit ſequeſtrari fructus.l.fideiuſſor.§.fi.ff.eodem. ¶Item nocet in adoptionibus faciendis.l.nec eo.§.j.ff.de adop. ¶Item nocet in tranſactione alimentorum.l.cum hi.§.ſed ꝛ perſonarum.ff.de tranſactio. ¶Itē preiudicat in actione de dolo proponenda.l.Nō debet.ff.de dolo. ¶Item nocet in accuſationibus.l. alij.ꝛ.l. nonnulli.ff.de accu. ¶Item pauper non ſolum audiri cōtemnitur:cū non habet qd offerat. iuxta illud. Si nihil attuleris: ibis homere foras:ſed etiā cōtra veritatem opprimitur in.c.pauper.xj.q.iij.in auc.vt oēs obe.iudi.prouin.§.plurimorū.col.v. ¶Itē nuntij ꝛ executores qui cauſas pparāt non aſſumunt pauperes in auc.de iudi.§.his qui cauſas.ꝛibi Angel.ꝛ Barto.col.vj. ¶Itē paup licet doctiſſimus:abſtinere tñ debet ab honore magiſtrat9.Unde Boeti9 de ſcola.diſci. O quā abſurdū eſt magiſtrat9 egeſtas. Turpe eſt eñ tanti nōis reuerētiā:pma frōte mendicare. Nam regulariter ege-

Paupertas h3 multa priuilegia

Paupertas habet multa incōmoda.

Qui non habet in ere luat in corpore.

ſtas eſt nouerca diſcipline ibidē. ¶ Itē
pauperes habent deſpectui.in.c.Diaco
ni.xciij.diſt.vnde Eccl'i.xiij.c.diues locu
tus eſt:ꝛ oēs tacuerūt:ꝛ verbū illiꝰ vſqꝫ
ad nubes perducēt.Pauper locutus eſt:
ꝛ dicunt:quis eſt hic?ꝛ ſi offenderit:ſub
uertent illum . Et ibidem venatio leo=
nis:onager in eremo:ſic ꝛ paſcua diui=
tum:ſunt pauperes.¶ Itē pauper ob ti=
morē paupertatis preſumitur peccare
de facili.l.fina.de ſpecta.li . xj.C. ¶ Itē
preſumitur malū de paupere: cui nō eſt
virtus ꝛ vita ſufficiens.in aut.de deſeñ.
ciuita.poſt prin.col.iij.iuxta illud pſal.
xxxvj.Iunior fui:etenim ſenui:ꝛ nō vidi
iuſtum derelictū:nec ſemen eius querēs
panē.Et hec de incommodis ꝛ cōmodis
paupertatis. Reliqua vide per Bart. in
l.illicitas.in.§.fi. ff. de offi. preſi. et per
Archi.in.c.ſtatutū.§.inſuper.de reſcrip.

A paupertatis prodeſſe libera nos domine.

li.vj.vbi ſingulariter de priuilegijs pau
pertatis.Dicit tñ ꝙ a tali ꝓdeſſe ꝛ tali=
bus priuilegijs liberet nos dñs.¶ Viſa
pauperis ſignificatione(cum dicatur qꝺ
pauper ſupbus:eſt pes iniuſtitie) reſtat
videre de ſuperbia. igitur ſuperbia ſm

Supbie ꝺſcriptio

Tho.ij.ij.q.clxij.arti.j.Eſt quedā extol
lētia : ꝑ quā quis ſe extollit ſupra id qꝺ
eſt ei prefixum a diuina regula:ſm vero
Augu .lib.xiiij.de ciui.dei.ſic deſcribit.
Superbia eſt peruerſe celſitudinis ap=

Superbꝰ vñ dicit.

petitus.¶ Dicitur aūt ſuperbꝰ ſm Iſid.
ethy.li.x. Qꝛ ſuper vult videri: ꝗꝫ eſt. q̇
eñ vult ſupergredi qꝺ eſt ſuperbus eſt.
¶ Nota tñ qꝺ ſuperbia multipliciter ac

Supbia multipliciter accipitur.

cipitur.Nam ſuperbia eſt ſe extollere:ꝛ
alioꝝ merita depꝛauare.in.c.ſi q̇s vero.
xj.q.iij.¶ Itē alijs ſe ꝓ̄ferre.in.c.de Cō
ſtantinopolitana.xxij.diſt.¶ Itē nouas
opiniones ex ſcripturis ſacris ꝛ canoni=
bus cōfigere.in.c.hec ſcripſimus.xxx.di.
¶ Itē ſubditos nō cū beniuolētia:ſed cū
aſperitate corrigere.i.c.lꝫ.xlv.di.¶ Itē
arrogāter alios inſtruere.i.c.habet hec
xlvj.diſt. ¶ Itē falſa vel nimia iuſtitia:
ſe velle alios ducere.in.c.vera.xlv.diſt.
¶ Itē occaſione habitus vel religionis:
ſimpliciores deſpicere.d.c.vera inſtitia.
xlv.diſt. ¶ Itē ſine meritis ſe velle pre=
fici:vel ordinari.in.c.ſi officia.lix.diſtin.
¶ Itē pctm̄ ſuū in cōfeſſione nō manife=
ſtare.§.cū ergo.verſi.itē taciturnitas.de
peniten. diſt.ij. ¶ Itē officia alijs cōue=
nientia appetere.in.c.qm̄.x.diſt. ꝛ in.c.

Supbia eſt initiū oīs peccati.

dyaconi ſunt.xciij.diſti. ¶ De ſuperbia
aūt vide Archi.in.c.q̇s aliqñ.de penitē.
di.j.Eſt eñ ſuperbia initiū oīs peccati.
prout dicit Eccl'i.x.Et q̇ tenuerunt illā:
adimplebit maledictis: et ſubuertet eū
in finem.eodem.c.Vbi etiā quod ſuper=
bia eſt odibilis coꝛam deo ꝛ hominibꝰ.
¶ Dicit Greg.li.xxxj.moꝛa.ꝙ illa vitio=
rum regina ſuperbia cū deuictum plene

Supbia eſt odibilis coꝛaꝫ deo ꝛ hominibus.

coꝛ cepit.Mox illud ſeptē principalibus
vitijs ſuis ducibꝰ deuaſtandū tradit.Di
cit etiā idem Auguſti.ibidē.lib.liiij.qꝺ
euidentiſſimū ſignū reproboꝛū eſt ſuper
bia.¶ Unde Iſido.li.ij.de ſum. bono.c.
xxxviij.Omni(inquit)vitio deterioꝛ eſt

Supbia eſt euidētiſſimum ſignū reproboꝛū.

ſuperbia:ſeu propter qꝺ a ſummis per=
ſonis ꝛ primis aſſumit: ſeu qꝺ de opere
iuſtitie:ꝛ virtutis exoꝛit. Omnis(inq̇t)
ſuperbia tāto in imo iacet:quāto in al=
to ſe erigit. Et ideo dicit bernardus ſu=
per can.ſer.liiij.Superbia tolerabilioꝛ

Supbia eſt tolerabilioꝛ in diuite ꝗꝫ i paupe.

eſt in diuite:ꝗꝫ in paupere. Nō igit im=
merito:pauper ſuperbus pro pede iniu
ſtitie ſupponit:cū etiā dicat Eccl'i.xxv.c.
Tres ſpecies odiuit anima mea : et ag=
grauoꝛ valde anime illoꝛū. Pauperem
ſuperbū.Diuitē mendacē.Et ſenē fatuū.
ꝛ ibidem.x.c. Melioꝛ eſt qui operatur ꝛ
abundat in omnibus : ꝗꝫ qui gloꝛiatur
et eget pane.

¶ De Chriſtiano contentioſo. Cap. ix.

S Extꝰ pes iſtiꝰ
monſtri eſt chriſtianus con
tentioſus. ¶ Eſt ergo chri=
ſtianus ſm(Tho. ij.ij. q̄ſt.

Chriſtiani deſcriptio.

cxxiiij.ar.v.)qui chriſti eſt
id eſt qui fidē xp̄i habet: qui ſpiritu xp̄i
virtuoſe operatur:qꝛ ad imitationē xp̄i

Chriſtianus vnde dicitur.

pctis moꝛit.ſm vero Iſido. ethy.li.vij.
c.fi. Chriſtianꝰ ꝗtū interp̄tatio oſtēdit
de vnctione dꝛ:ſiue de nomine auctoꝛis:
ꝛ creatoꝛis. A chriſto etenim chriſtiani
ſunt cognominati:ſicut a iuda iudei.Et
ibidē dicit idem Iſido . Chriſtiani olim
a iudeis:quaſi ob opprobriū nazarei vo
cabantur:pro eo quod dominus noſter
ꝛ ſaluatoꝛ a villa quadam gallilee: na=
zarenus fuit appellatus. In qua qui=
dē villa(ꝓut tradit Inno.in.c.j.de ſepul
tu.)fuit nutritus : natus tñ in Bethleeꝫ:

Ieſꝰ xp̄s natꝰ eſt i bethleeꝫ: nutritꝰ in nazareth ꝛ ſepultꝰ i hierl'm.

ꝛ ſepultus in hieruſalē.Et ideo dicendū
eſt ꝙ nō preſumit quis chriſtianus: niſi
opera boni chriſtiani fecerit prout not.
Bar.in trac.teſtiū.verſi.xxxj.¶ Que aūt
ſit diſcretio iter chriſtianos ꝛ paganos.
dic vt per Archiꝺ.in.c. Pagani.ij.q.vij.
Debet eñ eſſe diſcretio i accuſatione:ꝛ

Chriſtiani qualr differūt a paganis.

teſtimonio.c.j.iij.q.iiij.ꝛ i.d.c.Pagani.
ꝛ.in.c.ſeq.¶ Itē in cōiugio.in.c.iā nūc.
ꝛ.in.c.ſeq. xxviij. q.j. ¶ Itē in cibis ſeu
epulis.in.c.nullꝰ.ꝛ i.c.oēs.eodē.c. ꝛ.q.
¶ Itē in cohabitatiōe.in.c.iudei.ꝛ.c.ſe=
pe.eadē cau.ꝛ.q. ¶ Itē in ieiunio.in. c.

Pagani nec iudei non pñt pſcribere ↄtra chriſtianos.

ieiuniū. de cōſecra. diſt. iij. ¶ Itē in preſcriptiōe: q2 iudei vł pagani nō poſſunt preſcribere cōtra chriſtianos. i. c. porro. xvj. q. iij. in. c. j. iij. q. iiij. Sed q2 hic dicit͛ qđ chriſtianus cōtentioſus pro vno pede iniuſtitie accipitur: videndū eſt de cōtentione. ¶ Cōtentio eīm ſm Tho. ij. ij. q. xxxviij. arti. j. Eſt impugnatio veritatis: cū cōfidentia clamoris. Dicit etiam idē Tho. ibidem. Qđ ille dicitur in iudicio cōtendere: q̄ impugnat veritatē iuſtitie. In diſputatione aūt cōtendere videtur: q̄ intēdit impugnare veritatē doctrine. ¶ Contētioſus eīm ſm Iſido. ethy. li. x. Eſt ab intētione vocatus q̄ nō ratione aliqua: ſ3 ſola ptinacia vindicat. ¶ Differt aūt cōtentio a rixa. prout colli. in. l. ſi ex plagiarijs. §. j. ꝛ ibi. glo. ꝛ doc. ff. ad l. aquil. Ibi rixatus eſſet ꝛc. ꝛ per text. in. l. ſi in rixa. ad. l. corne. de ſicca. ff. vbi habetur: ꝙ rixa eſt in factis. Contentio vero (vt ſupra diximꝰ) eſt i verbis. ¶ Eſt aūt rixa ſm eundē Tho. ij. ij. q. xlj. arti. j. Contradictio in factis: ſc3 mutua percuſſio: ꝛ particulare bellū: ſine auctoritate publica. Sed magis ex inordinata voluntate. ¶ Et dicit͛ a ringo. Eſt eīm ringere: ſiue ringi: roſtrum torquere: qđ canes faciūt latraturi. hinc ringi pro iraſci accipitur. ¶ Cōtētio autē triplex eſt ſm Ange. de cla. in ſum. Prima eſt cōtentio emulationis: ꝛ hec eſt de qua. j. ad Corinth. j. dicitur. Significatū eſt mihi de vobis fratres mei ab his q̄ ſunt chloes: q2 cōtētiones ſunt inter vos. ꝛ. c. iij. Adhuc eīm carnales eſtis: cū ſit inter vos zelus: ꝛ cōtentio. Et ad Roma. xiij. c. Non in cōtentione: ꝛ emulatione. ꝛ iſta contētio hodie eſt in ſecularibus cōtra peritos: quū alium magis laudare videt cōtendūt cōtra laudatores. ꝛ licet de ſe nō ſit niſi peccatū veniale: tñ multoties eueniunt mortalia: puta detractiōes: ꝛ alia multa mala. iuxta illud Jacob. in cano. epiſt. xiij. vbi eſt zelus ꝛ cōtentio: ibi inconſtātia ꝛ omne opus prauum. Secūda cōtentio eſt diſputationis. ꝛ hec etiā poteſt eſſe mortale peccatū. prout dicit Th. vbi. ſ. Et hoc tribꝰ modis. Primo: q2 eſt cōtra veritatē: etiā ſi nō fiat cū inordinato clamore. qđ intelligendū eſt de re aliqua magne importātie: puta cōtra fidē: contra bonos mores: contra pertinentia ad vtiles doctrinas. Nā cōtentio q̄ fit inter pueros etiā cōtra veritatē: nō videt͛ pctm̄ mortale. Scđo: q2 eſt contra honeſtatē. Tertio: q2 materia eſt prohibita ſicut publice contendere de fide: ad hoc eſt tex. in. l. nemo clericꝰ. de ſum. tri. ꝛ fi. catho. C. ꝛ vbi docto. inter quos do.

Cōtentionis deſcriptio. — *Cōtentioſus vn͂ dr.* — *Cōtētio ꝛ rixa dñt.* — *Rixe deſcriptio.* — *Rixa vñ dicitur.* — *Cōtentio triplex ē.* — *Cōtentio q̄ fit inter pueros etiā ↄ veritatē nō eſt pctm̄ mortale.*

Pau. de caſt. dicit eſſe textū cōtra illos predicatores imperitos: q̄ mouēt interdum dubia ardua in theologia: que neſciūt ſoluere: nec etiā veritatem ſcire. Et ideo q2 inducunt populos in errorē: eis prohibetur: ſicut diſputare publice de fide: niſi doctis ꝛ neceſſitate imminēte: qđ multū eſt vicarijs: ꝛ ſimplicibꝰ ſacerdotibus notandū: q̄ apparere ꝛ honorari vltra modū cupientes: nitunt͛ in pronis predicare: ꝛ ipſimet incognita alijs docere. de quibus Hiero. in epiſtola ad Paulinū. c. v. dicit͛. Quanti (inq̄t) hodie putant ſe noſſe literas: ꝛ tenent ſignatū librū: nec aperire poſſunt. Et ibidē. c. vj. in fi. Puerilia ſunt hec: ꝛ circulatorū ludo ſimilia docere qđ ignores. immo (vt cū ſtomacho loquar) nec hoc quidē ſcire qđ ſcias. ¶ Tertia eſt contētio litigationis: de qua late per do. Ange. ꝛ de qua dicit Cicero offici. j. Miſerrima omnino ambitio: honorūq3 cōtētio. ¶ Illa etenī ſcandala generat in eccleſia. et propter eā diſcordat͛ in dicta ecclīa: ꝛ ſacrificijs. in. c. perlatū. xc. diſt. ¶ Itē infinita mala generat: qua de cauſa nō immerito prohibetur ordinari vir cōtentioſus. ad qđ facit. c. j. §. j. ꝛ i. c. ſeditionarios. xlvj. di. ꝛ. xc. diſt. in prin. ¶ Qualiter aūt puniātur q̄ cōtētiōes faciūt. in. c. Si q̄s monachus. eadē diſt. ꝛ in. c. In loco. v. q. iiij.

Publice d̄ fide diſputare ē phibitū. — *Contentionis incomoda.* — *Cōtētioſus prohibetur ordinari*

¶ De domino ſine virtute. Ca. x.

SEptimꝰ pes iſtius mōſtri eſt dn̄s ſine virtute. Pro cuius elucidatione dicendū eſt de ſignificatione iſtius nominis dn̄s. ¶ Eſt igit͛ dn̄s (ſm Pap.) q̄ domui p̄eſt: quaſi domui vnus. Ab ipſa eīm natura nullus i dn̄io vel poteſtate deſiderat habere conſortem. in. c. qđ aūt. xxiij. q. vij. Pollicia quidē vnius optima eſt: paucorū etiā bona: ſed plurimorū difficile eſt vt bona ſit: q2 plures ad virtutis meritum peruenire eſt difficile ſm Ariſto. ij. politi. Et facit. xxj. q. ij. c. penulti. ꝛ in c. in apibus. vij. q. j. ibi referuntur verba Hierony. in epiſt. ad ruſti. mona. Ultra que etiā in originali ſubdit in naui vnꝰ gubernator: in domo vnus dominus: in quouis grandi exercitu vnum ſignum expectatur. Uel dicit͛ ſm eundē Papiā. quaſi dans minas. Uel ſm Angelum de cla. in ſum. dicitur. dn̄s quaſi dans minus. ¶ Conſequenter videndū eſt de virtute. (cum hic dicatur qđ dominus ſine virtute eſt pes iniuſtitie.) ¶ Eſt aūt virtus habitus mētis bene cōſtitute. prout dicit glo. in. c. de pudicitia. xxxij. q̄ſt. v.

Dn̄s q̄s dicatur. — *Plures ad virtutis meritū peruenire difficile eſt.* — *Uirtutis deſcriptio.*

Uirtꝰ vñ dꝛ ꝛ ꝙre ſic dicta.

Uirtus eñ ex eo vocata eſt: qđ ſuis viri-
bus nitẽs: nõ ſuperet̃ aduerſis. ſm̃ Boe-
tium. li. iij. de conſo. philoſo. proſa vlti.
¶ Eſt etenim virtꝰ pictura ad anime or-
natũ. ſm̃ Ambro. ꝛ habet̃ in. c. illa aĩa.
de peni. di. ij. Sine qua virtute ad vitam
minime peruenitur. in. c. poteſt. eadẽ di.
¶ Uirtus etenĩ (vt teſtat̃ Lactan. fir. lib.
vj. c. iiij.) nos fert nõ ad eliſios campos.
vtpote loquuntur: ſed ad ipſam mundi
arcem. Et licet virtus viribꝰ proprijs in-
nitatur vtſ̃. diximꝰ. Differt tñ a fortitu-
dine. Nã virtus in animi vigore eſt: for-
titudo vero in corpore. ¶ De effectu aũt
virtutis nota ſm̃ Archi. in. c. xlvj. diſti.
Qđ virtus cũ humilitate vult doceri: cũ
labore q̃ri: ꝛ cũ amore haberi. Jlla eñ
virtꝰ magno pretio eſtimat̃. prout dicit
Uale. li. v. Refert ad hoc ideꝫ Ualerius
lib. vij. de Bia philoſopho. cuius cũ pa-
triam eiꝰ Prienen hoſtes ſpoliaſſent: ꝛ
pretioſarũ rerũ ſuarũ onuſti fugientibꝰ
iterrogatꝰ. Quid ita nihil ex bonis ſuis
ſecũ ferret. Ego (inq̃t) vo bõa mea mecũ
porto. pectore etenĩ virtutes portabat.
Qua de cauſa faciliter eſt concludendũ
ꝙ dominꝰ q̇ ſine virtute eſt: eſt meritiſſi-
mus pes illius. Cũ dicat phũs. iiij. ethi.
Optimus eſt q̇ nõ ſolũ vtitur virtute ad
ſe: ſed ad alios. Argumento a cõtrario
ſenſu ſumpto: peſſimꝰ eſt ꝛ iniquus qui
nec ad ſe nec ad alios vtitur virtute. Et
ideo dicebat Petrus. ij. c. j. Uos aũt curã
omnẽ ſubinferẽtes miniſtrate in fide ve
ſtra virtutẽ: in virtute autẽ ſcientiã: in
ſciẽtia autẽ abſtinentiã: in abſtinentia
aũt patientiã: in patiẽtia aũt pietatẽ: in
pietate aũt amorẽ fraternitatis: in amo
re aũt fraternitatis charitatem: hec eñ
ſi vobiſcũ adſint: nõ vacuos ꝛ ſine fructu
vos reddent. Unde Seneca epiſt. lxxv.
Uirtus regina vrbes ꝓuincias tẽperat:
fert leges: colit amicitias: inter propin-
quos liberoſqꝫ diſpenſat. Et melius eſt
mori: q̃ꝫ facere contra bonũ virtutis. vt
refert Ariſt. in ethi. facit. c. Nolite time-
re. xj. q. iij. Nec dominus ſufficit habere
virtutem animi: ſꝫ etiã requiritur qđ ſit
virtuoſus in opere ꝛ facto. Nã tunc ple-
na iuſtitia eſt que prouinciam bello tue
tur a barbaris: vel domi defendit infir-
mos: vel a latronibꝰ ſocios. in. c. Forti-
tudo. xxiij. q. iij. ¶ Ois eñ aĩ debilitas:
et humilis: ꝛ cõfracta timiditas: ſeruitꝰ
eſt cenſenda. ſꝫ Tulliũ i paradoxis. ad
qđ facit. l. quinqꝫ. cũ ibi no. de decurio.
li. x. C. ¶ Debent itaqꝫ domini corrigere
viriliter (cũ moderamine tñ) q̇ eis ſubij-
ciuntur: ne nimia humilitas ꝛ puſillani-
mitas frangat auctoritatem illorum. Et

Uirtus nos fert nõ ad eliſios cãpos ſꝫ ad ipſam mũdi arcẽ.

Uirtꝰ et fortitudo dñt.

Uirtꝰ q̃r acq̃rat.

Bias phs virtutis amator.

Uirtutis laudes.

ne facilitas venie tribuat incentiuũ de-
linquẽdi. l. aut facta. ff. de pe. Uñ Aug.
in. lib. de verbis dñi. Qui negligit iniu-
riantẽ corripe peior eſt ipſo iniuriante.
ille eñ iniuriã fecit: ꝛ in iniuriã faciẽdo
graui ſeipſum vulnere percuſſit. ¶ Tu
aũt vidẽs perire negligis peiores tacẽs:
q̃ꝫ ille conuitiando. in. c. qui vitijs. xxiij.
q. v. ꝛ. v. q. v. c. j. ij. ꝛ. iij.

Uenie facilitas tribuit icẽtiuũ deliquẽdi.

¶ De femina ſine pudicitia. Ca. xj.

OCtauus pes
iniuſtitie: eſt femina ſine pu
dicitia. Et ideo videndũ de
femina. ¶ Eſt aũt femia ad-
iutoriũ viri. iuxta illud Ge
ne. j. Non eſt bonũ hoiem eſſe ſolũ: facia
mus ei adiutoriũ ſimile ſibi ꝛc. ¶ Genus
vero feminaꝝ (ſm̃ Uergi. li. iiij. enei.) eſt
variũ ꝛ mutabile ſemper. ¶ De femina
eñ nititur frater baptiſta Mantua. mul
ta mala dicere in bucolicis ſuis. eglo.
incipiente Femineũ ſeruile genus: cru-
dele: ſuperbũ: lege: modo: rõne caret ꝛc.
Opinioni cuius proteſtor non inherere.
Dicit̃ eñ femina a feditate vt nonnulli
volunt. Quare accipitur ꝓ inferiori pte
femoꝝ ſm̃. M. An. Sabel. in cõmẽ. ſuper
Sueto. trãquil. in vita Titij Ueſpaſia-
ni. in. c. de victoria ciuitatis hieruſalẽ. ꝛ
ideo (vt refert idẽ ibidẽ) iterfemineũ ele
ganti vocabulo appellat Apuleius ge-
nitalia muliebria: eo ꝙ inter femia ſunt
collocata. Cõmuniter tñ pro ipſis mu-
lieribus accipiunt̃ femine. Et de illis ſic
loquit̃ Ualeriꝰ li. ix. c. iij. Sed qđ (inq̃t)
de feminis loquar q̃s imbecillitas men-
tis ꝛ grauior operum negata affectatio
omne ſtudiũ ad curioſiorem ſui cultum
hortatur cõferre ꝛc. Et hoc intelligendũ
eſt de prauis: de quibus etiam dicit gl.
in. l. pater ſeuerinuꝫ. §. ſocius. in fi. ff. de
condi. ꝛ demonſtra. qđ femina praua ſui
gaudet de morte mariti. qđ intelligẽdũ
ſm̃ opinio. Raynu. quem refert Barto.
ibidẽ. qđ vcꝫ bone triſtantur: male vero
gaudent. Uel eſt melius dicendũ ſm̃ eun
dem Bar. ibidẽ. ꝙ bone gaudent de mor
te mariti: qñ maritus ille eſt ſenex: vxor
vero iuuenis. ¶ Sed incidenter poſſet
q̃ri q̃ ſit mulier. ꝛ reſpõde ſm̃ Cice. qđ il
la dicit̃ mulier: q̃ amplius nõ eſt virgo.
Cicero etenĩ obiurgantibus eũ nonnul-
lis qđ ſexagenarius eſſet: ꝛ popiliam du
xiſſet virginem. reſpondit. Cras mulier
erit. ¶ Generaliter tamen appellatione
mulieris ꝛ virgo et corrupta et viripo-
tens continet̃. l. mulieris. ff. de verb. ſig.
in. c. mulier. xxxij. q. ij. ¶ Eua etenim fa-
cta de latere viri ſui: nondũ ab illo con-

Femie deſcriptio.

Femina vnde dꝛ.

Interfemineum quid ſit.

Femina praua ſui gaudet de morte mariti.

Mulier que ſit.

Mulier virgo et corrupta generali verbo vocatur.

facta mulier dicta eſt.iuxta illō Gen̄.ſ.
Et formauit eā in mulierē ⁊c. ⁊ ibidem.
Edificauit dn̄s deꝰ coſtā quā tulerat de
Adā i mulierē:⁊ adduxit eā ⁊c. ¶Cōis
tn̄ vſus ſaluat ꝑmā diſtictionē mulierꝫ:
ſꝫ archi.i.d.c.mulier.xxxij.q.ij. Dr̄ aūt
mulier a mollicie:ſicutvir a virtute. ſm
Papi. ¶Eſt em̄ mulier adiutoriū colū-

Mulier vn̄ dr.

na ⁊ reqes viri.Eccl'i.xxxvj.c.Qui poſſi
det mulierē bonā:inchoat poſſeſſionez

Mulier eſt colūna et reqes viri.

adiutoriū ſm illuꝫ eſt ⁊ colūna ⁊ reqes.
vbi(inq̄t)nō eſt mulier ingemeſcit,egēs.
¶Male vero mulieris ⁊ impudice diffi-
nitio talis eſt ſm philoſophū Athenie-
ſem. Eſt(inq̄t) mulier hominis cōfuſio:

Mulieris male deſcriptio.

inſatiabilis beſtia:cōtinua ſollicitudo:
indeficiens pugna: quotidianū damnū
hois:domus ſollicitudinis: aut ſollici-
tudinis impedimentū: viri incōtinentis
naufragium:adulteri vas: pernitioſum
preliū animal peſſimū:pondus grauiſ-
ſimū:aſpis inſanabilis:humanū manci-
piū. ¶Si vis ſcire i quibꝰ caſibꝰ cōditio

Mulieris cōditio i q̇bꝰ eſt deterior viri et cōtra.

mulieris eſt deterior viri:⁊ i q̇bꝰ melior
⁊ in q̇bꝰ cōditio eſt indifferens.i. eq̇pa-
rantur. Uide Guilielmū in ſpecul.in tit.
de ꝓcura.§.ſ. Ubi inuenit̄ qđ in. xxxvij.
articulis eſt deterior cōditio mulierū ꝙ̄
viroꝝ. In.xj.articulis eſt melior mulie-
ris cōditio:⁊ in. xiij. articulis eſt equa-
lis. De mulieribus fauendis eſt tex. no.
in.l.aſſiduis.cui potio.i pigno. habeā.
C. ¶Sed cū hic dicat̄ ꝙ femina ſine pu-
dicitia eſt pes iniuſtitie. Nūc viſa femi-
ne diffinitione reſtat conſequenter vide

Pudicitie deſcriptio.

re de pudicitia. ¶Eſt ergo pudicitia ha
bitus mentis bene ꝯſtitute.ſm glo.in.c.
de caſtitate.xxxij.q.v. ¶Scđꝫ vero Bal.
in prohe.Greg.in.iiij.col.Eſt honeſtas.

Honeſtas vnde dr.

Honeſtas vero dr honoris ſtatū conſer-
uans.in.c.Erit.⁊ ibi Archi.iiij. di. Que
quidem honeſtas a deo eſt . iuxta illud
Eccl'ia . xj.c. Pauptas ⁊ honeſtas a deo
ſunt.ſm vero Auguſt.de ci.dei.lib. xiiij.
Eſt pudicitia animi virtus:qua quisve-
recundatur de actibus:de quibus hoies
magis verecūdant̄.vt ſunt actꝰ venerei.
¶Eſt autem triplex ſm Bald. in.d.pro-
he.Grego.videlicet maior:media:⁊ mi-

Pudicitia eſt triplex.

nor . Maior virginitatis . media vidui-
tatis:⁊ minor matrimonij. De qua qui-
dem materia eſt tex.iuncta glo.⁊ ibi idē
Bal.in.c.j.in.fi.de ſum.trini.⁊ fi.catho.
Ubi idē Bal. dicit ꝙ per iſtos tres mo-
dos viuendi ſaluant̄ anime. Dicit etem̄

Poſſeſſio regni celeſtis per tres ſpecies app̄heditur.

beatus Hiero.ad filiā Mauricij. ⁊ habe
tur in.iij.parte epiſt.tracta.v.epiſto.xv.
¶Qđ tres ſunt ſpecies p quas regni ce-
leſtis poſſeſſio acq̇rit̄ et introit̄. ¶Pria
eſt pudicitia. ¶Secunda mundi contē-
ptus. ¶Et tertia eſt iuſtitia:que vt con-
nexe plurimū ſe poſſidentibꝰ preſtāt. ita
poſſunt diuiſe difficillime prodeſſe cum
vnaqueq꜓ eaꝝ nō ꝓpter ſe tm̄: ſed ꝓpter

Pudor ⁊ pudicitia differunt.

aliā efflagitat̄. ¶Eſt tn̄ differentia inter
pudorē ⁊ pudicitiā.ſm Pap . Nā pudor
eſt corpis: pudicitia vero mētis. ¶Eſt ēt
differētia inter continentiā: ⁊ caſtitatē.
ſm Archi.xxxij.q.v.in ſum. Nā caſtitas

Caſtitas et continētia differunt.

dr corporis incorruptio: cōtinētia vero
poſt corruptionē. ¶Et eſt etiā notandū
qđ pudicitia violēter q̇dē eripi nō pōt.
Nec pōt caro corrumpi niſi mens fuerit

Pudicitia non pōt violēter eripi

antea corrupta.vt no.xxxij.q.v. in ſum.
⁊ in.c.reuera.⁊ fere per to.q. ¶Sola em̄
caſtitas eſt cū fiducia pōt aias deo pre-
ſentare.in aut̄.de leno.§. ſanximus.col.
iij. Debet etiā mulier potiꝰ mortē elige
re:ꝙ̄ pudicitie cōtrarijs cōſentire . in.c.

Caſtitas ſola eſt que cum fiducia pōt aias deo preſentare.

ita.xxxij.q.v. et in.c.ſeq. Om̄ mulieres
ornant̄ pudicitia. in aut̄.quomodo opꝫ
epiſc.§.quāta.verſi.timere. circa fi.col.
j. Illa em̄ pudicitia a Uale.maxi.multū
laudat̄.li.vj. Un̄ te(inq̄t)virorū parit̄ ac
femiaꝝ p̄cipuū fundamētū pudicitia in-
nocē ⁊c. Et ſicut mulieres(vt p̄tactū eſt)

Mulieres ornātur pudicitia.

ornant̄ pudicitia.ſic ecōtrario deornāt̄:
⁊ deturpantur impudicitia. Unde Ioā.
Criſo.ſup pſal.l.Quid(inq̄t) eſt mulier
ſpecioſa:ſepulchrū dealbatū: niſi fuerit
ſobria:caſta:⁊ pudica. pulchritudo aūt
ſine his virtutibꝰ:eſt precipitiū patens:
venenū inſpiciētibus cōpoſitum. ¶Sed

Impudicitie cauſa q̄ eſt.

quero que eſt vera cauſa impudicitie. Et
reſpō.ſm Bal.in prohe. Greg. qđ cauſa
eſt defectꝰ ſenſualitatis. Sēſualitas em̄
aim deprauat. Eſt aūt ſenſualitas ſm eū

Sēſualitatis deſcriptio.

dē Bal.ibidē Carnalis appetitꝰ: ſine re
gula:⁊ freno eq̇tatis.vt not.i.c.ius aūt.
j.di. Remediū vero impudicitie ſm Ua-

Impudicitie remedium

le.ma.li.vj.c.ſ.eſt verecundia. vbi(inq̄t
ipſe)ſtudiū verecūdie eſt:cupiditas rōni
cedit. Premiſſa concludendo dicendum
eſt ꝙ iuſte femina ſine pudicitia pro pe-
de iniuſtitie ponitur.qđ etiā teſtat̄ Sa-
lomon. prouerb. xxiij. Fouea enim (in-
quit) profunda eſt meretrix : et puteus
anguſtus:aliena inſidiatur in via quaſi
latro:⁊ quos incautos inuenerit inter-
ficiet. Et Eccl'i. xxv. Breuis ois malitia
ſuper malitiam mulieris . Quare dicit
Aug.li.de ſing.cleri.prout refert Arch.
in.c.hoſpitiolū.xxij.diſtin. Caue ne iun-
ctus ſis femine: in qua nihil aliud eſt ꝙ̄

Sanſon dauid et ſalomon ꝑ mulieres fuer̄t decepti.

vt feriat proximātem. Et Hiero. timens
deceptionem mulieris:ait(vt refert idē
Archidia.ibidē.) Non ſum fortior San
ſone:ſapiētior Salomone:ſanctior Da
uid: qui per mulieres decepti fuerunt.
Sanſon enim per Dalidam. Dauid per

berſabeã. Salomon per mulieres alienigenas.ad hoc in.c.Salomon.xxxij.q.iiij. ¶ Si vero vis videre ad longum de malis ⁊ ſiniſtris moribꝰ feminarũ impudicarũ.vide per.d.fratrẽ Baptiſtã Mãtua. Cõditiones vero bone femine vide prouerbio.c.fina.ibi. Mulierem fortem quis inueniet ⁊c.

¶ De diuite ſine elemoſyna. Ca.xij.

diues q̃s dr̃ eſſe.

Monus pes eſt diues ſine elemoſyna. Eſt igitꝰ diues(ſcḋm legalẽ diſpoſitionem) q̃ habet in bonis quinquaginta aureos.⁊ vltra.l.nonnulli.ff. de accuſa.in.c.phibetur. ⁊ in.c.i primis.ij.q.j.Guil.in ſpe. in ti.de accu.Iſi.Itẽ excipitꝰ.x.col.Et ſcias qḋ.lxxij .aurei faciũt librã auri.l.qcũqꝫ. cũ ibi no.C.de ſer.fugi.l.fi.ff. de i ius vocan.

Aurei lxxij. faciunt librã auri

¶ Dicitꝰ aũt diues a diuꝰ.nã q̃ diues eſt quaſi deꝰ in terrenis nullo indigere videtꝰ.vt ait Uarro.

Diues vnde dr̃.

Diuitie et opes differũt.

¶ Differũt tñ opes a diuitijs ſcḋm Cice.de amicitia.Nã diuitie ſunt vt vtare. opes vero vt alijs opitulãdo celare.Sũt itaqꝫ diuitie ad neceſſariũ vſum. Opes vero ad magnificentiã.¶ Itẽ ille dicitꝰ diues cui pauca ſufficiunt.in.c.q̃d dicã.⁊ ibi Archid.xiiij.q.iiij.

Diues ⁊ locuplex differũt.

Eſt etiã differẽtia inter diuitẽ ⁊ locupletẽ ſcḋm Pap.prout etiã recitat Archi.in.c.hec aũt.xxix.di.Nã diues dicitꝰ pecunijs:locuplexvero fundis.

Pecunia que ſit.

¶ Itẽ diuitie(largo ſumpto vocabulo)⁊ omne bonũ terreſtre hoĩs appellatꝰ pecunia.in.c.totũ.j.q.iij.⁊.l.pecunie.ff.de verb.ſign.

Pecunia vnde dicta ſit.

Pecunia vero dicta eſt a pecoribus.Antiqui etenĩ hoc totuꝫ qḋ habebãt in pecoribus erat.d.c.totũ.

Diues bonꝰ q̃s dicatur.

Igitur is dr̃ bonꝰ diues ⁊ bonas poſſidet diuitias:ſi ex eis fiat miſericordia.in.c.hec aũt. xxx. diſt. iuncta glo.in.c.j.in verbo neceſſitatem. xxj.q.j.Et ſi ꝓpter eas iuſtitia nõ relinquitꝰ.in.c.habebat.xij. q.j. Et ſi in illis cor nõ appõitꝰ nimiũ.in.c.ſicut.xviij.di. ¶ Itẽ ſi bene ⁊ bono ⁊ iuſto ꝑtio fuerint acquiſite.l.cura.ff.de mune. ⁊ hono. Et de iſtis bonis diuitijs nõ ſunt intelligẽda vba euãgelij Mat.xix.vbi habetꝰ.qḋ facilꝰ eſt camelũ ꝑ foramẽ acus trãſire: qꝫ diuitẽ intrare i regnũ celoꝝ.qm̃ illud viuẽdi genus:qḋ maximis opibus:principatibꝰ nititꝰ:ſi cũ iuſtitie dignitate cõiungitur diuinũ fit:ſin.diſiungitꝰ a fera ⁊ agreſti vita nihil diſtat.put elegãter dicit Plutar. in vita ariſtidis.

Diuites mali qui ſunt.

¶ De illis vero qui in diuitijs ſpem ponunt: ⁊ gratius intuentur aurũ qꝫ ſole:eſt nota.tex. in.d.c.ſicut .xviij.diſt. de quibus etiam dicitur Eccleſi,v,c, Ille(inq̃t) ſunt pernitioſe diuitie:q̃ cuſtodiuntꝰ a dño in malum eius.

Diuitie in quibꝰ caſibus. proſunt.

¶ In multis tñ caſibꝰ proſunt diuitie.put no.Arch.i.d.c.hec aũt. xxx. diſt.¶ Primo in honoribꝰ adipiſcẽdis. l.honoꝝ.§.de honoribus.ff. de muneri.⁊ honori.⁊.l.ſcire opꝫ.§.cum de reliquijs. ff.de tuto.⁊ cura.da.ab his.¶ Secundo in pena corporali vitãda.l.quicũqꝫ.C.de ſer.fugi.l.ſi q̃s id qḋ.§.In ſeruos.de iuriſdi.omniũ iudi.ff.⁊.l.j.§.fi.ff.de pe.Et ideo q̃ non habet in ere luat in corpore.

Qui non habet in ere luat in corpe.

Et ita fuit practicatũ hodie in quodam paupere iſtius vrbis Alenconice : q̃ confiſus de ſua paupertate nõ timẽs emendam nec reparationes ciuiles: multa cõuitia vicino ſuo et illius vxori dixerat: publice blaſphemando deuꝫ ⁊ ſanctos. Qua de cauſa fuit cõdemnatus ad priſionem tenendã vſqꝫ ad certum tẽpus: ⁊ ibi in pane ⁊ aqua ieiunare ꝓ emenda criminis erga deũ ⁊ ſanctos commiſſa. Propter vero intereſſe ⁊ reparationem partis cui iniuria facta fuerat:fuit cõdẽnatus ad remiſſionẽ et miſericordiã ei petendã:nudis capite ⁊ pedibꝰ: genibꝰ flexis:cũ face ardenti in manu:⁊ ſic in locum mulcte ſucceſſit corporalis pena. ¶ Tertio proſunt diuitie in ſatiſdatione non preſtande.l.vlt.de cura.furio.C.l.de creationibus.de epiſco.audien.⁊.l.ſi fideiuſſor.§.vltimo.ff.qui ſatiſ. cogũ. ¶ Quarto in adoptionibus. l. nec permittitur.ff. de adopt. ¶ Quinto ne tutor faciliter habeatur ſuſpectꝰ . inſtitu. de ſuſpect.tuto.§.vltimo.¶ Sexto in dote nõ exigẽda cõſtante matrimonio.l.in rebꝰ.C.de iure dotiũ.⁊.l.ſi cõſtãte.ff.ſolu.matri.¶ Septimo in teſtimonio reddendo.l.iij.ff.de teſtib.in auẽ.de teſti.§.Sancimus.colla.vij.in.c.In primis.verſic.teſtis aũt.ij.q.¶ Octauo: ne debitor habeatur ſuſpectus.l.ſi creditores.ff.de priuile.credito.¶ Nono in voto redimẽdo.in.c. qḋ ſup his.de voto ⁊ vo.redẽpt. ⁊.c.ex multa.eodẽ tit.¶ Decimo ꝓſunt donare volenti:ne preſumatur ſymonia in.c.⁊ ſi queſtiones.de ſymo.

Symonia in diuite non faciliter pſumitꝰ.

¶ Undecimo proſunt pupillo:vt donare poſſit: et vt neceſſarijs perſonis alimẽta preſtare debeat.l.cũ plures.ff.de adminiſtratiõe tutoꝝ.¶ Duodecimo ꝓſunt pupillo in alimentis decernendis.l.j.ij.⁊.iij.ff.vbi pup.edu.debeat.¶ Decimotertio ꝓſunt in dote cõſtituenda filie.l.qro.ff.de iure dot.¶ Decimoquarto proſunt in alimẽtis cõſtituendis:qñ nõ eſt determinatũ.l.penul.in prin.ff.de alimen.lega.¶ Decimoquinto proſunt in legato indeterminate relicto.l.quidem.ff.de legat.ij. ¶ Decimoſexto proſunt in trãſactione

alimentorum. l.cū hi.§.perſonarū. ff. de trā ſac. Et multa alia priuilegia habent q̄ ad longū recitant per Berto.cepol.in tract.de imperatore.§.diuitijs.vbi enumerat.xxx.priuilegia. ¶Conſequenter eſt videndū de elemoſyna. Eſt igitur elemoſyna ſm Tho.ij.ij.q.xxxij. articu.j. Opus in quo datur aliqd indigēti ex cōpaſſione propter deū.⁊ dicit ab eleo:qđ eſt verbū grecum: ⁊ ſignificat miſereor. cuius imperatiuus eſt eleyſon:qđ eſt miſereri. ¶De iſta elemoſyna dicebat Ambro.in ſermo.q̄ legitur in.iij.de aduētu. ꝙ etiā refert Jo.de ana.in.c.fi.in.iij.colla.de maledi. Nullum(inquit) tam graue delictū eſt qđ nō purget abſtinētia: ⁊ elemoſynis extinguatur.dicēte propheta. Sicut aqua extinguit ignē:ita elemoſyna peccatum.⁊ ideo dicit idē de ana. ibidē magna eſt elemoſyna q̄ ardentiū criminū glebas beniuolētie ſue fonte refrigerat:⁊ quedā in igne charitatis obruit incēdia delictorū. vt ꝙuis offenſus deus:ꝙuis criminibus prouocatus: cogatur liberare elemoſynis: q̄ diſpoſuerat punire peccatis. Et facit idē qđ not. idē Jo. de ana.ſup.c.iterfeciſti.ij. colla. de homici. ¶Et eſt notādū ꝙ duplex eſt elemoſyna: vna cordis: ⁊ alia corporalis.in.c.due ſunt.xlv.diſt. ¶Elemoſyna aūt cordis ſubdiuidit in ſeptē.ꝑut dicit Archi.in.d.c.due ſunt: videlicet docere ignorantē:conſulere dubitanti:conſolari triſtē:corrigere peccantē:remitere offendenti:portare oneroſos:⁊ graues: et pro oibus orare.iuxta illud. Cōſule:caſtiga:ſolari: remitte:fer:ora. ¶Jtē elemoſyna corporalis ſimiliter ſubdiuidit in ſeptē:vcꝫ. Paſcere eſurientē: potare ſitientē:veſtire nudū:recolligere hoſpitem:viſitare infirmū:redimere captiuū: ⁊ ſepelire mortuū. Unde verſus. Uiſito: poto:cibo:redimo:lego:colligo:condo. ¶Jtē pōt dici ꝙ elemoſyna eſt triplex: ¶Prima eſt q̄ cōſiſtit in cordis cōtritione:qñ aliqs ſeipſum deo offert.iuxta illud Eccli. xxx. Miſerere aie tue. Et Eccleſiaſtes tertio. Jgnē ardētē extinguit aqua:⁊ elemoſyna reſiſtit pctis. ¶Secunda cōſiſtit in cōpaſſione proximi : qꝛ compatimur alienis aduerſitatibꝰ:tāꝗ̄ noſtris.vñ Job.xxxj.c. Mecū creuit miſeratio: ⁊ ab vtero matris mee egreſſa eſt mecū. Tertia conſiſtit in largitione manuali:⁊ aduocatione quā debēt preſtare aduocati in cauſa miſerabiliū perſonarū:cura corporali ⁊ ſpūali:⁊ habet in quocūꝗ̄ cōſilio ſeu ſubſidio:qđ impēditur proximo de hac habetur in euange.Lu.xj.c.date elemoſynam: ⁊ omnia munda ſunt vobis.facit.c.paſce.lxxxvj. diſt.Archi.in.c.q̄ vult.de pe di.iij. ¶Jn dandis etem̄ elemoſynis tria ſunt cōſideranda. prout dicit ibidē Archid. vcꝫ iuſtum:ordo:⁊ intentio.iuſtū:vt de iuſto fiat:nō de illicite acquiſitis.in.c.non eſt putāda.j.q.j.⁊ ibi late ꝑ eundē Archid. no. Abbas.Panor. in.c. Quia in omnibus.de vſu. Ordo:vt primo ſibi: deinde proximo.vt.d.c.Qui vult.l.Preſes.C.de ſeruitu.⁊ aqua.not.Panor.in.c. j. de ſacra vnct. De ordine autē faciēdo in elemoſyna vide tex.in.c.Non ſatis.lxxxvj. diſt.glo.in.c.Quieſcamus.xlij.diſt.in.c. omnino.xxxj.diſt.⁊ Panor.in.c.j.de cohа.cleri.⁊ mulie. Jntentio recta vt fiat propter deū:nō ad vanā gloriā.no. Panor.in.c.j.in glo.ij.de collu.detegen. Et ideo elemoſynā dans vel ſuſtinens martyrium ad pompā:peccat ⁊ nō meretur: ſed demeret. facit glo.in.c.vide quātū. j q.j.⁊ tex.in.c.odi.⁊ proieci.xxiiij. q.j. facit etiā.c.Relegantes.xxiij.q.v. ¶Jtē notandū eſt ꝙ elemoſyna decē bona cōfert.prout no.Lu.de pen.in rub.de mendican.vali.col.fi.lib.xj.C. Primo a debito liberat: cū ad hoc teneamur. in ca. in ſingulis.lxxxvj.diſt.⁊ Eccli.iiij.c. Declina pauperi ſine triſtitia aurē tuā:⁊ redde debitū tuū. Secūdo abſoluit elemoſyna ab omni peccato:⁊ a morte liberat. Thobie.iiij.⁊.xij.c.⁊ prouerb. xv. Per miſericordiā ⁊ fidē purgantur peccata: ⁊ redimit iniquitas.ibidē.xvj. immo in hoc eſt precipua ⁊ pre ceteris potentior medicina.prout dicit Jo.de ana.in. d.c. fina.de maledi.in.iij. col. Tertio aiam mūdificat.Luce.xj.c. Date elemoſynā:⁊ oia munda ſunt vobis.in.c.Nō cogant. xlj.diſtin. Quarto amicos multiplicat. Lu.xvj. Facite vobis amicos:de māmona iniquitatis. Quinto inimicos expugnat. Eccli.xxix Super ſcutū potentis: ⁊ ſuper lanceā aduerſus inimicū pugnabit tuū. Sexto locū i celo preparat. Prouer.xviij.donū hoīs dilatat viā eius: et ante principē ſpaciū ei facit. Septimo gratiā cōſeruat.Eccli.xvij. Gratiā hoīs quaſi pupillā oculi cōſeruauit.⁊ ibi vide plura notatu digna de elemoſyna. Octauo:abūdātiā bonorū tēporaliū preſtat. prouer.iij. Honora deū de tua ſubſtātia. ⁊ de primitijs frugū tuarum de pauperibus: ⁊ implebit horrea tua ſaturitate. Nono:qꝛ dans elemoſynā a paupertate ſecurus eſt:denegās:ſecus.prouer.xxix. Qui dat pauperi nō indigebit:q̄ vero deſpicit deprecantem ſuſtinebit penuriā. Decimo:qꝛ ſi fiat in charitate: ⁊ debito modo:acqrit honorē ⁊ gratiā. Prouer.

Elemoſyne deſcriptio.

Elemoſyna vñ dr.

Eleyſon q̄d eſt.

Elemoſyna extinguit peccatū ſicut aqua extinguit ignem.

Elemoſyna duplex eſt vcꝫ cordis ⁊ corporalis.

Elemoſyna cordis in ſeptem diuiditur

Elemoſyna corporalis in ſeptē diuiditur.

Elemoſyna pōt dici triplex

Elemoſyna largitor tria cōſiderare debet.

martyriū ſuſtinens ad pōpā nō meret: ſed demeretur.

Elemoſyna decem bona cōfert.

xvij. Gratiā ꝛ honorē acquirat: qui dat munera. Itē acquirit deū debitorē ſuū. Prouerb. xix. c. Feneratꝛ domino q̄ feneratꝛ pauperi: ipſe aūt viciſſitudinē ſuam reddet ei. Et pōt queri circa materiā elemoſynarū: an pauper poſſit agere cōtra diuitem: vt ſibi ſubueniat.

Paup̄ an poſſit agere ꝯtra diuitē vt ſibi ſubueniat.

Reſpon. ſēm Guiliel. in ſpecu. titu. de inſtru. editio. §. Nunc vero aliqua. verſi. lxvij. ꝛ ſēm Panor. in. c. ſi q̄s. de furt. Qḋ nō directe per glo. in. c. ſicut. xlviij. diſt. Denuntiare tn̄ pōt detētorē: ꝛ iplorare officiū iudicis: vt ſic ꝑ iudicē eccleſiaſticū cōicare cogatur. in. c. Dilectiſſimis. xij. q. j. ¶ Eſt igitꝛ miſerabilis diues q̄ fraudat pauperē elemoſyna ꝓpter id etenī ira dei procuratꝛ in. c. Reuertimini. xvj. q. j. Si qn̄ (inq̇t) fames: ꝛ penuria: ꝛ rerū omniū egeſtas opprimit mundū: ſciam⁹ hoc ex ira dei deſcēdere: q̄ ſe in pauperibus ſi nō accipiāt elemoſynā fraudari loquitꝛ.

Paup̄ nō dꝫ fraudari elemoſyna: qꝛ ex hoc multa mala proueniunt.

Nemo etenī ab elemoſyna preſtāda eſt exemptus: cū oēs admoneantꝛ vt cōferent nō habenti. in. c. in ſingulis. lxxxvj. diſt.

Nemo ab elemoſyna pſtāda eſt exēpt⁹

Et quicquid habes vltra id qḋ ſufficit pauperū eſt. in. c. ſicut hi. xlvij. diſt.

Bōa q̄ habentꝛ vltra id qḋ ſufficit pauperꝫ ſunt.

De iſto vero malo diuite ſine elemoſyna dicitur Mat. xix. Facili⁹ eſt camelū per foramē acus trāſire: q̄ꝫ diuitē intrare in regnū celorum. Et qḋ diues ſine elemoſyna ſit ſuppoſitus eq̄ ꝓ pede iniuſtitie adhuc probatꝛ. Nihil iniquius in mūdo eſſe videtꝛ: q̄ꝫ auferre ſubſtantiā ꝛ bona alicui⁹ ſine cauſa: cū iſtud ſit directe cōtra iuſtitiā q̄ vnicuiq̄ꝫ tribuit ius ſuū. in. l. iuſtitia. ff. de iuſti. ꝛ iure. Et ſi auferꞇ ius ſequitꝛ iniuſtitia. Et cū minus crimē ſit habenti tollere: q̄ꝫ cū poſſis ꝛ abundās ſis: indigentibus denegare in. d. c. ſicut hi. xlvij. diſt. ꝛ in. c. quid dicā. xiiij. q. iiij. in §. j. verſi. quomodo. xlij. diſt. Quare ꝛc.

Min⁹ crimē eſt habēti tollere: q̄ꝫ cum poſſis idigētib⁹ denegare.

¶ Diues enī q̄ elemoſynā nō dat eſt homicida illorū q̄ fame pereūt. in. c. Paſce. lxxxvj. diſ.

Homicida ē diues illoꝝ q̄ fame peūt.

Unū tn̄ nō eſt ꝑtermittendū: videlicet: ꝙ diuites quibus oia nō ſufficiunt poſſunt dici ſerui ſeruorum. Et ad propoſitū recitat Joan. and. in nouel. in rubri. vj. de Diogene philoſopho. Qui cū dixiſſet Alexādrū ſeruū ſeruorū ſuorum: interrogatus ab eo quare id dixerat. Reſpondit ego preualeo cupiditatibus meis: refrenans illas vt mihi ſeruiant: tibi autem cupiditates preualent: et ſerruus efficeris illarum: obtemperans iuſſioni: ſeruus igitur es ſeruorum meorum.

Diues malus eq̄ poteſt dici ſeru⁹ ſeruorum.

¶ De adoleſcente ſine obedientia.
Capitulum. xiij.

Decimus pes iſtius monſtri iniuſtitie eſt adoleſcens ſine obediētia.

Adoleſcētia q̇d ſit.

¶ Eſt enī adoleſcētia (ſēm Pap.) flos etatis. a. xv. anno. vſq̄ꝫ ad. xxxviij. Et dicitꝛ ab adoleo: qḋ eſt creſcere. cui⁹ prima etas eſt ephebia. Unde ephebus: q̄ in prima eſt adoleſcentia. Teren. in and. Nam is poſtq̄ꝫ exceſſit ab ephebis ꝛc.

Adoleſcētia vn̄ dꝛ. Ephebus q̄s dicitꝛ.

¶ Tripliciter aūt dicitꝛ adoleſcens ſēm Archi. in. c. alligāt. xxvj. q. vlti. vcꝫ: adoleſcēs natura. vnde domin⁹ Luce. vij. c. Adoleſcens tibi dico ſurge. ¶ Itē adoleſcēs gratia. vn̄ Dauid in quo corrigit adoleſcētior viā. Tertio adoleſcens cōtēplatione. Unde idē Dauid. Renouabitꝛ vt aquila iuuentus tua.

adoleſcēs dꝛ triplr.

¶ Itē adoleſcentia aliqn̄ videtur eſſe a xviij. annis. vſq̄ꝫ. ad. xxv. l. j. in fine. ff. de mino.

Adoleſcēs i qua etate dꝛ.

¶ Et nota ꝙ ſeptē ſunt etates ſēm Jo. de ana. in rubri. de delic. puerorum.

Etates ſūt ſeptē.

Prima eſt ifantilis: ꝛ durat vſq̄ꝫ ad ſeptē annos. l. ſi infanti. ꝛ ibi doct. de iu. delibe. C. Secunda: pupillaris. ꝛ durat a ſeptē annis: vſq̄ꝫ ad. xiiij. ꝛ. xij. in feminis. in. §. noſtra. vſi. Et ideo. inſtit. quib⁹ mo. tute. fi. Tertia eſt pubertas vſq̄ꝫ ad. xviij. annū. l. arrogatio. §. Nō tn̄. ff. de adop. ꝛ ibi glo. vbi tractatꝛ de pubertate: plena: plenior: ꝛ pleniſſima.

Infantilis etas. Pupillaris etas. Pubertas plena plenior ꝛ pleniſſima.

Quarta eſt adoleſcētia q̄ ꝓprie videtꝛ eſſe a. xviij. āno. vſq̄ꝫ xxv. vt ꝓ dixim⁹. Et vſq̄ꝫ ad illḋ tp̄s excuſantꝛ ſtudētes a muneribꝰ pſonalibꝰ. l. j. q̄ etate vel ꝙli. lib. x. C.

Adoleſcētia.

¶ Dic tn̄ qḋ perfecta etas aliqn̄ dicitꝛ a. xviij. annis. in. §. fi. inſtitu. ¶ Qui ex qui. cau. manu. non poſ. Tu dic ꝙ hoc ſit fauore libertatis. Itē aduocati dicuntꝛ habere etatē perfectā ad. xviij. annū. in. l. j. §. pueritia. ff. de poſtu. ſēm Bar. in. d. l. j. ff. de mino.

ſtudētes excuſantꝛ a muneribus pſonalib⁹ a xviij. anno vſq̄ꝫ ad xxv. annū

Quinta etas eſt iuuentus. circa qḋ vide tex. in l. nō aliter. §. fi. ff. de lega. iij. Ubi tex. dicit ꝙ ille dicitur iuuenis: qui adoleſcentis exceſſit etatē: ꝛ incipit inter ſeniores cōputari. ꝛ dicitꝛ ſeu computatur. a. xxv. vſq̄ꝫ ad. l. annū. ſēm gloſſ. ad hoc nota. in prohe. vj. in verbo perfectus.

Etas perfecta. aduocati i. xviij. anno dicuntꝛ eē i etate perfecta. Iuuētus qn̄ dꝛ.

Sexta etas dꝛ ſeniū. ꝛ dicitꝛ vſq̄ꝫ. lxx. annū. in. §. item maior. inſtitu. de excuſa. tuto. faciūt no. in. l. fi. Qui eta. vel profeſ. lib. x. C.

Senium qn̄ dꝛ.

Septima etas dicitꝛ decrepita. ꝛ incipit a. lxx. vſq̄ꝫ ad centum annos: quia is eſt finis longeui hominis vite. Et ad hoc eſt glo. in. l. fi. C. de ſacroſanct. eccle. l. An vſuſfructus. ꝛ. l. fina. ff. de vſufruct. Archid. in. c. vni. de cleri. egro. lib. vj. ¶ Adoleſcens autem cenſetur ita etate temperatus vt cito intelligat: et memorie intellecta conſeruet. iuxta prouerbi. xxij. ca.

Decrepita etas qn̄ dꝛ.

Adoleſcētia ē etas habilis ad ſtudiū

Adoleſcens iuxta viam ſuam: etiā cum ſenuerit non recedet ab ea.⁊ ibidem.c.j. In adoleſcentia laudat̄ ſcientia ⁊ intellectus. ¶Sed q̄ꝛ hic dicit̄ ꝙ adoleſcens ſine obedientia eſt pes vnus iniuſtitie. Uiſa adoleſcentis diffinitione ⁊ deſcriptione: reſtat videre de obedientia.⁊ vltra ea q̄ diximus in primo lib.c.ix. ¶Dicendum eſt ꝙ tribus principaliter obediendū eſt. Primo ⁊ principaliter deo.in c.q̄ contra.viij.diſt.⁊ in.c.Imperatores. xj.q.iij.Secundo poſt deū eccleſie.in.c. preceptis.xij.diſtin.in.c. Obedientiam. xciij.diſtin. Tertio poteſtatibus ſecularibus:⁊ omnibus ſuperioribus.dicto.c. que contra.viij.diſtin.⁊ in.c. a ſubdiacono.xciij.diſtinct.

Obedientia tribus principaliter debetur.

¶Queritur in quibus attendatur obedientia? Et reſponde ſm̄ hoſtien.in ſumma.rub. de maio. ⁊ obedien.verſicu.in q̄bus.col.iiij.Q̄d attenditur in reuerētia: iudicio: et precepto. In reuerētia q̄ debet̄ ei q̄ precedit ordie vel antiq̄tate.d.c.a ſubdiacono.l.j.ff.de albo ſcribē.vcꝫ vt minor aſſurgat maiori: nec ſedeat ſtāte maiore.in.c.nō oportet.xciij.di.nec in eq̄li ſede.l.obſeruādū. ff.de offi.preſi. Et vt ſalutet cū reuerētia forte inclinādo ſe:⁊ pileū remouēdo: ſicut interpretat̄ cōſuetudo.l.fi.de offi.diuerſo.iudi.C. Et vt maior precedat: minor vero ſequat̄.d.l.j.ff.de albo ſcribē. in.c.Bene quidē.xcvj.diſt. ¶Item in incedēdo.q̄uis (dicit idē hoſtiē.) in curijs procedunt dominos domicelli. ¶Item in conſuetis ⁊ honeſtis ſeruitijs faciendis: in.c.Statuimus.in titu.de maiori.⁊ obedien. ¶Hoc tñ fallit qñ poſterior tempore: maior eſt iuriſditione. Unde Archidiaconus preponitur Archipreſbytero.in.c.perlectis.xxv.diſt. ¶Itē fallit cū minor gerit vices maioris.in ca.j. xciij.diſt.⁊.c.ſi.xxiij. diſt. ¶Attenditur etiam in iudicio ⁊ precepto. Et hic tangitur maioritas diſpenſationis. ¶Hec enim debent̄ ei qui preeſt: ratione conſecrationis: vel iuriſditionis: al's ſententia a non ſuo iudice lata nullius eſt momenti.C.ſi a non competen.iudi.per to. in.c.at ſi clerici.de iudicijs.

Obedientia in quibus attendatur.

domicelli i curijs p̄cedūt dominos.

Snia a nō ſuo iudice lata nulli⁹ eſt momēti.

¶Obedientiā igitur debent adoleſcentes ſequi: et poſſidere: q̄ꝛ (teſte Cypria.li.de xij.abuſio.) Sicut in ſenibus ſobrietas et morū perfectio requiritur: ita in adoleſcentibus obſequiū: ⁊ ſubiectio: ⁊ obedientia rite debetur. Ideo (dicit idem ibidem) ſicut fructus non inuenitur in arbore in qua flos prius non apparuit. Sic in ſenectute honorem legitimum conſequi non potuit: qui in adoleſcentia diſcipline alicuius exercitatione nō laborauit.

Adoleſcētia prona ē ad malū.

Diſciplina igitur abſqꝫ obediētia qualiter fieri poterit? Et q̄ꝛ adoleſcentia prona eſt in malum. Gene.viij.c.⁊ in.c.j.xij. q.j.vbi etiā dicitur.⁊ prouerb.iij.c.q̄d nihil incertius via illius. Quare bonū eſt illā artare diſciplina Et refrenare iuueniles calores: ne cupiditati dediti triſtē faciant exitum: prout dicit tex.in.l.vlti. §.filijs.C.de bo.q̄ libe.⁊ ideo d̄r.j.Petr. c.v. Adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus ⁊c.

Iuueniles calores refrenare licet ne cupiditati dditi triſtē faciāt exitū.

¶Et nota ꝙ ſicut obedientia eſt fructuoſa ſiue per ipſam in preſenti meremur gratiā dei.in.c.nulla.⁊.c.ſequē. xciij.diſt. Et per eā futurā meremur ſalutem.in.c.quid ergo.xj.q.iij.⁊.c. Si inimicus.xciij.di. Ita inobedientia eſt mala: nociua: ⁊ infructuoſa: q̄ꝛ (vt dicit Ange.de cla.in ſum.) ſicut homo per inſtrumentū operatur: ſic diabolus per inobediētiam ſeparat hominem a deo. ¶Illa etenim inobediētia comparatur hereſi. in.c.ſciendū.cum ibi not.viij.q.j.⁊ in.c. ſi papa.xl.diſt. ¶Itē ſpecies eſt idolatrie:⁊ apoſtaſie.d.c.ſciendum.et.j.Reg. xv.a. ¶Item dicitur peccatum ariolandi ⁊ paganitatis.in.c. Si qui ſunt preſbyteri.lxxxj.diſt. ¶Iteꝫ inobediens in culpa relabitur prothoplauſti ſcilicet ade.in.c.curandū.xxxiij.diſtin. ¶Item quatuor euangelia dicitur contemnere. in.c.de libellis.in.fine.xx.diſt.

Inobediētia eſt mala et nociua.

Diabol⁹ per inobediētiam ſeparat homineꝫ a deo.

Inobediētia cōparat̄ hereſi.

Inobediētia eſt ſpēs idolatrie.

Inobediētia dicitur peccatū ariolādi ⁊ paganitatꝫ.

Inobediēs labitur in culpā prothoplauſti.

Inobediens d̄r q̄tuor euāgelia contemnere.

¶Quare grauiſſime puniri debet inobediens: debet enim puniri pena amiſſionis omniū bonorum: et perpetui exilij. Et ad hoc facit id quod habetur.j.Eſdre.c.vltimo. ¶Miſſa eſt vox in iuda et in hieruſalem omnibus filijs tranſmigrationis vt congregarentur in hieruſalem: et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta conſilium principum ⁊ ſeniorum: auferetur ab eo ſubſtantia eius: et ipſe abijcietur de cetu tranſmigrationis. Et ibidem c.ix.in princi.de hoc vide in.l.fina.circa finem.ad.l.iuliam.repetunda.C.debet etiam carcerari. Ita quod ſibi vita miſera reſeruetur: donec a ſue preſumptionis neq̄tia reſipiſcat.in.c.penul.de apoſta.in.c.quis nos.xxij.q.iiij. Ubi dicit ca non donec de nolente fiat volens. ¶Itē donec conſentiat.l.duobus.ff.de libera. cau.in.c.ſi quis.xxiij.q.ij. ¶Itē eſt excōmunicādus.in.c.ſi quis.de maio.⁊ obe. ¶Itē ⁊ iterū pōt excōicari vt qui in ſordibus eſt: ampli⁹ ſordeſcat.in.c.quātūlibet.xlvij.diſt. ¶Item ſi enormitas exigat: ſunt omnino procul pellendi.in.c. cum in eccleſijs.de maio.⁊ obediē.in fi. ¶Item debet beneficijs ſuis priuari. in c.illud.de exceſ.prelato.⁊.d.ca.cum in eccleſijs. ¶Item inobediens principi

Inobediens q̄liter puniri debeat.

eſt capite puniēdus. iuxta illud. j. Reg. xiiij. Qui nō obedierit pricipi morte moriatur. ¶ Qua de cauſa concludendū eſt ꝙ iuſte ⁊ cōgrue pro pede iniuſtitie ponitur adoleſcens ſine obedientia.

¶ De ſene ſine religione. Ca. xiiij.

Senectꝰ que ſit.

Vndecimꝰ pes iniuſtitie eſt ſenex ſine religione. ¶ Eſt ergo ſenectus ſm abba. i. c. magne. ij. col. de voto ⁊ vo. redemp. Quidā defectus habēs in ſe labores ⁊ dolores.

Senectꝰ a q̄ etate incipiat.

A quo incipiat. vide in. c. ſ. proximo: et incipit a quinquageſimo anno: prout dicit glo. in prohe. ſexti. in verbo pfectꝰ. Tamen quo ad caſum. c. fi. §. j. vt li. nō cōteſt. Cū timeť de morte teſtiū: relinquitur arbitrio iudicis quis dicit ſenex ſm Inno. in. d. ca. fi.

Teſtis i etate. lxx annorum p̄ſumiť i breui moriturus.

Sed ſi ſenex attingit ſeptuageſimū annū qui eſt aliorum etatū terminꝰ: ꝙ tūcūqꝫ ſit bn̄ cōplexionatꝰ. (dicēte pſal. pſal. lxxxix. dies annorū noſtrorū in ipſis ſeptuaginta annis. Si aūt i potētatibꝰ octoginta ānī: ⁊ amplꝰ eorum labor ⁊ dolor.)

ſenex minus p̄ſumitur viuere ꝙ eger.

Timeť abinde de eiꝰ morte: ⁊ non relinquiť iudicis arbitrio. ⁊ ita cōcludit Panor. in. d. c. fina. col. vj. v̄ſi. tertio principal'r. Senex etiā minꝰ preſumiť viuere: ꝙ eger.

Reſignatio egri facilꝰ admittiť ꝙ ſenis.

Et ideo facilius admittitur reſignatio egri: ꝙ ſenis. Et ad hoc eſt gl. in cōcilio Baſilieñ. in tit. de colla. in v̄bo pmutationis.

ſenex vnde diciť.

Dicitur eñ ſenex quaſi ſe neſciēs: ſm Archid. in. c. tanta. lxxxvj. diſt. Quidam tamen putant ſenes dici: a ſenſus diminutione: et qd̄ iam pre vetuſtate deſipiāt.

Senes et pueri in etate conueniunt.

Dicit etiā idem Archi. ibidē. qd̄ phiſici dicūt puerorū: et ſenū etates conuenire. Cū in illis pueris ſanguis nondū eſt calidus: ⁊ in ſenibꝰ iam frigidus eſt. Diciť al's ſenex q̄ſi ſeminex hoc ē ſemimortuꝰ.

Nex q̇d ſit.

Nex eñ mortē ſig̃t: vnde neco quod eſt interficio. ¶ Senex etenim diciť habere vmbrā ſalutiferā. iuxta illud. Melꝰ eſt vmbra ſenis ꝙ gladius iuuenis. in. c. j. ⁊ ibi Bal. de renū.

vmbra ſenis melꝰ eſt ꝙ gladiꝰ iuuenis.

Senium eſt q̄druplex.

¶ Eſt aūt quadruplex ſeniū: ſm eundē Archid. in. d. c. tāta. videlicet nature: prudētie: culpe: ⁊ eterne glorie. Nature: vt in. d. ca. tanta. Et hoc tendit ad defectū. prout dr̄ in. d. c. tanta. et i. c. illud. xiij. q. ij. de quo nūc eſt queſtio. Prudētie. in. c. porro. xiiij. diſt. vbi dicitur qd̄ canicies ſenū prudētia eſt. et hoc ducit ad perfectū. in. c. de quibꝰ. xx. diſtinc. ⁊ in. c. ancillā. xxij. q. ij. Culpe: ⁊ hoc ducit ad interitū. in ca. Paulus. vij. q. ij. Eterne glorie. de quo diciť in pſal. Cogitaui dies antiquos et annos eternos in mente habui. De priuilegijs ſenum cōſequenter videamus.

ſenes habēt multa priuilegia.

Et dicendū ꝙ habent multa priuilegia. Nam in altiori loco ponunť. in. §. etiā. inſti. de bono. poſſeſ. ⁊ ibi Jo. fab. vbi tangit q̄ſtionē: eſt aliqn̄ in facto inter vxores duorum nobiliū: quarum vna vult primo ſedere in eccleſia: ⁊ primo ire ad offertoriū.

Mulieres de honore ſepe cōtendunt.

Et de hoc ſatis cōiter et leuiter fit cōtentio inter mulieres: tam nobiliū ciuiū ꝙ plebeiorū. De qua quidē materia ſi (ſolatij gratia) vis videre ad ſaturitatem. vide Bal. in. l. obſeruare. §. anteꝙ. in fi. ff. de offi. procōſ. ⁊ lega. ⁊ Jaſo. de may. in. l. ſi non fortē. in glo. in verb. debere. ff. de cōdi. indebi. ⁊ ibidē videbitis an poſſint agere in iudicio de hoc.

Sermo ſenū preſumitur veracior ꝙ iuuenum.

Itē ſenes habēt priuilegiū q: plus creditur ſeni ꝙ iuueni. in. d. c. de q̇bꝰ. xx. diſt. q: illorū ſermo veracior eſt. in. c. cōſanguineos. xxxv. q. vj. ¶ Itē in dignitatū collatione. in ca. ſtatuimus. lxj. diſ. ¶ Item in depoſitionis approbatione. in. l. fina. ff. de fide inſtru. ¶ Itē in penarū impoſitione. l. ij. ff. de termi. amo. in. c. tēpora. iuncta gloſſ. xxvj. q. vlti. ⁊ in. d. c. tāta.

Senes minus puniuť ꝙ iuuenes.

¶ Itē in diſcutionis diſcretione. lxxxvj. diſt. in. c. ſi q̇d vero. ¶ Si vis videre de priuilegijs ſenum vltra iſta: vide late p do. Cepol. in trac. de imperatore: vbi reperies quinquagita priuilegia ſenū. Et ſicut ſenes habēt multa priuilegia: ita etiā habent multa incōmoda.

Senes habēt multa incommoda.

¶ In ſene quippe (ſm Titum. liui. lib. v. ab vr. condi.) vmbra nomēqꝫ hois relictū eſt: vires corpis effete: ſenſus oculorū atqꝫ auriū hebetes: memoria labat: vigor animi obtuſus ⁊ cōfectus ſenio parū aio valet. Dicit Saluſt. in iugur. ⁊ hoc eſt inter alia vnū de incōmodis ſenectutis. Alius q: plerūqꝫ habenť odio ab adoleſcentulis. Uñ Teren. in echira. Odioſa eſt hec etas adoleſcentulis. Itē eſt tedioſus frigidus ⁊ ſiccus. vnde Macro. in ſaturnalibus. Seneſcta extincta per vetuſtatē naturali calore fit frigida. ⁊ multa alia incommoda habet: qd̄ no. Archi. in. d. c. tanta. ij. col. ¶ Sed cū hic dicať ꝙ ſenex ſine religiōe eſt vnus pes iniuſtitie: ne procedamus p ignota. eſt videndū de religione. ⁊ vltra ea q̄ de ipſa diximus in primo li.

Religio diciť tripliciter.

Dicendū eſt ꝙ religio dr̄ tripliciter ſm Abba. in. c. Eccl'ie. in. iiij. no. de cōſti. Primo largiſſime: ⁊ ſic eſt quilibet chriſtianus. in c. j. in prin. de homici. li. vj. Secūdo large: ⁊ ſic cō prehēdit oēs clericos ſeculares: ⁊ oēm chriſtianū honeſte viuentem. in. c. nullus. ij. queſt. j. ⁊ de iſtis eſt nunc queſtio. Tertio accipitur proprie: ⁊ ſic religioſus eſt qui fecit profeſſionē alicui de religionibus approbatis per ſedē apoſtolicam.

Religionis deſcriptio.

apoſtolicam.in.c.q̄d votū.§.pꝛeſenti.de voto.lib.vj.Sic aūt deſcribitur:ſm Jaco.in cano.c.j.Eſt(inquit) religio mūda et immaculata apud deū: viſitare pupillos ꝛ viduas in tribulatione eoꝝ: ꝛ immaculatū ſe cuſtodire ab hoc ſclo.Jſta etenim religio in ſenib⁹ eſſe debet:quia q̄to moꝛti viciniores ſunt: tāto ſolliciti atq̄ timidi eſſe debēt.put dicit tex.in.d.c.tanta.lxxxvj.di.Et ſicut veteranis ſpecioſa eſt ſapientia.Eccli.xxv.c.Et ſicut eoꝝ coꝛona eſt multa peritia.eo.c.vlti.

Senes fatui ꝛ ſine religiōe ſūt abhominabiles.

Sic abhominabiles ſunt ſenes fatui: et ſine religiōe.et ideo dr Eccls.xxv.Tres ſpecies odiuit aīa mea:et aggrauoꝛ valde anime illoꝝ.Pauperē ſuperbū: et diuitem mendacē.et ſenem fatuū: ꝛ inſenſatū.Quare Cypria.li.de.xij.abuſio.ſic ait.Quid ſoꝛdidius fieri pōt: q̄ ſi mens ad pfectionē feſtinare non contēdat: q̄n totius coꝛpoꝛis habit⁹ ſenectute confectus ad interitū pꝛoperat:dum ocul⁹ caligāt:auris grauiter audit:capilli fluūt facies in paloꝛē mutat: dentes lapſi numero minuūtur:cutis aret.flat⁹ nō ſuauiter olet pect⁹ ſuffocat:tuſſis attenuat: genua trepidant: talos et pedes tumoꝛ inflat ꝛc.¶Poſtea ſubdit.quid ergo ſupereſt niſi vt dum huius vite defect⁹ appꝛoperat:nihil aliud cogitare q̄ quō future vite habit⁹ pꝛopꝛie cōpꝛehendat.

Senis obſtinatio maioꝛ eſt inter abuſiones ſeculi.

Unde Hugo li.de clauſtro aie.li.ij.Jnter abuſiones ſeculi(inquit)ſola maioꝛ eſt ſenis obſtinatio qui moꝛti pximus: moꝛtis non abhoꝛret euentū.Qui quaſi ad oſtiū huius mūdi poſitus:foꝛas ſpectat.nec tn̄ vite pꝛeſentis attēdit egreſſum:nec futura cōſiderat: audit nūcios moꝛtis:ꝛ credere nō vult eis.¶Qua de cauſa dicit Sene.in epiſt.xij.Qꝛ nihil turpius q̄ ſenex viuere incipiēs. Quare nō immerito p pede iniuſtitie ſupponit.

¶De ſapiēte ſine operib⁹. Ca.xv.

Sapientis deſcriptiones.

Duodecim⁹ et vltim⁹ pes iniuſtitie eſt ſapiens ſine operibus.¶Eſt ergo ſapiens ſm philoſophū.j.meth.Qui ſcit oia et maxime difficilia:per certitudinem ꝛ cauſam.ipſum ſcire pꝑter ſe querens ꝛ alios oꝛdinans ꝛ perſuadens.¶Sm vero Tulliū in tuſcu.q.lib.iiij.Js dicit ſapiens:cui nihil humanarū rerū: aut intolerabile:aut dimittendum animū:aut minus letabile:ad offerendū videri pōt. Et ibidē Beroaldus.vbi idē referēs opinionē Senece.ſic ait. Sapiens.(vt ait Seneca)plenus eſt gaudio:hilaris:placidus:inconcuſſus:cū diis ex pari viuit.

Sapientie deſcriptio.

¶Sapiētia vero ſm eundē Tul.ibidē eſt rerum diuinarum et humanarū ſcientia:cognitioq̄ que cauſa cuiuſcunq̄ rei ſit ꝛ ex quo afficit vt diuina innitet: humana oia inferioꝛa ducat.

Sapientia eſt filia mēoꝛie et vſ⁹.

¶Eſt etenim ſapientia filia mēoꝛie:ꝛ vſus: ſm Affranū poetā:pꝛout refert Aulus gel.noct.attica.li.xiij.c.viij.Dicit etiā idē Gel.ibidē.q̄d eo argumēto demonſtrat qui ſapiens rerū humanarū eſſe velit: non libꝛis ſolis: neq̄ diſciplinis rhetoꝛicis: dyalecticiſq̄ opus eſſe: ſed opoꝛtere eū verſari:quoq̄ exercerīq̄ in rebus: quo minus noſcēdi:periclitandiq̄.Et oia ea acta et euenta firmiter meminiſſe: ꝛ perinde ſapere ac cōſulere ex his q̄ periculū ipſum rerū docuerunt.

Sapientia ē omnino contraria ſtultitie.

¶Eſt etiam ſapientia(ſm eundē Tul.in tuſcu.q.lib.iiij.)oino contraria ſtultitie.Etem(inq̄t ipſe)et ſi adepta eſt ſtultitia:q̄d cōcupiuit nūq̄ ſe tamē ſatis conſecuta putat.

Sapientia ſemp eo contēta eſt q̄d adeſt.

Sic ſapiētia ſemp eo cōtēta eſt q̄d adeſt neq̄ nūq̄ ſui penitet.Uñ Eccli.c.ij.Et vidi q̄d tantū pꝛecederet ſapientia ſtultitiā:q̄tū differt lux a tenebꝛis.Et pꝛouerbioꝝ.c.xxix.Uir ſapiens ſi cū ſtulto contenderit:ſiue iraſcatur:ſiue rideat: non inueniet requiē.et ibidē.c.iij.Gloꝛiā ſapientes poſſidebunt: ſtultoꝝ exultatio ignominia.

Sapiēs q̄lr quis pꝛobetur

¶Qualiter autē pbetur q̄s ſapiēs.no.Bar.in.l.ij.ff.de teſtamē.vbi dicit q̄d ex actib⁹ ꝛ v̄bis cognoſcit diſpoſitio mētis.

Scia induſtria ꝛ ſapiētia differunt.

Eſt tamē differētia inter induſtriā:ſciētiā:ꝛ ſapiētiā.put dicit Archid.in.c.Sapiens.viij.q.j.Nam induſtria ppꝛie circa moꝛes verſat.l.nulli.C.de epiſco.et cleri.ꝛ induſtria honeſtati equiparat.in.c.tuā.de eta.ꝛ qualita.

induſtria quid ſit.

induſtria et honeſtas equiparant.

Sciētia circa humana:ꝛ ſapientia circa diuina.Et iſtam differētiā tāgit Augu.li.xiiij.de ciui.dei.et idem Archi.in.c.Ubi periculū.col.iiij.circa finē.de electio.li.vj.¶Sepe tn̄ cōfundūtur.i.vna pꝛo altera ponit.Exemplū: ſcientia pꝛo ſapiētia in.c.legim⁹.§.hinc etiā.xxxvij.diſt.vbi dicit q̄d illa eſt vera ſciētia:per quā chꝛiſt⁹ inuenit:ꝛ noſcit.ꝛ eadē diſt.in.c.Si quis grāmaticā.vbi dicitur q̄d ſcire nouū:vetuſq̄ teſtamētū:eſt ſciētia pietatis.

Scia circa q̄ verſatur.

Sapientia circa q̄ v̄ſatur.

Ponitur etiā ſapiētia:p ſcientia.l.ij.§.Deinde ſext⁹.ff.de oꝛigi.iuris vbi dicitur q̄d optimi pfeſſoꝛes iuris ciuilis vocātur ſapiētes.

Pꝛofeſſoꝛes iuris ciuilis vocantur ſapientes.

Jtē Julianus dictus eſt ſapiētiſſim⁹.in auc.qui.mo.natura.effi.legiti.in pꝛinci.colla.vj.¶Sapientia etenim dicit a ſapio:q̄d eſt recte ſentio.vel a ſapoꝛe:ſm Archid.in.d.ca. Sapiens.Et qui eam pꝛofitētur ſophi.id eſt ſapientes vocantur.quod nomen fuit inditū illis ſeptē clariſſimis viris:

Sapientia vñ dr.

Sophi q̄ dicūtur.

Sapientes ſeptē phie inuēto: pithagoras.

ſcʒ Thaleti mileſio: ſoloni ſalamineo
ſeu Athenieñ. chyloni lacedemonio: pit
taco mityleneo bianti ꝑeneo: cleobulo
lyndeo: periādro corithio. ¶ Sʒ poſtea
pythagoras nō ſophū ſe: ſed phm̄ appel
lauit: ⁊ fuit nois philoſophie inuentor.
Et illā non ſophiā: ſed phiam appellan

De⁹ ſol⁹ ſapiēs ē.

dam eſtimauit: eo qꝺ nullus hoim: ſʒ ſo
lus deus ſapiens eſſet: prout dicit Tul
lius in prin. quarti lib. tuſcu. queſtio. et

Phia vñ dicitur.

Augu. viij. lib. de ciuita. dei. ¶ Dicit̃ au
tē a philos grece qꝺ eſt amor latine: ⁊ ſo
phos ſapiētia quaſi amor ſapientie. Si

Sapientia vnde ſūpſit originem.

vero vis ſcire vnde procedat: ⁊ qualiter
acquirat̃ dic qꝺ initiū ſumpſit a timore
dñi: iuxta illud ꝓphe. pſal. cx. Initiū ſa
pientie eſt timor dñi. Ex deo em̄ ꝓcedit:
iuxta illud Jaco. in cano. epiſt. j. Si q̇s
autē veſtrū indiget ſapientia poſtulet a
deo: qui dat oibus affluēter. ⁊ prouerb.
viij. c. Accipite diſciplinā meā. facit tex.
in. d. c. legimus. §. hinc etiā. xxxvij. diſt.
⁊ alibi de ea ſcriptū eſt Job. xxviij. c. Sa
pientia vbi inuenit̃: et q̇s eſt locus in
telligentie: neſcit homo pretiū eius: nec
inuenit̃ in terra ſuauiter viuentiū: abiſ
ſus dicit non eſt in me: ⁊ mare loquitur
nō eſt mecū: ⁊ ideo dꝛ ꝓuerb. viij. c. Ego
ſapiētia habito in cōſilio: ⁊ eruditis in
terſuʒ cogitatiōib⁹. ⁊ Sap̄. vj. Clara eſt

Sapientia clara nūq̄ꝫ marceſcit.

ſapiētia q̄ nūq̄ꝫ marceſcit: ⁊ facile videt̃
ab his q̇ diligunt eā et inuenit̃ ab his q̇
querūt illā. ¶ Ad adipiſcendā tamē ſa
pientiā oportet prius ſe a pctis purga
re: qm̄ in maliuolā animā nō introibit

Sapientia q̄liter acquirat̃

ſapiētia: nec habitabit in corpore ſubdi
to peccatis. Sap̄. j. Sapiēs etem̄ nulli
nocere cognouit. in. c. ſapiens. ⁊ ibi Ar
chi. vj. q. j. in. c. quiſq̇s. xlj. di. ¶ Melior

Sapientia melior eſt q̄ꝫ vires.

etem̄ eſt ſapiētia: q̄ꝫ vires: ⁊ vir prudēs:
q̄ꝫ fortis. Sap̄. v. ⁊ ideo dꝛ Prouerb. iij.
c. Beatus hō qui inuenit ſapientiā: et q̇
affluit prudentia. Melior eſt acquiſitio
eius negociatione auri ⁊ argēti primi ⁊

Sapientie laudeſ

puriſſimi: fruct⁹ eius fructuoſior eſt cū
ctis opib⁹: et oia q̄ deſiderant̃ huic nō va
lebūt cōparari. Qua de cā dicebat Bias

Sapientia ſi ifor ma oculis videri poſſet ad amorem ſui oēs excitaret.

phs: prout recitat Laertius diogenes.
Qꝺ ſi ſapiētie forma oculis videri poſ
ſet: ad amorē ſui oēs maxime excitaret.
De illa dicit Tulli. lib. iiij. tuſcu. q̄ſtio.
iuncto cōmen. philip. Beroal. ibidē. qꝺ
anim⁹ ſapiētis ſupra fortunā: non intra
eſt collocat⁹. ¶ Ex premiſſis igitur cla
re iudicat̃ quis infelix: q̇ a deo tali do

Sapiētiſ ai⁹ ſupra fortunā eſt collocatus.

no ſapiētie dotat⁹: nō vtitur: ſed abutit̃.
Q̄re dicit Archi. i. c. multi. xl. diſ. qꝺ tres
dicūtur infelices: videlicet infelix qui re
cta docet: et viuit inique. vt eſt tex. in. d.
c. multi. ifelix qui pauca ſapit: ſpernitq̄ꝫ

Infeliceſ tres dicūtur eſſe.

doceri. c. vlt. xxxviij. di. Infelix cui⁹ nulli
ſapientia prodeſt. in. c. reuertimini. xvj.
q. j. ſed q̄ꝛ in iſta parte dixim⁹ qꝺ ſapiēs
ſine opibus eſt vn⁹ pes: et vltim⁹ iniuſti
tie: ideo viſa ſapiētis ⁊ ſapientie deſcri
ptione: reſtat videre de operis ⁊ operi

Opus et opera differunt.

bus. ¶ Dicendū eſt igit̃ qꝺ differētia eſt
inter opus operis: ⁊ opera opere. ¶ Nā
opera eſt actio: labor: ⁊ induſtria operā
tis. de qua in. l. iter artifices. ff. de ſolu.
ibi. hoc ſpecialiter actū eſt vt ſuis ope
ris id ꝑficiat. ⁊ in titu. de operis ſeruo.
et tit. de operis libert. ff. ⁊ in glo. l. j. eo
dem titu. ⁊ in. l. data opera. de his q̇ ac
cuſa. non poſſ. C. ¶ Opus vero eſt finis
fructuſq̄ꝫ opere: qꝺ fabricando factū re
linquit̃: ⁊ de hoc vide rub. de noui ope
ris nuncia. ff. ⁊. C. Opus etem̄ laudat ar
tificē: et opera nos cōmendāt in ꝓhe. j.
partis Guilielmi in ſpecu. verſi. nouiſſi
me. ¶ Accipit̃ etiā opus pro neceſſitate
vt opus eſt egrotanti medico: aliquan
do pro ſtudio: vt da operā literis. ¶ Se
pe tñ opus ꝓ opera ponit̃: ⁊ econtra re
deo ad propoſitū principale. ¶ Et dicen
dū eſt qꝺ nō immerito: ſapiēs ſine operi
bus pro pede iniuſtitie ſupponit̃: quare
dicit̃ ad Ro. ij. c. propter qꝺ inexcuſabi
lis es: o homo ois q̇ iudicas in quo em̄
alterū iudicas: teipm̄ cōdēnas: ⁊ iō ele
gāter dicebat Macedo. phs. ꝓut recitat

Macedonis philoſophi notabile dictum.

Au. gel. noct. atti. lib. xiij. c. viij. qꝺ ſcri
bi debebat pre forib⁹ oim temploꝝ. Ego
odi hoies ignaua opera et phica ſenten
tia. ⁊ idē ibidē. Nihil em̄ fieri poſſe in
dignius neq̄ꝫ intolerātius dicebat: quā
qꝺ hoies ignaui ac deſides. operti bar
ba ⁊ pallio mores ⁊ emolumēta phie in
lingue verborūq̄ꝫ artes cōuerterēt: ⁊ vi
tia facūdiſſime accuſarent intercutibus
ipſis vitijs madentes. ⁊ hec de duodeci
mo et vltimo pede iniuſtitie.

¶ De morte. Cap̄. xvj.

HUnc viſis ca
pite ⁊ pedibus iſtius mira
bilis monſtri iniuſtitie: re
ſtat finaliter de cauda illi⁹
tractare in qua quidē cau

Scorpionis cauda ſp in ictu eſt.

da: (vt cōiter fertur) iacet venenuʒ. ¶ Et
de iſta cauda pōt dici: id qꝺ dicit Pliñ.
de cauda ſcorpionis. in lib. naturalis hi
ſto. xj. ca. xxv. Semꝑ (inquit ipſe) cauda
in ictu eſt: nulloq̄ꝫ momento meditari
ceſſat: nequando deſit occiſioni. Et iſta

Mors duplex ē ſm Lactan.

cauda vocat̃ MORS: de morte igitur
deſcriptiones videam⁹. ¶ Et dicendum
eſt cū Lactan. firmia. lib. ij. c. xij. Quod
mors duplex eſt: vcʒ mors corpis: ⁊ alte
ra aie: per penā quā per immortalitatē

Mortis corporalis deſcriptiones.

nuncupaꝛ. ¶ Prima mors q̄ eſt corporis ſic diffiniꝛ: eſt nature animātiū diſſolutio: quā quidē diffinitionē tradit Aulꝰ gel. noct. atti. li. ij. c. viij. vel ſic diffiniꝛ ſm eundē Lactā. fir. ibidē. Mors eſt corporis aieq; ſeductio.

Mortis aie dſcriptiones.

¶ Secunda vero mors q̄ eſt aie ſic diffiniꝛ: eſt eterni doloris ꝑpeſſio: vel ſic. Eſt animarū ꝓ meritis ad eterna ſupplicia dānatio. ¶ Hec eīn mutas pecudes non attingit: quarū aie non ex deo cōſtātes: ſed ex cōi aere: morte ſoluuntur.

Mortis varie diſtinctiones.

¶ Aliā diſtinctionem mortis tradit Panor. in. c. per venerabilem. in. iiij. col. qui filij ſint legi. vbi dicit qꝺ duplex eſt mors: vcȝ que eſt illa ſeparatio aie a corpore. Alia ciuilis vt excōicatio: per quā ſeparaꝛ aia a gratia dei. nam deus eſt vita aiarū. ⁊ ideo iſta eſt difficilior mors ꝙ̄ prima: niſi q̇s ab illa libereꝛ. ⁊ ſic Panor. ⁊ Lactā. videntur quaſi cōcordare. ¶ Latius vero diſtinguiꝛ per Archiꝺ. in. c. placuit. ij. q. vij. vbi dicit qꝺ ſex ſunt genera mortis: vcȝ mors ſpūalis: que eſt in criminoſis: vt. d. c. placuit. ⁊ i. c. canonica. ea. c. ⁊. q. ¶ Scꝺa eſt ciuilis: vt i. c. deportatis: de qua dicam. ¶ Tertia eſt ſecularis: vt in monachis q̇ mortui ſunt mūdo: de q̇bꝰ Jo. de ana. in. c. ſicut ex literarum. in. ij. col. de homi. ⁊ Guiliel. in ſpecu. in titu. de teſti. §. j. verſi. Jtē excipiꝛ ꝙ eſt monachus. vbi dicūt qꝺ monachi non cenſenꝛ mortui: ꝙ̄tū ad impregnādas mulieres ꝑ text. in. d. c. ſicut ex lr̄arū. Dicunꝛ etiā monachi viuere q̇ ad deū. i. c. placuit cōi. ⁊ i. c. ſunt nōnulli. xvj. q. j. ¶ Quarta eſt effectualis. in. c. q̄ chriſti. xxvij. q. j. de q̄ Apoſt. ad Gal. vj. c. Mihi mūdus crucifixus eſt: ⁊ ego mūdo. ¶ Quita carnalis: ſiue naturalis: vt cum aia ſepaꝛ a corpe. ¶ Sexta eťnalis: vt hūani gn̄is hoſtis. vn̄ Oſee. xiij. O mors ero morstua. Aliā tutiorē ⁊ meliorē diſtictionē tradit Jo. de ana. i ti. de homi. c. j. col. j. vbi dicit ꝙ triplex eſt mors: vcȝ naturalis: ciuilis: ⁊ ſpūalis: naturalis vt qn̄ corpꝰ ab aia ſeparaꝛ: vt diffinitū ē: de q̄ i li. ff. de ꝯdi. et demōſtra. vbi ꝺr qꝺ mori certū eſt: ſȝ qn̄ incertuȝ. de qua in. l. quoties fami. her. C. ⁊. l. cū pater. §. dulciſſimis. circa fi. ff. de lega. ij. Et iſta cōis eſt oibꝰ hoibꝰ: tā nobilibus ꝙ̄ ignobilibꝰ et liberis ꝙ̄ ſeruis. ad hoc eſt text. iūcta gl. in. l. hos accuſare. §. fi. ff. de accuſa. ⁊ inſcri. iuxta illud Eccľs. ij. c. Moriꝛ doctꝰ ſilr̄ vt indoctus. ⁊ ibidē. vnus vtriuſq; eſt interitꝰ. ¶ Et iſta naturalis mors ſubdiuidiꝛ in tres ſm Cardina. flo. in cle. j. col. ij. nota vt lite penden. vbi dicit qꝺ mors naturalis triplex eſt: vcȝ acerba: immatura et naturalis: acerba infantiū: immatura iuuenū: et naturalis ſenū. de q̇bꝰ Archi. in. c. preſenti. de preben. ⁊ digni. li. vj. et Jſiꝺ. ethymo. li. xj. c. ij.

monachi mortui ſunt mūdo.

monachi nō cēſenꝛ mortui ꝙ̄tū ad impregnandas mulieres.

monachi dicunꝛ viuere quo ad deum.

Mori certū ē ſȝ qn̄ incertum

Mors eſt cōis oibꝰ hoibus.

Mors naturaľ triplex eſt.

¶ Scꝺa mors ꝑ̇ncipalis ꝺr mors ciuilis: vt de ſnia excōicationis. i. c. ꝑ venerabilē. qui filij ſint legiti. ¶ Jtē depoſitio eſt mors ciuilis: ſȝ eundē ana. Et iſta mors ciuilis triplex eſt ſm Bartholomeū de chaſſe. in gloſſ. ſuis ſuꝑ cōſuetudinibꝰ Burgūdie. i ti. de droictȝ ⁊ appartēn̄. a gēs mariez. §. femmes mariees. verſi. q̇d dicēdū. poſt Bal. in. l. j. ff. de teſta. ¶ Prima eſt mors ciuilis reſpectu penalitatis vt deportatio: vel condēnatio in metallum. ¶ Scꝺa eſt mors ciuilis cauſalis: vt eſt ſeruitꝰ. ſ. cū q̇s capiꝛ ab hoſtibꝰ. ¶ Tertia eſt mors ciuilis meritoria: vt cū quis ingreditur monaſteriū. ¶ Quarta ꝑ̇ncipalis mors ꝺr ſpūalis: ſiue eternalis de qua late. ſ. diximꝰ. et infra dicemus.

Mors ciuilis triplex eſt.

¶ Unde aūt dicatur mors. ⁊ rn̄. ſm Car. i. d. cle. j. vt li. pēdē. Qꝺ ꝺr a morſu primi hōis: qꝛ per eſum pomi: mortē incurrit: qꝺ etiā not. Archiꝺ. in. d. c. preſenti. de preben. li. vj. ⁊ Jſiꝺ. ethymo. li. xj. c. ij. Uel ſic ſm eundeȝ Jſiꝺ. ibidē mors ꝺr eo qꝺ ſit amara: vel a marte: qui eſt effector mortiū.

Mors vn̄ dicitur.

¶ Et notādū eſt qꝺ mors ſemꝑ venit ex diſpoſitiōe dei: ſiue q̇s interficiaꝛ: ſiue aliter moriaꝛ: prout ſingulariter dicit Joā. de ana. i. c. fi. j. col. de homi. poſt Bal. in repeti. c. j. de pace cōſtā. in. iij. col. in verſi. feudo. ad hoc eſt glo. no. in. §. j. in verbo cōmutatio. inſtitu. de capi. diminutio. ⁊ ibidem Bal. ⁊ Jo. fa.

Mors vn̄ procedit.

¶ Mortis aūt tres ſunt nūcij: ꝓut dicit Hug. li. ij. de clauſt. anime. ſcȝ caſus: infirmitas et ſenectus.

Nunciȷ mortis ſunt tres

¶ Jtē eſt no. aliq̇s mortuꝰ naturaľr: ciuiliter ⁊ fictione p̄ſumiꝛ viuere ſicut econtra diximꝰ: vtputa ſi q̇s moriaꝛ i bello iuſto ꝓ repub. ⁊ de hoc tex. iūcta glo. in. §. hi aūt. inſtitu. de excuſa. tuto. et gl. in. l. bello. ff. eo.

Mortui naturaľr' aliqn̄ dicunꝛ viuere.

¶ Jtē boni et iuſti naturaľr morietēs nō mori dicūꝛ: ſed ſolūmō migrari. q̄re ꝺr qꝺ melior eſt dies obitꝰ iuſtoꝝ: ꝙ̄ dies natiuitatȝ: ꝓut dicit Archi. in. c. valida. de pe. di. ij. qꝛ moriꝛ homo ad q̇eſcēdū. Apoca. xiij. c. Bti mortui q̇ in dn̄o moriunꝛ. Sed naſciꝛ hō ad laborādū. Job. v. Homo natꝰ de muliere breui viuens tꝑe repletur multis miſerijs.

Dies obitus iuſtorū eſt eis melior ꝙ̄ dies natiuitatis.

¶ Jtē mors iuſtorū eſt euaſio carceris. vnde pſal. Educ de carcere animā meā. ⁊ Pau. dicebat Phiľ. j. Cupio diſſolui: ⁊ eſſe cū xp̄o. ¶ Jtē eſt irruptio vinculoꝝ. pſal. cv. Dirupiſti vincula mea ⁊c. ¶ Jtē eſt depoſitio oneris. j. Petri. j. c. Uelox eſt depoſitio tabernacľi mei. i. corpis qꝺ eſt onꝰ aggrauās aiam. Sap̄. ix. c. Corpꝰ

Mors iuſtoꝝ multa bona ꝯfert eis.

Corpus aiam aggrauat.

q̄ᵒ corrūpitur aggrauat alam. ¶ Itē est infirmitatū abbreuiatio. ad Roma. viij. Ois creatura liberatur seruitute corruptionis. ¶ Itē est reuersio de exilio ad patriā. Can. vj. Et trāsumpt. in. c. agite. de peñ. di. ij. ¶ Itē est introit⁹ ad gloriā. Mat. xxv. Intra in gaudiū dñi tui. ¶ Itē est restitutio libertatis: et fuga exilij: put notabiliter dicit Baptista mantua. in li. de contēnenda morte vbi inter alia dicit. Qᵒ nō patria est nobis terra: sȝ exiliū: ⁊ ideo fleuit dñs Lazarū: nō fleuit q̄ꝛ mortuū: sed qᵒ ad hui⁹ vite miserias resuscitaturū. in. c. qui diuina. xiij. q. vlti. Quare cōcludēdū est qᵒ melior est mors q̄ vita amara. ⁊ requies eterna: q̄ lāguor perseuerās. Eccli. xxx. c. Et hoc de morte bonorū ⁊ iustorū. De morte vero iniustorū ⁊ de qua bestia iniustitia armat: quā etiā morte ꝑ cauda obtinet videamus.

Fleuit lazarū nō q̄ꝛ mortuū: sed q̄ꝛ ad miserias resuscitaturum.

¶ Et dicendū est qᵒ multū prime cōtrariatur cū dicat. Eccli. xliij. c. Uere mors peccatorū pessima. Que aūt sit et⁹ causa dic ꝑm lactā. fir. li. ij. c. xiij. Qᵒ mors penalis peccatoris generat ex defectu iustitie: q̄ꝛ (vt dicit idē lact. ibidē) sicut ignis ardere nō pōt et viuere: nisi aliqua pingui materia teneat: in qua habeat alimentum: sic anime materia ⁊ cib⁹ est sola iustitia: qua tenemur ad vitam. Ideo iniusti affligunt duplici morte: naturali morte: q̄ꝛ cū tristitia ⁊ merore ad eā perducunt inuiti. in. c. quē preposterū. xiij. q. vlti. vbi archi. notabiliter dicit quod mors impij pōt tripliciter dici: videlicet amissio: emissio: ⁊ immissio. Amissio: q̄ꝛ in morte amittit deū: ⁊ oia tēporalia bona. Emissio: q̄ꝛ inuitus extra bona tēporalia ⁊ extra vitā temporalē. vnde psal. ꝑm multitudinē impietatū illorū expelle illos q̄m irritauerūt te dñe. ⁊ psalm. xxxviij. Propter iniq̄tatē eruisti hoiem: ⁊ tabescere fecisti sicut araneā alam ei⁹: immissio in penas eternaliū tormētorū: vnde in euange. Luc. xvj. c. Mortuus est diues: ⁊ sepultus in inferno. ⁊ ideo dicit Aug. in. li. de doctrina xp̄iana: q̄ vix bene moritur q̄ male viuit. ¶ Itē propter peccata ⁊ iniustitias q̄s citius moritur. in ca. ea vindicta. xxiij. q. iiij. facit illud Ezechiel. xxij. In idolis q̄ fecisti approꝑinquare fecisti dies tuos. ⁊ psalm. liiij. Uiri sanguinū ⁊ dolosi nō dimidiabunt dies suos. vnde Ecclesi. xl. Ad hec mors sanguis contentio romphea: oppressiones: fames: ⁊ contritio: ⁊ flagella super iniquos creata sunt hec omnia: ⁊ ꝑpter illos factus est cathecismus. ⁊ ibidē. xlj. nomen impiorū delebitur. ⁊ Ezechi. v. c. Iusta iudicia gentiū non estis operati:

Mortis pctōꝝ cā.

Cib⁹ aie ē iustitia

Iniusti duplici morte affliguntur

Mors impij tripliciter dr.

Mors impiorum infelix.

iō hec dicit dñs: patres comedēt filios: ⁊ filij patres. Tertia pars peste ⁊ fame: ⁊ tertio gladio morient. ⁊ ibidē. c. xviij. Cū aduerterit se iust⁹ a iustitia: ⁊ fecerit iniq̄tatē morient i eis: i iniustitia quā opat⁹ est morient. Affligunt ēt in bonis tēporalib⁹: iuxta illd Michee. vj. c. Repleti sunt iniq̄tate ⁊ habitātes in ea loq̄bant mendaciū: ⁊ lingua eorꝫ fraudulēta i ore eorꝫ: ⁊ ego ergo cepi ꝑmittere te ꝑditiōe sup pctis tuis: tu comedes ⁊ nō saturaberis: ⁊ humiliatio tua i medio tui: ⁊ apprehēdes ⁊ nō saluabis. ⁊ quos seruaueris in gladiū dabo: tu semiabis ⁊ nō metes: tu calcabis oliuā: ⁊ nō vngerꝭ oleo: ⁊ mustū ⁊ nō bibes vinū ⁊c. Esa. xxiiij. c. Q̄ꝛ trāsgressi sunt leges mutauerūt ius: dissipauerūt fedus sempiternū: ꝑpter hec maledictio vorabit terrā ⁊c. ibidē vide multa mirabilia de vltione iniustitie. ¶ Itē Ecclesi. xl. Substātie iniustorꝫ sicut fluui⁹ siccabunt: ⁊ sicut tonitruū magnū in pluuia ꝑsonabūt. ¶ Scd̄a morte affligunt: vcȝ eterna ⁊ gahēnali. vñ dicit Isid. de sum. bono. li. iij. c. vl. Prauos aūt hoies angeli excipiūt morientes: vt eis sint ipsi tortores in penis: q̄ fuerūt sua fores inuitijs. De q̄b⁹ eq̄ ꝑ ꝓphe. dr. Ducūt in bonis dies suos: ⁊ in pūcto ad iferna descēdūt. ⁊ Eccli. xlj. c. Ue vobis viri impij: q̄ dereliquistis legē dñi altissimi: ⁊ si nati fueritis: in maledictiōe nascemini. Et si mortui fueritis: i maledictiōe: erit pars vestra. ⁊ Eze. xxij. Cōflabo vos: ⁊ cōgregabo vos: ⁊ succēdā vos in igne furoris mei ⁊ coflabimini i medio ei⁹: vt cōflat argētū i medio fornacis. Sic eritis i medio ei⁹: q̄ꝛ munera accepert ad fundēdū sanguinē: cōtēpserūt legē meā ⁊c. ⁊ Esa. x. Ue q̄ cōdūt leges iniquas: ⁊ scribētes iniustitiā: scripserūt vt opprimerēt in iudicio paupes. Quid facietis in die visitationis ⁊ calamitatis de lōge veniētis: ad cui⁹ cōfugietis auxiliū. et ibidē. iij. c. Et erit pro suaui odore fetor: ⁊ ꝑ zona funiculꝰ: ꝑ crispāti crine caluitiū ⁊c. ideo dr Mat. xiij. Mittet fili⁹ hois āgelos suos: ⁊ colligēt de regno ei⁹ oia scādala: ⁊ eos q̄ faciūt iniq̄tatē: ⁊ mittet eos in caminū ignis: ibi erit flet⁹ ⁊ stridor dētiū. ⁊ mar. ix. dr q̄ ignis ille est inextinguibilis vbi v̄mis nō morit. ⁊ d̄ illo igne loq̄t lactā. fir. in. vij. li. c. xxj. Et de ista morte eterna iuste dr̄ qᵒ hr̄ Eccl. xlj. O mors q̄ amara est memoria tua. Illi⁹ tñ freq̄ns ⁊ assidua cōmemoratio ē summa medela ad pctm̄ vitādū ⁊ iustitiā sequēdū. Nā (vt dicit idē Isid. li. iij. de sum. bo. c. vlt.) Cū tā crudelis exit⁹ cernit: nō solū q̄ viderit refugit: sed alios etiā ab imitatiōe illi⁹

Impij affliguntur in bonis tpalibus

Impij alia morte affligunt s. eterna.

Maledictiōes iniq̄tatis ⁊ iustitie.

O mors q̄ amara est memoria tua.

Mortis memoria est multū vtilis.

quanta valuerit exhortatione cõpeſcit. ¶ Valet etem̃ et ꝓficit memoria mortis ad multa: ꝓut dicit Archi. in.c. valida. de pe.di.ij. Nam valet ad terrenoꝝ cõtemptũ. Hiero. in epiſt. ad Cypria. q̇ ſe quotidie recordat̃ eſſe moriturũ: cõtẽnit ꝑſentia ⁊ ad futura feſtinat. ¶ Scd̃o valet ad refrenãda deſideria carnis. vnde Greg. li.xij. mora. Nihil tã valet ad domanda carnis deſideria: ꝗ̃ conſiderare q̈lis futura eſt mortuo. ¶ Tertio valet ad oia pctã vitãda. Eccl. vij. In oibꝰ operibꝰ tuis mẽorare nouiſſima tua: ⁊ ieternũ nõ peccabis. Et hec de iniuſtitia: pro qua vitãda orandum eſt cum pſal. pſal. cxviij. Greſſus meos dirige ſm̃ eloquiũ tuũ dñe: ⁊ non dñetur me ois iniuſtitia.

Mortis memoria ad multa proficit.

¶ Deſcriptionũ libri ſecundi Finis.

Parũ ẽ iura eſſe in ciuitate niſi ſint q̇ iura reddere poſſunt ⁊ noti.

¶ Libri tertij preambulum.

Viſis deſcriptiõibꝰ et diffinitiõibꝰ iuſtitie ⁊ iiuſtitie: reſtat i iſta tertia ꝑte videre de earũdẽ miniſtris: cũ parũ eſſet iſta noſſe: niſi miniſtri et perſone quarũ cauſa ſunt ꝓdita: note eſſent. ar. l.ij.§. poſt originẽ. ff. de origine iur. ⁊ inſtitu. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §. fi. Sꝫ q̈r ꝓ̇nces eſt iuſtitie caput: ⁊ miniſter ꝓ̇ncipalis ꝑ no. in. l. digna vox. ⁊. l. fi. C. de legi. ꝓut etiã dicit do. Azo. in ſum. in rub. de ꝑ̇ci. impera. offerẽ. ¶ Qui quidẽ princeps (ſm̃ Policra. li. iiij. c. j.) dr̃ ptãs publica: ⁊ in terris diuine maieſtatis imago: q̇ etiã cenſet̃ hr̃e iura ⁊ leges in ſcrinio pectoris. in. c. j. de ꝯſti. li. vj. ⁊. l. oĩz. c. de teſta. ⁊ dr̃ lex aiata in terris. in aut. de cõſu. §. fi. col. iiij. ¶ Teneturqꝫ ꝓ toto regno ſuo cõſilijs ⁊ laboribꝰ die noctuqꝫ laborare. i aut. vt iudi. ſine quoꝙ ſuffra. in ꝓ̇n. col. ij. Et potiſſime circa leges cõdẽdas oẽ ſuũ dirigere dꝫ ſtudiũ: vt ꝓ̄ter ſalutẽ ſuã: legũ ordinatiõi cũcta poſtponat. in aut. de nupt. in fi. col. iiij. iuxta illud. ecce in iniuſtitia regnabit rex: et ꝓ̇ncipes i iudicio preerũt. Eſa. xxxij. Quare imaginẽ ſeu typũ principis poſtponere non incongruum fuit.

Priceps ẽ iuſtitie caput ⁊ miniſter ꝓ̇ncipalis.

Priceps dr̃ ptãs publica ⁊ i terris diuie maieſtatis imago.

Princeps tenet̃ pro toto regno ſuo die: noctuqꝫ laborare conſilijs et laboribus.

¶ Sequitur principis typus.

Conſiliarius. Princeps. Conſiliarius.

¶ Juſtitie atq; iniu ſtitie deſcriptionũ Liber tertius. Ca. j.

Princeps inũgi debet oleo.

Dicendũ eſt igitur q̄ꝺ ṗnceps ãteq; ad digni tatẽ pueniat: inũgit̃ oleo ſctõ iuxta illud. j. Reg. ix. c. Mittã virũ ad te de tra Beniamin: ⁊ vnges eũ du cẽ ſup ppłm. ⁊. c. x. Ecce vnxit te dñs ſup hereditatẽ ſuã in ṗncipẽ. ⁊. c. xvj. Tulit ergo Samuel cornu olei: ⁊ vnxit Dauid in medio fratrũ eiꝰ. ⁊. iij. Reg. xix. Dñs p̄cepit helie: vade ⁊ reuertere in domũ tuã per deſertũ in Damaſcũ: cũq; perue neris illuc: vnges Azabel i regẽ ſup Syrã: et Jehu filiũ Naũ vnges in regẽ ſup Jſrael. ad hoc eſt tex. in. c. j. circa mediũ de ſacra vnctiõe. in. c. j. lxxj. di. et. lxxxv. diſt. in. c. j.

Princeps q̄re inungitur.

Princeps a q̄ inungitur.

¶ Quare aũt inungit̃? dic q̄ꝺ inũgit̃ ad dilectionẽ iuſtitie: iuxta illud pſal. xliiij. Dilexiſti iuſtitiã et odiſti ini quitatẽ propterea vnxit te deꝰ deꝰ tuus oleo letitie p̄re cõſortibꝰ tuis. ¶ Si aũt vis ſcire a quo fiat vnctio principis dic ſm Hoſt. in ſum. in titu. de ſacra vnctio. in. §. qui ⁊ quo. verſi. vnctio regis. Q̄ꝺ ſi ſit dubiũ de imperatore: a papa inungit̃ vel ab alio de mãdato ſuo. in. c. per ve nerabilẽ. §. j. verſi. ſed ⁊ ṗnceps qui filij ſunt legiti. Alij vero reges a ſuis metro polanis: ſicut rex Francie a Remeñ. ar chiep̄o: rex Anglie a Cãthuarieñ. Et ſic de alijs: q̇bus apparet priſca cõſuetudo q̄ cuilibet eccłie ſeruanda eſt. in. c. j. ⁊. ij. xxv. q. ij. in. c. quanto. de tranſla. epiſco.

Rex Frãcie inũgitur a Remeñ. archiep̄o.

Rex Anglie inungit̃ a Cãthuarienſis archiepiſcopo

Princeps q̄lr inungitur.

¶ Qualiter aũt inungãtur ṗncipes: per librũ pontificalẽ ſeu ordinariũ poteris edoceri. Dic tñ ſm eundẽ Hoſt. ibidem. Q̄ꝺ reges Frãcie ⁊ Anglie i capite inun guntur. Alij vero in armo ſeu brachio: prout eſt tex. in. d. c. j. de ſacra vnctio. in quo q̇dẽ armo ṗncipatꝰ cõgrue deſigna tur. Juxta illud: q̄ꝺ legit̃ et not. Eſa. ix. vbi ꝺr factꝰ ⁊ principatꝰ ſuper humerũ eius: ad q̄ꝺ etiã ſignificandũ Samuel fe cit poni armũ ante Saul cui dederat lo cũ ante eos q̇ fuerãt inuitati. j. Reg. ix.

reges frãcoꝝ ⁊ Anglie i capite inunguntur.

Pricipatꝰ i armo deſignat̃.

¶ De vnctiõe aũt regũ Frãcie q̄liter mi raculoſe fuit miſſa a deo in ampulla: ad vngẽdũ regẽ Clodoueũ ṗmũ Francorũ xp̄ianũ. ẽ gl. no. i ꝯcilio Baſilieñ. i phe. in ꝟbo dei. in penulti. coł. vbi vide multa ſingularia ⁊ notatu dig. de ṗuilegijs: et approbatiõe miraculoſa regni Frãcie.

clodoueꝰ primꝰ frã coꝝ xp̄ianꝰ rex miraculoſe vnctus.

Secundo induitur princeps pallijs: et veſtibus purpureis et oloberis: que ſoli principi competũt: prout glo. ⁊ ibidẽ Bar. in. l. vellera. de veſti. olobe. li. xj. C. ad hoc text. eſt in. l. tẽperent. eodẽ titu. idẽ Bar. in. l. j. circa princi. de mu rile. li. xj. C. idẽ Bar. in. l. ſi q̇s nauiculã. eodẽ tit. vbi dicit q̄ꝺ tinctura purpurea erat olim multum cara.

Princeps ſolus vti ꝺꝫ veſtibꝰ purpureis ⁊ oloberis.

¶ Eſt aũt purpu rea color roſeus nimiũ ſpecioſus: dicta a puritate lucis: et fit ex prima tinctura conchilij: lucetq; obnigra rubedine: cro ceus ex ſcꝺa: ⁊ magis rubet.

purpureꝰ color q̄lis ſit.

¶ Hac in re gno romanorũ prius vſus eſt Tulli. Ho ſtilius ſm Pap̄. ⁊ Bar. in. d. l. ſi q̇s naui culã: vbi dicit idẽ Bar. q̄ꝺ ſi cõcha q̄ etiã muriceps appellat̃ ⁊ alio noĩe cõchiliũ. ſi ferro p̄ſcindit̃: effudit lachrymas pur purei coloris vñ tingit̃ purpura.

Purpura vnde ꝺr.

¶ Di cit etiã idẽ Bar. in. d. l. vellera. q̄ꝺ ſcar latum eſt ſpecies purpure (cuius tinctũ grana ſit) prohibet̃ priuatis hoibꝰ por tare ſub pena eadẽ: ſcꝫ capitis.

Purpura ex quo fit

Purpure q̇s primꝰ inuentor

¶ Dicit̃ aũt oloberus: ab olon q̄ꝺ eſt totũ: et be ris aurũ et eſt veſtis de puro auro facta. glo. ⁊ ibidẽ Bar. in rubri. de veſti. olebe. li. xj. C. ¶ Nam ⁊ ſicut aurũ eſt inter oĩa metalla nobiliſſimũ et p̄re ceteris ſplen det: prout dicit Pli. natu. hiſto. li. xxxiij. ⁊ Jſi. ethy. li. xvj. c. xvij. Sic etiã ṗnceps clareſcere ⁊ oẽs p̄cellere virtute ꝺꝫ. in. c. in mẽoriã. in ṗn. xix. di. in. c. qui ep̄s. ⁊. c. ſeq. xxiij. di. ⁊. l. di. i. c. q̇ in aliq̇. ⁊. xxxvj. diſt. p to. Neq; etem̃ eſt rex qui nõ per ſe ſufficiẽs eſt: ac omnibus ſuperexcellẽs: prout dicit philoſophus. viij. ethicorũ.

Scarlatũ eſt ſpẽs purpure ⁊ illa vti nõ lꝫ ṗuatis hoibꝰ

Oloberꝰ vnde ꝺr.

Tertio coronat̃ princeps corona au rea fulta gemmis ⁊ lapidibus pre tioſis. de qua q̇dẽ corona regũ: legimus q̄ꝺ antiquitꝰ erat magni ponderis: puta vnius talẽti: et vocabat̃ dyadema. ij. Re gũ. xij. Et tulit dyadema regis eoꝝ de ca pite eius: pondo auri talentũ: habẽs gẽ mas pretioſiſſimas: ⁊ impoſitũ eſt ſup ca put Dauid. ⁊. j. Parali. xx. c. Jtẽ regine coronabant̃ auro: iuxta illud Heſter. ij. Et poſuit dyadema regni in capite eiꝰ.

Aurũ iter oĩa metalla eſt nobiliſſimũ

Corona regũ oliꝫ erat magni ponderis.

¶ Et ſciendũ quod preter margaritas ⁊ alios lapides p̄tioſos: corone regis de bent ineſſe duodecim lapides pretioſi: quiq̇deꝫ lapides enumerant̃ Apoc. xxj. Jn veteri etiã teſtamento rõnale ſummi ſacerdotis erat ornatuꝫ illis duodecim lapidibꝰ. Exo. xxviij. De q̇bꝰ etiã loquit̃ ſingulariter Archi. in. c. qui eccłiaſticis. xxxvj. diſt.

Corona regis ꝺꝫ xij lapidibus ornari.

¶ Primꝰ quoꝝ lapidũ q̇ eſt in ſummitate corone: ſardiꝰ appellat̃. Sic dicta: eo q̄ꝺ primũ repta ſit a ſardis. Hic rubrũ hꝫ colorẽ marmoribꝰ preſtãs: ſm Jſiꝺ. ethymo. li. xvj. c. viij. ſpeciem etem̃ rubre terre habet. Ad denotãdũ q̄ꝺ ṗnceps cuius ſupremꝰ inter hoies: de terra tamen eſt: ⁊ in terrã reuerſurus: iuxta il lud Aug. li. de natu. ⁊ gratia ſi (inquit) de diuitijs ⁊ honoribꝰ ⁊ morũ nobilitate te iactas: de patria ⁊ pulchritudine cor poris: ⁊ honoribꝰ que tibi ab hoibꝰ exhi

Sardiꝰ lapis p̄tioſus q̄re ſic dictꝰ ſit.

Sardius qualis ſit

Princeps de tra eſt

benꝫ:reſpice teipꝫ: qꝛ mortalis terra es:
⁊ in terrã ibis.in.c. tẽpus. cũ ibi no.xiij.
q.ij.¶ Alij vero lapides ſuo ordine col=
locanꝫ:puta Topacius lapis nimiũ pre
tioſus:oĩqꝫ colore reſplendẽs:prout di=
cit Jſiđ.li.xvj.ethymo.c.vij. Inuẽta pri
mũ in Arabie inſula:eſt aũt ampliſſima
gẽmaꝝ eadẽqꝫ ſola nobiliũ limã ſentit.
Et hanc primũ detulit mater Ptolomei:
et multũ ei placuit:vt refert Pliñ. natu=
ralis hiſto.lib.xxxvij.c.viij.Moneꝫ autẽ
princeps coloris illius exemplo oẽs in
ſe hr̃e virtutes:reges etenĩ et principes
illi ſoli debẽt dici: q̇ ſe ⁊ alios virtutum
plenitudine regunt.in.c.duo ſunt.xij.q.
j.¶ Tertius lapis eſt ſmaragdus q̇ oĩꝫ
gẽmarũ virentiũ ꝑncipatũ obtinet. Cui
veteres poſt margaritas et vniones tri=
buũt dignitatẽ:prout dicit Jſiđ. in ethy
mo.li.xvj.c.vij.vbi etiam dicit qđ nulla
gratior oculoꝝ refectio inueniri põt.di=
cit etiã idẽ Jſiđ.ibidẽ quod Nero ceſar
gladiatoꝝ pugnas in ſmaragdo ſpecta
bat:qđ etiã teſtaꝫ Plini.natu.hiſto. lib.
xxxvij.c.v. In egypto etenĩ reperitur:ꝑ
hunc lapidẽ deſignaꝫ vera iuſtitia : que
ſemꝑ in ꝑncipe dꝫ eſſe virẽtior:⁊ ſplẽdi=
dior.iuxta illđ Malach.c.fi.vobis timẽ=
tibus nomẽ meũ orieꝫ ſol iuſtitie.Sma=
ragdus enĩ auget opes deferẽtis ⁊ facit
eũ bene intelligere: ſm̃ Albertũ magnũ
in tracta.lapidũ.Sic etiã poſſidens iu=
ſtitiã habebit opes intrinſecas.i.virtu=
tes. Cum oĩs virtus iniuſtitia cõtineaꝫ:
ꝓut dicit Pau.de caſt.in.l.iuſtitia.ff. de
iuſt.et iure.Facit etiã bene intelligere:
iuxta illud Prouerb.x.c.Juſtitia ſimpli
cis diriget viã eius.De ſmaragdo etenĩ
habeꝫ in.l.pediclis.§.fi.et.l.⁊ ſi nõ ſunt.
§.perueniamus.ff. de auro ⁊ argen.le=
ga.¶ Quartus lapis eſt iaſpis q̇ etiã eſt
viridis : ſed terreſtris paulum ꝑ̃tioſus.
Refert Plini.natu.hiſto.lib.xxxvij.c.ix.
ſe vidiſſe iaſpidẽ : magnitudinis.xj.vn=
ciarũ:formatãqꝫ exinde imaginẽ Nero=
nis thoricatã: illius enĩ forma et colore
moneꝫ ꝑnceps vt ꝓcuret pabula ſubdi=
tis:q̇ a terra ꝓueniũt. Quare cõis pꝛ vo=
caꝫ:⁊ maxime his q̇ ſibi nequeunt auxi
liari.in auꝫ.neqꝫ vir qđ ex dote.circa fi.⁊
in auꝫ.vt hi q̇ obli.ſe ha.circa finẽ.colꝫ.
vj.¶ Quintꝰ lapis eſt criſopaſſus indicꝰ
eſt:colore porri ſuccũ referentis: aureis
interminẽtibꝰ guttis : ſm̃ Jſiđ.ethymo.
li.xvj.c.vij. huic etenĩ amplitudo ea eſt
vt cymbia etiã ex ea fiant teſte Plini.na
turalis hiſto.li.xxxvij.c.viij. hoc moneꝫ
princeps ſapiẽtie intendere : q̄ deſignaꝫ
auro:⁊ viriditate catholice fidei ad cele
ſtẽ patriã aſpirare.Sap.j.In maliuolã

Topaciꝰ lapis pretioſꝰ q̃lis ſit.

Topaciũ quis fuit primꝰ geſtator.

Smaragdus lapis pretioſus qualis ſit

Smaragdus vbi inuenitur.

Iniuſtitia oĩs virtꝰ continetur.

Jaſpis q̃lis eſt.

Princeps cõis pꝛ vocatur.

Criſopaſſus lapis pretioſus q̃lis ſit.

animã nõ introibit ſapiẽtia. Qui enĩ ſa
piẽtiã abijcit iſelix eſt.ibidẽ.c.iij.¶ Se=
xtus lapis eſt calcedonius pallidus eſt et
fuſcꝰ:⁊ aliquãtulũ obſcurꝰ:teſte Alber.
Fortiſſimꝰ eſt ⁊ multũ durꝰ:ꝗuis modi=
cũ ꝑ̃tioſus:hoc iſtruiꝫ vt ſit magnanimꝰ
⁊ totiꝰ regiminis ſit fortiſſimꝰ:nec fran=
gaꝫ in aduerſis:nec erigaꝫ i ꝓſperis.vñ
Tul.li.ij.tuſc.q̃ſtio.appellata eſt enĩ ex
viro virtꝰ.Uiri aũt ꝓpria maxime eſt for
titudo . ¶ Septimꝰ lapis eſt iacynthꝰ q̇
ſil̃is eſt aq̃ ſolis radio ꝑfuſe: i Ethiopia
iueniꝫ.teſte Jſiđ.vbi.s̃.c.ix.⁊ frigidꝰ eſt
ſm̃ Alber. Per hoc enĩ deſignaꝫ tẽperã=
tia:q̄ dꝫ eſſe maxima i ꝑncipe. Nõ enĩ de
bẽt ꝑncipes eoꝝ ſubditiſ graues exiſtere
cũ debeãt potiꝰ boni parẽtis moribꝰ eis
veluti filijs theſauros ꝑ̃parare: q̊ſqꝫ de=
bẽt in cũctis neceſſitatibꝰ fouere.in.c.cũ
apl̃os.§.ſuſtiemꝰ.de cẽſi.Subiectoꝝ q̇ꝓ
pe cõmodis dꝫ ꝑnceps ſubuenire:nõ illa
deprauare.l ꝓuincialiũ. de eroga.mili.
anno.li.xij.C.¶ Octauꝰ lapis ẽ ametiſtꝰ
q̇ iter purpureas gẽmas ꝑncipatũ obti=
net.ametiſtꝰ enĩ purpureꝰ eſt:ꝑmixto vio
laceo colore:⁊ q̃ſi roſe nitor et leuiꝫ q̃ſ=
dã flãmulas fundẽs ſm̃ Jſiđ.ethym̃.li.
xvj.c.ix. Per hoc enĩ deſignaꝫ veſtis re=
gia:dꝫ enĩ attẽdere ad regiã dignitatẽ:
q̃re dicit Cic.i paradox . Tũc alijs inci=
piat imꝑare:cũ ⁊ ip̃e improbiſſimis dñs
dedecori:aut turpitudini parere deſie=
rit.¶ Nonꝰ lapis ẽ berillꝰ viridẽ ⁊ pallẽ
tẽ colorẽ hñs.Quo doceꝫ ꝑnceps eterno
rũ ꝯtẽplatiõi inherere: ⁊ talẽ ſubiectoꝝ
curã hr̃e:qđ plerũqꝫ(nimia laboꝝ ſolli=
citudie)redeat cũ expediẽs fuerit ad pal
lorẽ: qꝛ(vt.s̃.diximus)ꝓ toto regno ſuo
teneꝫ ꝯſilijs ⁊ laboribꝰ die noctuqꝫ labo
rare.i auꝫ.vt iudi.ſine quoq̊.circa fi.colꝫ.
ij.¶ Decimꝰ lapis eſt criſolitꝰ:q̇ auro ſi=
milis eſt:cũ marini coloris ſil̃itudie hũc
ethiopia gignit. teſte Jſiđ.ethymo.lib.
xvj.c.xiiij.⁊ ſm̃ Alber.pellit ſtultitiã et
ſapiẽtiã cõfert. hoc moneꝫ ꝑnceps luce
ſuꝑne ſapiẽtie refulgere ſuaſqꝫ virtutis
atqꝫ ſnias cũ v̄bo exhortatiõis ⁊ exẽplo
actiõis in ſubiectos effundere: ⁊ i cũctis
bonis opibꝰ oẽs ſibi ſubditos ꝑ̃ſertim
magiſtratꝰ ſil̃es ſibi facere.¶ Nã facilꝰ
eſt(ſi dici fas ẽ) errare naturã:ꝗ̃ ꝑncipẽ
ſui diſſimilẽ formare poſſe rẽpu.ꝓut di
cit Caſſio.varia.epiſto.epiſt.xij.De cri=
ſolito ſmaragdo ⁊ ametiſto eſt tex.in.l.
⁊ ſi nõ ſunt.§.perueniamus.ff.de auro ⁊
argẽ.lega.¶ Undecimꝰ lapis eſt ſardo=
nix cõpoſitꝰ ex ſardix:⁊ onice i iſto etenĩ
lapide q̇dẽ tyrãnꝰ Policratis noie maxi
mã felicitatẽ habebat:prout recitat Pli
ni.nat.hiſt.li.xxxvij.c.j.vbi etiã recitat

Calcedonius lapis ꝑ̃tioſus q̃lis ſit.

Uiri ꝓp̃a maxie eſt fortitudo

iacynthꝰ lapis pretioſus.

Princeps ſe dꝫ hr̃e ad ſubditos ſicut pater ad filios.

Ametiſtꝰ lapis pretioſus q̃lis ſit.

Berillus lapis pretioſus.

Criſolitꝰ lapis pretioſus.

Facilꝰ ẽ errare naturã quã principeꝫ ſui diſſimilẽ formare rempubli.

ſardonix lapis pretioſus.

Pirrhus achatem habebat vbi.ix.muſe et apollo cithară tenens erăt ſculpte.

Pirrhū habuiſſe achatē vnā vbi nouē muſe ⁊ appollo: cytharā tenēs notabili ſculptura videbanť. Eſt aūt ſardoni⁹ niger medio rubēs: ⁊ ſuperius albus. Eſt etiā multum precioſus ⁊ charus: prout dicit tex. in. l. diuus. ff. de bonis dan. Hoc docet princeps vt per humilitatē ſit niger id eſt terre ſimilis: p candorē ſit caſtus ⁊ pudicus: per ruborē inflāmeť charitate erga ſubditos. Nā ſimilis eſt cōparatio regis ad ſubditos: patris ad filios: ⁊ paſtoris ad oues: ꝑut dicit philoſoph⁹ ethi. xviij. ¶ Duodecimus ⁊ vltimus lapis eſt ſaphirus q̄ colorē aereū habet: ⁊ venit ab oriente in indiā ſm Alber. De ſaphiro etem̄ ⁊ pluribꝰ alijs lapidibus pretioſis eſt tex. i. l. ſi. §. diu⁹. ff. de publi. vectiga. ⁊ cōmiſ. Ultimo loco ponēdus eſt ſaphir⁹: q̄ licet nō multū pretioſus ſit: in miniſterio tñ eſt preclar⁹ ⁊ in nullo lapidū colore participat. Hic dꝫ gerē tem reddere caſtū: ad qđ reges debēt tēdere: nō ſe libid inisvētilabro volutare. vñ plerūꝗ ſequiť ira dei. ¶ Exēplū de libidine Dauid cū Berſabea ex qua ſecuta eſt dei ira. ij. Regū. xij. Et Salomon q̄ ꝓpter laſciuitatē mulierū alienigenarū reliqͭ verū dei cultū: propter qđ regnū illius fuit diuiſum: et in populo ſecuta eſt plaga maxima. iij. Regū. xj. Colore etem̄ ſaphiri monetur princeps ſic ſe regimini implicare: vt poſtꝗ̄ ſe populo in cūctiſ: iuxta ſui debitū exhibuerit celeſtia nihilomin⁹ mēte petat: iuxta dictū apoſtoli dicētis. noſtra aūt cōuerſatio in celis eſt. Exēplo etiā Moyſi q̄ poſt ſui debitū qđ ꝑplo tēporaliter exhibebat ingreſſus tabernaculū diuine cōtēplationi vacabat. Exod. xxiiij. c. trāſump. in. c. niſi. de renūcia. Per iſtā igiť corone interptationē faciliter iudicať ⁊ cōcludiť ſm Pau. ad Ro. xij. Qđ q̄ peſt: eſt in ſollicitudine. Et ideo refert Ualeri⁹ maxi. li. vij. c. ij. hiſto. xij. de quodā rege ſubtilis iudicij: quē ferūt ſibi traditū dyadema: q̄ priuſꝗ̄ capiti imponeret: retentū diu cōſideraſſe ac dixiſſe. O nobilē magis ꝗ̄ felicē pannū: ꝗ̄ ſi qs penit⁹ cognoſcat ꝗ̄ multis ſollicitudinib⁹: ſit refert⁹: ne humi quidē iacentem tollere vellet.

Princeps ad ſubditos ſe dꝫ habere ſicut pr̄ ad filios et paſtor ad oues.

Saphir⁹ lapis pretioſus.

Dauid ꝓpter adulteriū ſuū irā dei ꝓuocauit.

Salomō ꝓpter libidinem grām dei amiſit.

Moyſes poſt terrenas curaſ diuine cōtēplatiōi vacabat.

Quarto princeps ſceptrū in manu dextra tenet: ⁊ in ſiniſtra librum. ¶ Eſt aūt ſceptrū ſm Pap. verbū grecū. ⁊ idē eſt qđ regimen vel virga regalis. Proprie aūt Jouis erat. ſm Nico. pero. in cornucop. epig. xlvij. fuit ēt idē Jupiter (q̄ ꝓprio noie vocabať Oſiris) ſceptri prim⁹ inuētor. Et hic fuit primogenit⁹ Cam: fili⁹ Noe. ꝑut teſtať Joannes marius belgeñ. i illuſtrationib⁹ gallie. li. j.

Jupiter oſiris primus ſceptri inuētor.

Que qđē illuſtrationes mirabili ſtudio in lingua gallica de nouo prodite ſunt in lucē. Dicit ēt idē Jo. mari⁹ ibidē. qđ Oſiris Jupiter deferebat in armis ſuis ſceptrū regale habēs i ſummitate oclm vnū. ¶ Nota tñ qđ virga illa ſignificat correctionē. Uñ i archa tabernaculi erat virga ⁊ māna: virga ad denotādā aſperitatē correctiōis. māna ꝟo ad deſignādū dulcedinē miſericordie. de hoc i. c. diſciplina. poſt prin. xlv. diſt. Aliqñ ēt dat ſignū amicitie. vñ Heſter. v. c. Cūꝗ vidiſſet Heſter reginā ſtātē placuit oculis ei⁹: ⁊ extēdit ꝯ eā virgā aureā quā tenebat i manu. Et ibidē. viij. c. At ille ex more ſceptrū aureū pretēdit manu: quo ſignū clemētie mōſtrabať. ⁊ ibidē. c. xv. Tulit aureā virgā: et poſuit ſup collū ei⁹: ⁊ oſculat⁹ eſt eā. Uirga aūt ſm Archi. in. c. diſciplina pacis iudiciū eſt: eo qđ vi regat. Uñ hac vtunť magi ad pacādos inter ſe ſerpētes. ¶ Eſt etiā notandū qđ ſceptrū debet eſſe de puro auro. ⁊ ſic ſignificat iuſtitiā imflexibilē: ꝓpter auri duritiā. ſm eūdē Arch. i. d. c. diſciplina. De auri ſignificatione vide Pli. natu. hiſto. lib. xxxiij. ¶ Itē princeps in manu ſiniſtra hꝫ librū. Cū oporteat principē legib⁹ ſicut armis eſſe decoratū: vt vtrūꝗ tps bellorꝫ vcꝫ ⁊ pacis recte poſſit gubernari. i ꝓhe. inſti. i ꝓn. Et ad hoc dꝫ. ij. paralip. xxiij. Eduxerūt filiū regis: ⁊ impoſuerť ei dyadema ⁊ teſtimoniū: dederūtꝗ ei i manu ei⁹ tenēdā legē: ⁊ cōſtituerūt eū regem.

Quinto in ſolio ſedet. Soliū aūt ſm Huari. ꝟo. dꝫ regia ſedes. ⁊ dꝫ a ſedeo. vel dꝫ a ſolio quaſi ſolidū: eo qđ de ſolidiſſimis lignis fiat. vel ēt dꝫ a ſol⁹: q: ſoli⁹ ſedes. Et qđ ſedere debeat in ſolio facit qđ habeť Heſter. v. Sedebat rex ſup ſoliū ſuū. ⁊. xv. c. Stetit cōtra regē: vbi ille ſedebat ſup ſoliū regni ſui idut⁹ veſtib⁹ regijs. Uocať ēt thron⁹. iij. Reg. ij. c. Salomō aūt ſedit ſup thronū patris ſui. ¶ Quare aūt ſedeat princeps rō eſt ſm phm ad prudētiā cōſequendā. iuxta illud. vij. phiſico. Aia in qete ⁊ reſidētia fit prudēs. ⁊ ideo dꝫ Sap. vj. Si delectamini in ſedib⁹ ⁊ ſceptris: o reges diligite ſapiētiā. ¶ Uiſo ornatu ⁊ habitu principis: reſtāt adhuc nōnulla poteſtatē et ſublimitatem illius circa iuriſditionem tangētia. Et dicendū eſt qđ ois iuriſditio et ptās in principe eſt. in. §. ſed ⁊ qđ. inſti. de iure natu. gen. ⁊ ciuili. in. c. niſi. de vſu pal. in. c. ꝓpoſuit. de ꝯceſ. prebē. i c. decreto. ij. q. vj. i. c. i apib⁹. vij. q. j. ⁊ in c. cūcta. ix. q. iij. l. depcatio. ff. ad. l. Rho. de iact. Et qrit an rex frācie q̄ imperatoris vtiť ptāte in regno ſuo, nullū reco-

Oſiris iupiter i armis ſuis ſceptrum dferebat.

Uirga de notat correctionē.

Uirga aliqñ denotat amicitiam.

Uirga vñ dicitur.

Uirga vtunť magi ad pacādos inter ſe ſerpentes.

Princeps legib⁹ ſicut armis ornari dꝫ.

Solium quid ſit.

Solium vnde dꝫ.

Princeps quare ſedeat.

In principe ois iuriſditio ⁊ ptās ē.

rex frācie in regno ſuo nullū recognoſcit ſuperiorem.

gnoſcēs ſuperiorē. in.c. per venerabilē. §.inſup.q̄ filij ſunt legiti. ꝛ ibi hoſtien. Poſſit ſibi reſeruata tacta.in ti.q̄ ſint regal.in vſi.feudo. Alicui duci ſeu comiti ſui regni inferre.Et reſpōde ſcḋm Feli. in c.cū nobis.col.iij.ver.tertia declaratio.

duces mediolani nō recognoſcunt ſupiorez.

ꝛ Paulū de caſtro.conſi.ccxxv.qḋ ſic.Et tali priuilegio dotant̄ duces Mediolani qꝛ nō recognoſcūt ſuperiorē.prout dicit Ang.cōſi.ccxiiij.col.iij.Circa vero iuriſditionē pꝛiceps nō alēconiē. dux Karolus hꝫ ſupioritatē i ſcacario ſuo:qḋ multū eſt in ſuis ſubditis ſubſidiū:nec dicere cogunt̄ qḋ alꝰ forte cogerent̄ illud Eſa. lix.c.Juſtitia a lōge ſtetit:qꝛ ꝗuis iuſtitia alibi ſit equa ꝛ iuſta: tn̄ ꝓpter affluētiā cārū non pōt breuis expeditio fieri.

Karolus dux alēconiē. hꝫ in ducatu ſuo ſcacariū ꝛ ſupmā iuriſditionē.

¶De conſiliarijs. Ca.ij.

Sed qꝛ impoſſibile eſt vt ſalubꝛiter diſponat pꝛicipatū: q̄ nō agit ꝯſilio ſapiētū.vt ait Polic. li.v.c.vj. Cū etiā diſſipent̄ cogitatiōes:vbi nullū eſt cōſiliū.prouer. xv.Vñ Roboā ideo regnū ꝑdidit:qꝛ cōſiliū illoꝝ q̄ ſibi ſtatuti ꝑ cōſilio fuerāt: audire negauit.iij.Reg.xij.c. ꝛ trāſumptiue.in.c. eccleſia.xvj.q.j. ¶Aſſuerus vero:qꝛ cōſilio ſapiētū ſemper vſus eſt: triūphauit ſuꝑ.cxxvij.ꝓuincias. heſter j.c.Et oēm terrā ꝛ cūctas maris inſulas fecit tributarias.ibidem.c.x.Et qḋ vſus ſit cōſilio:faciunt ea q̄ habent̄ ibidē.c. j. vbi dꝛ ꝙ iratꝰ rex(ꝓpter reginā Vaſthi) ꝛ nimio furore ſuccēſus:interrogauit ſapiētes q̄ ex more regio ſemꝑ illi aderāt: ꝛ illoꝝ faciebat cūcta cōſilio:ſciētiū leges ac iura maioꝝ ꝛc. Cū ēt ſalꝰ ſit vbi multa cōſilia.ꝓuer.x j.quare iuxta ꝛ ad latꝰ principis cōſiliarij depingunt̄:capite nudi in ſignū reuerētie ꝛ ſubiectiōis. iuxta illud apl̄i dicentis ad Collo.iij.c. Serui obedite dn̄is carnalibꝰ ꝑ oīa. Et nō dꝫ eē obediētia illa ſeruili metu: ſed charitatis affectu.Ornant̄ ꝟo ꝛ induunt̄ infulis ꝓut habet̄ in.l.j.ꝛ.l.fi.§.j.de decurio.li.x.C. ¶Eſt aūt infula ornamētū honoris ꝛ rerū.ſcḋm Papi.vel eſt manga honoris adiectio deferēti. Nā dignitas ſcḋm Tul.li.ij.Rheto.eſt alicuiꝰ cultor ꝛ verecundia ꝛ honore digna auctoritas: quē honorē ifulatis prudēs vulgꝰ lꝫ nō modernis ſemꝑ impēdit.¶Dicit aūt infula q̄ſi infilua:ſcḋm Jac.de are.ꝛ Cy.in.l. fi.C.de quadriē.preſcrip. ¶Js em̄ dicit̄ cōſiliarius.q̄ cōſiliū dat. Cōſultꝰ aūt is q̄ cōſulit̄:cui cōtrariū eſt incōſultus.ſcḋm Iſiḋ.ethymo.li.x. ¶Eſt etiā cōſiliū ſcḋm Tul.j.Rheto,aliq̄d faciendi vel nō faciendi vere excogitate rō. ¶Eſt aūt ſcḋm leges perſuaſio:vel impulſio: vel inſtructio:ad aliq̄d faciēdū.l.in furti.§.recte. cū ibi not.ff.de fur. vel eſt ſuaſio q̄dā ad aliū bene regendū.l.his q̄.§.diuus.ff.de tuto.ꝛ cura.dan.ab his. ¶Cōſilij aūt nomen tractū eſt ex more romano. ¶Tēpore em̄ quo agebant̄ cauſe cōueniebāt oēs in vnū:ꝛ cōmuni intētiōe tractabāt. vnde ꝛ cōſiliū:a cōmuni intētione dictū eſt:quaſi conſidiū d in l literā trāſeunte hec.in.c.canones.§.ſynodus.xv.diſ.vel dicit̄ a cōcalando.i.vocādo: ſcḋm Varro. vel ſcḋm Feſt.pompei.dicit̄ a cōſenſu.vel (forte)meliꝰ dici poſſet a con:ꝛ ſileo. vt illud dicat̄ eſſe conſiliū ꝙ ſimul aliq̄ tacent. hoc em̄ fuit qḋ apud Romanā rēpub.auxit imperiū:fidelitas cōſiliātiū. quibꝰ q̄cquid per cōſiliū in eorū auribꝰ dicebat̄:adeo ſecretū erat ac ſi nō audiſſent illud.prout dicit Vale.maxi.lib.ij. c.j.hiſt.vij.vbi etiā dicit qḋ nūꝗ̄ taciturnitatē optimā:ac tutiſſimū adminiſtrādarū rerū vinculū labefactari volebāt. ¶Jtē triplex eſt cōſiliū:videlicet neceſſitatis:ꝑfectiōis:ꝛ vtilitatis.Cōſiliū neceſſitatis eſt cōſiliū pꝛicipis:cui ob reuerētiā obediēdū eſt.ꝓut dicit Arch.in.c. teſtamētū.in.fi.vj.diſt.tex.eſt in.c. Mattheus.de ſimo.in.c.ad aures.iūcta glo. in ꝟbo cōſilio.de eta. ꝛ quali.in.c. dilectiſſimi.viij.q.ij.Scḋm eſt cōſilium perfectionis.de quo in euā.Mat.xix.Si vis perfectus eſſe:vade ꝛ vēde oīa q̄ habes ꝛ da pauperibꝰ.ꝛ.c.v.Si q̄s percuſſerit te in dexterā maxillā tuā:ꝓbe illi ꝛ alterā. ꝛ ei q̄ vult tecū cōtēdere i iudicio ꝛ tunicā tuā tollere:dimitte ei ꝛ palliū.de hoc in.c.qḋ debet̄.ꝛ.c.q̄ſquis.xiiij.q.j.ꝛ gl. in.d.c.ad aures. ¶Tertiū eſt cōſiliū vtilitatis ſic dictū:qꝛ nullꝰ illi credere cogitur.l.mādatū.in fi.ff.mā.ad qḋ facit clemē.Exiui de ꝑadiſo.poſt.pri.de ver.ſig. Et ſic nemo ex cōſilio obligat̄ ſub pena pcti ſaltim mortalis.niſi in cōſilio neceſſitatis ꝓut dicit Archi.in.d.c. q̄ſq̄s. qḋ eſt intelligendū in recipiēte: in dāte aūt malū ꝯſiliū.dic qḋ tenet̄:ſi ex dolo fecit. ad hoc eſt gl.ꝛ ibidē doct.in.d.l. mādatū.vbi ēt dicit Bar.ibidē.illud facere ad q̄onem.qḋ ſi aduocatꝰ dederit malū cōſiliū:nō tenet̄ niſi dolo fecerit. ¶Si aūt vis videre in quo differāt mādatū: preceptū:ꝛ cōſiliū.vide ꝑ Arch.i.d.c. q̄ſq̄s. in.ij.colla.xiiij.q.j.vbi dicit ꝙ mādatū cōſiſtit inter cōſiliū ꝛ p̄ceptū.:Eſt em̄ vltra cōſiliū ꝛ citra preceptū. ¶Cogit em̄ ſicut ꝛ p̄ceptū:ꝛ peccat̄ ſi nō adimplet̄.ꝛ in hoc differt a cōſilio ꝛ accedit ad preceptū.Sed pena nō infligit̄ ante p̄ceptio=

Cogitatiōes vbi nō eſt cōſiliū diſſipantur.

Salomonis filij regnū fuit diuiſū qꝛ ſapiētes audire negauit.

Aſſuerus iō qꝛ vſus eſt cōſilio ſapientū ſuꝑ.cxxvij.ꝓuincias triūphauit.

Salꝰ vbi multa cōſilia.

Infula quid ſit.

Dignitas quid ſit.

Infula vñ dicit̄.

cōſiliariꝰ ꝛ cōſultꝰ differūt.

Cōſiliū quid ſit

Conſiliū vñ ſūpſit originez.

Conſiliū vnde dꝛ.

Cōſiliātiū fidelitas auxit rēpu. romanam.

Taciturnitas dꝛ optia ac tutiſſimū rex adminiſtrādarū vīculū

Conſiliū ē triplex.

Nemo ex conſilio obligat̄ ſub pena pcti mortalis niſi i ꝯſilione ceſſitatis

Conſiliū malū ex dolo dās tenetur.

Aduocatꝰ q̄ malū cōſilium dedit nō tn̄ ex dolo nō tenet̄.

Cōſiliū mādatū ꝛ p̄ceptū differunt.

nis verbū recipiat ⁊ in hoc differt a pre=
cepto:⁊ ꝯſonat cōſilio.ſm Hugo.⁊ eūdē
Archi.i.c.Petiſti.vij.q.j.De cōſilio pu=
blico.tex.eſt.in.l.noiatiōes.C.de appel.
l.qđ maior.ff.ad municip.l.eadē.§.lege
iulia.ad.l.iul.repe.ff.Qđ ēt al's dr̄ cōmu
ne.l.penul.de lega.li.x.C. ¶De cōcilio

Papa p̄ſi det in cō cilio ge nerali.

ꝟo gn̄ali vbi papa p̄ſidet:⁊ ſine quo di=
ctū cōciliū dr̄ corp⁹ acephalū:⁊ de ptāte
illi⁹ cōcilij:ſi qualiter:⁊ in qb⁹ caſib⁹ ſit
ſupra papā.in.c.in noīe dn̄i.xxiij.diſ.in
c.nulla.xciij.di.gl.in cōcilio Baſilieñ.in
titu.de autoritate ſacri cōcilij.in ꝟbo pō
tifex.Bal.i.c.oliʒ.ad finē.de reſcriptis.
⁊ ibidē multa ſingularia de dicto ꝯcilio.

Cōſilia rius mul tipliciter appellaṫ.

¶Redeundo ad ꝓpoſitū dicendū eſt qđ
cōſiliari⁹ multipliciter appellaṫ. ¶Pri
mo appellaṫ decurio.gl.⁊ ibidē Bar.in
rubri.de decu.li.x.C. ¶Dicit̄ aūt decu=
rio.ſm Iſiđ.ethy.li.ix.c.iij.is q̄ eſt de or

Decurio q̄ ⁊ vn̄ ſit.

dine curie. ¶Itē vocaṫ curiales.d.gl.
in rubri.de decu.li.x.C.⁊ gloſa in rubri=
ca de p̄dijs curial.iūcta.l.j.eodē titu.li.

Curiales q̄ dicunt

x.C. ¶Dicunt aūt curiales q̄ ciuilia mu
nera curāt ⁊ exequūṫ.l.curiales.đ decu.
li.x.C.Qualiter aūt large accipiaṫ.vi=
de in.c.Nonne.xxxvij.diſt.⁊ in.c.Qui in

Curia v n̄ dicitur.

aliquo.lj.diſt. ¶Et dicit̄ curia a cura:q̄
de multis ibi agit̄ cura.l.ij.§.Et deinde
ff.de origi.iuris.Et eſt locus vbi conue=
niunt ⁊ moraṫ decuriones.l.quinq̃.de
decurio.lib.x.C.ſicut ſunt palatia vrbiū
vbi cōueniunt cōſiliarij. ¶Eſt aūt curia
maxima iudicū.in aut̄.de cōſti.§.ideoq̃
col.iiij. ¶Alia eſt curia principis:ſeu re
gis.l.nemo.de dignita.li.xij.C. ¶Dicit̄
aūt cura quaſi corvrens.vt no.in aut̄.de
hereti.⁊ fal.in prin.in glo.in verbo cu=

Cura vn̄ dicitur. Curioſ⁹ a cura de riuatur. Curioſ⁹ q̄s dicaṫ.

ras.colla.j.A cura etem̄ deriuaṫ curio=
ſus: q̄ proprie dicit̄ is q̄ maiores curas
exhibere vult q̄ȝ res exigat.ad qđ in.c.
quinq̃ modis:de cōſe.diſt. ¶Itē cōſilia
rij vocantur ſenatores.l.oēs iudices:de
decurio.lib.x.C. ¶Senatus aūt a ſene=
ctute appellaṫ.ſm Archi.in.c.Senatuſ=
cōſultū.iij.di.Et cōponit̄ q̄ſi ſenex nat⁹:

Senatus vn̄ dicit̄.

q̄ i illa dignitate eligebanṫ ſenes natu:
vel eligebāṫ ſenes:ſaltē prudētia.vt in=
fra dicā. ¶Senator eīm ꝓprie dr̄.q̄ hȝ illā

Senator q̄s dicaṫ.

dignitatē.ſm Archi.in.p.c.Senatuſcō=
ſultū. ¶Senatores etem̄ Romani p̄mo
a Romulo fuerūt centū electi.ꝓut dicit

Senato res p̄mo centū ro me fuerūt electi.

glo.⁊ ibidē Bart.in rub.de ſenato.ff.et
Archi.in.d.c.ſenatuſconſultū.⁊ idē Ar
chi.in.c.fundamēta.iij.col.ibi.vniuerſo
ſenatu.de elec.li.vj.glo.no.in cōci.Baſi
lieñ.in titu.de conclu.eccle.gal.§.quo=
circa.in verbo parlamēta.vbi etiam di=
citur q̄ ad inſtar illi⁹ Romani ſenatus.
Curia parlamēti Pariſiē.fuit inſtituta

Curia p̄ lamēti ſe nat⁹ pari ſiē.fuit in ſtituta de centū cō ſiliarijs.

de centū cōſiliarijs:ſcilicet duodecim pa
ribus francie: octo magiſtris requeſta=
rū:domus regis ⁊.lxxx.alijs cōſiliarijs.
xl.laicis: et quadraginta clericis. inter
quos ſunt quattuor preſidentes laici.
¶Quales aūt eſſe debeant cōſiliarij eſt
bene penſandū.iuxta illud.Eccleſi.vj.c.
Cōſiliarius ſit tibi vnus de mille.⁊ Ber

Cōſiliarij q̄les eligi debeant.

nard.in epiſt.ad Galen.elec.Oia fac cū
cōſilio ſeu nō omniū ⁊ quorūcūq̃: ſed tā
tum bonorū:bonos etem̄ in cōſilio: bo=
nos in obſequio:⁊ bonos habeas contu
bernales:vite ⁊ honeſtatis tue cuſtodes
ſint ⁊ teſtes. ¶Sunt aūt introducēdi in
cōſilio ſapiētes:graues morib⁹:⁊ exper
ti.in.c.eſtote.j.q.j.iuxta illud Thobie

Fatui in cōſilium non ſunt vocandi.

iiij.c.Cōſiliū ſemꝑ a ſapiente perquire.
⁊ Eccl'i.xxj.Sciētia ſapiētis tanq̄ȝ inun=
datio abundabit: et conſiliū illius ſicut
fons vite ꝑmanebit.Et ideo dicit̄ ibidē
viij.c.Cū fatuis conſilium non habeas:

Graues hoies i q̄ etate di cant eſſe.

nō enim poterūt diligere niſi q̄ eis pla=
cent. ¶Itē debent eſſe graues morib⁹:⁊
experti.iuxta illud Eccl'i.xxvj.c.q̄ȝ ſpe=
cioſiſſimum a canitie iudiciū. ¶Graues
em̄ hoies dicunṫ a.l.anno vſq̃ ad.lx.an=

Iuuenes ꝓpt ꝟtu tū copiā ȝ mereṫ di ci ſenes ⁊ graues.

num.ſm Archi.i.c.eſtote.j.q.j.Et iuue=
nes dicunṫ ſenes propter virtutū copiā.
ſm eundē Archi.ibidē.⁊ eundē Archi.
in.c.fundamēta.colla.iiij.de elec.lib.vj.
¶Et dic ſenes ſaltē prudentia ⁊ graues

Senes etate p̄ſumū tur ma gis ꝓbi q̄ȝ iuuenes.

etiā attamen ſenes etate preſumunṫ ma
gis probi q̄ȝ iuuenes.in.c.Si officia.lix.
diſt. ¶Itē maior ſciētia in eis preſumiṫ.
in.c.porro.lxxx.diſt. ¶Itē maior morū
grauitas.in.c.j.xij.q.j. ¶Itē in eis pre=

Senū no tabiles p̄ ſumptio nes in q̄ b⁹ multū cōmēdāṫ

ſumitur ſermo veracior.in.c.cōſangui=
neos.xxx.q.vj. ¶Itē maior iuſtitie exa=
minatio.in.c.ſi quid vero.lxxxvj.diſtin.
¶Iuuenes in multis cōmēdanṫ:q̄ ſunt
perſpicaciores.glo.in.l.gallus.in prin.
in verbo cōcilio.ff.de libe.⁊ poſthumis.

Iuuenes i m'ltis cō mēdanṫ.

¶Itē ſm philoſo.ſunt liberales animo
ſi:⁊ bone fidei:miſeratiui:verecūdi:⁊ ma
gnanimi.Habēt tamē iuuenes ſicut ⁊ ſe=
nes:⁊ ecōtra quoſdā mores laudabiles:

Etas non inſpicit̄ ſed virt⁹.

⁊ quoſdā vituperabiles. ¶Igit̄ etas nō
inſpicit̄:ſed virtus.per no.in.c.cū in iu=
uentute.de p̄ſumptio.vbi dicit Panor.
qđ nō qui maior fuerit in honore:eſt iu=

Iuſtior i honore ē maior ṅ econtra.

ſtior:ſȝ q̄ eſt iuſtior:eſt maior.Et ſic not.
qđ etas per virtutes ſuppleṫ.in.c.mona
chus nouitius.lxxvij.di.⁊ in.c.de illis.

Etas per virtutes ſuppleṫ.

de ſpon.impube. ¶Itē nō eſt in iſtis con
ſiliarijs ſola prudētia exquirēda:ſȝ etiā
fides.immo primo fides: deinde prudē=
tia.vn̄ Bernar.li.iiij.de cōſideratiōe.Si

Cōſiliarij debēt eſſe fideles.

quo minus fidelis inueniaṫ:aut prudēs:
potius fideli cōmittendū eſt.vnde dicit̄
Eccl'i.xxxvij.A malo cōſiliario ſerua ani

Cōſilia rius fide lis qualr inueniat

mam tuā. ¶ Qualiter aūt cognoſcat fidelis cōſiliarius: dic vt p Greg. li. j. Reg. Nullus (inqt) ad cōſiliū fidelior pōt eſſe ꝙ q nō tua: ſed te diligit. ¶ Item in tribus principalib⁹ articulis debēt eſſe fideles cōſiliarij. Primo in cōſulendo: debet em̄ eoꝝ cōſiliū eſſe fidele: nec demū: neqꝫ curuū in. c. nō lʒ. xj. q. iij. qꝛ ſi fraudē exhibeat in dolo tenet. l. cōſilij. ff. de reg. iuris. no. ſpecu. in titu. de requirē. conſil. §. cōſiliarij. cū ſ poſt. Bal. ¶ Scdo debent eſſe fideles in nō offendēdo. in. c. ois. de peni. diſt. ij. l. vt vim. ff. de iuſtitia ⁊ iure. Et ſi ſciāt aliquē velle offendere principē: debēt ei indicare. nā conſcij tātum tenent. l. quiſqs. §. penulti. et fi. ad l. iul. maieſt. C. ¶ Tertio debēt eſſe fideles in defendēdo. l. omne. §. fi. ff. de re milita. in. c. de forma. xxiij. q. v. no. Bart. in conſti. ad reprimendū. ij. colla. in verbo toti⁹ fidelitatis. ad hoc eſt glo. in conci. Baſilieñ. titu. de conclu. eccle. gallica. in §. quocirca.

Cōcilia rij in tri bus arti culis pri cipaliter dñt eſſe fideles.

cōſiliarij q ſunt a cōſilio re pellendi.

¶ Conſequēter videamus qui ſunt a conſilio repellendi. Et dic qd adulatores principaliter ſunt repellēdi. Nequiores etem̄ hoſtes ſunt: ꝙ illi q fortis eſt in. c. Si inimicus. xciij. di. Qui autē dicantur adulatores dic vt p prophe. pſal. xxvij. Qui loquit pacē cū proximo ſuo: mala aūt in cordibus eorum.

Adula tor qs di catur eſſe

¶ Adulator etenim (teſte Gregor. ſuper Ezechie. c. ix.) ſcorpio eſt: q palpando incedit: ſed cauda ferit. Unde Eſa. iij. Popule meus qui beatū te dicūt: ipſi te decipiūt. Ideo ſit princeps memor qd dñs noſter Jeſus chriſt⁹ adulatori etraditus fuit. Luce. xxij.

Jeſ⁹ xps ab adula tore tra ditus eſt.

¶ Sunt igit iſti adulatores fugiēdi vt hoſtes. vt ait Hier. in epi. ad Celan. Et meliora ſunt vulnera diligentis: ꝙ fraudulenta oſcula blandientis. Prouerb. xxvij. ¶ De adulatoribus etiā refert Uale. maxi. lib. iiij. c. iiij. hiſt. fina. Qd etiā teſta. Laertius dioge. in vita philoſophorū: qd cū vidiſſet Ariſtippus diogenē: proprijs manib⁹ olera lauantem ei dixit. Si cū Dioniſio cōuerſari velles: olera nō lauares: immo (inqt) Diogenes. Si tu ita eē velles Dioniſio tyranno nō adulareris.

diogenis notabile dictū adu latori.

Adula tio exclu dit ſapiē tiam.

¶ De adulatoribus eſt tex. in. c. Sunt nōnulli. xlvj. diſt. vbi ibidē dicit Arch. qd adulatio eſt mala: ⁊ excludit ſapientiā: ⁊ multa alia mala facit: qd dic ⁊ vide per eundē.

Extranei ſunt a cō ſilio re pellendi.

¶ Item extranei nō ſunt ad cōſiliū admittendi. vnde Eccli. c. viij. Cū extraneis conſiliū nō habeas. ¶ Itē iuuenes: vcʒ ſcientia ⁊ virtute. Exemplo Roboam q deſpecto ſenū cōſilio adheſit iuuenibus. ppterea regnū ſuū fuit diuiſuʒ. iij. Reg. xij.

Iracūdi ⁊ ſubditi nō debēt ad cōſiliū vocari.

¶ Itē iracūdi: ⁊ ſuni non ſubiti in cōſilio admittēdi. vñ Seneca in prouerbijs. Sunt (inquit) duo cōtraria cōſilio: vcʒ feſtinatio: ⁊ ira. ¶ Itē luxurioſi. nā teſte Amb. li. ij. de offi. vbi luxuria eſt ibi intēperātia: vbi vitiorū confuſio.

Luxurio ſi nō dñt eē cōſilia rij eligi.

¶ Eſt ergo generaliter dicendū ſm eūdē Amb. ibidē. qd in exquirēdis cōſiliarijs: plerūqꝫ adiungant virtutū prerogatiua: beniuolētia: vſus facilitatis: ⁊ gratia.

cōſiliarij habent multa pri uilegia.

¶ De priuilegijs cōſiliarioꝝ poſt modū videam⁹ Et dicendū eſt qd multa habēt priuilegia ſcripta per Bar. in rubri. de ſena. ff. Nā ſenatus ſeu cetus cōſiliarioꝝ: eſt maior prefecto pretorio: ſm eundē Barto. ibidē. ¶ Itē in aliquib⁹ equiparat imperatori: nā pōt reſtituere a ſentētia. l. j. §. de qua ſunt. ff. de poſtu. ¶ Itē pōt cōcedere aquā duci ex flumine. l. quominus. ff. de flumini. ¶ Item fert ſniam ſine metu appellationis. l. j. a qui. appel. nō li. ff.

Error p ponit in curia par lamenti pariſius.

¶ In curia aūt parlamenti bñ ſupplicatur: ⁊ proponit error. ad qd recipiunt vſqꝫ ad bienniū: ⁊ ad hoc eſt glo. in cōcilio Baſilieñ. in ti. de conclu. eccle. galli. circa fi. in verb. parlamēta. añ fi.

Senat⁹ ē ps corpis principis

Senatus etiā pars corporis principis eſſe dr. l. quiſquis. ad. l. iul. meieſta. C.

Cōſilia rij qualr officia ſua exer cere dñt.

¶ In exequēdis vero officijs vnū precipue obſeruēt cōſiliarij: qd vcʒ auaritiā oim̄ malorū radicē fugiant. Sint itaqꝫ cōtēti proprijs regis ſalarijs: al's expellant. in auc. de mā. prin. §. pcipue. colla. iij.

Lucij va lerij ſena toris no tabile exēpluʒ.

¶ habeāt igit pre oculis illud nō verēdū ſed laudabile exēplū. qd recitat Aug. li. v. de ciui. dei. c. xviij. vbi refert ꝙ Luci⁹ valeri⁹ defunct⁹ in cōſulatu adeo paup erat: qd pecuniā p eius ſepultura: in populo colligebāt.

Domeſti ci alij pri cipis qles eē debeāt

¶ Quales aūt debēt eſſe reliq ſerui principis: dic ſm Bernar. li. iiij. de conſideratiōe ad Eugeni. Tales (inqt) qrēdi ſūt miniſtri: q marſupia nō exhauriāt: ſʒ corda reficiāt: ⁊ crimina puniāt. Et hec de principe ⁊ illius domeſticis.

¶ De iudice. Ca. iij.

Dictū eſt ſupra de principe q eſt oim magiſtratuū caput: vt ſupra diximus. ¶ Similiter de cōſiliarijs ⁊ domeſticis illi⁹.

Judices ⁊ magi ſtrat⁹ ſūt membra pricipis.

¶ Sʒ qꝛ magiſtrat⁹ ⁊ iudices ſunt mēbra corporis illi⁹: prout ſing. dicit Azo. in ſum. in titu. de officio pfect. pto. oriē. C. Qua de cā nō incōueniēs fuit de ipis iudicib⁹ poſtponere: cū ipſi etiā ab eo creantur: ⁊ delegant. prout dicit idē Azo. ibidem. ⁊ Guiliel. in ſpec. titu. de iudice. dele. §. ij. in principio.

Judices et magi ſtratus a principe creātur.

¶ Et figurat iudex in hunc qui ſequitur modum.

¶Iudicis notarij aduocatorū et ꝑcuratoꝝ Typus.

Aduocatus et procurator fiſci. Iudex. Aduocati et procuratores.

Notarius.

¶De iudice. Ca.iij.

Iudex igit faſciali ornamento in capite ornatur: et decoratur. ¶Habet etem indumētū capitis ex velutio ſerico: vel alio nobili panno. in circuitu cuius eſt circulus aureus. ¶Faſces aūt ſm Papi. erāt laniſte. i. faſciole purpuree: quibus rediniebant corone lauri. Quas q̄ geſtabāt in ſummis faſcibus. i. dignitatibus poſiti dicebant. Predictos eni faſces deponebat quilibet iudex: officio finito poſt ſucceſſoris aduentū. in aut. vt iudi. ſine quoquo. §. neceſſitatem. colla. ij. ¶Olim aūt tales iudices faſciati per electionē populi creabant: et preerāt omnibus alijs quorū pſentia oibus terrorē induebat. ſm Nico. pero. in cornucop. iuxta illud Vergi. ij. georgi. Nō illū populi faſces: nō purpura regū flexit. Aliqui tñ predicti pāni dicunt faſcie: et nō faſces. in. l. argumento. ff. de auro et argēt. lega. Et tali nobili pāno vtitur Cancellarius alencomenſ. in ſcacario: qd vulgariter mortarium nuncupatur.

Faſces q̄ erant.

Faſciati iudices.

Secundo induitur doctorali cappa: q̄ infula dicit: de qua ſuperius diximus: et de hoc eſt tex. in. l. j. de tēpo. et repa. appel. C. i. l. fi. in fi. de pmice. et ſecū. l. xij. C. l. fi. in prin. de decurio. lib. x. C.

Tertio: virgā in manu dextra tenet: ad denotādū poteſtatē regēdi: q̄ ſibi a principe data eſt. Facit illud Exo. c. iiij. Virgam quoqz hanc ſume in manu tua: in qua facturus es ſigna. Etem virga ſeu baculo corrigunt peruerſi. de baculo aūt dicit. j. Reg. xvij. Et tulit baculum ſuum quē ſemper habebat in manibus. Nec illā virgā iudex deponere ſeu proijcere non debet ne illa que pulchra eſt et recta: ſi proijciatur in terrā: vertatur in colubrū. ſicut ſcriptū eſt de virga Aaron Exo. c. vij. Qd intelligendū eſt: ne virtus iuſtitie que per correctionem exercet: et illius formidinē ſeu metū. Si abijciatur in iniuſtitiā cōuertat: ſine eni correctione iudex bene regere non pōt. ar. l. cōgruit. ff. de offi. preſi. ¶Illatum quippe ſuppliciū delinquētibus reliquos ſaluos facit. in aut. de manda. prin. §. homicidia. col. iij. et in aut. de nup. §. ſi vero filios ex aliqua. verſi. ſi quis eni. ideo ſi proijciat virga. i. ſi nō profert cōtra malos ſnia: filij hoim abſqz vllo timore perpetrant mala. Unde et ſi negligēter ea q̄ male vſurpant omittimus: exceſſibus viam alijs aperimus. in. c. peruenit ad nos, circa finem. xciij. diſtin.

Iudex ſine correctione bene regere non pōt.

Quarto in ſiniſtra manu ſtaterā tenet. vnde Grego. lib. moral. c. xx. et tranſumptiue in. c. omnis. xlv. diſt. Ois (inqt) q̄ recte iudicat: ſtateram in manu geſtat: in vtroqz penſo iuſtitiā et miſericordiā portat: vt iuſto libramine quedā per equitatē corrigat: quedā vero p miſericordiā indulgeat. Iuſto libramine merito dicit: qz ſtatera doloſa abhominatio apud deū eſt: et pōdus equū voluntas eius. puerb. xj. c. Et ideo dicit Hier. et habet in. c. nō afferamus. xxiiij. q. j. Non afferamus ſtateras doloſas. Debet ergo bonus iudex pōderare ſermones ſuos. in. c. ponderet. l. diſtin.

Statera doloſa abominabilis eſt apd deū.

Quinto ſedet in cathedra: q̄ ſedes dicit ſapientie et ſcientie. ſm Hiero. in tracta. de fi. et creduli. Et ad hoc legitur qd Eſdras ſtetit ſuper gradum ligneum: quē fecerat ad loquendū. ij. Eſdre. viij. c. ¶Qd aūt ſedere debeāt iudices tex. eſt in aut. de iudici. et vt nulla. §. ſedebūt. col. vj. ad qd etiā cogunt de neceſſitate prout dicit Angel. ibidē. et ad hoc eſt tex. in aut. vt ab illuſtri. §. ſanximus. l. j. C. de offi. ciuil. iudi. l. fi. C. de offi. diuer. iudi. et. l. fi. §. ſedēti. vbi ſena. vel clariſ. C. ¶Et notandū eſt qd q̄ bene ſederit ſuper cathedrā honorē accipiet cathedre. Qui vero male ſederit: iniuriā facit cathedre. in. c. multi. xl. diſtinctio.

Iudex ſedere dz i cathedra

Reſtat videre de qualitate et ſignificatiōe illius nois iudicis deqz illius deſcriptiōe. ¶Et dicēdū eſt qd iudex dictus eſt eo q ius dictat pplo: ſiue qd iure diſceptet. Iure aūt diſceptare: eſt iuſte iudicare. ſm Iſid. ethim. li. xx. Et trāſumptiue i. c. j. xxiij. q. ij. et in. c. foras. de vb. ſigni. qd etiā tenet Tho. ij. ij. q. lx. ar. j. ¶Sub hoc eni verbo cōprehendunt preſules: proconſules: rectoreſqz prouinciarū: et oēs alij. in aut. vt iudi. ſine quo. ſuf fra. in rub. col. ij. l. iudicibus. de curſ. pub. li. xij. C. Mali tñ et iniuſti iudices: nō ſunt iudices: nec merentur dici iudices. put dicit tex. in. l. iudices. C. de digni. lib. xij. C. in. c. ipſe. xj. q. iij. et in. c. ſcelus. ij. q. j. ¶Iudicū aūt alij ſunt maximi: alij magni: alij medij: alij minimi: alij vero infimi. prout dicit Guil. in ſpecu. in titu. de iuriſ. om. iudi. §. j. verſi. vel diſtingue. et tex. in aut. de appel. et intra. q̄ tempo. §. illud etiā. col. iiij. ¶Maximi ſunt principes et papa. vtſ. diximus. ¶Magni ſunt primi preſidētes: et cancellarij. Et dicunt illuſtres. in. c. anteriorū. prope finē. ij. q. vj. et. d. §. illud etiā. Et iſti trina ſpecialitate letātur. ſm Guil. in ſpec. vbi ſupra. Primo: qz ab eis non appellatur. l. j. ff. a quibus appel. non ſit. l. j. C. de ſenten.

Iudex vnde dr.

Iudices multi dūr.

Iudicum diuiſio.

Maximi iudices q̄ dicantur

Magni iudices qui dicātur.

Magni iudices trina ſpecialitate letantur.

pꝛefect.pꝛeto.⁊.d.c.anteriorꝝ.l.ꝑfect.ff.
de mino.¶ Pariſijs tñ bñ ꝓponit̃ erroꝛ:
ad qđ ptes recipiunt̃ vſqȝ ad bienniũ. et
hoc ꝑ modũ ſupplicatiõis nõ aũt appel
latiõis:ꝓut dicit gl.in cõcilio Baſilieñ.
in ti.de cõclu.eccle. galli.circa finem. in
glo.in verbo parlamẽta. ¶ Secũdo: qꝛ
minoꝛes cõtra eoꝛũ ſentẽtiã nõ reſtituũ
tur.l.vnica. in fine.ff. de offic. pꝛefect.
pꝛeto.¶ Tertio: qꝛ poſſunt condere le-
ges:⁊ cõſtitutiones.l.noꝛmã.C. de offi.
pꝛefect.pꝛeto.l. non ambigit̃.ff.de legi.

Judices medijqui ſunt. Baillivi qui.

¶ Medij ſunt Baillivi in iſto alẽconieñ.
ducatu:⁊ noꝛmanie et dicunt̃ ſpectabi-
les:de baillivis.text.eſt in clemen.j. de
penis.vbi gloſſ.dicit illud eſſe vulgare
pꝛouincialiũ ⁊ de illis eſt etiã tex. in.c.
j.de ſentẽ.excõ.li.vj.in comitatu tñ An-

Prepoſiti qui.

degaueñ.⁊ Cenomaneñ.vocant̃ iudices
patrie et comitatus. in comitatu verbo
Carnoteñ.vocant̃ pꝛepoſiti.in.c. ex par
te. de verbo. ſigni.li.vj. Sic etiã in pa-
tria Lugdunẽ.⁊ Pariſiẽ. Ab illis etem̃
appellat̃ ad illuſtres.in aut. de appel.

Judices minimi q̃ ſunt. Viceco- mes q̃s ſit

⁊ intra q̃ tẽpo.§.illo videlicet.col.iiij.et
in.c.anterioꝛũ.¶ Minimi aũt ſunt ⁊ vo-
cantur clariſſimi:vt pꝛeſes pꝛouincie.l.
fi.de pꝛima carce.C.¶ In iſto tñ Alenco
nienſi ducatu vocantur vicecomites. de
quibꝰ eſt tex.in.c.clericus.ne clerici vel
monachi.ſecu.nego.ſe im.de vicecomite
⁊ eius poteſtate.vide Guil. in ſpecul.in
titu.de viceco.Et ſicut pꝛeſidis officium
verſatur circa vtilitatẽ publicã ciuita-
tis.l.fi.§.indefenſa.de vendẽ.rebꝰ ciui.
li.xj.C.l.ſi in aliquẽ.ff. de offi pꝛocõ. et
circa vias publicas:⁊ flumia.l.fluminũ.
ff.de dam.infec. Sic ⁊ officiũ vicecomi-
tis qđ patet.in titu.Conſuetudinis noꝛ

Judices infimi q̃ ſint

mannie.in.rubꝛi. de loffice au viconte.
¶ Infimi vero ſunt hi:quoꝝ poteſtas eſt
taxata:videlicet qđ nõ poſſunt cogno-
ſcere vltra aliquã ſummã.l. fi.de peda.
iudi.C.Et iſti etiã in iſto ducatu vocant̃
Seneſcalli dñoꝛũ habentiũ:in ſuis ter-
ris baſſam iuriſditionez ſolummodo.
¶ Iſti etem̃ Seneſcalli nõ cognoſcũt de
cauſis hereditalibꝰ: nec de criminibus:
nec etiã de nullis alijs cauſis exiſtẽtibꝰ
meri vl' mixti imperij qđ no.Bar.⁊ Pau.
de caſtro in.l.imperiũ.ff.de iuriſdi.om.

Judicis officiũ eſt latiſſimũ. Officij iudicis deſcriptio q̃ñ dꝛ purũ gñale. et merũ.

iudi.¶ Officiũ aũt iudicũ eſt latiſſimũ:
pꝛout dicit tex.in.l.j.ff.de iuriſd.omniũ
iud.⁊ dici põt aliqñ purũ gñale ⁊ merũ.
Et ſic deſcribit̃ ſm Hoſt. in ſum.in titu.
de offi. iudi.§.ij.Eſt rõnabilis ⁊ equus
modus iudicis: q̃ inductꝰ cõdẽnandos
condẽnat:⁊ abſoluẽdos abſoluit:penas
vel mulctas infligit:vel remittit: dene-
ganda denegat:concedẽda cõcedit:⁊ fa-
ciẽda facit:ſm qđ decet regẽdo ſeipſum
⁊ ſubditos:ac dño famulãdo.Ad qđ fa-
cit id qđ habet̃ in pꝛohe.Gregoꝛ. et in.§.
ideoqȝ lex.inſtitu.de iuſti.⁊ iure.⁊.§.iu-
ris pꝛecepta.Aliqñ vero officiũ iudicis

Officium iudicis aliqñ dꝛ ſolẽne ſiue iuris vinculũ.

põt dici ſolẽne:ſiue iuris vinculuȝ: ⁊ ſic
deſcribit̃ ſm eũdẽ Hoſt.vbi.ſ.Eſt quod
dã iuris ⁊ iudiciale vinculũ: ſeu quedã
iuris ⁊ iudicialis:ſeu iudiciaria officia-
lis foꝛmula ſubſidiaria: fauoꝛabilis: et
benigna:agendi ſeu pꝛoſequẽdi iudicio
ius qđ cõpetit alicui: oꝛdinario auxilio
deſtituto.ad hoc in ꝓhe.digeſtoꝛũ. in.§.
tertij.l.in cauſe.ff.de mino.⁊.l.ſi q̃ nauẽ
ff.de fur.Aliqñ etiaȝ põt dici mixtũ de-

Officium iudicis aliqñ dꝛ mixtũ deſeruiens ſeu miniſtrans.

ſeruiẽs:ſeu miniſtrãs:⁊ ſic deſcribit̃ ſm
eundẽ Hoſt.Eſt iuris quoddã adminicu
lũ quo firmata actio infirmat̃ vt q̃ ei de
ſunt a natura:de equitate ſeu gratia cõ-
ſequatur:ad hoc in.l.in bonefidei.ff.de
eo qđ cer.lo.⁊ duabꝰ.ll.pꝛecedẽtibus ⁊
ſubſequẽtibus.¶ Aliqñ eñi põt dici of-

Officium iudicis aliqñ dꝛ anomalũ

ficiũ iudicis anomalũ:ſummariũ vel ple
nariũ:⁊ ſic ſm eundẽ Hoſtien.deſcribit̃.
Eſt quedã iudicialis equitas:qua iudex
inductꝰ:poſtulationẽ ſeu ſupplicationẽ
alicuiꝰ plenarie expedit: vel repellit ad
hoc.l.qđ ſi epheſi.ı fi.ff.de eo qđ cer.lo.
l.vbicũqȝ.ff.de interro.actionibꝰ. ¶ Cõ

Iudex bonus quattuoꝛ cõditiões habere dȝ.

ſequẽter eſt videdũ de qualitate ipſius
iudicis:⁊ dicẽdũ eſt:qđ bonꝰ iudex quat
tuoꝛ ꝓcipue habere debet. ¶ Pꝛimo de-
bet habere ſciẽtiã:iuxta illud Eſaye. j.
Diſcite benefacere: ⁊ querite iudiciũ.i.
ſcientiã ⁊ modũ iudicãdi: ⁊ de hoc exẽ-
plũ habet̃ de Salomone. iij. Reg. iij.et
ij.Paralip.j. Qui nõ diuitias nõ longa
tẽpoꝛa huiꝰ vite:ſed ſapiẽtiã a deo ex-
petijt ⁊ impetrauit.quare dicit̃ Eccle.x.

Illiteratꝰ q̃s an poſſit eſſe iudex.

c.Judex ſapiens iudicabit populũ ſuũ.
Et circa hoc quero:an illiteratus poſſit
eſſe iudex:⁊ videt̃ ꝙ nõ:cũ de neceſſitate
debẽt habere noticiã iuris: ⁊ in illo ex-
pertũ eſſe per tex. in aut.de iudici. et vt
nullate §.nos igit̃ col'.vj. vbi dicit text.
nõ extimamus opoꝛtere habere quoſdã

Iudex dȝ ſniam ferre ſcriptis.

iudicũ noia: maxime legũ ineruditoꝛũ.
¶ Itẽ debet ſniam ferre ſcriptis.l.fi. cũ
ibi no.de ſentẽ.excõ.peri.reci.C. ¶ Itẽ

Illiterati ruſtici ⁊ humiles eq̃parãt̃ Viliſſimꝰ reputat̃ ſi nõ alios pꝛecedat ſcia q̃ eſt i honoꝛe ꝑſtãtioꝛ.

illiterati ⁊ ruſtici:⁊ humiles: ⁊ viles eo
dẽ oꝛdine ponũt̃.l. athlete.§.fi.ff.de ex-
cu.tuto.⁊ viliſſimus reputat̃ ſi nõ alios
pꝛecedat ſcia q̃ eſt honoꝛe ꝑſtãtioꝛ.i.c.
viliſſimꝰ.j.q.j.Et ſic eſt ꝙ viles non ad-
mittunt̃ ad honoꝛes.l.ad ſubeunda. de
decu.li.x. C.ꝙ etiã dicit Jo. fab.in.§.fi.
inſti.de ſu ſpec.tuto.quare ⁊c.¶ Itẽ illi
teratus ceco equiparat̃.in.c.poſt trãſla
tionẽ.§.Itẽ ſi q̃s.de renũcia. ⁊ ſic eſt qđ
cecꝰ nõ põt ad iudicialẽ dignitatẽ acce-

Illiteratꝰ ceco eq̇paratur.

Cecꝰ ad iudicialē dignitatē ꝓhibeť accedere

Illiteratꝰ ⁊ corpe viciatꝰ eq̇parētur.

Inſufficiens ſcia vite inhoneſtas et etas illegitima eq̇parāť.

Illiteratꝰ infanti eq̇parať.

dere.ꝑ gl.⁊ ibi doct.in.c.cecꝰ.ff.de iudi.
quare ⁊c. ¶ Itē illiteratꝰ cōparať in ali=
qua parte corporis viciato.i.c.j. xxxvj.
di. ¶ Itē ſcia inſufficiēs vite inhoneſtas:
⁊ etas illegitimas eq̇pollent.in.c.nihil.
de elect. ¶ Itē eq̇rať infanti. in.c.fi.⁊.c.
vlti.de tēpo.ordi.li.vj. Qui quidē oēs
nō admittunť ad officiū iudicature: ſed
ſolum hoies honeſte vite.l.fi.ad.l.iuľ.
repe.C.l.j.de profeſſo.q̇ in vr.conſtā. li.
xij.C.in.c.eſtote.j.q.j. ¶ Itē ꝙ debeat
habere etatē legitimā.tex.eſt.in.l.qui=
dē.ff.de re iudi.in.c.cū in cūctis.de ele=
ctio.l.ad rēpublicā.ff.de mune.⁊ hono.
l.cū preter.§.fi.ff.de iudi. ergo ⁊c. ¶ In
ꝯtrariū tñ videť eſſe tex.in.l.certi iuris.
C.ꝺ iudi.l.magiſterie.ff.de iuriſ.om.iu.
l.ij.C.ſi a nō cōpe.iudi.glo.⁊ ibidē. feli.
in.c.ſciſcitatus.de reſcri.gl.⁊ ibi docto.
in.l.fi.de ſentē.ex peri.recitā.C.glo.ma
gna circa me.l.ij.ff.ꝙ quiſq̄ iu. Bal. in
ꝓhe.inſtitu.§.oēs verbo populi. in fi. ⁊
ſpecu. in ti.de iudi.dele.§.excipiť.verſi.
Itē ꝙ eſt illiteratus. ¶ In quibꝰ iuribꝰ
videť ꝙ iudex illiteratꝰ tollerať dūmō
habuerit experientiam cauſarū. Solue
ſcḋm Sali.in.d.l.certi iuris. aut q̄riť q̇d
fieri debeat ⁊ tunc laudabiliter ⁊ cōſul=
tiue peritꝰ ⁊ nō imperitus delegari dꝫ.
Aut queriť ſi cōtra factū ſit an teneat: ⁊
diſtingue:q2 aut in vrbe: ⁊ delegatio dꝫ
fieri de perito:aliter nō tenet ꝙ fallit in
pricipe ex certa ſcia imperito delegāte.
Aut extra vrbē:⁊ tūc imperitꝰ hꝫ cauſa=
rū ⁊ negotiorū experientiā:⁊ tenet dele
gatio.arti.l.certi iuris.⁊.d.glo.in.c.ſci=
ſcitatus.dūmodo delegans ei: vt perito
in iure non delegauerit.ar.l.ſi ꝑ errorē.
ff.de iuriſ.om.iud. Aut nō habet cauſa=
rū experientiā:⁊ tūc nō tenet delegatio:
niſi ſit facta a principe:⁊ ex certa ſcia.vt
l.quidā cōſulebāt.ff.de re iudi. Feli.tñ

Illiteratꝰ pōt eē iudex dū modo habuerit cāꝝ experiētiam.

in.d.glo.in.c.ſciſcitatus. in.v. coľ. nitiť
tenere ꝙ in illis illiteratus ſufficit ſola
cauſaꝝ experiētia ꝙ ſatis pōt ſuſtineri
per tex.in.d.§.j in auť.de iudici.ibi neq̄
cauſaꝝ habētiū experientiā: vide bonū
tex.in.§.q2 vero.ibidē iūcto ꝙ habent
aſſeſſores literatos ꝑ quos poſſunt ꝓ
ferre ſentētias:ſcḋm Bar.in.l.expertes.de
decurio.li.x.C.⁊ Pau.de caſt.i.d.l. certi

Iudex debet habere fortitudinem.

iuris. ¶ Scḋo debet habere bonꝰ iudex
fortitudinē. Quid eñ prodeſt ſapiētia ⁊
fortitudo deſijt? Scire ei cuiq̄ ꝙ nō pōt
facere:pena magis q̄ꝫ virtꝰ eſt:ſed q̇ pru
dēter intelligit ꝙ agat fortiter agit ꝙ
intellexit:iam proculdubio iuſtꝰ eſt:ꝓut
dicit Gre.in home.ſuper Eze. home. iij.
Nec cupias velle fieri iudex niſi virtute
valeas irrūpere iniq̇tates: et ideo dicit
Amb.li.j.offi. Fortitudo q̄ bello tueť a
barbaris patriā vel domi defendit infir
mos vel a latronibꝰ ſocios:plena iuſti=
tia eſt.trāſum.in.c.fortitudo.xxiij.q.iij.

Iudex dꝫ eſſe rectꝰ ⁊ iuſtus.

¶ Tertio requiriť in bono iudice iuſti=
tia:ſeu rectitudo:ſicut artifici neceſſaria
eſt regula:q2 de ſcientia ⁊ potentia ſine
iuſtitia egredieť iudiciū ꝑuerſum. Aba=
cuch.j. Fac igiť ꝙ precipiť. Deut. xvj.
Iudices ⁊ magiſtratꝰ cōſtitues in parte
tua:vt iudicent populū iuſto iudicio:et
ante iudiciū para iuſtitiā. Eccľ.xviij.ca.

Iudex dꝫ eſſe maturus.

¶ Quarto req̇riť i eis maior maturitas
q̄ iudiciū quodāmō etiā ſi amaꝝ ſit:ſua
dulcedine tēperet.de qua Sap.xij.c. Tu
aūt dñator virtutis cū tranq̇llitate oia
indicas:⁊ ideo dr̄ ꝙ Joſeph iniuſte fuit

Joſeph fuit iiuſte incarceratꝰ et ſine cauſe cognitione

incarceratꝰ:q2 ad ſolā denūciationē vxo
ris Putifar:⁊ ſine cauſe cognitione.⁊ hr̄
Geñ.xxix.c. Qꝺ fieri nō debebat ſine in=
formatiōe ꝓcedēte:iudicata:⁊ delibera=
ta:prout fit cōiter in regno Frācie ad ꝙ
facit ꝙ dicit Sali.i.l.abſentē. coľ. iiij.

Carcerari q̇s non dꝫ abſq̄ informatione precedente.

C.de accu.⁊ feli.in.c. qm̄ frequēter.coľ.
ix.i prin.vt li.nō cōteſt. ¶ Itē Dauid rex
q̄ꝫuis ſanctꝰ attñ nimiū ꝓcipitāter priua
uit Miphiboſeph poſſeſſionibꝰ ſuis:ad
ſolā relationē ſibi.de quo legiť.ij. Reg.
xvj. Qꝺ facere nō debebat immo mature
dicere debebat ~ ' alias dicit dominus.

Miphiboſeph ꝑ regē dauid fuit iiuſte ⁊ ſine cāe cognitione ꝑuatꝰ poſſeſſionibꝰ ſuis

Geñ.xviij. Deſcēdā ⁊ videbo.i.c.lꝫ hely.
de ſimo. i.c. dñs opš.ij.q.j.i.c.qualiter
⁊ qñ.el.ij.de accu.⁊ ibidē ꝑ abba.Jo. de
ana.⁊.feli. Ubi inter cetera dicit idē de
ana.in.d.c.lꝫ hely.coľ.ij.ꝙ tūc ꝓprie fa
cilitas credēdi reprobať qñ tēdit in pre
iudiciū. ¶ Et ſicut iſta quattuor ꝓtacta
faciūt iudicē bonū iuſtū ⁊ equū. Ita etiā

Facilitas credendi qñ reprobatur.

in cōtrariū:quattuor faciūt iudicē malū
iniuſtū ⁊ iniquū:ꝓut diciť i.c.quattuor.
cū duobus cano.ſeq.xj.q.iij.⁊ ſunt iſta:
amor:timor:odiū: et cupiditas. Amore

Iudicem malum quattuor faciunt.

etenī fit de equo iudice iudex iniquꝰ:dū
vcꝫ amico vel ꝓpinquo cōtēdit in preiu=
diciū tertij ꝓſtare auxiliū.⁊ iō dr̄ Deuť.
xvj.c. Nō accipies perſonā ⁊.c.j. Audite

Iudex amore corrūpitur.

illos:⁊ ꝙ iuſtā eſt iudicate:ſiue ciuis ſit
ille:ſiue peregrinus:nulla erit diſtantia
ꝑſonarū:ita paruū audietis vt magnū:
nec accipietis cuiuſcūq̄ perſonā: q2 dei

Iudex ꝑſonā accipere nō debet.

iudiciū eſt. ¶ Et ad hoc notabile exem=
plū legiť de zelenco:prout recitat vale.
maxi. li.vj.⁊.v.hiſto.xiiij. Qui cū ciuita
ti locrētiū cui ꝓerat lege lata cauiſſet:vt
q̇ adulteriū cōmiſiſſet exoculareť:oi mi=
ſeratiōe poſthabita reꝑhenſo in hoc cri

Zeleci iudicis iuſtitia erga filium.

mine filio eiꝰ adoleſcēte:ꝓcepit:vt vtroq̄
lumīe priuareť:cūq̄ plebs ciuiū ſummiſ
ſis precibꝰ rogitaret: indulta ob gratiā
principis flagitij venia:ad deliberandū

paulułum ſpatij captans:ſibi ⁊ filio di=
ſtrictus iudex effodit vnum occulū ꝓpriū
patrem ⁊ ſeuerum iudicem declamādo

Iudex timore peruertit iudicium.

Egit itaqꝫ cēſura mirabili:vt ſibi ⁊ filio
videndi vſus ſupereſſet ⁊ in vltionē fla=
gitij duo lumina(vt decreuerat)cecaren
tur.¶Secūdo timore alterat̃ iuſtitia iu
dicis:⁊ in malū ⁊ iniquū de bono cōuer=
titur cum videlicet metu poteſtatis ali=
cuius:veritatem loqui pertimeſcit.d.c.
quattuor.quare dicit̃ in euāgelio Mat.

Petrus timore errauit.

xx.Nolite timere eos q̄ corpus occidūt.
tranſump.in.c.nolite.xj.q.iij.Timore
eteñ errauit Petrus qñ chriſtū propter
metū iudeoꝝ negauit.in.c.timēdo.eadē
cau.⁊ q̄ſt.et ideo dicit Aug.ſup pſalmo
lxxxj.⁊ trāſumptiue habet̃ in.c.oſtēdit.
xxiij.q.iij.(oſtendit inq̄t)ꝓphetas nec il=
los immunes a ſcelere eſſe:q̄ permiſerūt
chriſtū principibꝰ interficere:cū pro mul
titudine timerent̃:⁊ poſſent illos a facto
⁊ ſe a conſenſu liberare. Qui enim deſit
obuiare cū pōt:cōſentit prout dicit Iſi.
de ſum.bo.li.iij.c.lviij.quare interroga

Lex eſt tela aranea

tus ſolon phs de lege reſpōdit ſm La=
ertium dyoge.Lex(inquit ipſe)eſt tela

Iudex odio iniquꝰ efficitur.

aranea:qꝛ ſi in eā inciderit q̄d debile re
tinet̃:graue aūt pertranſit tela reſciſſa.
¶Tertio bonꝰ iudex iniquꝰ efficit̃ odio
videlicet cōtra quēlibet aduerſariū mo
litur:quicūqꝫ eñ hoſtili odio:vel inimi=
citijs in iudicādo ducit̃:peruertit iudi=
ciū chriſti:q̄ eſt iuſtitia:⁊ fructū illiꝰ ver
tit in dānationis amaritudinē.in.c.qui=

Vindicatiuus hō a dño inuenietvindictam.

cūqꝫ.xj.q.iij.¶Qui autē vindicari vult
a dño inueniet vindictā.Eccl'ia.xxviij.c.
Facit etiā ad premiſſa dictū Tullij cō=
tra Saluſt.Plerūqꝫ eñ reſpublica pri=
uatis decreſcit inimicitijs:vide in.c.qui
ambulat.v.q.v.⁊ in.c.q̄ſquis chriſtianꝰ.
⁊ in.c.ea vindicta.xxiij.q.iij.¶Quarto

Iudex cupiditate corrūpit̃. Veritatē negās ꝓ pecunia: deū negare videt̃.

corrūpitur iudex cupiditate:ſcꝫ qñ pre=
mia vel dona ſperat:vel recipit.Igitur
q̄ veritatē pro pecunia negat:deū nega=
re:vel vendere probat̃ in.c.vnicuiqꝫ.xj.
q.iij.⁊ in.c.abijt iudas.eadē cā.⁊.q.Lex
eñ exigit puras eſſe manus iudicibꝰ ⁊
eos ab omni acceptiōe abſtinere.in aut̃.
vt iudi.ſine quoquo ſuffra.fiant.§.j.col'.
ij.Et debet iudex immobilis eſſe:vt co=

Iudex immobilis dꝫ eſſe vt columna

lūna.in.c.reuera.iij.q.ix.Eteñ ſic admi
niſtrationes ſuas gubernare ſtudeat:vt
nō cupiditati nō ſit deditꝰ:aut violētias
inferat.l.j.§.optamus.de offi.prefect.
preto.affri.C.Mali eñ iudices amplius

Iudex ꝓ q̄ſtu pecunie nō dꝫ innoxios cōdēnare

q̄ꝫ latrones excedūt:prout dicit Iſid.li.
iij.de ſum.bo.c.lv.facit.c.religioſum.
lxxxvij.di.Nō debēt igit̃ iudices ꝓ q̄ſtu
pecunie innoxios cōdēnare:noxios vero

⁊ noxios adiuuare

adiuuare.i aut̃.vt iudi.ſine quoquo ſuf=
fra.§.quapropter.⁊.§.ſeq.colla.ij.Cuꝫ

Iuſtitiaꝫ vēdere ⁊ ſimoniaꝫ ꝯmittere paria ſūt

paria ſint iuſtitiā vēdere:⁊ ſimoniā cō=
mittere.in.c.accepimꝰ.de purga.cano.⁊
in.c.vlt.⁊.c.nō.licet.xj.q.iij.Et ideo de
iſtis iudicibꝰ munera accipientibꝰ dice=
bat ꝓphe.Eſa.j.c.Oēs diligūt munera
ſequunt̃ retributiones:pupillo nō iudi=
cāt:⁊ cauſa vidue nō ingredit̃ ad illos:
ꝓpter hoc ait dñs deus exercituū fortis
iſrael.heu ego cōſolabor ſup hoſtibus
meis:⁊ vindicabor de inimicis meis ⁊c.

Munera iudicium puertūt.

⁊ Prouer.xvij.c.Munera de ſinu iniquꝰ
recipit:vt peruertat ſemitas iudicij.Et
de illis dicetur ſicut olim dictum fuit de

Achab dimiſit benadach.

achab:q̄ dimiſit Benadach.iij.Reg.xx.
c.Qꝛ dimiſiſti virū dignū morte:erit aīa
tua pro aīa illius.¶Qui enim munera
recipiūt ad iudiciū peruertendū aſſimi=

Iudas munera ſimul ⁊ laqueū accepit.

lant̃ iude:q̄ pecuniā ſimul ⁊ laqueū ac=
cepit:laqueū eteñ inferni cū pecunia re
cipiūt:quo ligati ad furcas inferni dedu
cunt̃.⁊ figurā habemꝰ de hoc iudi.iij.c.
vbi rex eglō munera ſimul ⁊ mortē rece

Eglō rex munera ſimul ⁊ mortē recepit ab aioth.

pit ab aioth.Eſt etiā prauis ⁊ auaris iu
dicibus exēplū ſcriptū per vale.max.li.
vj.c.iij.hyſto.fina.vbi narrat de cābiſe

Cābiſes rex quendā iudicē mūeribꝰ corruptū excoriari fecit ⁊ pellē ſuā ſuper cathedram extendi.

rege.Qui quēdā iudicē de falſo cōuictū
excoriari fecit:⁊ pellē extēdi ſup cathe=
drā:vbi filius q̄ ei ſucceſſit in officio pro
tribunali debuit ſedere:vt patris pellē
vidēdo exēplū acciperet:nec malos li=
berādi:nec bonos condēnādi volūtatē
haberet.Addidit etiā ſcripturā verſifi=
catā dicēs:ſede ſedēs iſta iudex iflexibi
lis ſta.Sit tibi lucerna lux:lex:pelliſqꝫ
paterna:manibꝰ reſcas munus:ab aure
preces.Et de prauis iudicibus tex.eſt in
c.j.de re iudi.li.vj.⁊ ibidē archi.et Io.
an.in nouel.¶Et circa hoc finaliter q̄ro
de notabili ⁊ ſatis quotidiana q̄ſtione:

Officia vtrū poſſint vēdi.

vtrū vcꝫ officia poſſint vēdi.Et omiſſis
curioſis altercationibus reſpōde qđ nō:
preſertim q̄ habent iuriſditionē annexā
per tex.in aut̃.vt iudi.ſine quoquo ſuff.
ꝑ totū.col'.ij.in aut̃.de man.prin.§.dein

Officium emēs incidit l.iu. de ambi.

de.⁊.§.illud.col'.iij.In.c.ij.ne prela.vi=
ces ſuas.¶Et q̄ emūt incidūt in.l.iulia.
de ambitu.ff.ad.l.iul'.de ambi.l.vnica.

Officia ad firmā nō debēt dari.

Quinimo etiā nec debēt dari ad firmā:
per iura ſupra tacta:qꝛ in firma eadē rō
militat ſicut in vēditione:⁊ hoc ſing.di=
cit ⁊ tenet Io.de ana.in rub.ne prela.vi
ces ſuas.⁊ Hoſtien.in ſum.eo.ti.no.ab=
bas Panor.in.c.j.⁊.ij.eodē titu.Bart.⁊
Bald.in repet.l.barbarius philippus.ff.

Predo graſſat̃ dū ſumptus queritur.

de offi.preto.⁊ ratio eſt:qꝛ dū ſumptus
querit̃ ꝑdo graſſat̃.in.c.militare.xxij.
q.j.Nā ſi iuriſditio vēdit̃ nitit̃ emptor
maiores facere cōdēnationes:⁊ ſic ſub=
ditos aggrauat ⁊ iudicia ſubuertit:eq=

Pecuniā dans ad officiū cōſequēdū hꝫ animū male faciendi.

tate repulſa.d.c.ij.ne p̄lati vices ſuas
⁊c. ¶Qui em̄ dat pecuniā ad aſſumēdū
officiū hꝫ animū malefaciēdi: ⁊ indebi-
te lucrādi:prout notabiliter dicit Bar.
in.l.ij.in fi. de murileg. lib.xj. C. patet
igitur ex p̄miſſis qđ is qui recipit offi
cium nō debet dare pecuniā ꝓ ipſo adi-
piſcendo. ¶Econtra aūt is qui officium
cōmittit poteſt et debet dare ſalariū: ſꝫm
Hoſt.vbi.ſ.arg.expreſſū.in aut.vt iudi.
ſine quoquo ſuffra.§.j.ibi ſolis illis eos

Officium emens eſt ab illo officio remouēdꝰ.

eſſe cōtētos eos q̄ a fiſco dant ⁊c.coll.ij.
¶Et eſt ſciendū qđ is qui iuriſditionē
aliquā per pecuniā acquirit:ab officio
qđ taliter adeptus eſt: eſt remouendus
d.c.j.⁊.ij.ne cleri.vi.ſuas: et hoc ſꝫm ca-
nones:ſꝫm vero leges incidūt in.l.iuliā.
de ambitu.vt.ſ.diximus. Quare cōgrue

Thome de aquino notabile rn̄ſū de officijs nō vendēdis.

⁊ decēter reſpondiſſe fertur beatꝰ Tho
mas de aq̄no per epiſtolā: ad duciſſam
Lothoringie:(ꝓut legitur in vita illiꝰ)
a qua requiſitꝰ erat: ſi bailiui ⁊ officia-
rij poſſent officia vēdere? Cui reſpondit
dicens. Talis venditio expediēs eſſe nō
videtur. Primo q꞉ frequēter cōtingit qđ
illi q̄ ſunt magis idonei huiuſcemodi
officia exercenda:ſunt pauperes : et offi
ciū emere nō poſſunt. ¶Secundo ſi ſint
diuites illi q̄ meliores ſunt huiuſcemo
di officia nō ambiūt : nec inhiant ad lu-
cra ex officio acquirēda. Si ergo officia
veſtra vēditis: vtplurimū illi officia ve
ſtra ſuſcipiēt:q̄ ſunt peiores ambitioſi:
⁊ pecunie amatores: ⁊ ſubditos veſtros
opprimētes veſtra cōmoda etiā nō pro-
curent fideliter. Unde magis expediēs
videtur vt bonos hoies et idoneos ad
officia veſtra eligatis quos etiam inui-
tos(ſi neceſſe fuerit) ad ſuſcipienda ve-
ſtra officia cōpellatis: q꞉ per eoꝝ boni-
tatē et induſtriā magis accreſcet vobis
⁊ ſubditis veſtris cōmodū : q̄ꝫ de p̄di-
cta venditiōe acquirere valeatis: et hec
de iudice.

¶De notario. Cap̄.iiij.

Officium iudicis abſq̄ notario exerceri nō poteſt.

SEd quia iudi
cis offm̄ abſq̄ notario pu-
blico ſeu greffario exerce-
ri per eundē non pōt: ꝓut
innuit text. in. c. qm̄ con-
tra.⁊ ibi Anto.de butrio.Feli.⁊ alij de
ꝓbatio.vbi idē doc.dicūt qđ in ordina-

Acta oīa debēt ſcribi.

rijs ſeu extraordinarijs iudicis:⁊ etiam
in ſummarijs:vbi nō procedit in figura
iudicij acta debēt reduci in ſcriptis:non
ꝑ iudicē:ſed ꝑ aliū.l.in arbitrarijs.C.de
arbi.et ideo de notario videndum eſt: ⁊

Biretum vn̄ dicit.

de illiꝰ habitu breuiter dicendū eſt : qđ
hꝫ biretū in capite. Dicit em̄ biretū q̄ſi
bis rectū:cum debeat notariꝰ ſeu greffa
rius eſſe bis rectꝰ:ſcꝫ inter actorē ⁊ reū.
Habet etiā in manu calamū q̄ acta iudi-

Calam. vn̄ dicit.

ciaria cōſcribit:et d꞉ calamus a calamo
grece qđ eſt velū ponere: q꞉ calat.i.icau
ſtū ponit ſup chartā ſꝫm pap̄. ¶De offi
cio aūt illiꝰ ſciendū eſt qđ notariꝰ eſt pu

Notariꝰ eſt publica ꝑſona.

blica ꝑſona:⁊ ideo q꞉ hoc publicū gerit
officiū ſꝫm Panor.in.d.c.qm̄ cōtra.in.ij.
coll.Et d꞉ a notis.i.literis legendis:ſꝫm
gl.i.c.monachis.lxxvij.di. Itē note ſūt

Notariꝰ vn̄ dicit.

ſcripture publice : q꞉ de publicis nego-
tijs fiūt:vel q꞉ publica manu fiūt.l.is q̄-
dē.§.ſi q̄d aūt.q̄ milita.nō poſ.li.xij.C.⁊

Noteque ſunt.

inde dicunt note inſtrumētoꝝ.c.penul.
de fide inſtru. ¶Aliqn̄ etiā notariꝰ ap-
pellat ſeruꝰ publicus: q꞉ ſeruit publice

Notariꝰ appellat multipl'r Seruus publicꝰ.

exercendo officiū ſuū.l.c.q̄ꝫq̄ꝫ.circa me.
iuncta glo.de vſu.li.vj.l.nō aliter.ff.de
adopt.l.gn̄ali. de tabula.lib.x.C.lib.ij.
in fi.ff.rē pupil.ſal.fore. Aliqn̄ d꞉ ſcri-
nariꝰ.in.c.ſi aduerſus.de hereti.et in.c.

tabellio.

vniuerſa.xxv.q.ij.Qn̄q̄ꝫ d꞉ tabellio.i.c.
penul.de fi.inſtru. ¶Itē d꞉ tabulariꝰ.l.

Tabularius.

hac ꝯſultiſſima.§.tabularioꝝ.C.q̄ teſta.
facere poſ.⁊.l.j.C.de tabula.li.x. ¶De-
riuant aūt tabulariꝰ et tabellio a tabu-

Tabellio et tabularius vn̄ dicūt.

la:quā portare ſolebant an̄q̄ꝫ eſſet vſus
charte ſꝫ Hugo.⁊ dicebāt he tabule pu
blice.l.forma.§.illā.ff.de cēſi. et fiebant

Tabule olim fiebant de buxo.

de buxo q̄ eſt arbor ſemꝑ virēs: vnde in
ſcriptura d꞉ ſcribe buxo : ſꝫm Iſid.ethy-
mo.xvij.c.vj. ¶Itē vocant ſcribe:⁊ logo

Scribe ⁊ logographi vnde dicūtur.

graphi:ꝓut d꞉ in rub.⁊ ibidē gl.de tabu
la.lib.x.C.logographi autē dicti ſunt a
graphos:quod eſt ſcriptura:⁊ logos ra
tio:q꞉ ſcribunt leges ⁊ rōnes publicas.
In Francia aūt appellant grapharij a
graphos. Appellant etiā munerarij et
ſenſuales.in rub.de tabula. in gl. ¶Itē

Grapharij munerarij cenſuales.

notabil'r vocant iudices carthularij: ꝑ
Barto. in.l.iubemꝰ.la.ij.§.ſanc. circa fi.
C.de ſacroſanc.eccle.qđ etiā no.Pau.de
caſt.in cōſi.lxxiij.col.iij.incipiē. in noie
ſctē et idiuidue.vſſ.tn̄ ꝯtrariū. Ubi ibi-

Carthularij iudices.

dē dicit qđ notariꝰ ex ꝑuilegio notaria-
tus factꝰ eſt iudex ordinariꝰ: et ꝓbat ex
his q̄ habent in.l.j.ff.de iudi.l.fi.C.vbi
⁊ apud quē:tenet expreſſe Inno.in.c.cū
a nobis.de teſti.vbi dicit qđ cōi iure no

Notariꝰ ē ꝑuilegio notariatus eſt factus iudex ordinarius.

tarij dicūtur iudices licet em̄ nō habeāt
cōtētioſam:habēt tn̄ volūtariā iuriſdi-
tionē:vt parti confitēti corā eis poſſint
facere p̄ceptū: facit qđ no. Cy.i.l.j.ff.de
confeſ.⁊ habet in.l.ij.ff.de offi.ꝓcō.⁊ le
ga. ¶Sed q̄rit q̄s poſſit facere tabellio
nes: ⁊ rn̄de ſꝫm Guiliel.in ſpecu.in ti.de

tabelliones quis pōt facere

inſtrumē.editio.§.reſtat.vſſ.ſed q̄s pōt:
vbi dicit qđ ſolꝰ papa:ſeu imꝑator:ꝓut
no.Inno.⁊ Io.an.in.c.pen̄.de fi.inſtru.

niſi ꝯſuetudo:vel priuilegium ſpãle ali=
cui conceſſum aliud inducat.ar.l.j.C.de
emãci.l.c.accedẽtibꝰ. ad fi.de exceſ.p̃la.
Tñ cõſuetudo cõcedit alicui tales face=
re:⁊ hi p̃nt dici notarij:vt iudex q̇ in cau=
ſa põt cõſtituere:⁊ ẽ notariꝰ eoipſo ꝙ de
putat̃ gñalit̃ a iudice:ꝑut no.Bal.⁊ Fe=
li.in.d.c.qm̃ ꝯtra.⁊ idẽ Bal.in.l. q̇dẽ.ff.
de edẽ.in apoſtil.dicẽs:ꝙ facta tali depu
tatiõe hꝫ officiũ neceſſariũ: nõ indigens
partiũ rogitu nõ tñ habẽt ptãtẽ ⁊ officiũ
publicũ qđ tabellionibꝰ a legibus ⁊ iure
ſcripto dat̃.ſm̃ Guiller.vbi.s.¶ Itẽ dñr
hr̃e officiũ honoris:iuxta illud Eccle.ix.
c.in manu dei ptãs hois:⁊ ſuꝑ faciẽ ſcri=
be iponet honorẽ:⁊ ꝙ habeãt offm̃ hono
ris tex. ẽ in.l.j.⁊.ij.de primice. lib.xij.C.
¶ Cõſequẽter q̃ro qualr̃ſe hr̃e debeãt in
officio notarij:⁊ reſpõ.ꝙ añ oia veritatẽ
obſeruare debẽt:nec eſt ꝑ eos maculãdo:
ſꝫ ex officio debito ſubleuãda ⁊ amplian
da.l.argẽtariꝰ.§.j.ff.de eden. ⁊.l.q̇dã.§.
nũmularios.eodẽ titu.vbi hr̃ ꝙ ꝑ verita
te habẽda:ad eos hr̃ recurſus. ¶ Itẽ dꝫ
eſſe diligẽs:nec dꝫ aliq̇d omittere p̃ſer=
tim ad qđ ex debito ſui officij teneatur.
Alias de dolo p̃ſumpto tenet̃.l.nulli.cir
ca mediũ.de nũmularijs .li.xij.C.in.c.fra
tres.de peñ.di.v.Itẽ dꝫ eſſe legis peritꝰ
ſaltẽ ſcire dꝫ q̃ ad eius officiũ de iure ſpe
ctant.l.iubemꝰ.in fi.C.de teſtamẽ.¶ Ad=
huc q̃ro circa q̃ verſat̃ eiꝰ officiũ:⁊ reſpõ.
ſm̃ Panor.in.d.c.qm̃ contra.in.ij.col. ꝙ
officiũ notarij in cauſa verſat̃ circa tria.
¶ Primo vt vniuerſa iudicij acta cõſcri=
bat:ſm̃ iudicis p̃ceptũ:apponẽdo locũ:⁊
tp̃s ſcripture:⁊ ꝙ requirat̃ iudicis prece
ptũ eſt tex.d.c.qm̃ contra.dũ dicit:iudex
ſemꝑ adhibeat ⁊c.tex.cũ ibi no. in.c.ab=
bate ſan.de re iudi.li.vj.¶ Scđo vt acto
rũ exempla tradat partibꝰ. ¶ Tertio vt
actorũ originalia penes ſe retineat:vt ſi
q̇d difficultatis poſtea emerſerit:ad ipſa
habeat̃ recurſus:ꝑut dicit Joã.an.in.d.
c.qm̃ contra.⁊ ſuꝑ hoc vidi al's dubiũ de
regiſtris vicecomitatꝰ iſtiꝰ caſtellañ.qr
ſucceſſores vicecomitis volebãt habere
et de facto petebãt ab heredibꝰ grapha=
rij regiſtra ſua:ſed ꝙ ſuꝑ hoc iter eos fa
ctũ fuerit ignoro.dicit tñ ſuper hoc ⁊ cõ=
cludit Panor.in.d.c.qm̃ cõtra.in.ij.col.
verſi.⁊ per hoc ꝙ debẽt remanere penes
grapharium ſeu notariũ.¶ Poſtremo q̃ro
qua pena ſint puniendi notarij ſeu tabel
liones falſum cõmittẽtes?Et reſpõde ꝙ
titulꝰ ſpecialis criminis eſt in iure indu=
ctus ſcꝫ.l.cornelia.de falſis. Tãto etem̃
in notario eſt grauius iudicandũ:quãto
maiori preeminet dignitate:nã eius exẽ=
plo alij ad cõficiendũ falſa huiuſcemodi

Notarij ꝑ iudiceſ creati nõ hñt tãtã ptãtẽ ſicut tabelliões hñt

Notarij habent officium honoris.

Notarij q̃liter ſe habere debeant in officio.

Notariꝰ aliq̇d ex negligentia omittẽs de dolo tenet̃.

notarij officiũ circa q̃ verſat̃.

Notariꝰ q̃liter dꝫ vniuerſa acta iudicis cõſcribere.

Regiſtra notarij penes eũ remanere debent.

Notarij qua pena ſint puniẽdi ſi falſum commiſerint.

tabellio cõficiens

facilius animãtur.ar.c.cũ quedã.de iu=
reiurã.¶ Tabellio aũt cõficiẽs inſtrumẽ
tũ de cõtractu ꝓhibito:punit̃ perpetuo ⁊
abſq3 ſpe reuerſionis exilio.l. iubemꝰ.§.
his tabellionibus.C.de ſacroſan. eccle.
in aut.de non alie.aut permutã.reb.§.⁊
ſine libertate.Alias punit̃ pena grauiſſi
ma:ſcꝫ mortis.l.fi.C.de eunuchis.Alias
pena flãmarũ.l.j.de immunita.ne conce=
den.l.x.C.Alias pena manus abſciſiõis
l.j.de eo qui chartã fal.in lombar.Alias
omiſſione officia:et infamia.de prohibi.
feu.aliena.ꝑ Federi.in.§.calidis.v̄ſi.ſcri=
ba.¶ Qui aũt falſum conficit inſtrm̃ pu=
nit̃ pena deportatiõis.l.j.§.fi.ff.ad.l.cor.
de fal.iſti.de pub.iudi.§.itẽ lex cornelia.
de falſis.Si q̇s aũt cõmiſerit falſuꝫ circa
principis lr̃as ſeu reſcripta.et diſtingue
ſm̃ Jo.fab.in.d.§.itẽ lex cor.ꝙ aut reſcri
ptũ eſt ad gr̃as:aut ad cauſas:ſi ad gr̃as:
adhuc diſtingue:aut fabricauit:vel ꝓcu=
rauit fabricari falſum aut ſurrepticiũ et
ꝓhibitũ.¶ Primo loco punit̃ vltimo ſup
plicio ſi ſit laicus.l.maiorꝫ.ad.l.cor.de
fal.C.ſi ſit clericꝰ degradet̃ ⁊ curie ſecula
ri tradit̃.c.ad falſarioꝝ.de crimine falſi.
¶ Secundo caſu qñ obrepticiũ:⁊ forte ꝑ
fraudẽ:leuiꝰ punit̃.in aut̃.de nõ alie.aut
permutã.§.iſdẽ.cũ ibi no.¶ In tertio ca
ſu qñ ad cauſas faciliter ei parcit̃.in.c.ac
cedens.de cri.fal.⁊ hec de notarijs.

instrumẽtũ de cõtractu ꝓhibito q̃liter puniatur.

tabellio falſum cõficiens inſtrm̃ q̃liter punitur.

Falſum cõmittẽs circa principiſ lr̃a. qualiter punitur.

¶ De aduocatis ⁊ procuratoribus. Cap̃.v.

Aduocati eniꝫ
qui dirimũt ambigua facta
cauſarũ:ſueq3 defenſiõis vi
ribus ſepe publicis in rebꝰ
ac priuatis lapſi erigũt:fati
gata reparãt:nõ minus prouident hu=
mano generi:q̃3 ſi p̃lijs ac vulneribꝰ pa=
triam:parenteſq3 ſaluarent:nec minꝰ mi
litare credunt̃ q̃3 qui gladijs:clipeis:et
thoracibꝰ militant.Etem̃ militãt qui glo
rioſe vocis cõfiſi munimine: laborãtium
ſpem vitam ⁊ poſteros defendunt:prout
dicit tex.no.in.l.aduocati.de aduoca.di
uer.iudicio.C.De illis igit̃ glorioſis mi
litibus videndum eſt:⁊ primo de eorũ or=
natu.Aduocatus igit̃ coram iudice acce
dẽs ad aduocationis officiũ exercendũ:
veſtes talares habere dꝫ:⁊ ſuo officio cõ
gruentes prout dicit Guiller. in ſpeculo
in titu.de aduoca.§.ſequit̃. circa princi=
piũ.¶ Et talis talaris veſtis dicitur ho=
noris.in.c.non licet.xxiij.diſt.vbi innuit
tex.ꝙ Aaron tali vtebatur veſte: et ori=
ginaliter habet̃ Numeri.xvj.⁊.xvij.c.Et
dicitur talaris:eo ꝙ talos cooperiat.ſm̃

Aduocatoꝝ cõmẽdatio.

Talaris veſtis q̃ ſit.

Talaris veſtis vnde dicit̃.

Toga.

Archi.in.d.c.non licet. Uel aliter veſtis
illa dicitur toga per tex.in.l.fi.in pͥn.C.

Toga vñ dicitur.

de poſtulã.ibi accedat ad togatoꝝ cõſor
tium.Et dicit̃ toga a tegẽdo:eo ꝙ corp⁹
tegat.Et illud indumentũ olim ſolis ro=

Togis ſoli vtebãtur romani.

manis decebat:iuxta illud Uergilij.Ro=
manos rerũ dños:gẽtẽq; togatã.Tẽpo=
re pacis dũtaxat illis vtebant̃ togis.Ni=

Togis romani tp̃e pacis ſolũmodo vtebãtur.

co.pero.i⁹ cornucop.epi.ij.ꝙ aũt debeat
veſtis eſſe cõueniens ſtatui:ordini:⁊ offi
cio.tex.in.c.deus.de vita ⁊ honeſta.cler.
Nam talis quis eſſe preſumitur:qualem
eũ iudicãt veſtes eſſe.l.itẽ apud.§.itẽ vir
gines.ff.de iniurijs.in.c.contingit.l.j.de

Ueſtis dʒ eſſe cõueniens ſtatui et ordini.

ſentẽ.excõ.iuxta illud vir bñ veſtit⁹ ꝑ ve
ſtibus eſſe peritus:credit̃ a mille:q̃uis
idiota ſit ille:ſi careat veſte:nec ſit veſti=
tus honeſte:nulli⁹ eſt laudis:q̃uis ſciat
om̃e qđ audit.Qui quidẽ verſus vide per
Guiller.in ſpecu.in.d.§.ſequit̃.circa prin
cipiũ.edictũ etem̃ de poſtulã.ꝓpoſitum
eſt:vt nõ ſolũ ratio mẽde rationis habea

Aduocati aliquãdo ſacerdotes vocantur.

tur:ſed etiã decoris.l.j.j.rñ.ff.de poſtu=
lan.¶Aduocati vt ſacerdotes ornari de
bẽt.nã aliqñ ſacerdotes vocant̃.l.j.ff.de
iuſt.⁊ iure. Sacerdos em̃: veſtes ſtatui

Sacerdos veſtes ſtatui ꝯgruẽtes habere dʒ q̃s nõ dʒ deſerere ſine cauſa.

⁊ honori cõgruẽtes habere dʒ: quas de=
ſerere nõ dʒ ſine legitima cã.in.c.clerici.
in pͥn.⁊ verſic. ſed nec ali.de vi.⁊ hone=
ſta.cle.i.c.ſue.xxj.q.iiij.ita nec aduocat⁹
Nec debet talis veſtis eſſe diuerſi colo=
ris aut diuerſe partis.xx.q.j.c.fi.in fi.nec
dʒ nimia breuitate:aut longitudine no=
tari.d.c.clerici. ¶Et ſimiliter dicendum
eſt de procuratorum ornatu ſeu habitu:
q2 in multis equiparant̃:⁊ poſſunt alte=

Procuratores et aduocati aliqñ eq̃parant̃.

rius officio fungi.¶Qm̃ procurare ſicut
aduocare põt cleric⁹.Archi.in.c.ꝓuenit.
lxxxvj.di.Panor.in.c.per venerabilez.q̃
filij ſunt legitimi.⁊.c.in noſtra.de ꝓcur.
de hoc eſt glo.in.c.j.iij.q.vij.vbi ꝓcura=
tor ponit̃ ꝑ aduocato:quare poſſunt vti
parib⁹ indumẽtis.De modo ⁊ geſtu quẽ
habere debet aduocat⁹ vide ꝑ Guiller.i
ſpecu.vbi.s.⁊ ſingu.per Stephanũ au=
frerij.in prin.ſtili arreſtorũ parlamenti.

Aduocatus quis dicitur.

¶Cõſequẽter q̃ro q̃s dicat̃ aduocat⁹?
⁊ rñ.ꝙ aduocat⁹ dicit̃ ille qui in iudicio
apud eũ qui iuriſditioni preeſt deſideriũ
ſuũ:vel amici exponit vel alterius deſide
rio cõtradicit:ſm Ang.de cla.in ſum.vel
ſic deſcribit̃.Aduocatus dr̃:qui quoquo

Aduocatus vnde dicitur.

ſtudio operat̃ in cauſis agendis:ſm text.
⁊ ibi Bar.in.l.j.ff.de varijs ⁊ extraor.co
gni.Et dicitur ab aduoco aduocas:ꝙ eſt
ad me voco . vnde Teren.in phor . ibo

Aduocati vocant̃ m̃ltifarie

ad forũ:atq; aliqđ mihi aduocabo ami=
cos.Aduocare vero dr̃ ſm Bar.in.d.l.j.
§.aduocatos.ff.de var.⁊ extraordi.cog.
eſt pãdere alienũ deſideriũ.Illi itaq; ad

Togati q̃ dicunt̃. Patroni cauſarũ.

uocati multifarie vocantur.nã vocantur
togati:vt predixi.facit.l.fi.C.de aduoca=
tis diuer.iudicio.⁊ in.c.nemo.de penitẽ.
diſtin.j.¶Item appellant̃ cauſidici.l.q̃ſ
quis.in princ.C.de poſtu. ¶Itẽ patroni
cauſarũ.l.j.et.l. aduocati.C.de aduoca.

Honorati q̃ dñr.

diuerſo.iudicio.¶Itẽ honorati.l.j.C.de
offi.ciuil.iudi.¶Item quãdoq; iudices.
in.c.fundamẽta.verſi.iudices.de.elec.li.

Aduocati ⁊ patroni differunt.

vj.¶Differt tamen aduocatus a patro=
no ſm Nicol.pero.in cornup. epi.iij.Eo
ꝙ aduocat⁹ generali⁹ nomẽ eſt ſiquidez
quicũq; adeſt alteri i cauſa officij gratia
aduocatus appellat̃:etiam ſi nihil dicat:
agatq;:modo parat⁹ ſit defendere:patro
nus aũt proprie eſt:q̃ agit cauſam:ſʒ ac=

Aduocati q̃liter creãtur.

cuſati nõ accuſantis.¶Quero que requi
rant̃ anteq̃ aliquis poſſet creari ⁊ in ad=
uocatũ eligi?Et rñ.ſm Bar.in.d.l.j.§.ad
uocatos.ff.de var.⁊ ex traor.cogni.ꝙ opʒ
ꝙ prius ſtuduerit in iure per quinquen=
niũ:⁊ ꝙ doctor iuret eũ iuris prudẽtia in
ſtructum.l.nemini.C.de aduo.diuer.iudi

Imperiti ĩ iure an poſſint eſſe aduocati.

cio.⁊.l.petitiones . de aduo.diuer. iudi=
cio.¶Imperiti tñ in iure bñ poſſunt eſſe
aduocati:ſi cõſuetudine i iure ſcripto vel
nõ ſcripto ſint inſtructi:de hoc eſt glo.in
l.nec ceterorũ.de poſtul.ꝙ cõiter ⁊ ſatis
leuiter obſeruat̃ in iſtis partib⁹.In ma=
tricula tñ poni non debẽt per iura predi

Poſtulare q̃ poſſunt.

cta.Sed eſt dubiũ quis poſſit poſtulare
et qui ꝓhibeãtur? Et rñ.ꝙ edictũ de po
ſtulando eſt prohitoriũ.nam ad hoc oẽs
admittunt̃:niſi expreſſe prohibeant̃.d.l.

Procurare oẽs admittũtur niſi de iure prohibeantur.

nec ceterorũ.⁊.l.ꝓuidendũ.C.de poſtu.⁊
in aut̃.de iudici.j.rñ.ibi nos igit̃.¶Idez
dicendũ eſt de procuratoribus.l.mutus.
ff.de ꝓcura.c.cũ apud.de ſpon.l.j.ff. de te
ſti.Qui aũt repellant̃ a poſtulãdo:dic ꝙ
repellit̃ aliquis officio iudicis q2 q̃s aſ=

Poſtulare q̃ ꝓhibeantur.

ſeſſoris et aduocationis officio vti vult.
l.fi.C.de offi.aſſeſ. ¶Item ſi eſt excõica=
tus.in.c.cũ excõmunicatis.xj.q.iij.etiam

Excõicatus nõ poteſt poſtulare.

ſi pars aduerſa conſentiat.in.c.exceptio
nem.de exceptio. ¶Item religioſi:quia
nec poſtulare debent:nec in laicali ſeu ec
cleſiaſtico foro Antoñ.de butri.⁊ Joan.

Religioſi ꝓhibẽtur poſtulare.

de imo . in.c.ij.de poſtulan . not. Joan.
andre.in mercurialibus:in regula.argu=
mentum.de regu.iur.libr.vj. Quod limi
tatur niſi vtilitas monaſterij illud expo=
ſcat: nec abbate nihilominus mandan=

Eps non põt poſtulare.

tur.in.c.alia.xvj.q.j.Panor.in.c.ex par=
te.de poſtu.¶Item prohibetur epiſcop⁹
etiam pro ſe poſtulare.ſm.c.q2 epiſco=
pus.v.q.iij. Quod intelligendum eſt in

Clerici ĩ ſacris ꝓhibẽt̃ poſtulare.

foro ciuili cum habeat electionem vtruʒ
per ſe vel per procuratorẽ litiget.in.c.fi.
de iuramen.calum. Itẽ ꝓhibent̃ clerici
in ſacris:⁊ ſi ſine titulo ſint ꝓmoti.i.c.cũ

ſecundū. de preben. immo certe pōt re=
pelli.in.c.accepim⁹.de eta.ꝛ quali.Sin
gulariter in cauſa ſanguinis.in.c. ſentē
tiā ſanguinis.ne cle.vel mona.ſecu.ne=
go.ſe imiſce.in.c.aliquātos.lj.di.¶ Itē
poſtulare prohibenꝉ q̇ a iudice ad tp̄s:
vel in perpetuū prohibitus eſt propter
crimināl.l.puto.ꝛ.l.ſequē.ff.de poſtu.l.
eadē.ff.ad.l.iul. repetun.vel in caſu.l.
ſi q̇ aduocatorū.C.de poſtu. vel in caſu
l.prouidendū.eodē titu. ¶ Itē ſunt nō=
nulli q̇ pro ſe ꝛ pro alijs repellunꝉ:vt.l.
j.j.rn̄.ff.de poſtul. vt pueri.i. minores.
xxvij.annis.d.l.j.ibidē Angel.in.j.col.

Minores xxvij.annis prohibenꝉ poſtulare.

Innocen.in.c.cōqueſtus.de ferijs.Ioā.
de ana.in rub.de delic.puero. ¶ Itē ſur
dus qui prorſus nō audit.d.l.j.§.ppter
caſum.¶ Itē femina propter ſexui con=
gruentē pudicitiā.d.l.j.§. ſecūdo loco.
ꝛ ibi.Ange.Et cauſam iſti⁹ prohibitio=
nis dedit calphurnia improbiſſima:vt
dicit ibidē tex.¶ Itē repellunꝉ īfames:
ꝛ generaliter oēs q̇ enumeranꝉ.in.l.j.ij.
iij.iiij.v.ꝛ.vj.ff.de poſtulan.¶ De procu
ratore aūt dicēdū eſt:qd̄ generaliter re=
pelluntur oēs q̇ legitimā perſonā in iu
dicio ſtandi nō habēt:vt minor.xxv.an
nis.l.minor.ff.de procuratoribus.¶ Itē
furioſus eodē ti.l.ij.§.furioſus.¶ Item
infamis ſaltē ſm̄ canōes.in.c.j.iij.q.vij.
Itē ſeru⁹.l.ſeru⁹.C.de iudi.Itē excōmu
nicatus.in.c.poſt ceſſationē. de proba.
Itē monachi.glo.in.c. monachi.xvj.q.
j.in.c.j.de ſindi. Itē clericus in ſacris.
in auꝉ.de ſctiſ.epi.in.§.deo amabiles.ꝛ
§.aliū autē.coꝉ.ix. An aūt poſſint cogi
inuiti poſtulare ſeu procurare:ꝛ breui=
ter dic circa aduocatos qd̄ poſſunt co=

Surdus poſtulare prohibetur.

Femia a poſtulando repellitꝛ ꝛ cām dedit cal phurnia.

Procuratore eē nō pōt q̇ legitimā pſonā i iudicio ſtādi nō habet

gi inuiti poſtulare per iudicē.l. proui=
dendū.C.de poſtulan.ꝛ.l.j.§.ait pretor.
ff.eodē.Alias iudex pōt eū priuare a po
ſtulatione.per.d.l.prouidendū.Limita
qd̄ cogiꝉ poſtulare:niſi cōditio litigan=
tium aliud perſuaderet. ¶ Nam vaſal=
lus cōtra dominū nō poſſet cogi poſtu=
lare:nec cōſulere:qꝛ diceretꝉ militare cō=
tra dominū cū aduocati dicanꝉ militare
d.l.aduocati.C.de aduoc.diuerſo.iudi.
¶ Itē nō cogiꝉ ſi ei videꝉ clientulū ſuū
malā fouere cauſam.l.rē nō nouā.§.fi.
C.de iudi.¶ Itē contra cōſanguineū vel
affinē nō cogiꝉ placitare: ſeu aduocare
l.vt affinitate.ff.de procura.¶ De pro=
curatore etiā dicēdū eſt:qd̄ cuiuis officiū
pcurationis ſit volūtariū in acceptatio=
ne.l.inuitus.C.de procura. ſi tn̄ recepit
ſine proteſtatione mādatū cogiꝉ officio
iudicis dn̄m ſuū defendere. Iſta eſt deci
ſio tex.ꝛ ibidē doc.in cle.j.de procura.ꝛ
ibidē glo.in verbo cogi.dicit qd̄ preciſe

Aduocatus cogiꝉ poſtulare:alš pōt iudex eū priuare a poſtulatione.

Vaſall⁹ ꝯ dn̄m nō pōt cogi poſtulare.

Aduocat⁹ nō cogiꝉ poſtulare ꝯ cōſcietiam ſuam.

Aduocat⁹ ꝯ cōſanguineum nō cogiꝉ poſtulare.

teneꝉ dn̄m defendere:nec per conſequēs
liberaꝉ ſoluēdo intereſſe ſaltē in certis
caſibus.¶ Primus ſi dn̄s ſatiſdedit pro
procuratore preſente ꝛ non cōtradicēte.
l.filius.§.fi.ff.de procura.ꝛ.l. ſed ꝛ hoc.
§.penul.eodē ti.ꝛ hoc ne fallat fidē dn̄o
Et idē ſi pro abſente ſatiſdedit:ꝛ poſtea
procurator tacite vel expreſſe ratū ha=
buit.l. ſi defunctus.j. rn̄.ff.de procura.
Eſt ꝛ alius: qn̄ agit: ꝛ tūc cogiꝉ dominū
defendere:alias ei denegaꝉ actio.l.mu=
tus.§.pena.ff.de procurat. Alius eſt ca=
ſus in actione peritura:vt cogaꝉ ſaltem
litem conteſtari.d.l.mutus.§.fi.et.l. ſed
etiā ex his.eodē titu. de hoc vide Petr.
de ancha.in.d.cle.j.de procura.¶ Poſt=
modū videamus qualiter ſe habere de=
beant in officijs ſuis. Equidē aduocati
ante oia obſeruent.l.quiſquis.C.de po=
ſtulan.q̄ eis docebit:qualiter ſe habere
debeāt:ꝛ eos inſtruet in bonis morib⁹.
Sup qua q̇dē lege dicit Bal.qd̄ ſi aduo
catus bene ſeruaret.d.l.reputareꝉ ſapiē
tiſſimus aduocat⁹: quo ad deū ꝛ mūdū.

Procurationis officiū eſt volūtarium in acceptione.

Procurator mādato ſine pteſtatiōe recepto cogiꝉ dn̄z defēdere

Procurator cogiꝉ dn̄z defēdere nec liberatur ſoluēdo intereſſe cū ad factū pciſe teneatur

¶ In primis prohibet ne q̇s in cauſa iu
dicet:ſeu iudex ſit in cauſa:in qua fuit
aduocatus ꝛ hoc rōne affectionis quam
haberet ad cauſam. Debet em̄ cauſam
delegare:ſm̄ Bar. ibidē.per.l. ſi pretor.
ff.de iuriſ.om.iudi.¶ Sed q̇d econtra ſi
iudex functo officio vult eſſe aduocat⁹ i
cauſa coram ſe agitata? Et breuiter rn̄.
ſm̄ eundē Bar.in.d.l.ſi q̇s.qd̄ pōt nec re
periꝉ prohibitū. Cū iudex preſumaꝉ ha
bere tantā affectionē ad vnā partē:quā
tum ad aliam.Qd̄ dictū limitat Pau.de
caſtro.in.d.l. niſi iudex dederit ſnīam.
in.d.cauſa pro vna parte: qꝛ tunc talis
iudex functus officio nō poterit in cauſa
appellatiōe ſumere officiā aduocatiōis:
pro illa parte pro qua iudicauit: qꝛ tūc
reſultaret ſuſpitio qd̄ faueret illi parti:
vel qd̄ intellexerit ſe cū illa. Vidi tn̄ in
iſtis partib⁹ ab vno iudicū noſtrorū totū
ꝯtrariū obſeruare:dicebat em̄ ſe cū parte in
cauſa eſſe in appellatiōe ſeu pūocatiōe
p ſupplicationē:quē nos vocam⁹ in nor
mannia dolleañ. Et ſic dicebat portare
factū ſuū:qd̄ tn̄ honeſte cū parte fieri nō
pōt per ſuperius tacta: qd̄ dic vt p eun=
dem Pau.ibidē. ¶ Secundo aduocati
placitare non debent vltra q̄ȝ ſit licitū:
nec debent certare cōtumelijs ſeu iniu=
rijs.d.l.quiſquis.§.j.ꝛ.ij. ſub pena infa
mie.de qua in dicta.l.§.ij.Et eſt argum.
ſm̄ Paulū de caſtro. ibidē. Cū quis ex=
cipit de criminibus contra perſonas te=
ſtium:qd̄ non debet aduocatus prorum=
pere ad verba iniurioſa vltra q̄ȝ litis vti
litas expoſcat:alias teneꝉ actione iniu=

Aduocat⁹ q̄liter ſe habere debeat in offō ſuo.

Iudex q̇s eſſe nō dȝ in cauſa i q̄ fuit aduocatus.

Aduocat⁹ an q̇s poſſit eē in cā in q̄ fuit iudex

aduocati q̄liter dn̄t placitare

Aduocatus excipiēs ꝯ teſtes d criminibus nō dȝ ad

riarũ:facit.l.ſi vero pro condẽnato.§.j.
ff.ꝗ ſatiſ.cog. Quã aũt videat̃ litis vtili=
tas expoſcere dic vt in.l.ꝗ oia.ff. de pro
cura. ¶ Tertio cũ clientulo nõ debet cõ=
trahere.d.l. ꝗſquis.§.preterea. ⁊ rõ ſm
glo.ibidẽ eſt: qꝛ oia dare ꝓpter timorẽ
litis:ſicut infirmꝰ ꝓpter timorẽ mortis.
l.medicꝰ.ff.de va.⁊ extraor.cog. ¶ Quar
to munus datũ ſibi ꝙuis exiguũ nõ de=
bet aſpernere.d.l.ꝗſquis.in.§. nemo ex
his.iuxta illud cathonis. Exiguũ munꝰ
cũ dat tibi pauper amicus: Accipito pla
cite plene ⁊ laudare memento. ¶ Quin=
to litem protelare nõ debet.d.l.quiſꝗs.
§.nemo.⁊.l.apertiſſimi. ante finẽ.C. de
iudi.alias puniunt̃ pena duarũ librarũ
auri.l.ꝓperãdũ.§.illo.C.de iudi. ¶ Se=
xto ſtare debet aduocatꝰ.d.l.ꝗſquis.i fi.
de hoc tex.eſt in aut.vt ab illuſtri.§.ſan=
ximus.col.v. Guil.in ſpecu.ti. de aduo.
§.hic dicendũ.verſi. Itẽ ſtando. vbi vi=
de multa notatu digna de iſta materia.
¶ Septimo malã cauſam fouere nõ de=
bet.l.rem nõ nouã.§.patroni.C.de iudi.
ar.l.j.§.querit̃ ſi quis.in fi.ff.de except.
doli. ¶ Octauo falſaȝ legẽ:vel abrogatã
vel falſum canonem:ſeu tex.cuius actor
ignorat̃: allegare nõ dȝ. Alioquin falſi
crimen incurrit:⁊ deportari meret̃.l.j.l.
eos.⁊.l.fi.ff.ad.l.cor.de fal.l.diuꝰ.§.hũc
igit̃.C. de iuſtitia.C.cõfir. ¶ De ſalariꝭs
corũdem poſtea videamꝰ: ⁊ dicendũ eſt
ꝙ aduocati licite ꝓ ſingulis cauſis poſ
ſunt accipere centũ aureos: ⁊ nõ plus.l.
j.§.aduocatos.circa finem.ff.de variꝭs ⁊
extraordi.cognitio.⁊ ibidẽ dicit Barto.
ꝙ centũ florenos tantũmodo accipere
debet. Dicit tñ Guiller.in ſpecu.in titu.
de ſalariꝭs.§.ſequit̃.verſi.ſed ⁊ id ꝙ ho
die iure nouiſſimo aduocatꝰ noie ſala=
riꝭ non põt in quacũqȝ cauſa recipere vl=
tra.xx.libras turonenſes.⁊ ſi vltra rece=
pit nõ tranſit in eius dñiũ:immo tenetur
ad reſtitutionẽ:in tantũ ꝙ ei remitti nõ
põt:⁊ ad hoc allegat cõſtitutionẽ Greg.
x.in titu.de poſtula.quã quidẽ cõſtitu=
tionẽ nõ habemus in iſtis.ſ.trãſmonta=
nis partibꝰ:nec vnꝗ̃ potui eã recupera=
re. In conſuetudine vero normãnie põt
aduocatꝰ ꝓ vna cauſa.xxx. libras turo=
nenſes.⁊ non vltra recipere:⁊ hoc habe
tur in.d.conſuetudine.in rubr. Senſuy=
uent les articles que doiuent iurer les
aduocatz de normãdie. ¶ In minoribus
vero cauſis:pro aduocati facũdia:⁊ qua
litate cauſe ſoluitur ſalariũ dicta.l.j.§.
in honorariꝭs.ff.de va.⁊ extraordina.co
gni.⁊ ibidẽ gloſ. ¶ Qualiter aũt iurare
debeãt aduocati vide late per text. in.l.
rem nõ nouã.§.patroni.C.de iudi. ¶ De

iniurias ꝓrũpere alꝭs tenet̃ actiõe iniuriaruȝ.
litis vtilitas qñ videat̃ expoſcere ⁊ qualiter.
Aduocatꝰ cũ cliẽtulo non debet cõtrahere.
Aduocatꝰ non dȝ munꝰ ſibi datũ ꝙ̃uis exiguum aſpernere.
Aduocatꝰ lite ꝓtelare ñ dȝ.
Aduocatꝰ ſtare dȝ nõ ſedere.
Aduocatus malã cãm fouere nõ dȝ.
Aduocatꝰ falſã.l. vel abrogatã allegare non debet.
aduocati ꝗd ꝓ ſalario vnius cauſe habere ſeu accipere poſſint.

procuratoribus aũt qualiter ſe habere
debeant:⁊ reſpõ.ꝙ precipue in eis debet
eſſe maxima diligẽtia in officiꝭs ſuis exe
quendis.in.c.cũ olim abbas.de offi.de=
lega. Nec enim ſufficit talem diligentiã
adhibere qualem ſuis rebus adhibet:
immo maior ab eo exigitur.l. in re man
data.C. mãda. Ideo cõmuniter dicit̃ ꝙ
negligẽtia ꝗ in propriꝭs rebus culpanda
eſt in alienis eſt vituperanda.ar.l. etiã
§.j.ff.ſolu.matri. Sic etiã equiparant̃
negligentia:⁊ maleficia.in.c.plerũqȝ.de
reſcrip.l.ij.§.liberti.qui peti tutores.ff.
¶ Item debet eſſe fidelis: ⁊ ita fideliter
cauſam defendere: ita vt dñs faceret. l.
ſed et hec.§.defendere.ff. de procurato.
ita etiã in proponẽdo ⁊ in reſpondendo
fideliter ſe habeat:nihil omittẽdo de cõ
tingentibꝰ:qꝛ de oibꝰ tenet̃ reddere ra=
tionẽ.l.a procuratore.C.man.l. ſi procu
rator.C.de procura. ¶ De ſalario autẽ
procuratoris dic ꝙ aliqñ aduocato in ſa
lariꝭs recipiẽdis equiparat̃. in.c.j. in.§.
nec etiã.de fo.competen.lib.vj. Dicit tñ
Guil. in ſpecu. in dicto titu.de ſalariꝭs.
§.nunc de ꝓcuratoribꝰ.verſi.ſed nũꝗd:
ꝙ hodie in cauſa nõ põt ꝓcurator noie
ſalariꝭ vltra.xij. libras turoñ. recipere.
¶ De cõmendatione ⁊ prerogatiuis eo=
rundem videre in hac calce reſtat.⁊ pri=
mo de aduocatis dicit ꝓpheta pſalmo
lxxxiij. Eteñ benedictionẽ dabit legiſla
tor ibunt de virtute in virtuteȝ: videbit̃
deus deorũ in ſyon.⁊ Daniel. xij.c. Qui
docti fuerint fulgebũt quaſi ſtelle firma
menti:⁊ qui ad iuſtitiam erudiunt mul=
tos:quaſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates:
trãſumpt.in.c.fi.de magiſtr. ¶ Mali vo
aduocati dicunt̃ ſtelle erratice:de quibꝰ
Apocali.xij.c. Draco traxit tertiã partẽ
ſtellarũ ſecũ:iſte eteñ ſtelle habent du=
plicẽ motum:⁊ vagos curſus ſicut ſtelle
erratice.de quibꝰ Plini.naturali.hiſto.
lib.ij.⁊ Iſiđ.iij.ethymologia.c.lxij. Sic
etiã iſti mali aduocati ⁊ ꝓcuratores in
factis ſuis habẽt duplicẽ motũ: ſcȝ pro
⁊ ꝯ.⁊ iõ refert Ioã.de broymard.i ſum=
ma predicã. Exẽplũ ad hoc de vno hoie:
ꝗ dedit aduocato ſuo currũ vnũ aduerſa
rius vero ei equos dedit. Cum ergo qui
currũ dedit videret ꝙ potius ꝓ aduerſa
rio loqueret̃ ait:currus male vadit. Cui
aduocatus reſpõdit:nõ põt aliter ire:qꝛ
equi ſic eũ ducũt per illã viã. Et de iſtis
malis aduocatis loquit̃ ꝓpheta hiere.
v. Inuẽti ſunt in populo meo impij inſi=
diantes quaſi aucupes: laqueos ponen
tes:⁊ pedicas:ad capiendos viros ⁊c. et
ibidẽ.c.ix. Et extenderũt linguam ſuam
quaſi arcũ mendaciꝭ:⁊ nõ veritatis.⁊ Da

Aduocati qualiter iurare debeant.
Procuratores qualiter ſe habere debeãt i officiꝭs ſuis
Negligẽtia ꝗ i ꝓpriꝭs rebꝰ eſt culpãda i alienis ẽ vituperanda.
Procurator dȝ eẽ fidelis.
Procurator i ſalariꝭs recipiẽdis equiparat̃ aduocato.
Procurator ſcȝ ſpecu. nõ dȝ in vna cũ vltra.xij. li.turoñ. recipere.
Aduocatorũ cõmẽdatio et laus.
Aduocatorꝫ malorũ vituperium.
Stelle erratice habẽt motũ duplicẽ.
Aduocatorꝫ malorũ exemplum.

uid pſalmo.lxiiij. Exacuerunt vt gladiū linguas ſuas: ⁊ intenderunt arcum rem amarā: vt ſagittent in occultis immaculatum vbi dicit Caſſiodorus. Hi ſunt in cōuiuio ſcurre: in exactionib⁹ harpie: in collocutionib⁹ beſtie: in queſtionib⁹ ſtatue: ad intelligendū ſaxei: ad iudicādū lignei: ad ignoſcendū ferrei: ad amicitias pardi: ad facetias vrſi: ad fallendū vulpes: ad ſuperbiendū tauri: ⁊ ad conſumendū minothauri. Et ideo iuſte iſte mali aduocati ⁊ ꝓcuratores vocant̄ excoriatores pauperū: per Jaſo. in.§. oēs autē. verſi. tripli. coř. fi. inſtitu. de actio. ¶ Alibi eñ vocant̄ canes curiarū deuoratores ciuiū. per Barto. in repeti. l. oēs ppři. in. v. q. principali. ff. de iuſtitia ⁊ iu. ¶ Merito ergo inſurgit cōtra eos Dauid dicēs pſal. lj. Dilexiſti oīa verba precipitationis: lingua doloſa: propterea deus deſtruet te: in finē euellet te: ⁊ emigrabit te de tabernaculo tuo: et radicē tuā de terra viuentiū. Et hec de aduocatis ⁊ procuratoribus in generali: ſed qꝛ inter eos nonnulli reperiuntur qui ſpeciali priuilegio dotant̄: vt ſunt aduocati ⁊ procuratores fiſci: prout dicit gloſella in rubꝛ. de aduo. fiſ. C. ⁊ tex. ⁊ ibi Bal. in. l. binos. de aduoca. diuerſo. iudicio. C. ideo de illis aliqđ dicendū eſt.

aduocati mali ſunt excoriatoreſ pauperum.

Aduocati mali vocant̄ canes curiarū ⁊ deuoratores ciuium.

¶ De aduocato ⁊ procuratore fiſci. Capitulum. vj.

Anteq̄ ad vlteriora procedamus ſciendū eſt de fiſco. eſt eñ ſm Bal. in rub. de priuile. fiſ. C. Saccus Ceſaris: vel regis: vel reipu. ipſum etenim ſaccū habebat dñs Joan. xij. c. habebat dñs loculos. Qua ratione forte fiſcus ſanctiſſimus appellatur. in. l. oēs. C. de quadrien. preſcrip. ſm vero Bar. in rub. de iure fiſci. lib. x. C. in. ij. colla. Eſt camera imperij. probatur. in. l. ſed ⁊ celſus. in prin. ff. de cōtrahen. empt. ⁊ vēdi. ¶ Unde aūt dicatur ⁊ dic ſm glo. ⁊ ibidē Bart. in. d. rubꝛi. de iure fiſci. lib. x. C. Qđ fiſc⁹ dꝛ quaſi fixus: id eſt firm⁹: qꝛ ſemper eſt diues ⁊ ſoluēdo: ſm vero Franciſcū de parma: in tracta. de priui. fiſci. in. iij. colla. Eſt ſaccus q̄ imburſat oīa male acquiſita. l. in heredē. ff. de calū. l. papinianus §. meminiſſe. ff. de inofficio. teſtamē. ¶ Nunc de illius aduocato videre licet. Et dicendū eſt qđ olim eligebātur duo ad patrocinandū pro fiſco: de numero togatorū. i. aduocatorum q̄ erāt. c. l. in numero. l. cū aduocato. ⁊. l. binos. C. de aduoca. diuerſo. iudicio. ⁊ habebāt plura priuilegia.

Fiſc⁹ qđ ſit.

Fiſc⁹ q̄re ſanctiſſim⁹ dicit̄.

Fiſc⁹ vnde dicit̄.

Aduocati fiſci olim duo de numero togatoꝝ eligebantur.

vt dicit tex. ⁊ ibidē Bal. in. d. l. binos. qꝛ vilia nec volēs: nec nolēs exercebat. d. l. cū aduocatio. ⁊. l. fi. eodē titu. vt etiā no. do. Azo. in. d. rubꝛi. Et ſpectabiles dicebant̄. l. in ſacris. la. iij. de proxi. ſacro. ſcri. li. xij. C. Et ſingulis annis ſexcētorum aureorū ſalariū conſequebātur: ne poſt decurſum celebre officiū ⁊ labores glorioſos egenus exiret. l. ꝑ hanc. §. ſexcēti aūt. de aduo. diuerſ. iudi. C. ⁊ habebāt literas a principe ſeu codicillos: quib⁹ dignitate illuſtri decorabant̄. l. reſtituende. §. ad hoc. eodē titu. Finito tñ officio inter cōſortes aduocatos aduocatus erat: ⁊ comes cōſiſtorij dictus aduocatus fiſci. per tex. iuncta glo. in. d. l. cū aduocatio. ¶ Jllud etem̄ officiū olim durabat per annū ſolūmodo. d. l. cū aduocatio. fuit tñ prorogatū vſq₃ ad duos annos. l. ſanximus. de aduoca. diuerſo. iudicio. Nunc vero durat vſq₃ ad mortē aduocati: ⁊ hoc niſi cauſa ſuperueniēte vt infra dicā. Talis etem̄ frequēs remotio aduocati erat populo multū nociua: qꝛ tāto dominant̄ grauius: q̄to breui⁹. Qđ oſtendit̄ exēplo cuiuſdā vulnerati: qui cū iaceret in via ⁊ nō amoueret muſcarum multitudinē a vulnere: ſuperueniens alter putabat qđ hoc omitteret ex imbecillitate: et amouit muſcas q̄ operuerant vuln⁹ eius: ad quē ille. Malefeciſti mihi qꝛ muſce quas amouiſti erāt plene ſanguine: ⁊ parcius me moleſtabant. q̄ aūt ſuperuenient recētes acrius me pungēt. Sic officiarij quicūq₃ recenter ordinati: acrius in ſubditos ſeuiunt. idem pōt dici de ꝓcuratote fiſci. Et aliud exēplū recitat̄ in hiſtoria ſcolaſtica ſuꝑ act⁹ apoſto. de Tyberio Ceſare de quo dicit Joſephus qđ in oib⁹ negotijs ſuis moroſus erat: vnde cū ſtatuerat procuratores in prouincijs vix aut nunq̄ eos mutabat. qđ cū ſepi⁹ queſitū eſſet ab eo quare eos non mutaret: reſpondit ſe in hoc parcere plebicule. Scientes enim procuratores ſe ad modicā habituros procurationē emungunt vſq₃ ad ſanguinem. ¶ Sed quero quis ſit procurator. ⁊ reſpon. qđ procurator is eſt q̄ aliena negotia mandato dñi ſuſcepit. l. j. ff. de procura. ⁊ Azo in rubꝛi. eodē titulo. C. ¶ Qualiter autem multifarie appellat̄ recitat ibidē Azo. ¶ Eſt aūt procurator fiſci differēs a procuratore Ceſaris: qꝛ procurator Ceſaris eſt ille qui adminiſtrat redditus prouenientes ex bonis q̄ Ceſar hꝫ tāq̄ ꝑſona priuata: vt molēdina. ⁊ ſic de alijs q̄ cōuertunt̄ in vſus ꝓua tos īpatoris. Procurator aūt fiſci ē ille q̄ adminiſtrat bona Ceſaris: ſeu reddit⁹

Aduocati fiſci priuilegia.

Offm̄ aduocati fiſci olim ꝑ ānū ſolū modo durabat.

officiarij tāto dominātur breui⁹ q̄to grauı⁹ ⁊ ad hoc ē exēplum de vulnerato.

Tiberi⁹ ceſar moroſ⁹ erat in officiarijs mutandis.

Procuratoris deſcriptio.

Procurator fiſci ⁊ ꝓcurator ceſaris differunt

Procurator ceſaris q̄s ꝑ predicit̄.

qui conuertũtur in vſus publicos: ⁊ ſm
Pau. de caſt. in. l. j. C. vbi cau. fiſca. Uel
melius differũt: q2 officiũ procuratoris
Ceſaris cõſiſtit in iudicãdo. l. ij. C. ſi ad=
uerſ. fiſ. Non aũt conſiſtit in penarũ im=
poſitionib⁹. l. fi. ff. de offi. pcurato. ceſa.
Et credo iſtum nũc vocari preſidentẽ cõ
putorꝝ qui cognoſcit de rebus tangenti=
bus fiſcũ: et de venditionib⁹ fiſcalib⁹ ſeu
de dñio principis. in dicta rub. ⁊ quaſi p
totũ titu. vbi cau. fiſca. Et iſte al's d2 co=
mes rerũ priuatarũ. l. ſi qs. eodẽ titulo.
Utitur aliquãdo officio preſidis. put di
cit text. ⁊ ibidẽ Salice. in. l. procurator.
eodẽ titu. ¶ Procurator autẽ fiſci: id eſt
q̃ cauſas fiſci agit: ⁊ pcurat. Et iſte etiã
ab imperatore vocat curator reipub. l.
curator. Si aduerſ. fiſ. C. ¶ Dicit etiam
logiſta. i. rationalis: a logos qđ eſt ſer=
mo. d. l. curator. ¶ Generali tamen ver=
bo idẽ ſunt pcurator fiſci et porcurator
ceſaris: prout ſingulariter dicit Salice.
in. l. cum vendẽte. ij. col. ⁊. l. ſeq. eo. titu.
Ad hoc gl. eſt ſing. in. l. fi. in ṽbo. pcura
toris. ſi aduerſ. fiſ. C. Igitur aduocat⁹ et
procurator fiſci debẽt iuſte cauſam fiſci
agitare: nec debẽt deſerere ſub pretextu
ſalarij nõ ſoluti. l. j. C. de aduocatis fiſ.
¶ Itẽ negocia fiſci diligenter gerere de
bent. l. j. de offi. procu. ceſa. ff. nec debet
procurator abſente aduocato fiſci cãm
agitare. l. fi. de aduo. fiſ. C. l. non intelli=
gitur. §. diuu. ⁊. l. ſi fiſcus. ff. de iure fiſ.
Nec debent procurator ⁊ aduocat⁹ fiſci
pro priuatis poſtulare. l. fi. iuncta gloſ.
et ibidẽ Bal. C. ne fiſ. vel reſpub. Et Pau
lus de caſtro in. l. non allegas. eodẽ tit.
vbi idem Paulus dicit ſe vidiſſe de facto
florentie in quodã qui litigabat cũ ſuo
fratre: ⁊ volebat dare communi florẽtie
oia iura ſua: nec fuit auditus: quia con=
tra tex. dicte legis. ¶ Item nõ debẽt cõ=
moda fiſcalia occultare: ſub penis de q̃=
bus infra dicam. ⁊ de hoc eſt tex. in. l. fi.
ſci. de aduoca. fiſ. C. ¶ Item nõ debẽt pri
uatos plebeios vexare iniurijs: cõtume
lijs: ſeu depredationib⁹. Alioquin viui
igne concremantur: et ad hoc tex. eſt ex=
preſſus. i. l. vniuerſi. vbi cauſe fiſ. vel di=
ui. do. C. Uult etenĩ pnceps per iſtũ tex.
qđ familiares ſui alijs grauit⁹ puniant.
Et ratio ſm Sali. in. d. l. vniuerſi. eſt q2
ignominiã principis redeunt delicta ab
eius familiarib⁹ cõmiſſa. Refert tamen
Guil. de cug. in. d. l. vniuerſi. ſe al's con=
ſeruaſſe a tali pena ignis: aliquẽ pcura
torẽ regis accuſatum de cõcuſſionibus:
dicẽdo eum illuſtrem eſſe per. l. ſi quis.
eodem titu. et ob id ab inferiore princi=
pis non poſſe iudicari per. l. quoties. C.

Procurator fiſci quis ſit.

Logiſta quis ſit ⁊ vnde d2.

Aduocatus ⁊ pcurator fiſci dñt iuſte cauſa3 fiſci agitare.

Aduocati ⁊ pcuratores fiſci q̃lr ſe hñe debeãt in officijs.

Procurator abſente aduocato fiſci nõ d3 cã3 agitare.

Aduocati ⁊ pcuratores fiſci nõ debent pro pũatiſ poſtulare.

Aduocati et pcuratores fiſci nõ debent commoda fiſcalia occultare.

Aduocati et pcuratores fiſci nõ debent plebeios vexare cõtu

vbi: Senato. vel clariſ. ¶ Grauiter tamẽ
puniri debent: ſi in officio delinquunt.
¶ Et qđ concremari debeant concordat
cum dicta. l. vniuerſi. propheta Dauid
pſal. cxxxix. Labor labiorum ſuorũ ope=
riet eos: cadent ſuper eos carbones: in
ignẽ deijcies eos. et pſal. cxix. Quid de=
tur tibi aut quid apponatur tibi: ad lin=
guam doloſam. Sagitte potẽtis acute:
cũ carbonibus deſolatorijs. ⁊ facit illud
Eſa. xxxiij. Ue qui predaris: nonne ipſe
predaberis. ¶ Qui quidem ſi in delictis
tolerãtur mũdus non regit: ſed ducitur
ſm appetitus ſenſuales: quare ira dei
eſt ſuper nos: ⁊ ideo caterue predonum
qui ſociales vocant vbiq; dominantur:
et ſciſma peſtiferum in eccleſia dei eſt:
prout notabiliter dicit Sali. in prealle=
gata. l. vniuerſi. Et de iſtis loquitur pro
pheta Miche. iij. c. Qui violenter tolli=
tis pelles eorũ deſuper eis: ⁊ carnes eorꝝ
deſuper oſſibus eorum: Iſti etenim pro=
pter vindictã faciunt diuerſas concuſſio
nes ⁊ iniurias. vnde Hiero. compela. ſic
ait. Uindicatiuus homo q̃ pro vno ver=
bo diſplicentie ſibi dicto: qđ forte nũq̃
fuit facit alium verberari: incarcerari: ⁊
huiuſcemodi. Qui etiã pro paruo fore=
facto altam vult habere emendam. Ac=
cuſatus etenim fuit Socrates quod de
quercu apud Athenienſes pro deo ha=
bito maledixerat. Quare incarceratus:
et tandem in eodem carcere hauſto ab
eis veneno obijt.

melijs ⁊c. alioq̃n viui igne cõcremant.

Guiliel. d cug. quẽdã pcuratorẽ fiſci liberauit a pena flãmarum.

Illuſtris nõ poteſt inferior a pncipe iudicare.

Procuratores fiſci mali non debẽt tolerari: ſ3 celeriter puniri.

Socrateſ phs veneno necatus eſt.

¶ De preconib⁹ cõmentarieñſib⁹ ſeruiẽtibus ⁊ criminalium ſententiarum executoribus.

¶De precone. Ca.vij.

PReco em̄ ſm̄ Priſcianum dicit̄ a pre qđ eſt valde:et cano. Inde eſt qđ vox illius dicit̄ hoꝛrida l.dies feſtos.C.de ferijs.vl̄ ſm̄ Nico.pero.in coꝛnucop.v.epy.dicit̄ a calendo:qđ eſt vocādo ſiue a clangoꝛe i.ſono tubarū quibus vtunt̄. Quare depingitur in manu ſiniſtra habens tubā. Sed q2 illius officiū eſt pꝛoclamare mādata magiſtratuū:ꝛ aliquē publice citare:ſeu ferias indicare: pꝛout dicit̄ in.d. l.dies feſtos.ideo in dextra manu rotulū habet:in quo ſupꝛadicta mādata deſcribunt̄. Cū citationes ꝛ iudicis mādata in ſcriptis poni debēt. in.c.qm̄ cōtra. ꝛ ibidē docto. de pꝛoba. Olim autē(ſm̄ Cicero.in epiſt.ad luciū lucei.) officium pꝛeconū: erat pꝛonunciare magna voce noīa victoꝛū:ꝛ ſoliti erāt dicti pꝛecones ludoꝛū gimnicoꝛū coꝛonas imponere victoꝛibus:eoꝛūq3 noīa magna voce pꝛonūciare. Et vetabātur fieri decuriones ſm̄ eundē cicero. in epiſto. ad lep. ¶Legimus etiā Neronē imperatoꝛē publice de p̄conis peritia ꝛ vocis magnitudine certaſſe:eoſq3 ſuperaſſe:ꝑut recitat Sueto. tranquil.in.vi.Nero Ceſar. ꝛ Euſebius cronographus.ꝛ dicit idē Euſeb.qđ Nero cericas ſuperauit.Cerix em̄ grece latine dicit̄ pꝛeco.Dicit etiā idē ſueto.trāquil.ibidē.q̄ Nero ad cōſeruādā ꝛ alēdam vocē ſuā:clistere ꝛ vomitu ſtomachū ſuū purgabat:ſeq3 abſtinebat a pomis:ꝛ fructib9: q̄ voci contrariant̄:ſupinuſq3 plūbeam laminā pectoꝛi ſuo apponebat:q̄ multū cōfert ad vocē conſeruandā: ꝑut dicit Pli.naturalis hiſto.li. xxiiij.c.xviij.Que q̄dē oīa ſupꝛadicta bonus p̄co notare ꝛ obſeruare d3. ¶Qualiter aūt abſentē citare pōt dic: vt in aut̄. qua in ꝑuincia: vbi de crimi. agi opoꝛ. C.ꝛ p Guil.in ſpecu.in titu. de cita.§.ſequit̄ videre.ver.ſit qñq3. ¶An aūt talis citatio valeat: ꝛ videt̄ qđ nō p ea q̄ dicūt̄ ꝛ no.in aut̄.q̄ ſemel.C.quomō.ꝛ qñ iu.ꝛ in aut̄.de litig.§.oēm.verſi. ſi vero. col̄. viij.vbi dicit̄ qđ vox pꝛeconis paucis innoteſcit.Quare p edicta citari debēt vel p nūcios per iura pꝛealle.ꝛ gl.in.d.aut̄. qua in ꝑuincia.dic ſm̄ Joā.an.in apoſt. ad ſpecu,i.d,ti,de citatiōe.§.ſequit̄ vide

Pꝛeconis d̄ſcriptio

Uox p̄conis dicit̄ hoꝛrida.

Pꝛeco vñ dicitur.

pꝛeconis officium.

Citatio d3 eſſe in ſcriptis.

Pꝛeco vetatur fieri d̄curio.

Nero ceſar cū p̄conibus certauit de peritia et vo-

cis magnitudine et tādē eos ſupauit.

Cerix q̄d eſt.

Uoci que cōtraria et que ꝓpicia.

Plūbea lamia mt̄ tū cōfert advocem alēdam.

Pꝛeco q̄liter abſentē citare debet.

Citatio facta per p̄conē an valeat.

pꝛeconis vox paucis inoteſcit.

re.verſi.titius curſor. ⁊ ꝟſi.ſeq. ¶Item eoꝝ officiū eſt facere ſilentiū: ⁊ victores in theatris ꝓclamare:vt.ſ.dictū eſt: iuxta illō.v.enei.vergi.victorē eneas preconis voce cloanthū declarat. ¶Conſequēter dicendū eſt qꝺ precones habent multa priuilegia:inter q̄ habēt priuilegiū qꝺ nō poſſunt:nec debēt in ius vocari ſeu pſonaliter capi dū vadūt per cōpita ad preconiſandū aliq̄d de iudicis mādato:de hoc eſt tex.in.l.ij.verſi.Sed nec eſt.et ibidē Bart.ff.de in ius vocan.vbi ibidē dicit Bar.ſe alias liberaſſe quēdā pconē incarceratū q̄ capt⁹ fuerat ꝓ debito:dum iret pconiſando in equo p ciuitatem:et hec de precone ſufficiant.

Preconū ꝑuilegiū

¶De commentarienſibus. Cap.viij.

Commētarienſis em̄ eſt principalis cuſtos carceris.l.ad cōmētarieſem.C.de cuſto.reo.Et dicit͛ cōmētarieſis:eo qꝺ comitari dꝫ eū quē cuſtodit:ſm gl.in.d.l.ad cōmētarieñ. Carcer vero ſm Bart.in tracta. de carcerib⁹ ſic deſcribit͛.Eſt locus ſecur⁹ horribilis:repertus nō ad penā:ſed ad delinquentiū vel debitoꝝ cuſtodiā. ¶In primis dum dicit locus ſecurus: dic qꝺ carcer dꝫ eſſe ſecur⁹:ne incarcerati effugiāt.no.in.l.j.§.qꝛ vero.ibi.permaneat ſub fida cuſtodia.C.de cuſto.reo. ¶Itē dicit͛ horribilis:ab ethymologia vocabuli ſumit͛:carcer em̄ dicit͛ quaſi carēs claritate. Et qc q̄d ſit ſemp incarceratis videt͛ horribilis. ¶Itē eſt repert⁹ nō ad penā: ſed ſolūmodo ad cuſtodiā.l.aut dānū.§.ſolet.ff.de pe.et.l.credibile.C.eo.ti.l.c.q̄uis.de penis.lib.vj.Jo.de ana.in.c.a nobis.in.j.col.de apoſta.Et ideo punit͛ cuſtos carceris q̄ priſonariū ponit in loco vbi de die nō poteſt aliquē videre:vel audire:puta in baſſa fouea. Nā ex hoc aliq̄n euenit qꝺ dictus priſonarius ibidē moritur:prout notabiliter dicit idē de ana.in.d.c.a nobis.⁊ i.c.de cetero.i fi.de homici.et in.c.ad falſarioꝝ.in prin. de fal. Ubi etiā dicit idē de ana.qꝺ eps qui dānato ad perpetuos carceres dat locū nimis arctū:vel cibos minuit: ex qua q̄dē minutione minuit͛ illi⁹ vita nō euitat irregularitatē. ¶Eſt aūt multiplex carcer ꝓut no.Bal.in aut͛.ſi captiui.C.de epiſ.et cleri.Nā quidā eſt carcer q̄ eſt terminus pene:q̄n imponit͛ de iure canoni.pena ꝑpetui carceris.i.c.forus. de verb.ſigni.in.c.q̄uis.de penis.lib.vj.Quidam eſt carcer: quando q̄s detinetur pro inueſtigatione delicti.l.ij.C.de exhibē.re.ibi.dū dicit donec inueniatur cognitio ce

Cōmētarieñ.q̄s ſit.

Cōmētarieñ.q̄re ſic vocat͛.

Carceris ꝺſcriptio

carcer dꝫ eē ſecur⁹.

carcer dꝫ horribil͛.

carcer nō eſt repert⁹ ad penā ſed ad cuſtodiā.

Priſonarius non dꝫ poni i loco nimis arcto

Eps q̄ dānato ad ꝑpetuos carceres minuit cibos non euitat irregularitatem.

Carcer ē multiplex.

lebrata ⁊c.Quidā eſt carcer in quo iam condēnatus detinetur: vt tedio carceris affect⁹ ſoluat.l.j.C.q̄ bonis cedere poſ. facit tex.i.d.aut͛.ſi captiui. ¶Et iſti tres dicunt͛ carceres iudicū:quidā aūt eſt carcer hoſtiū.de quo.in.c.ſignificauit.de iude.Eſt ⁊ alius carcer latronū piratarū ſiue alteri⁹ cuiuſcunqꝫ perſone pro quo eſt tex.in.l.nā ⁊ ſeru⁹.l prin.ff.de nego.geſt. ¶Qui aūt vtit͛ priuato carcere punit͛ vltimo ſupplicio:tāqꝫ violator imperialis maieſtatis.l.j. de pꝛiua.carce.C.ſꝫ Barto.in.l.capite quinto.ff.de adul.et Joan.de ana.in.d.c.a nobis.in fine.de apoſta. nunc viſa carceris deſcriptione ad illius cuſtodē redeam⁹. ¶Et ꝑmo de illi⁹ officio. ⁊ qualiter ſe habere debet erga carceratos.Et dicendū eſt qꝺ periculo ſui capitis dꝫ adhibere diligentē cuſtodiā erga carceratos.Quare depingitur habēs in manu claues carceris:de q̄bus q̄dē clauib⁹ eſt tex.in cle.j.§.ſane.de hereti.Et qꝺ debeat diligētiā adhibere eſt tex.in.l.j.in prin.ff.ad ſilleia. ⁊ in aut͛.vt liceat mat.⁊ aui.§. penul. col͛.viij.glo.eſt celebris.in.l.j.§.fina.iuncta theorica Baldi. in.l.fi.ff.de ſeruis fugi. ⁊ optime probat͛.in.c.ſuper eo. retineri facias diligenter. de cri.fal. qꝺ potiſſime locū habet in iam dānato.l.ſi q̄s filio.§.ei⁹ q̄.ver.ſed ⁊ ſi.ff.de iniuſt.teſta. idē in eo de quo q̄ſtio debet haberi.l.ſi hoiem.in prin.ff.de po. ⁊ qꝺ legit͛ ⁊ no.in.l.ſi tñ.§.ei.q.ff.de edili. edicto.idē in eo q̄ confeſſus eſt crimē.l. ſi cōfeſſus.ff.de cuſto.⁊ exhi.reo.idē in eo q̄ cōuictus eſt.l.j.⁊ ibi Barto.eo.ti. Ex q̄b⁹ iurib⁹ cōcludūt doc.qꝺ iſtis caſib⁹ pōt cōmentarieñ.vinculare carceratū: ⁊ in cippis ⁊ cōpedib⁹ ponere:ꝓ diligēti cuſtodia. ¶Et generaliter ois carceratus probabiliter ſuſpect⁹ de fuga: pōt vltra carceres ligari ⁊ poni in cippis cōpedib⁹ ⁊ manicis ferreis:ꝓut notabiliter dicit Bal.in.l.ij.C.de exhibē.reis. Alias nō dꝫ vltra carceres vinculari: ſolū etem̄ corp⁹ retinere ſufficit:vt no.glo.in.d.l.ij.C.de exhibē.reis.et Archi.i.c.cū eps. de offi. ordina.li.vj.Joā.de ana.in.c. fi.col͛. fi. de accuſa. ¶Itē cuſtos dꝫ eſſe valens et potens:vt reſiſtat violentie carceratoꝛū ſi opus ſit.l.in lege.⁊.l.item q̄rit͛.§.exercitu.ff.loca.quare pingitur homo robuſtus haſtā in manu tenēs.Alias et ſi nō reſiſtat violētie cōſentire videt͛.ar.in.c.regū.xxiij.q.v.in.c.q̄d prodeſt.in.fi.lxx.diſt.not.in.c.de forma.xxij. q.v. Archi.in.c.gn̄ali.in.iij.col͛. de elec.ti.vj. ¶Itē debet vigilare:⁊ nō dormire.ſicut paſtor ſup oues.i.c.opoꝛtet.lxxxj.di.iuxta illō

Cuſtos carceris q̄liter ſe debeat hr̄e erga carceratos.

Cuſtos carceris diligens eſſe dꝫ.

Carceratus in q̄bus caſib⁹ pōt ligari compeditari ⁊ poni in cippis et cathenis vltra carceres.

Suſpect⁹ de fuga pōt vltra carceres ligari

Cuſtos carcer dꝫ dꝫ eſſe valēs et potens.

Cuſtos violentie non reſiſtēs ꝯſentire videt͛

Cuſtos carceris dꝫ vigilare et non dormire.

pſal.c.xxj.Ecce nō dormitabit neqꝫ dor=
miet qui cuſtodit iſrael.quare ſtat in in
troitu:ſeu veſtubilo carceris:de quo ve=
ſtibulo loquit᷑ tex.i.d.l.j.C.de cuſt.reo.
vbi dicit tex.ꝙ in nocte dꝫ geminari cu=
ſtodia:ꝓut etiā dicit Azo.i.d.rub.¶Itē
dꝫ eſſe diſcretus induſtrius et fidelis.d.
cle.j.§.ſane.de hereti.¶Item in ſecreto
cū priſonariꝭ loqui nō dꝫ.d.cle.j.§.por=
ro.⁊ in.c.vbi periculū.§.nulli.cū ibi no.
de elec.li.vj.¶Itē miniſtrare dꝫ ſine vl=
la diminutiōe ꝓuiſionē carceratoꝝ:quā
recipiunt ex ordinatione cōi:⁊ illud qd a
parentibꝰ ⁊ amicis vel aliꝭ pſonis fide=
libus offert᷑.Que oīa ⁊ ſingula iurare dꝫ
cōmētariēſis:ante officiꝭ adeptionē ꝓut
dicit tex.in.d.cle.j.§.porro.Diuidere tn̄:
⁊ partire dꝫ eſcas:⁊panes q̄ eis mittunt᷑.
Et diligēter viſitare ne in illis trāſmit=
tunt᷑ limas ſeu alia ferramēta ad frangē
dos carceres vel vincula:ꝓut dicit Car=
di.in.d.cle.j.§.porro:qr qn̄qꝫ in panibꝰ
pullis vel aliꝭ eſcis abſcondunt᷑ ferra=
mēta:ꝓut dicit Senze.ibidē ⁊ Car.i.vij.
notabili.Itē ſi priſonariꝰ nō habuerit ex
publico ſeu aliunde ꝓuiſionē vite:dꝫ ei
cuſtos ꝓuidere:poſtea reſarcire tenebit᷑
prout dicit text.in.l.fi.de eroga.milita.
anno.lib.xij.C.facit.l.iudices.de epiſco.
audien.C.Dicit tn̄ lu.de pen̄.in.d.l.fi.in
penul.col.ꝙ in regno dꝫ captiuꝰ expēſis
cuſtodis cuſtodiri:⁊ ipſe.de ſuo ſatiſface
re dꝫ ſi habuerit vn̄:alias expenſis curie
cuſtodiēdus eſt p.c.vt p̄terite.⁊ ibi Inn.
de elec.Qd ſingulariter ⁊ notabiliter li=
mitat᷑ in criminoſis in captiuis vero pro
pter ciuile debitū:ſi nō habuerint vn̄:de
bēt ali expēſis creditoris:alias iudex dꝫ
eos relaxare:⁊ ad hoc eſt glo.ſingu.i.d.
l.fi.in v̄bo agnoſcere.de eroga.mili.an=
no.li.xij.c.Quā quidē gl.ꝑ ſingulari ad
hoc allegāt Ang.in.§.in fi.iſtit.de actio.
Feli.in.c.j.vj.col.verſi.modo iūge.de li
bel.obla.apoſtil.Bart.in.l.ſanctū.ff.de
rerū diuiſio.¶Itē nō dꝫ cuſtos in eodem
clauſtro ponere ſexu diſpares.i.femine
cū viris nō debēt ſimul recludi.tex.in.l.
qm̄.C.de cuſto.reo.¶Itē diſpares i gra
du honore:ſeu nobilitate.Bal.in.d.l.ij.
C.de cuſto.reo.Io.de ana.in.c.fi.i fi.col.
de accuſa.¶De ſalario cuſtodū cōſequē
ter videamꝰ:⁊ primo dicendū eſt ꝙ de pu
blico ſalariant᷑.de hoc eſt tex.in.d.l.fi.de
eroga.mili.anno.li.xij.C.in.d.cle.j.§.ſa
ne.ibi:ꝓuidebit.de hereticis.¶Itē ſala=
riant᷑ a cuſtoditis:⁊ priſonariꝭ.d.l.fi.de
ero.mili.anno.li.xij.C.ar.ca.charitatē.
in fi.ibi.iuſtū ⁊c.xij.q.ij.Hoc tn̄ fallit in
traditis carceribꝰ penalibꝰ:cū tales ni=
hil habeāt:ꝓut dicit Io.de imo.d.cle.j.

Cuſtodia carceris i nocte dꝫ gemina=ri.

Cuſtos carceris dꝫ eſſe diſcretꝰ in duſtriꝰ ⁊ fidelis.

Cuſtos carceris i ſecreto cū pſonariꝭ loq̄ nō debet.

Cuſtos carceris dꝫ pſonariꝭ miniſtrare ſine vlla diminutiōe ꝓuiſionē carceratorum.

Cuſtos carceris q̄ iurare debet.

Cuſtos carceris dꝫ diligē ter viſitare eſcas carcera=torū ne i eis ſint ferramē=ta ad frāgendos carceres.

Cuſtos dꝫ pſonario proui dere de alimētis.

Capti et retenti ꝓ debito ciuili ſi nō habuerit vn̄ ſe alāt debēt ali expenſis credito=ris alias iudex dꝫ eos rela=xare.

in.§.ſane.col.v.ſup glo.ꝓuidebit:ſeruā=
da tn̄ eſt loci ꝯſuetudo ſcḋm eūdē ibidem.
¶De pena aūt cuſtoduꝫ poſtremo dic ꝙ
capite punit᷑ cuſtos ſi ꝓpter dolū vel cul
pam incarcirati ex delicto effugerint.de
hoc tex.eſt in.l.miles.l.fi.ff.de cuſto.reo.
Uel dic ꝙ ſi incarceratus euaſit de cuſto=
dia patit᷑ cuſtos eandē penā:quā pateret᷑
incarceratꝰ.de hoc tex.eſt in.l.ad cōmen
tariēſem.C.de cuſto.reo.niſi cuſtos ꝓba
uerit icarceratū euaſiſſe caſu fortuito.l.
vlti.ff.eo.titu.Si aūt ꝓpter ciuile debitū
erat carceratꝰ:tūc cuſtos tenet᷑ ad illam
quātitatē ſeu ſummā creditori:ad quam
ille carceratus debitor erat obligatꝰ:de
hoc eſt tex.in.l.quotiēs.de exac.trib.li.
x.C.¶Itē nota ꝙ ſi cuſtos precio corru=
ptus cuſtodiā ſine vinculis agi:aut vene
nū vel ferrū inferri in carcerē paſſus eſt:
officio iudicis.i.ſine accuſatore punien=
dus eſt.de hoc tex.eſt i.l.carceri.ff.de cu=
ſto.⁊ exhibi.reo.Si v̄o ex ignorātia vel
negligētia id eueniat ab officio cuſtodie
remoueatur:prout dicit tex.in.d.l.carce
ri.⁊ hec de cōmētarienſibus ſufficiāt.

Sexu diſpares nō debēt ſub eodē te=cto cuſtodiri i carcere.

Cuſtodū ſalaria.

Cuſtodū pena:ſi ꝑ pter eoꝝ dolū vel culpā carcerati eſ=fugerint.

¶De ſeruientibus. Cap̄.ix.

Eruientes ſe
cundū Ioā.fab.in.§.igit᷑.j.
col.ꝑ quas perſo.nobis ac=
qui.Sūt officiales q̇ cuili=
bet tenentur ſeruire.Et ad
hoc cōpellunt᷑ ꝑ pecunia de ꝯſuetudine:
vel de iure de q̄bus etiā eſt glo.in.l.non
dubito.i v̄bo cliētes.ff.de ca p.et poſtli.
reuer.vbi glo.exponit cliētes.i.ſeruien=
tes ⁊ eſt vulgare gallie vel ſic deſcribit᷑.
Eſt officialis per quem litis executio:et
ipſiꝰ cauſe reparatio iubēte iudice expe=
dit᷑.ſcḋm Azo.in rubri.de ſpor.C.¶Etem̄
diuerſimode vocant᷑.nā aliqn̄ appellan
tur officiales.in.c.nullus.§.aliqn̄.iiij.q.
iiij.l.eaq̇dē.C.de accu.l.ꝓhibitū.de iu=
re fiſ.lib.x.C.Aliqn̄ etiā vocant᷑ nūcij.in
extrauagā.ad repremēdū:⁊ ibi Bar.ibi.
per nūciū.⁊ in.c.prudētiā.de offi.deleg.
Qn̄qꝫ executores.l.fi.C.de ſpor.Quādo=
qꝫ portarij.c.cū oli ꝓpter.de p̄ni.Qn̄qꝫ
ceſariani ſiue catholicani.l.penul.i fine.
C.de bon.preſcript.Qn̄qꝫ viatores.in.§.
tripli.iſtitu.de actio.Qn̄qꝫ cauſas p̄pa=
rātes.in aut᷑.de iudici.§.audiēt.v̄ſi.his
qui.col.vj.Qn̄qꝫ apparitores.l.multis.
de p̄nci.agē.in rub.li.xij C.Et iſti ꝓprie
ſunt de curia eccleſiaſtica:de quibꝰ vnuꝫ
notabile ſciatis:vcꝫ ꝙ ep̄i ſeu archiep̄i:
nō pn̄t ꝑ eos citare:ſeu citari facere ali=
quē:ſiue clericū ſiue laicuꝫ:viua voce:in
via publica.Et ita fuit ꝑ arreſtū parrhi=
ſiꝭ in parlamēto ꝓnunciatū multotiēs.

Seruientis deſcriptio.

Seruiēs eſt vulgare gallie.

Seruiēs diuerſimode vocatur.

Nūcij q̇.

Executores cauſaꝝ qui.

portarijq̄

Ceſariani ſiue catholicani qui.

Uiatores qui.

Apparitores.

Apparitores eccleſiaſtici an poſſint aliquē citare viua voce.

vcꝫ contra pariſieñ.epũm ⁊ aurelianeñ.
inter q̃ habetis vnũ arreſtũ pronũciatũ
anno dñi milleſimo.ccc.xlvj.ꝑut recitat
Joã.galli.in eodẽ parlamẽto pariſieñ.
regiꝰ aduocatꝰ.i tractatu ſuo arreſtoꝝ.
per eũ in dicta curia collectorũ.Et ratio
decidendi ſm eundẽ fuit: q꞉ citari viua
voce: eſt magis facti ꝙ̃ iuris. ¶Conſe=
quenter de habitu eorũdẽ videamꝰ: ⁊ di
cendũ eſt qꝺ debẽt portare in veſtitu ſuo
inſignia ꝑ q̃ cognoſcant.vt puta portare
biretum rubeum ⁊ ſimilia.alˀs põt ei re=
ſiſti.prout notabiliter dicit Bar.in.l.ꝓ=
hibitũ.ꝺ iure fiſ.li.x.C.ar.l.apud labeo
nẽ.§.ſi q̃s virginẽ.ff.de iniur. Quare in
diuerſis ꝓuincijs vidi diuerſos diuerſa
portare inſignia.Attñ in ducatu iſto alẽ
conieñ:de laudabili cõſuetudine ſeruiẽ
tes inveſtibꝰ ſuis portãt colores dñi du
cis.¶Debẽt etiã in manu habere virgã
ſeu baculũ depictũ i manu.ꝑut no.Guil.
in ſpecu.i ti.de cita.§.ſequit videre.ꝟſi.
q̃nꝗ ꝑ nũciũ.⁊ ꝟſi.ſolu.dicũt quidã ⁊c.
qꝺ etiã ſingulariter obſeruãt iſtius alẽ
conieñ.ducatus ſeruientes:⁊ vocant ta=
lem baculum maſſam:que quidem maſ=
ſa ornatur auro ⁊ argento:⁊ depingitur
armis ⁊ inſignibus domini ducis. ¶Et
videre licet q̃les debeãt eligi ſeruiẽtes
⁊ dicꝙ debeãt eligi locupletes:⁊ proba
te vite.vt nõ ab eis peccet:vel predat:vl
q̇d maligne agat:ꝑut dicit tex.⁊ ibi An
gel.in aut.de iudici.§.his q̇ cauſas.col.
vj.notabiliter dicta ꝑ Bar.in.ꝺ.extraua.
ad reprimendũ.in verbo ꝑ nunciũ. ¶Itẽ
debẽt eligi liberi:nõ ſerui:q꞉ publicũ eſt
eorũ offm̃ qꝺ per ſeruos exerceri nõ põt
l.in his officijs.ff.de reg.iu.in ar.l.in te=
ſtamẽto.§.ſeruꝰ.ff.de teſta.Is em̃ eſt q̃ſi
teſtis:imo plus q꞉ ſibi ſoli credit.vt no.
in.c.qm̃ cõtra.de ꝓba.ſꝫ ſic eſt ꝙ ſeruus
nõ põt eſſe teſtis.in aut.de teſti.§.ſi vero
dicat.col.vij.quare ⁊c.¶Itẽ debẽt eligi
habẽtes legitimam etatẽ.puta maiores
xxv.annorũ.ar.l.ad rẽ.ff.de mune.⁊ ho=
no.Sꝫ vr ꝙ ſufficit etas.xx.annoꝝ.ſicut
in arbitris.l.cũ lege.ff.de arbi.vel forte
ſufficit ꝙ habeãt.xvij.annos.l.j.§.pueri
tiã.ff.de poſtu.⁊.l.quidẽ.ff.de re iudica.
Quidã tñ tenẽt:ꝑut refert Guil.in ſpecu.
titu.de executore.§.j.ꝟſicu.Si tñ.in fi.ꝙ
ſufficit.etas.xiiij.annorũ.ſicut in teſte.l.
teſtiũ.§.lege iulia.ff.de teſti.¶Itẽ debẽt
eligi bonum nomẽ habẽtes.Cũ ex bono
noie q̇s ꝑ̃ſumat bonꝰ:⁊ ecõtra.ꝑut not.
doc.in rub.ff.ſo.matri.⁊ pulchrũ eſt hr̃e
nomẽ bonũ.l.facta.§.ſi in dãda.ff.ad tre=
bel.qꝺ inducit bonã hois ꝑ̃ſumptionẽ.
vt iam dixi.⁊ no.Car.in clemen.exiui de
paradiſo.ꝟſic.ceterũ.de ꝟbo.ſig.ad hoc
glo.eſt in prohe.ſexti.Et ibidẽ Archidi.
in verbo bonifacius.¶Item debẽt eligi
maſculi:nõ femine:cũ per mulieres ſicut
nec per ſeruos officia publica nõ poſſint
exerceri.l.ij.ff.de regu.iur.⁊ ibidẽ Bart.
Sunt etiã mulieres oim dignitatũ ⁊ offi
cioꝝ incapaces.l.iperialis:circa mediũ.
C.de nup.ar.l.femine.ff.de tuto.¶Item
ſeruientes debẽt eligi laici:nõ clerici.ne
cle.vel mona.ſecu.nego.ſe inmiſce.per
totũ.i anti.⁊ in ſexto.ſing.i.c.ij.in anti.
vbi dr̃ ꝙ clerici nõ debẽt eſſe miniſtri lai
corũ.¶Quero quis põt ſeruiẽtes creare.
Et dic ꝙ quilibet iudex ordinarius.in.c.
prudentia.§.j.de offi.dele.l.fi.⁊ ibidem
Bal.⁊ Sali.de ſpor.C.in.c.cũ parati.de
appel.¶Circa vero illoꝝ inſtitutionẽ et
creationẽ patrie ꝯſuetudo ſeruanda eſt.
l.nõ tm̃.de decurio.li.x.C.Bar.i.l.actua
rios:de munera.⁊ actua.li.xij.C.Corſetꝰ
in ſuis ſingula.in ſing.icip.Cõſuetudo.
Guil.in ſpecu.in tit.de executo.§.j.verſi.
eſt aũt.¶Que omnia ⁊ ſingula ſupradi=
cta debet bene iudex obſeruare:⁊ cauere
ne indignũ ⁊ infeſtũ pplo ſeruiẽtẽ eligat.
alˀs teneret de delictis per dictũ ſeruien=
tem cõmiſſis.per tex.in.ꝺ.aut.de iudi.§.
his q̇ cauſas.col.vj.⁊ ibi Ange.et Bart.
¶Sed quero qualiter iurare debeant.⁊
reſpon.ꝙ debent ſolẽniter iurare facere
officium ſuum bene ⁊ legaliter.per text.
in.ꝺ.l.fi.⁊ ibidẽ Bal.⁊ Salice.C.de ſpor.
Et iſtud iuramentum ſm Bal.ibidem.et
Bar.in.l.prohibitũ.de iure fiſc.libr.x.C.
intantũ operatur:ꝙ poſtea ſtatur eorum
relationi.de hoc tex.iuncta glo.in.c.cuꝫ
parati.de appella.nec eſt neceſſariuꝫ qꝺ
poſtea iurent in ſingulis relationibus.
prout dicũt doctores in iuribus preallegatis.
dummodo habuerint iſignia officij.ꝑut
dicit Guil.in ſpecu.titul.de citatione.§.
ſequitur videre.verſi.alioquin.¶Modo
quero de notabili dubio:qualiter intel=
ligatur id qꝺ dicitur ꝙ ei creditur ⁊c.Et
reſponde ꝙ nuncio ſeu ſeruiẽti creditur:
de his que dependent ex ſuo officio:vt ſi
refert ſe citaſſe ſeu adiornaſſe aliquem:
et ſimilia.facit ad hoc.l.omnes.§.ſi vero
apparitor.C.de epiſcop.et cleri.glo.in
ꝺ.c.cum parati.de appella.et text.in.ꝺ.
c.quoniam contra.de proba.vbi Inno=
cen.dicit ſe mirari quomodo plus credi
tur ſeruienti ꝙ̃ iudici.cum dicat text.
ibidem.qꝺ non creditur ſoli iudici:niſi
cum notario:ſeruienti autem creditur ſo
lo.Et hoc introductum eſt ad euitandos
ſumptꝰ:quos oporteret fieri in teſtibus
vocandis:faciunt notata per Bart.in.ꝺ.
extraua.ad reprimẽdũ.in glo.ꝑ nũcium.
circa.fi.l.magis.§.illis põt.ff.de reb.eo.

Seruien tis ornatus ſeu habitus.

Alenconiẽſes ſeruientes portãt colores dñi ducis in eorũ veſtibus.

Seruientes debẽt hr̃e virgã ſeu baculũ in manu.

Seruientes q̃les eligi debeant.

Seruiẽti ſoli creditur.

Seruientes i qua etate eligi debeãt

Nomen bonũ habẽs bonꝰ ꝑ̃ſumit.

Mulier nõ põt publica officia exercere.

Mulieres ſunt oium dignitatũ ⁊ officiorũ incapaces.

Seruientes quis poſſit creare.

Cõſuetudo in ſeruiẽtibus creãdis ẽ ſeruãda.

Iudex indignũ ⁊ infeſtũ ſeruiẽtẽ eligẽs tenetur de illius maleſtis.

Seruientes q̃lr iurare debeant.

Nũcij iuramẽtum operat tantuꝫ ꝙ poſtea ſtatur illius relationi.

Nuncio ſeu ſeruiẽti q̃lr et in q̃bꝰ ei credit.

Seruiẽti pluſꝙ̃ iudici creditur.

Seruiẽti quare ſoli credit.

qui ſub tute. vł cura. ꝛ. l. apparitores de execu. lib. x. C. in. c. j. de teſti. cog. ¶ Ultra vero cõmiſſionez ſeu officiũ abſqꝫ teſtib⁹ ſibi nõ credit. Et ideo in his que excedũt eoꝝ offm̃. vel q̃ ſũt i facto alieno nõ credit eis: vt puta ſi dicat aliquẽ citaſſe de mã-dato iudicis: q2 niſi aliter ꝯſtet de mãdato iudicis q̃ꝫ ꝑ ei⁹ relationẽ: ei nõ credit. ꝓut no. Cy. i. l. ea q̇dẽ. C. de accu. Jo. an. in additio. ad ſpecul. in. tit. de cõtu. §. j. ꝛ in ti. de citatio. §. ſequit. ꝟſi. ſũt em̃ q̇dã. vbi refert diuerſas ſuꝑ hoc antiquoꝝ opiniões. ita Feli. i. c. j. i. iiij. colla. ꝟſi. q̇rta ꝯcluſio. de iudi. Pau. de. caſt. ꝯſi. cclxxvij. incipien. viſis ac ponderatis. vbi etiã dicit idẽ Pau. ꝙ q̃uis credatur ſibi de ſibi cõmiſſis. attñ de nõ ſibi cõmiſſis nõ creditur. vnde ſi cõmiſſa fuerit citatio. ꝛ dixerit ſe citaſſe ſibi creditur: vt predictũ eſt. Sꝫ de reſpõſione ſibi ꝑ citatũ facta: puta ꝙ dixerit nolo venire: vel alia verba iniurioſa: ſibi non credit. ꝛ hec ſunt ꝓpria verba illi⁹ Paul. in. d. conſilio. Et ad hoc faciunt no. per. Bal. in. l. his ſolis. C. de reuocan. dona. ꝛ per Ang. in tracta. ſuo maleſi. ꝛ per eius apoſtil. ibidẽ. in glo. iudex cõmiſit. Que oĩa ꝛ ſingula ſunt multum memorie cõmendanda: q2 ſunt quotidiana. ꝛ in hoc multũ vidi errare. ¶ De officio aũt illi⁹ poſtmodũ videam⁹: ꝛ dicendũ eſt ꝙ officiũ ſeruientis eſt implere que ſibi iniuncta ſunt ꝑ iudicem. in aut. de defenſo. ciuita. §. deinde. verſi. ex prouinciali. col. iij. et in aut. de iudi. §. his q̇. col. vj. ¶ Itẽ cautiones recipit: ꝓut dicit Guiller. in ſpecu. in titu. de ſatiſ. Tñ nõ habet cauſe cognitionẽ. ꝓut dicũt Joan. fab. ꝛ Jaſ. de may. in. l. ꝛ ſi non cognitio. C. ſi ꝯtra ius vel pub. vtili. ꝙ obſeruat in regno francie. ꝓut dicit idem Fab. ibidẽ. Et ad hoc vide dicta per Panor. et Feli. in. c. de cetero. ij. col. verſi. ſecũda cõcluſio. de re iudi. ¶ Sumptus aũt ſeu ſalaria illoꝝ vocãtur ſportule. ꝓut habetur in titu. de ſpor. C. Et dicunt ſportule eo ꝙ antiquitus accipiebãt illos ſumpt⁹: ꝛ reponebant in ſporta. i. in corbe vel alio ſimili vaſe: in quo cõſueuerũt aliqua portari. ſm̃ Azo. in. d. rub. de ſpor. Et debent tales ſumptus ſeu ſalaria p̃ſtari ſm̃ conſuetudinez loci: ꝓut dicit idẽ Azo ibidẽ. ¶ Qualis vero ſi pena ſeruientis falſam relationem referentis. Et dic ꝙ punitur lege cornelia de falſis. l. j. verſi. ſed ſi q̇s ob renunciandũ. ꝛ. l. Paulus. ad. l. cor. de fal. ff. que quidẽ pena declaratur in. d. l. j. §. fi. ¶ J ſi aliquid vltra debitum extorqueat tenet de cõcuſſionis crimine. l. j. iũcta glo. ff. de concuſ. ꝛ ꝙ concuſſio ſit aliquid vltra debitum extorquere. eſt text. in. d. l. j. ꝛ glo. in. c. paratus. in fine. xxiij. q. j. Archi. in. c. concuſſionis. j. q. j. ¶ Pena autez concuſſionis eſt arbitraria: ſm̃ qualitatẽ ꝛ qualificationẽ delicti. ꝓrout dicit tex. iũcta glo. in. d. l. j. ¶ Quero finaliter quis debeat eũ punire? et reſpon. ꝙ iudex ordinarius. ꝓrout dicit Cy. in aut. qua in prouincia. vbi de crimi. agi opor. C. Joan. fab. in. l. cum promulgatis. C. de offi. prefec. vr. facit tex. in. l. fi. et ibi Bal. C. de ſpor. vbi dicit idem Bal. ꝙ ad eos remouendos debet iudex procedere ſine figura ꝓceſſus: ꝛ leuato velo: quia delinquunt coram iudicibus et aures eorum offendunt. Et hec dicta de nuntijs ſeu ſeruientibus pro nunc ſufficiant.

Seruiẽti nõ credit in his q̃ ſunt in facto alieno.

Seruiẽti nõ credit de nõ ſibi cõmiſſis.

Seruiẽs q̇lr i offõ ſuo ſe habere debeat.

Seruiẽs an habeat cauſe cognitionem.

Nũtioꝝ ſalaria.

Sportule q̃ dñr ꝛ vnde.

Seruiẽtes ſalariant ſꝫ loci cõſuetudinem.

Seruiẽs falſaz relationem faciẽs q̇liter punit

Seruiẽs vltra debitum extorquẽs q̃ pena puniri dꝫ

Cõcuſſio quid ſit.

Cõcuſſionis pena ẽ arbitraria.

Seruientes quis poſſit punire.

Iudex in puniendis nuntijs dꝫ velo leuato ꝓcedere

¶ De executoribus criminalium ſententiarum. Capitulum. x.

ISti em̃ executores criminalium ſunt hi ꝑ quos iudices in cauſis criminalibus ſententias ſuas execũtur. ſm̃ Guiller. in ſpecu. in titu. de execu. ſenten. §. ij. circa finẽ. et eoꝝ miniſtri vocant in. c. cuꝫ miniſter. xxiij. q. v. ¶ Itez aliqñ vocat carnifex. in c. nõ fruſtra. eadẽ. cã ꝛ. q. dictus carnifex eo ꝙ de hoĩe carnẽ faciat: caro ꝓprie dicat eo ꝙ careat aĩa vel a cadẽdo. ſm̃ Nicol. pero. in cornucop. ¶ Itẽ dñr ſpiculatores. in. l. diu⁹. ff. de bo. dã. vñ dr̃ i euãg. bti Jo. baptiſte Mar. vj. Miſſo ſpiculatore: p̃cepit afferri caput ei⁹ in diſco. Et dr̃ ſpiculator a ſpiculo ſm̃ Beroal. in cõmẽto ſuo ſuꝑ Sueto. trã. in vita Ceſa. aug. Sũt aũt ſpicula. ſm̃ Uegetiũ tela miſſilia: quoꝝ ferrũ eſt triangulum. ¶ Aliqñ etiã miniſtri dei nũcupant. in. c. q̇ malos xxiij. q. v. ꝛ in. c. q̇cunqꝫ. eodẽ. c. ꝛ. q. vlti. ¶ Sꝫ q̃ro qui erant olim executores criminaliũ. ꝛ rñ. ꝙ tp̄e Moyſi q̇libet de populo abſqꝫ electiõe ꝑſone erat executor. ꝓut legit Exo. xxij. Qñ Moyſes cultores vituli puniri iuſſit dicẽs occidat vnuſq̇ſqꝫ ꝛc. tranſumptiue. in. c. diſciplina. xlv. diſ. ¶ Itẽ de Achã legit Joſue. vij. Qui q̇dẽ furauerat regulã aureã palliũ: ꝛ ducẽtos ſiclos argẽti de anathemate vrbis Jerico. Jdcirco fuit cõdẽnat⁹ ꝑ Joſue iudicẽ: morte lapidationis. ꝛ dicit ibidem tex. ꝛ lapidauit eũ oĩs iſrael. Aliqñ etiã idẽ iudices ſoli erãt ſuarũ ſententiarum executores. vti patet Joſue. viij. c. vbi hr̃ ꝙ Joſue ſuſpẽdit regẽ hay. Patet etiam de Samuele qui cõcidit agag regẽ ꝑ fruſta. j. Reg. xv. ¶ Itẽ phinees ſacerdos iudeũ cũ madianita coeuntẽ trãſfixit gla-

Executores criaꝉiũ q̇ ſint.

Executores criañaliũ mł tifarie vocantur.

Carnifex vnde dr̃.

Caro vñ dicitur.

Spiculator q̇s ſit.

Spiculator vñ dr̃

Spicula que ſũt.

Crialiuꝫ executores q̇ primi erant tp̄e Moyſi

Achan ab vniuerſo ꝑplo lapidat⁹ fuit propter furtum.

Executores tp̄e Joſue et ſamuelis iudices erant ſuarũ ſñiarũ

Joſue ſuſpẽdit regẽ hay.

Dauid q̄ cepit duo b⁹ de pueris ſuis vt ſuſpēderent rachab et banaa.

dio. Numeri.xxv.c.⁊ trāſumptiue in.c. res.xxiij.q.v. Tēpoꝛe vero dauidis executoꝛes iuſtitie criminalis fuerunt filij ſui:vt patet.ij.Reg.j.c.vbi dr̄ qđ Dauid precepit vni filioꝝ ſuoꝝ vt occideret hominē renunciantē ſibi ſe ſaulē necaſſe.q̄ quidē filias percuſſit illū ⁊ moꝛtuus eſt. ¶Itē legit.ij.Reg.iij.ꝙ duo de pueris Dauid de regis mandato preciſis pedibus ⁊ manibus Rachab ⁊ Banaa(eo qđ occidiſſent iſboſeth filiū Saul) ſuſpēderunt eos ſup piſcinā in ebꝛon.

Executores q̄ fuerūt tpe ſalomonis.

¶Tēpoꝛe vero ſalomonis executoꝛ iuſtitie criminalis.Erat bānanias vt legit.iij.Re. ij.c.Et erat ille Bānanias magnus capitaneus militie Salomonis. vt habetur ibidē.c.iiij.

Executores q̄ fuerūt tpe romuli rome conditoꝛis.

Tēpoꝛe aūt Romuli rome cōditoꝛis lictoꝛū mos inuētus eſt.

Lictoꝛes q̄ erant.

Erāt em̄ lictoꝛes miniſtri cōſulū:poꝛtātes virgarū faſciolos cū ſecurib⁹ ligatos:magiſtratuſq; preibant:⁊ cincti erāt ſm̄ Tiro.mar.Cic.liberū.ꝑut refert Aul.gel. noct.atti.li.xij.c.iij.

Lictoꝛes vñ dicti ſunt.

Et dicti erant lictores(ſm̄ Ualgiū ruffum.li.ij.de reb⁹ q̄ſi. per epiſt.)eo qđ cū magiſtratus populi roma.iuſſiſſent:crura alicui⁹ ⁊ man⁹ ligabāt.⁊ de iſtis dr̄.j.Reg.xix. Miſit Saul lictoꝛes vt raperent Dauid.⁊ de iſtis lictoꝛibus dicit Titus liui.li.iij. ab vrbe cō. Subito oēs cū duodenis faſcib⁹ ꝓdiere.cxx.lictoꝛes foꝛū impleuerāt:⁊ cū faſcib⁹ illigatas ꝓferebāt.Et idē ibidē. Quotiens iuſſi erāt faſciolos ſoluētes: pꝛimo virgis cedebāt reū:mox ſecuri feribant. quē vſum poꝛtādi virgas ligatas:nō ita obſeruāt toꝛtoꝛes ſeu executores noſtri tēpoꝛis. Hic tñ depingit ſufficiens aliquē criminalē virgis:⁊ hʒ ad zonā ſuā diuerſos laqueos.

Executores quare nūc in tm̄ habēt hoꝛroꝛē.

In aliquibus tñ partib⁹ executoꝛ defert ſignū vnū:per qđ cognoſcit:puta ſcalā in manica veſtimenti:vel aliqđ aliud ſignū.¶Quero q̄ ſit rō ꝙ nūc tñ habent deſpectui iſti executoꝛes:cū tā diuites magni et ſapiētes olim executoꝛes eſſe nō erubeſcebāt.

Hoꝛribilius i mūdo nihil eſt q̄ aliquē ſibi ſimilē trucidare.

Et reſpō.ꝙ iſtud pꝛocedit inſtinctu naturali:q2 nihil hoꝛribilius nihilq; abominabilius inter hoies reperiri pōt:q̄ aliquē ſibi natura ſimilē trucidare eo qđ naturaliter quodlibet aial ſuum applaudet ſimile:ſtareq; ſeu cōtra eū nitere abhoꝛret. pꝛout notabiliter dicit Pli.natura. hiſto.lib.vij. circa fi.j. capituli.

Sile oē aial applaudit ſuuʒ ſile.

Executoris offm̄ eſt pl⁹ cōmodi q̄ honoꝛis.

Et ideo illud officiū executoꝛis q̄uis(vt pꝛedixi ſit dei miniſteriū)in hoꝛroꝛē taliter.verſum eſt:qđ nō niſi per viles iſtis tēpoꝛibus exercet.Et q̄uis ꝑ nūc nō ſit magni honoꝛis:eſt tñ magni cōmodi: q2 vltra ſalariū qđ de publico recipit:habet veſtes pānos ⁊ cetera q̄ reperiunt in poſſeſſione cōdēnati:quib⁹ indutus ⁊ ſaiſitus eſt tēpoꝛe executionis moꝛtis: gemmis exceptis:⁊ alijs reb⁹ excedētib⁹ ſummā quinq; aureoꝝ:pꝛout dicit:⁊ no. in.d.l. diuus.ff.de bo.dam.

Executoꝛ q̄lr ſe dʒ hre i offō

¶Conſequēter q̄ro qualiter ſe habere debet in officio ſuo. Et reſpon.quod executoꝛ taliter penam condemnato inferre debet. vt nō pꝛo ſe hoc faciat ſed pꝛo alijs etiā ⁊ pꝛo ciuitate in qua eſt.in.c.de occidendis.xxiij.q. v.¶Itē nō debet penā inferre amoꝛe vindicte.ſed amoꝛe coꝛrectionis. in.d.c. de occidendis.⁊ in.c.cū miniſter.eadē cā ⁊ q.⁊ io dicit Greg.in regiſtro.li.vj.c.clix. Qđ in coꝛrectione coꝛrectoꝛ hunc modū obſeruare debet:qđ debet amando vitia pꝛoſequere.

Snīa eſt ſm̄ illius verū tenorem exequenda.

¶Itē executoꝛ debet ſniam ſm̄ illius vero tenoꝛē mittere executioni.ar.l.ab executoꝛe.C.quoꝝ appel.nō reci.⁊ ibi Bar.Et ad hoc facit tex.iuncta glo.⁊ ibi idē Bar.in.l.ab executoꝛe.ff.de appel.Nā fines mādati diligēter ſūt obſeruandi.l.diligēter. ff.man.⁊.l.ſi itaq;. ff.de iureiu.

Qui nō facit qđ dʒ videt facere ꝙ nō debet.

Et ideo q̄ nō facit qđ debet: videt facere qđ nō debet.d.l.diligēter.⁊ in.c.miles.⁊ ibi Archid.xxiij.q.v.l.q̄ nō facit.ff.de reg.iu.

Executoꝛ q̄ ꝑ errorē āputauit manū dextrā an dbeat iterum ſiniſtrā āputare ſm̄ ſniam.

¶Et circa hoc incidēter q̄ro:ſi executoꝛ errauit in pena imponenda delinquēti vt puta delinquēs fuit condemnatus vt amputaretur ei man⁹ dextra:vel extraheret ei oculus dexter. Executoꝛ vero per erroꝛem amputauit ſibi manum ſiniſtram: vel extraxit oculum ſiniſtrū. Querit vtrū iudex debeat ſibi facere extrahi dextrū oculū:vel amputare manū dextrā:ſm̄ foꝛmā cōdēnationis.Et reſponde ſm̄ Bar. q̄ iſtā q̄ſtionem mouet.in.l.elegāter.§.q̄ repꝛobos. de pig.actio.ff.qđ nō.⁊ ratio eſt ſm̄ eundem:q2 id qđ factū eſt: nō pōt recuperari:nec reſtaurari.ſi vero poſſet reparari impune poſſet id facere.

Executoꝛ q̄d faciet ſi fuit dictū i ſnia ꝙ manus delinquētis abſcidat ⁊ nō ſit ſpecificatū de q̄ manu.

Sed quid ſi in ſnia non ſit expꝛeſſum de qua manu ſit abſciſio.facienda q̄d faciet executoꝛ.Et reſpon.ſm̄ glo.Dy.Bart.⁊ Bal.in auť. ſʒ nouo iure.C.de ſer.fugi.qđ illa in qua delinquēs minus pōt abſcindet.ar.l.interpꝛetatiōe.ff.de penis. Sed adhuc circa hoc q̄ro ſi vna manuū ſit arida:an illa ſit amputāda.⁊ reſpon.qđ in hoc diſcoꝛdāt multū docto.inter quos Dy.⁊ Pau. in.d.auť.ſed nouo iure. dicit Dynus qđ bona amputabit. ⁊ ratio q2 delictū remaneret impunitū:q2 amputatio manus aride nō videt pena.

aride man⁹ amputatio non vr̄ pena.

Paulus vero dicit contrariū per ratione glo.in.d.auť. q̄ dicit:qđ illa eſt amputanda in qua minus pōt:ſed minus dicit poſſe in arida etiam ſi nihil poſſit. Quare ⁊c. Preterea nō eſt parua pena defoꝛmutatis: q̄ maioꝛ reſul

tat ex amputatione manus: licet aride. Qui quidē Dy. ⁊ Pau. ſic ad concordiā reducunt̄ per Bal. in. d. aut. ſed nouo iure vbi idē Bald. dicit q̄ᵒ aut ꝓuiſum eſt de certa manu. Et tūc ſatiſfactum: ſi illa amputet̄: licet arida ſit. Si aūt de certa prouiſum non eſt in ſnīa: ⁊ tunc: aut illa manus eſt oīno arida: ⁊ tunc illa non abſcindet̄: ſed vtilis. ſi n autē non eſt oīno inutilis: tunc illa q̄ minus vtilis eſt trūcabitur. ¶ Adhuc quero de notabili dubio. Criminoſus fuit condēnatus in amiſſione ſeu trūcatione capitis et manus. q̄d faciet executor? an caput vel manum debeat prius preſcindere. Et reſpōde ſcḋm Bar. in. l. oēs. de dela. lib. x. C. Et Pau. de caſt. in. d. aut. ſ3 nouo iure. in. j. col. q̄ prius debet manū perdere: poſtea perſonā. Et ſic patiet̄ ambas penas. nā ſi fieret ecōtra: nō pateret̄ niſi penā mortis: q̄ꝛ amputatio manus poſt mortē nō eſſet pena: ſicut amputatio manus omnino aride. vt s̄. dictū eſt. Et in hoc errauit al's executor noſter in executione Petri guytart. de quo fuit rigide p̄ iudicē reprehenſus: ſed illud nō potuit reſtaurari. ¶ Adhuc quero damnatus eſt aliq̄s ad ſuſpendiū cū publice ſe diceret innocentē: ac precaretur deum et ſanctos vt de ſua innocentia quid miraculoſum et veritatē oſtenderet. Executor vero alligato ⁊ parato laqueo: (vt moris eſt) eu3 dimittit: q̄ fracto laqueo cadit nihil aut modico leſus: vtrū ſic donec moriat̄ iterum ſuſpendēdus. Iſtam queſtionē tangit Lucas de pen. in. l. j. vij. col. de deſertori. li. xij. C. ⁊ allegat p̄ ⁊ contra. Mallē tamen tenere q̄ᵒ eſt iterū ſuſpendendus donec mors ſequatur vt ſnīa plenū ſuū conſequat̄ effectū: q̄ꝛ parū eſt ſnīam ferre niſi debita ⁊ efficax executio ſubſequatur: q̄ᵒ probatur in. c. cū aliquibꝰ. de re iudi. gl. in rub. de execu. rei iudi. C. ¶ Pena eñ (abiecta omni mollitie ⁊ puſillanimitate) ferire d3 eundē que3 dānauit. ar. l. fi. C. de cōpenſa. Nec eſt preſumēdū q̄ᵒ illud eueniat ex miraculo. ¶ Cū antequā miraculum poſſit euenire quatuor reqrunt̄. ꝓut not. Archi. in. c. tencamꝰ. j. q. j. Primo q̄ᵒ ſit cōtra naturā. Scḋo q̄ᵒ ſit a deo. Tertio q̄ᵒ ſit euidēs. Et quarto q̄ᵒ ſit ad corroborationē fidei noſtre. Si aūt aliq̄ᵒ iſtoꝝ defuerit: non d̄ꝛ eſſe miraculū: ſed potiꝰ mirū. Si igit̄ ꝓpter defectū laquei: vel nodi illᵒ eueniat: nō d̄ꝛ ex miraclo accidiſſe. Nā forte laqueꝰ ille eſt incātatꝰ: vl' aliq̄ᵒ aliud ſimile. de q̄bꝰ Tho. j. ij. q. cx. ar. penul. et. q. cxiij. arti. fi. ¶ Angelus eñ ſathane ſe aliq̄ñ transfigurat in angelū lucis: ⁊ pōt talia mirāda facere. ꝓut dicit Paul. ad Gal. xj. c. trāſumpt. in. c. licet. §. ſi vero. de regula. Quare executor in nullo h3 ſe vlterius intromittere: niſi vt iuxta ſnīam: cōdēnatꝰ vltionē debitā ꝯſequat̄. l. cū reis. C. de pe. Etiā ſi cōtrariū diceret angelꝰ dei: q̄ꝛ nō q̄ᵒ p̄ceperat: ſed q̄ᵒ leges p̄cipiūt faciendū eſt. in. c. ſi is q̄ preeſt. xj. q. iij. in. c. cū ergo. §. itē galathis. xxiiij. q. iij. ¶ Debet igit̄ executor diligēter iſpicere ⁊ tētare laqueos ſuos: ſpatā ⁊ alia ſua inſtrumenta: vt leuius ⁊ honeſtiꝰ q̄ꝫ fieri poterit: mors vel punitio inde ſequat̄: q̄ꝛ ex hoc multa ⁊ nō parua oriunt̄ ſcādala. ¶ Quero adhuc añ finē. eſt aliq̄s dānatꝰ ad ſuſpēdiū: vtrū poſſit executor iubēte iudice accip̄e equū vel currū p̄uati ſup̄ quo portet̄ criminoſus ad ſupplicīū. Et rñ. ſcḋm Bart. in. l. iubemꝰ. C. de ſacroſanc. vbi iſtud dubiū mouet q̄ᵒ ſic: dūmodo p̄tiū ſoluat̄. ꝓut etiā dicit idē Bar. in. l. fi. de pig. actio. ff. ¶ Finaliter q̄ro vtrū poſſit iudex abſente executore cogere aliquē priuatū ad decapitandū ſuſpēdendū: ſeu fuſtigādū aliquē criminoſu3 dānatū. Iſtud dubiū mouēt Guil. de cug. ⁊ Bar. in. l. fi. §. j. ff. de pig. actio. ⁊ dicunt q̄ ſic. et rō eſt: q̄ꝛ ſubditi tenent̄ in executiōe iuſtitie iudicibꝰ obedire. l. ſi q̄s i hoc. C. de epiſ. ⁊ cleri. Et hoc verū eſt ſi talis p̄ſona eſt vilis. Si vero ſit honeſta ⁊ religioſa nō debet cogi ſcḋ3 eoſdē. ⁊ Bal. in. l. fi. in fi. de execu. rei iudi. C. q̄ꝛ hoīm pudori parcēdū eſt. l. quintꝰ. poſt prin. ff. man. ¶ Unde ſi inter ſeruientes eſſet aliq̄s multū vilis: cōpelleret̄. ar. q̄ ſicut iudex cōpellit̄ ad iudicādū hoiem ad ſuſpendiū: ergo ⁊ q̄ ad hoc ſunt habiles: potert̄ eadē rōne cōpelli ad exequēdū. l. fi. §. iudicandi. ff. de mune. ⁊ hono. Et ad hoc etia3 facit illud Mat. xxvij. c. Exeūtes aūt inuenerūt hoiem cireneum noie Symonē angariauerūt vt tolleret crucē eius. Sub qua quidē cruce q̄eſcere decreui: ⁊ finem labori imponere. Ad laudē illiꝰ chriſti q̄ in eadē cruce nos a morte liberauit eterna: beatiſſime glorioſiſſime ſemperq̄ꝫ virginis matris eiꝰ: totiuſq̄ꝫ curie celeſtis triūphātis. Amē.

Criminoſus an debeat priꝰ manū p̄dere poſt ea caput ſi in ſnīa dictu3 ſit quod ſibi abſcindetur manꝰ et caput.

Criminoſus q̄ fracto laq̄o de patibulo cecidit nullo aut modico leſus an ſit iteru3 ſuſpendēdus.

Parū eſt ſniam ferre niſi debita ⁊ efficax executio ſubſequatur.

Miraculū antequā poſſit eueniri q̄tuor reqrunt̄.

Angelus ſathane aliq̄ñ ſe trāſfigurat in angelū luc3.

Equꝰ vel currꝰ p̄uati an poſſit capi ad vehendū criminoſu3 ad locū ſupplicij.

Priuatꝰ an p̄ iudicez poſſit cogi ad aliquem malefactorē decapitādū ſuſpēdendū fuſtigandū et ſimilia.

Pudori hoi3 parcēdū eſt.

¶ Imprimebat Lugduni Joannes dauid al's la mouche anno a natiuitate chriſti Jeſu nono et viceſimo ſupra ſeſquimilleſimum.

Ap
Cr
Ru
Ma
Co
Th
Pro
In